

AHMET NARİNOĞLU

VER ELİNİ ANDIRIN

TİRŞİK DERGİSİNDE YAYINLANAN

ANDIRIN ÜZERİNE YAZILAR

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	1
ÖNSÖZ	4
ANDIRIN ÇALIŞTAYLAR.....	6
1.1 Andırın Çalıştayı İstanbul 8 Mayıs 2008	6
1.2. Andırın Çalıştayı.....	12
2. TİRŞİK DERGİSİNDE YAYINLANAN YAZILARIM	14
2.1. Andırın Abdallar.....	14
2.2 Andırın Adı Konmamış Gücü.....	14
2.3. Andırın Ağıtları.....	16
2.4. Andırın Çevre Bildirisi	18
2.5. Çevre Mektubu	22
2.6. Andırın Dengeler Üzerine Kurulu	24
2.7. Andırın Gezi Notları (2007).....	26
2.8 Andırın İki Dükkân Bir Fırın Değilmiş	29
2.9.Andırın Kültürü Üzerine Tespitler.....	30
2.10. Andırın Ne Durumda 2009	32
2.11. Andırın Ne Durumda 2010	38
2.12. Andırın Tarihi	45
2.13. Andırın Tarihi Yazmak.....	48
2.14. Tarihimizi Birlikte Araştıralım	50
2.15. Andırın Üzerine Tezler Üzerine.....	52
2.16. Andırın ve Doğal Tarım	54
2.17. Andırın ve Kadirli Ayrılabilir Mi?	56
2.18. Andırın Yolunda	59
2.19. Andırında Pazar Panayır Olur	59
Andırında Soğuk Hava Deposu Olmadan Meyvecilik Olmaz / 04.09.2008.....	60
2.21. Andırında Sohbetler Koyu Olur	61
2.22. Andırında Soyadları	63
2.23. Andırında Yaşamak.....	67
2.24. Andırın'da Yaylamak.....	68
2.25. Andırında Yaz.....	70
2.26. Andırın Da Yer Adları	73

2.27. Andırından Çukurovaya	75
2.28. Andırın Adı Konmamış Gücü.....	77
2.29. Andırının Doğal Kaynaklarını Önce Korumalı, Sonra Kullanmalı	79
2.30. Andırının Geleceği Doğal Dengede Saklı	81
2.31. Andırınılılar Nerde?	83
2.32. Andırınılılar Nerede?	86
2.33. Andırında Esnaf Hayatı	87
2.34. Andırınılı Ahmetler	90
2.35. Artık Milletvekilimiz Var (2023)	92
2.36. Artık Milletvekilimiz Olsun (2010)	95
2.37. Bir Yaz Muhasebesi.....	97
2.38. Bütün Yollar Andırından Geçer.....	99
2.39. Çağrı.....	101
2.40. Elveda Çınargeçidi (2008)	103
2.41. Çınargeçidi Görmediğini Gördü (2008).....	104
2.42. Her Kale Bir Seyrangah	108
2.43. Kabak	110
2.44. Kadirli Kışlak Andırın Yaylak.....	114
2.45. Karacaoğlan ve Andırın.....	115
2.46. Kışla Bahçesi	121
2.47. Kışla Bahçesi Sergilerle Şenlendi	129
2.48. Andırında Dağdan Dağa Asma Köprü	134
2.49. Tarihten Köy Araştırması	136
2.50. Maya Tuttu	137
2.51. Neden	143
2.52. Neden Tirşik.....	147
2.53. Ormancılığımız Ne Durumda	148
2.54. Tarihten Yaprak	152
2.55. Tirşik Üzerine	153
2.56. Tirşik Dergisi Hakkında	154
2.57. Tirşik Dünyası.....	154
2.58. Tirşik Ortak Değer.....	162
2.59. Tirşikten Çukurova'ya	164
2.60. Toroslarda Üç Kimlik.....	166
2.61. Toroslarda/Andırında Yaylacılık /Çağrı.....	167
3.62. 3 T'miz Var Tarhana- Turp- Tirşik	168

3. ŞEHİR VE KÜLTÜR DERGİSİNDE YAYINLANAN.....	170
3.1. Yayla Geleneği ve Kültürü.....	170
3.2. Andırın'da Çayhane Kültürü	173
3.3. Andırın İki Dükkan Bir Fırın mı ?	177
3.4. Andırın Kaleleri	183
3.5. Andırın Marka ve Değerleri	188
3.6. Andırın'da Lokantacılık Kültürü	202
3.7. Andırında Çarşı Pazar Kültürü.....	205

ÖNSÖZ

Çukurova, Çukurova olalı beri Andırın, Çukurova, içinde var olmuştur. Ölümsüzlüğün ilacı (otu)nun bulunduğu, Çukurova'nın tabii bir uzantısı ve zenginliğinin bir parçasıdır Andırın.

Çukurova işlenip, bereketli topraklara dönüşünce bu uğraşıda Andırınlılar yerini almıştır.

Derler ki: Toroslar olmadan Çukurova, Çukurova olmadan toroslar olmazmış. Andırın bu terazide, toroslar kefesini temsil eder.

Nazlı gelin gibi süzülerek, toroslardan ovaya inen, bereketlere bereket katmış ırmakları besleyen coğrafyanın bir kısmının adı Andırın'dır.

Çukurova'nın pamuğu, sarı başakları, fıstığı, mısır, meyvesi bağı-bahçesi hepsinde Andırın insanın emeği, alın teri inkâr edilemez.

Gün gelipte Çukurova, koca koca kentlere dönüşünce And

ırınırlar göç halinde kentlere akın eder. Kentlerde barışın huzurun, kaynaşmasının timsali olurlar. Kültür ve değerlerini orada yaşarlar, yaşatırlar.

Andırın tarımdan, kentliliğe ve ona dayalı yaşam biçimine kolayca geçebilen bir bölgedir. Şimdilerde dünyaya açılan Türkiye ve Çukurova'ya paralel olarak Andırında bu misyonu hakkı ile yerine getiriyor.

Göç, Andırının kaderinde tehditten fırsata dönüşüyor. Andırının gelişmesi için bir şans oluveriyor.

190 bin Andırınlının 150 bininin Andırın dışında yaşadığını ve ezici çoğunluğunun da eğitilmiş olduğunu biliyor muydunuz?

Eğitilmiş insanın bir şans, şansında Andırın için bir fırsat olduğunu kabul edersiniz.

Andırının sermayesinin yetişmiş, birikimli insanlar olduğunu herkes kabul eder.

Karşımızda dışa açılan, açıldıkça güçlenen, güçlendikçe coğrafyasına eğilen bir Andırın çizgisi görmektediriz.

Artık Andırın dışına taşmış, birikim ve beceri kazanmış insanlarımızın, Andırın üzerine kafa yorma zamanı.

Bir arada

Güçbirliği oluşturarak

Andırın paydasında buluşarak

Harekete geçerek

Bunu gerçekleştirmek için bizler, platform düzleminde bir araya geldik.

Biz diyoruz ki;

Dün de Bugünde aynı olan Andırının makus talihi ve onu besleyen yapısı değişmeli artık.

Andırın hepimizin bildiği gibi insan ve doğal yapısı bozulmamış bir yurt köşesidir. Bu yapının bozulmamış olması hem potansiyel hem de avantaj. Andırını tanımak, hem de

Andırını Türkiye resmindeki yerine oturtmak için kafa yorulması gerektiğine inanıyoruz. Herkes taşın altına elini koymalı diye düşünüyoruz.

Bizler Andırın için yan yana gelmeli dağarcığımızdakileri ortaya koymalıyız. İyi bir vatandaş olmak iyi bir Andırınlı olmakla eş anlamlıdır.

Amaç dünyadaki gelişme ve değişimleri izleyerek Türkiye resmine Andırın resmini uyarlamak olmalıdır.

Andırın Gelişim Platformu olarak yukarıda özetlenen niyetlerle sizi Platform çatısı altında bir araya gelmeye davet ediyoruz.

ANDIRIN ÇALIŞTAYLAR

1.1 Andırın Çalıştayı İstanbul 8 Mayıs 2008

Ahmet Narinoğlu :

Sayın kaymakamım, Tokat Gazi Osman Paşa Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dekanı hemşerimiz sayın Prof. Kadir Saltalı Bey, kıymetli il müdürümüz Mehmet Basrı Bey, Adana Andırınlılar kültür ve dayanışma derneği başkanı sayın MisaL Bolat Bey, kıymetli hemşerilerim hepiniz hoş geldiniz.

Biz niye bir araya geliyoruz. Amacımız nedir size kısaca bir az etmek istiyorum. İşte Andırın burası. 52 pare köyü var. Yerleşim olarak yüzde yetmiş yedi bir alan sahip. Torosların ortasında bir memleket. Çukurova, Kadirli ve Göksun'la üç ana hasletle bağlantısı var. Biz kimiz. Şu anda Andırın nüfus müdürlüğünden aldığımız bilgiye göre yüzdoksandört bin canlı nüfus var Andırında. Bunun kırk dört bini Andırında yaşıyormuş. Yüz elli bin i nerde işte geldik gurbetteyiz. Peki durum nedir. Andırın orada bizi bekliyor. Biz ise burada Andırına hizmet etmek istiyoruz. Peki biz ne yapmak istiyoruz. Andırın burada, Andırının gelişmesi ve kalkınması lazım. Andırının yaşam kalitesi dediğimiz insanoğlunun eriştiği standartlar var. Onlara kavuşması lazım. Andırının güzel değerlerini

koruması lazım. Bizim de fonksiyonumuz işte bunları desteklemek. Nasıl olacak? Andırının insan kaynağı, Andırının doğal kaynakları, potansiyellerini harekete geçirmek suretiyle olacak. Kiminle olacak bu iş? Andırın dışına taşmış. o yüz elli bin nüfusun birikimleri, kariyerleri, enerjisi, kapasitesi, çevresi, gücü, bir araya getirilecek, organize edilecek, yönetilecek. Ve bunlar Andırına tekrar geri yönlendirilecek. Nerede olacak bu çalışmalar. Andırın gelişim platformu çatısı altında.

Andırın gelişim platformu nasıl bir yol izlemek istiyor. Bir vizyonu var. Vizyonu dışarı açılan Andırın. Misyonu var. Andırının gelişmesi için görev almak istiyor. Ona uygun amaçları var, hedefleri var. Ve bütün bunların doğrultusunda sürekli, faaliyet içinde olacak. İşte bu çalıştayda bu faaliyetlerden bir tanesi. Evet Andırın bu işte. Andırını tanımak isteyenler şu cümleleri sessizce lütfen okusunlar. Biz çocukken Andırın gönlümüzde çok büyüktü, gün geldik biz büyüdük Andırına sığamadık. Hüsnü Karcı Bey de demiş ki. Andırında gittikleri kentin varoşlarına sığmadılar. Her yere taşılar. Çünkü kentliydi, çünkü barışıklılar. İşte bütün konu bu. Ben size bir açılış yaptım. Aslında konu, çok büyük ve kalabalık bir topluluk olsaydı üçe bölünecekti.

Bir kurulumuz Andırının gelişim ve kalkınması.

Bir kurulumuz Türk Kültürünün tanıtımı, halkla ilişkiler.

Bir kurul da girişim ve web tasarımı alanlarıyla anlatım yapacaktı.

Toplumda tartışılacak, o tartışma sonuçları buraya getirilerek bir de burada değerlendirildikten sonra, bir de burada değerlendirip, bir bildiriye dönüştürecektik. Şimdi artık izninizle, bugünkü çalıştayda da üç bölüm halinde aynı salonda, hiç parçalanmadan dağılmadan yapmak istiyoruz.

Beni dinlediğiniz için, tek tek gelerek aramıza katıldığınız için tekrar teşekkür ediyorum. Hoş geldiniz diyorum. Bu çalışmanın bir başlangıç olması hasebiyle bir adımdır, önemli olan ilk adımdır. İlk adımı da atmış oluyoruz. Hoş geldiniz diyorum saygılar sunuyorum.

ANDIRIN ÇALIŞTAYI

İSTANBUL

8 MAYIS 2008

İstanbul Andırınılılar derneği başkanı, Ankara Andırınılılar derneği başkanı, İstanbul dışından gelen öğretim üyeleri, kısaca Andırınılı hemşerilerim hepiniz hoş geldiniz.

Bu kış bir İngiliz bir konferans için Türkiye'ye gelmişti, salonun çok az dolu olduğunu görünce bir hatırasını anlattı, Hindistan da böyle bir konferans için çağırılmış, bakmış ki salonda tek kişi var. Biliyorsunuz batılılar çok prensipli olurlar. Bir kişi bin kişi demezler. O tek kişiye sunumunu yapmış, konferansını vermiş, işini bitirince çantasını almış, çıkarken öbürü demiş ki dur hemşerim sıra bende, ben seni dinledim sen de beni dinleyeceksin. Şimdi Ali beyin de söylediği gibi, görevli ve ödevli insanlar buradalar. Aslında bu işi içinde duyanların aramızda olmadığını hepimiz kabul ediyoruz. Ama aslında bu toplantıyı biraz daha dar tutmamızın sebebi bize ait. Çünkü biz biraz, birikimi olan, enerjisi olan, söyleyecek sözü olan insanlarla bir araya gelelim, buradaki konuşmaları görüşmeleri kayda alalım, bunu da kitaplaştıralım ve yayalım düşüncesi vardı. Dar tutulmasının bir mantığı da o idi. Biliyorsunuz biz Andırını hep şöyle gördük ki; bir memleketin kalkınması için bir üçlü lazım. Nedir o; bürokrasi, siyaset, ticaret. Her üç alanda da içimizden etkin, yetkin temsilciler çıkaramadık. Çıkaramayınca bizden adam olmaz diye içine kapandık. Andırın orda içine kapandı, ramazan beyin de ifade ettiği gibi on yaşında çıkmış, mücadelesini kendi kendine tırnaklarıyla vermiş, hemşerilere ihtiyaç duymamış dışardaki bizler içine kapandık. Birbirimizi tanıyamadık.

Geçen hüsnü bey söyledi. Adana pikniğine gittiğimde, yirmi beş yıllık otuz yıllık hemşerilerimi akrabalarımı yeni gördüm dedi. Burada biz o manzaralarla karşılaşıyoruz. Realitemiz bu. Fakat artık dünya bir dördüncü ayak daha buldu ve bu dördüncü ayakla dünya, yerel alanlar kendini kurtarmak istiyor. O da sivil toplum. Artık Andırınılıların bir iyi tarafı, sivil toplum gerçeğini görmeye başladılar. Bugün İstanbul'da Andırınılılar derneği hayatını sürdürüyor, Ankara'da Andırınılılar derneği, Adana Andırınılılar derneği, Kadirli'de oluşum var dernek kurulacak, Osmaniye'de Andırınılılar derneği kuruldu, Maraş'ta kurulacak, Antep'te kurulacak, mersinde kurulacak, İskenderun da kurulacak, bunların girişimleri var. Biz onları takip ettiğimiz için biliyoruz. Bütün Andırında işte gebenler gelişim derneği var, Andırının içinde sivil toplum derneği var, bütün bunlar neyi ifade ediyor. Bütün bunlar uyanışı ifade ediyor. Bütün bunlar gelişmenin, kalkınmanın, kurtarıcı aramanın artık dışarıda değil içeride olması gerektiğini anlatıyor. Bunun için liderlik ve bir ekibe ihtiyaç var. Hasbel kader biz şu anda görünüşte lider görünüyoruz; ama liderlikten ziyade biz bir ekibiz. Ankara'da ramazan bey, burda ali bey, Adanada ihsan bey, Andırındakiler ve diğer arkadaşlarımız bu ekibi halka halka büyütecekler, sonuçta o sivil toplum denilen sihirli tarafı tutacağız. Yani bürokraside, siyasette, ticerette tutunamayan hemşeriler, bir dördüncü ayakta tutunabilirlerse, bu iyi bir fırsat. Bunu yakaladık. Burada başarılı olursak, artık Andırındaki o zincirleri kırabiliriz. Burada da başarılı olamazsak, sanıyorum tarih bunun hesabını bizden sorar. Yani biz artık kendimize güveneceğiz. Size şöyle bir anımı da anlatayım. Biz lisede okurken defineciliğe merak sarmıştık. Vakkasoğlu diye de bir kitapçı vardı, yakınlarda rahmetlik oldu. Allah rahmet eylesin. Dursun hoca bilir. Dediler ki Vakka soğlunda bir define kitabı varmış. Bir kere gittik, iki kere gittik, üç kere gittik. Gelecek, getiriyorum diye bizi oyalıyor. En sonunda kitap geldi dedi. Biz bekledik, kitabı birisi ambalajlamış, iyice sarmış. Dedi ki çocuklar bu kitabı sabah saatlerinde ertesi

gün açacaksınız demişti. Açarken ambalajını kaldıracaksınız. Açarken de kitabın iki yüz on yedinci sayfasını açacaksınız. Orda sizin aradığınız define formülü var, define reçetesi var, başka yere bakmayacaksınız. Hiçbir yerini karıştırmayacaksınız. Hemen kitabı aldık. Açtık hemen iki yüz on yedinci sayfayı. Hani üniversite sınavlarında derler ya, kapağını açmadan sayfalara hemen bir bakın hata var mı diye. Tam iki yüz on yedinci sayfayı açtık Yunus Ermenin şiiri.

İlim ilim bilmektir,

İlim kendin bilmektir.

Sen kendini bilmezsen,

Boşuna emektir.

Artık Andırınlılar, Ali bey biz hem birbirimizi bileceğiz, hem gücümüzün farkında olacağız ve kendimizi kurtaracağız başka yolu kalmadı. Sihirli aracı da bulduk. Sivil toplum eliyle bu işi yürüteceğiz. Bakın ne güzel şeyler oluyor.

Kışın Ankara derneğimizin iş birliği ile buluştuk. Sizin de ifadenizle hiçbir politikacının gerçekleştiremediği birlikteliği sivil toplum muhalefeti ile gerçekleştirdik. Adanada güzel bir piknik oldu. Üç bin – dört bin insan bir araya geldi. İkinci Andırın çalıştayını bakın yapıyor, gelenekselleşecek. Öğrenciler artık hayata gözlerini açıyorlar. Onun için ileride onlar bizden biri olacaklar. On ağustosta Andırında buluşacağız. Yine bu organizasyonun benzerini Adana’da, “yayla ve göç sempozyumu” şeklinde anlaştık. Adana’da, Andırında etkinlikler yapacağız. Derken; bunlar böyle çoğala çoğala bir yerlere bizi getirecek. Buna sizler inanıyorsanız, sizler inanınca bizler size inanıyoruz. Ve bunu birlikte başaracağımızı biliyoruz. Geldiğiniz için, katıldığınız için teşekkür ediyorum. Elinize sağlık, ayağınıza sağlık diyorum. Hoş geldiniz. Saygılar sunuyorum.

Efendim bu sunum 21 ocakta Ankara’da sunuldu. Burada hepsine değinmeyeceğiz, bazı arkadaşlarımız zaten beraberdik. Burada Adana, Osmaniye ve Kahramanmaraş milletvekillerine Andırın anlatıldı. Tezimiz şuydu. Diyorduk ki; bu üç ilin, coğrafyasının kaderi gereği, birleştiği tek yer Andırındı. Maraş Andırın, Osmaniye Andırın, Adana Andırındı. Çünkü yayla ve genç kültürümüz, Çukurova’sı, doğası, o bölgenin doğal ve insan kaynakları bu üç ili Andırında birleştiriyor. Öyleyse, Andırındaki bir gelişim ve değişim üç ili ilgilendirdiği gibi, üç ildeki gelişim ve değişim Andırını ilgilendirmektedir. Daha da önemlisi, Andırın tek başına karar veren bir güce sahip değil. Ulaşım kararı verilecekse Maraş ilgilendirir, Maraşın ilgileneceği lazım. Osmaniye’yi ilgilendiriyor, Adanayı ilgilendiriyor. Alt yapı deseyiz öyle. Üst yapı dediğimiz barajlarımız, göletlerimiz için bir karar vermeniz gerektiğinde, yine bu üç ilin hak ve menfaatleri devreye giriyor. Bu noktada Andırının gelişmesi üzerine bir konsensüs, bir fikir beraberliği yapabilir miyiz, bunun için Andırını bir ön tanıma varmışınız demek için sayın milletvekillerimize arz ettik. Çok olumlu tepkiler aldık. Şimdi bir vizyon var. Doğal kaynakları koruyacağız, alt

yapıyı çözeceğiz, imar ve yayla çok önemli Andırın için ve yöre kaynaklarını sürekli kullanmalı diyoruz. Ve bu coğrafyadan bahsettik. Andırın gördüğünüz gibi 54 tane köyü var. İlçeler üzerine bir araştırma yapılmış. İlçenin merkez olabilmesi için yaklaşık 27 kriter var. Enteresandır. 27 tanesi Andırını tutuyor. Yani Andırının merkezi çevre köyleriyle beraber, bir bütün arz ediyor. Kahramanmaraş'ın merkezinin sızlanması da zaten bu gerçeğe dayanıyor. Andırın gerçekten merkez kriterlerine uyuyor. Andırın bu. Nüfusta 194 000 kayıtlı insanımız var, 44 000'i Andırında yaşıyor. 150 000'i nerde? İşte biz bu dışarıdaki 150 000 in peşindeyiz. 150 000 tekrar geri Andırına yerleşsin demiyoruz. Yönünü dönsün diyoruz. Andırın gördüğünüz gibi Çukurova kültürünün bir parçası. Bunun nedeni de, göç, yayla, ulaşım nedeni ve Andırın bir merkez gibi görünüyor. Bizim göçümüz eğitime, iş ve ticarete dayanıyor. Göçenlerimizin büyük kısmı eğitilmiş, iş ve meslek sahibi insanlar. Amacımız da işte bu Andırının sürdürülebilir gelişmesi dediğimiz olaya destek olmak. Bu amaçla da örnek sivil toplum birlikteliğini sağlamak. Ne yaptık biz? Millet vekillerimizin huzurunda, Andırını tartıştık, bölgeyi tartıştık ve önerilerde bulunduk. Dedik ki bir sivil toplum olarak köprü olmalıyız. Bir tarafta Andırının yetiştirdiği insanlar var, öbür tarafta Andırın var ve o bölgenin kaynakları var. Bunlar arasında köprü olmalıyız dedik.

İlginç görüşler var Andırın üzerine. Sonuçta Andırın büyümüş, Çukurova olmuştur. Andırın üzerine svot analizi yapıldı. Ben sanmıyorum Maraşın diğer ilçeleri üzerine svot analiz yapılsın. Hatta Maraş valimizle konuşmuştuk, Maraşın dahi şu anda svot analizi yapılmamış. Svot analizi; bir yörenin kaynakları nelerdir, önünde hangi fırsatlar var, hangi yönleri güçlüdür, hangi yönleri zayıftır. Bunlardan ilham alarak, ileriye yönelik stratejiler geliştirilebilir mi diyerek, dünyanın uyguladığı en harika bir teknik.

Andırının güçlü yönleri:

Tarım, hayvancılık, yaylacılık ve eğitilmiş insanı.

Andırının fırsatları:

Yaylacılık, tarımsal faaliyetleri ki; mavi hilali zevkle dinledik, murat beye teşekkür ediyoruz. Kalkınmanın bir parçası oldular. Ve ulaşım. Bugün bir Andırın – Göksun yolu bu yıl başlıyor. Eğer bu yol devam ederse, iç Anadolu'yu Adanaya bağlayan yol hem Maraş üzerinden olsun hem Niğde üzerinden olsun 150 kilometre kısalıyor.

Sonuçta; tarım ve hayvancılığımız, ulaşımımız, turizm ve yaylacılığımız, tarım ürünlerimizin pazarlanması, Andırını geliştiren faktörler olarak ortaya çıkmış durumda. Bu tamamen bilimsel bir tespittir.

Milletvekillerimize dedik ki; 1994 yılında bir kaymakamımız toplantı yapmış, Öcal beyin bahsettiği toplantı. Orda Andırın tartışılmış. 2004 yılında biz adanada tartıştık. 2008 yılında da milletvekillerinin önünde tartıştık. Üzülerek söylüyoruz ki; az gittik uz gittik dere tepe düz gittik ama bir arpa boyu yol alamadık. Hikayesine benziyor. Evet Andırını, Öcal Bey bahsetti, murat bey bahsetti. Andırının geleceği planlamadır. Çünkü; coğrafyaya yaylacılık adı altında müthiş bir saldırı var. Doğal kaynaklar gidiyor. O doğal kaynaklarda giderse Andırının bir şeyi kalmaz. Şimdiden oturup bunları planlamamız gerekiyor. Gördüğümüz gibi eğitim ihtiyaçlarımız var, hükümet konağı göçüyor, kapalı spor salonumuz yok, cezaevi yok bunlar talep ediliyor. Kültür alanında da, murat beyin sunumunda da vardı. Bir gençlik merkezi çok dikkatimi çekti. Gençlere yönelik kütüphane, gençlik merkezi, kültür merkezi, çışar kiraz festivali çok önemli tanıtım için. Bu yıl biz 10 ağustosta sivil toplumlarla iş birliği içinde yayla festivali yapacağız. Ve konaklama tesisleri maalesef yok. Enerji yönünden çok zengin bir mikro enerji bölgesi Andırın. Bio gazı var, rüzgâr var, metan gazı var, güneşi var, küçük sular var, çöp atıkları var, enerji hatları geçiyor. Bütün bunlar enerji alternatifi. Yani enerji açısından da zengin bir geleceği var. Çevre hem geleceğimizi hem de çevremizi tehdit eden bir unsur. Çevreyi korumazsak bizi boğacak, korursak bizi ferahlatacak. Böyle bir kaderimiz var. Buna parmak bastık, bunun için önerilerde bulunduk. Şöyle diyoruz, Andırını nasıl bilirsiniz dediklerinde. Andırın nasıl bir yer diyorlar. Bolu dağlarını bilir misiniz, işte Andırın öyle bir yer diyoruz. Ama sahip çıkmazsak maalesef övünemeyeceğiz. İşte bunun için önerilerimiz var. Keçiye hayır demiyoruz ama tarım müdürlüğü, şaban bey bir araştırma yapmış geçen sene anlattılar. 300 ila 900 rakım arasında Andırının o pırlanta dediğimiz dikenli bitkilerini keçiler yediği zaman orman daha da güçleniyor. Enteresan. 300 ila 900 arasında planlı keçicilik yapın, Mehmet beyle konuştum ben hazırım diyor. Yeter ki proje yapın, sütünüzü bütün ürünlerinizi yerinde almaya talibim. Hatta mikro krediler ve destek vermeye hazırım diyor. Bu konuda da çalışmalarımız var. İşte insanoğlu keçi sütüyle övünüyor anne sütüne en yakın süt diye. Maraş dondurmasının temel kaynağıdır. Öyleyse neden projeler üretmeyelim. Onun peşindeyiz. Tarım. Organik tarım artık geleceğimiz. Başka hiçbir yolumuz kalmadı. Gübre ata ata, ilaç kullana kullana hem verim düşüyor hem toprak çoraklaşıyor hem de insanı orda tutamıyoruz. Onun yerine organik tarıma dönüş yapmak zorundayız. Andırında kaderimiz, sularımız, sulanacak alanlarımız var ama her nedense karar veren organlarımız, milletvekillerimiz, politikacılarımız, hükümetimizden kararlar çıkmadığı için sulama barajlarımız bekliyor. Burada çok yoğun şekilde düştük. Ulaşım hem Çukurova'nın hem Andırının, hem Göksun'un, hem Elbistan'ın kaderi. Kader Andırını ortaya atmış. Andırın yararlanacak ama esasen Çukurova yararlanacak. Ekonomimizde yetersizlikler var. İhtiyacımız olan tesislerin kurulması için destek istedik. Acil yatırımlarımızı sıraladık. Soğuk hava deposu, mavi hilal el attığı için çok teşekkür ediyoruz. Zaten ricamızdı. Bu konuya lütfen el atın diyorduk. Meyvecilik, Andırının geleceği meyveye bağlı. Yaylacılık. Yüksek okulumuz maalesef emanet bir binada. Geçen sene nerdeyse yüksekokulun taşınma kararı alınıyordu. Biz ağustos ayında gittik, yalvardık. Efendim, derneğiniz yok, yeriniz yok, sahibiniz yok, ne işi var yüksekokulun Andırında diye rektörümüz bizzat söyledi. Biz hemen geldik. Dernek kuruldu, 14 – 15 dönümlük bir yer tahsis edildi. Andırınlılar sahip çıktı. Bunun üzerine rektörümüz bu duyarlılığa karşılık verdi. 2009 yılında Andırınımıza yeni bina yapılıyor. 500 öğrenciyi aşınca devlet öğrenim yurdu açacak. Derken bu ivme devam edecek. Geben barajı o bölgenin kaderi bekliyor. Hükümet konağında yine problemimiz var. Yol da, teşekkür ettik kendilerine. Gerçekten bu hükümet döneminde yolumuz başladı. Beni dinlediğiniz için teşekkür ediyorum efendim.

1.2. Andırın Çalıştayı

Ahmet NARİNOĞLU :

Değerli konuklar sayın yöneticilerim,

Efendim sempozyumun konusu, Andırının Ah ve Vah'larıdır. Çünkü Fransızların bir sözü var. Diyorlar ki; biz Cezayirlileri tarihleri ile övündüre övündüre, sorunlarıyla ah vah ede ede işgal ettik. Bu ah vah yerine artık kolay ve pratik çözümler atmanın zamanı geldi. Zaten bu kadar birikimin sonucunda da tekrar başa sarıp yeniden uğraşmanın anlamı yok. Bugün Andırının doğasını ve çevresini konuşacağız.

Ben farklı bir Andırın doğası kısaca size çizmek istiyorum. Andırın coğrafya olarak 200 rakım arası ile 1900 rakım arasında bulunuyor. Toros'ların Akdeniz'e bakan bu tarafıyla yaklaşık beş iklim var. Yani Andırın coğrafyasına beş iklim sığıyor. Bilimsel anlamda da bu iklimler yaşanırdı. Bu iklimlerin en canlı göstergesi de bitki örtüsüdür. Andırın'ın dağları denize ne paralel ne de diktir. Farklı açılardan denize yönelmiştir. Bunun sonucunda Andırının dağları arasından yarılarak geçen ırmakları arasından kanyonlar oluşur. Yani derin vadiler oluşur. Derin vadilerin oluşması demek. Derin vadiler etraflarına hiç hayat vermezler.

Coğrafyanın yapısı gereği burada dağlar birbirlerine farklı düzlemde kesiştiğinden, vadiler değil andırın da tek ovalar meydana gelmiştir. Düşünün her değişik rakımda birbirinden farklı boyutlar ve eğimlerde platolar vardır. İklimin de etkisiyle farklı iklim ve farklı tabiat yapısına sahip olmuştur. Köyler de işte bu ovalar etrafında gelişmiştir.

Tarihe baktığımızda da bu ovalarda medeniyetler doğmuş. Andırın ovası, çiçek ovası vs. bu ovaların tamamında farklı bitki örtüleri, farklı toprak yapıları olduğundan buraların yetişen ürünleri de farklıdır. Yine bu coğrafyanın etrafında Allah'ın bir nimeti olarak, en dar geçit olan Andırın bölgesidir. Yavuz sultan selim buradan geçmiştir, orduları buradan geçmiştir, en son kurtuluş savaşı verilirken kuvay-i milliye gücü Andırından inerek Çukurova'ya yönelmiştir.

Yine tarihte bu az engebeli olan, kolay geçit veren Toros bölgesinde, medeniyetler de meydana gelmiştir. Tarih bize söylüyor ki, Andırında bilinen beş tane medeniyet var. Üst üste çakışmış beş tane medeniyet var. Bu medeniyetlerin en yoğun yaşandığı dönem Roma dönemidir. Roma döneminde resmi kayıtlara göre yirmi yedi tane, en son Sütçü İmam

Üniversitesindeki hocamızın tespitine göre otuz üç tane, bizim tespitlerimize göre kırk yedi tane Andırında kale bulunmaktadır. Ve bu kaleler değişik medeniyetler tarafından kullanılmıştır.

Buradan sayın kaymakamımıza ricada bulunuyoruz. O kaleler şu an altın arayan definecilerden öte gitmiyor. Tek ricamız oranın tapusunu çıkartın biz tescil ettiririz. Geçenlerde elime bir resim geldi, bir fotoğraf, geben kalesinin dibinde bir dozer çalışıyor, bu adam maden arama ruhsatı ile kalenin dibinde altın arıyor. Sayın valimiz de el attı olaya sonra çalışmayı durdurdu.

Buradan şuna varmak istiyoruz. Andırınla övünüyoruz, ormanlarımız var, bitki örtümüz var, tabiat zenginliğimiz var. Bütün bunlar Andırının doğasını açıklamakla yetmiyor. Bunların hepsi Andırın doğasıdır. Andırın yazın kışlak olarak kullanılmıştır. Bu yetmemiş, daha önce yaylalara kışlak olarak giden göçmen topluluklara yol olarak çıkmıştır. Kayseri'ye gidin, Sivas'a gidin Çukurova'ya gidin oradaki yaşam kültürünü Andırında bulursunuz. Bu güzellik bir zenginlik meydana getirmiştir. Yalnız bizler şu an bu zenginliği ve mirası iyi kullanamadık. Buna üzülüyoruz.

DEĞERLENDİRMELER

HALİL İBRAHİM SOĞANCININ KONUŞMASININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Halil İbrahim Bey, Andırının yoksulluğunu vurguladı, vatandaşların gidecek yerleri olmadığını söyledi. Andırın sorunlarının çözümü için samimiyet olması gerektiğinin üzerinde durdu. Andırının su kaynaklarına değindi. Su kaynaklarının iyi üretilmediğinden bahsetti. Elektrik santrallerinden örnek verdi. Karasu vadisinden bahsetti. Ve karasu vadisinin de yeni projelerle daha kötü duruma düşeceğini vurguladı. Andırının zenginliğini ormanlar ve bitki örtüsü olarak çıkardı. Ormanlarımızı koruyamadığımızı dile getirerek, örnekler verdi. Hayvancılık yanında doğalgaz üretilebileceğini. Güneş enerjisi kullanımı ile ormanların kurtarılabilceğinden bahsetti. İbrahim beye teşekkür ediyorum.

HALİL COŞKUN KONUŞMASININ DEĞERLENDİRİLMESİ)

Halil bey zamanı aşmadı, ikinci hakkını da kullanmış oldu. Arkadaşlar Halil beyin konuşması benim gibi sizleri de şaşırttı mı? Bir ormancı gibi konuşmadı bir çevreci gibi konuştu. Ve gerçekleri söyledi diye düşünüyorum.

MUSTAFA BAŞIBÜYÜK KONUŞMASININ DEĞERLENDİRMESİ

Şimdi Doç. Dr. Mesut Başbüyük hocamız şu tezi ileri sürüyor. Andırın su kaynakları yönünden fakirdir, Andırının bu haline aldanmayın, Geleceğimiz tehdit altındadır. Bu özetle sempozyumda konusunu bize sunacak buyurun efendim.

2. TİRŞİK DERGİSİNDE YAYINLANAN YAZILARIM

2.1. Andırın Abdallar

Bir bilge tarihçi, gerçek tarih yerelin tarihidir der. Yerel yani içinde yaşadığımız toplum. Yazılanlarda hikayecilikten öte geçemiyor.

Andırında yerelin yazılamayan bir tarihi’ de “Abdallar “kesimidir. Bu yazı dizisi ile Andırının bir parçasına ışık tutacağız. Abdalları Andırına hapsedemeyiz. Çukurova her yerinde varlar. Ve parçalarıdır. Hatta Anadolu’nun çok yerinde meskûn haldeler. Ancak Andırın Abdallarının öne çıkan yanı, birlikte toplumsal yaşamlarını sürdürmektir. Kendi toplu yaşamlarında bütün oluştururken, Andırın bütünlüğünün rengi ve zenginliğidirler.

Andırın Abdalları üzerine yapılan toplumsal inceleme sahada yapılmıştır. Bilimsel verilere, bilgilere, teorilere ve gözlemlere dayanmaktadır.

Araştırmanın diğer yerlerde yaşayan toplulukları araştırmacılara ışık tutacağına ve yol göstereceğine inanıyoruz.

2.2 Andırın Adı Konmamış Gücü

Biz Andırınlılar hep şöyle düşünürüz.

“Memleketimizde sanayi yok. Önemli yeraltı zenginliği yok. Ormana dayalı sanayi kurulamadı. Tarım alanları yetersiz, susuz. Ulaşımımız zayıf. Dışarıda sanayicimiz, iş adamımız çok az. Politikada sahipsiz kalıyoruz.”

Bu düşünce tarzı bizi memleketimizin sahipsiz olduğuna oradan da adam olamayacağımıza kadar götürür. Bu görüş memleketimizin gelişemeyeceğini, üretimin yetmeyeceği, göçün devam edeceğini kabul eder.

Karamsar görüş sahipleri Andırın'ın kaynaklarına, insanlarına dayalı gelişme benimsemedikleri için hep dışarıdan kurtarıcı beklerler. “Dışardan gelsinler Andırın'a hizmet etsinler. Dışarıdan kaynaklar aktarılsın. Yoksa Andırın gelişemez. Onun için yapılan çabalar boşa” derler. Bu görüşün en tehlikeli yanı, içlerinden birileri çıkıp ta hizmet etmeye başlayınca, arkasında durmamak veya destek olmamaktır. Yalnız bırakmaktır. Ne çare ki örneklerine tanık oluyoruz.

Bu görüşe katılacak mıyız? Katılmıyorsak Andırının gelişeceğini savunuyorsak elimizde hangi deliller var.

İyimser diyeceğimiz görüş aslında objektif, tarafsız bakar. Bu görüş Andırının kaynakları, potansiyelleri, insan ve toplum gücü, coğrafi konumu, doğal yapısının farkındadır. Andırının içinde dinamik güç olduğunu kabul eder. Andırının kapasitesinin dolduğunu artık, kabuğunun kırması gerektiğine inanır. Öncelikle Andırın okumuş eğitilmiş, kariyer, iş ve meslek sahibi olmuş insanlarına güvenir. Asıl hareketin bunların birlik ve beraberlik içinde organize olarak bir araya gelmesiyle başlayacağını görür.

Zaten problem de son kırk yıldır Andırın dışına dağılmış ama kopmamış insan gücünün yeniden derlenip toparlanmasında yatıyor. Zamanda giderek daralıyor. Andırın dışına taşmış insanlar üçüncü kuşak olmaya başladılar. Dışarıdaki insanlar ya Andırın'a yeniden yönelecekler veya kopacaklar. Böylesi bir tehlike mevcut. Bunun tek yolu güçlü iletişim kurmak, memleketle bağını koparmamak, kendine düşeni yapmak, hemşeri örgütlenmesi içine katılmak.

Coğrafi konumu, bozulmamış doğal yarı, bitki örtüsü, güzellikleri Andırın'a sunulmuş bir nimettir. Bu nimeti içinde yaşayanlar bıkmamalı. Aksine dört elle sarılmalı. Kıymetini kadrini bilmeliler. Anadolu'nun değişik yörelerinden göçler göstermiştir ki, bir yörenin insanı göçerken, geride kalan tabiat bozuluyor, tahrip oluyor, yaşatılamıyor. Tabiatı kendini koruyan, seven insan istiyor. Tabiat insansız ya vahşileşir ya ölür. Andırın zengin bir kültür birikimine sahiptir. Her yerde kültürel değerler erozyonu varken, Andırın'da daha az yaşanıyor. Kültürlerini korumak için kaynak harcayanları görünce; Andırın'da doğal, sade yaşamak zenginliğe dönüşüyor.

Andırın, insanıyla, doğasıyla, yaşam şekliyle, toplumuyla bakınca, güven duyacağımız manzara sergiliyor. Şimdi Andırında, Andırın dışında yaşayıp ta memleketinin güçlerini fark etmeyenlere hatırlatma yapabiliriz. Bakın bunlara itirazınız var mı?

- Doğal ve sade hayatı bozulmamış doğa ve çevre
- Yaşattığımız ve yaşadığımız kültür ve değerler
- Hoşgörüyeye dayanan toplum kültürü
- Okumuş, eğitimli, iş ve meslek sahibi nüfus
- Doğal Kaynaklar
- Zengin ormanlar
- Coğrafi konum
- Çukurova coğrafyası
- Verimli topraklar
- Yaylacılık
- Akdeniz iklimi
-

Bunlar Andırın'ın kendi gücüdür. Bu güçleri harekete geçirmek yine, kendi elimizde.

Öte yandan kendimize dönüp özeleştiri yapmalıyız. O zaman daha gerçekçi hareket ederiz. Çoğu ilçelerin yaptıklarını bizler yapmadık. Mesela;

- Dışarıda kazanıp ilçede yatırım yapmadık
- Okuyup memleketine geri dönmedik
- Emekli olup memleketimize geri dönmedik
- Her yaz mevsimi memleketimize gidemedik
- Dışarıda köylere kadar dernekler kurup bir arada olamadık
- Ticaret, sermaye ortaklıkları kuramadık
- Birbirimizle iletişim kurmakta yetersiz kaldık
- Memleketimizin sorunlarına eğilemedik

Bugün bu ve benzeri konuları tartışıyoruz. Andırın orda biz burada bekleyiş dönemi sona erdi. Her yerde hemşeriler platform düzlemiyle harekete geçiyorlar. Yönümüzü Andırın'a çevirdik. Semeresi kat kat gelecektir. Gelmeye başladı bile.

2.3. Andırın Ağıtları

Andırın ağıtlar diyarı. Sözün söz olup/söze geldiği söylendiği, ruhun teslim olduğu kelimeler örgüsü.

İpek kozasıyla yaşayan, kilimi nakış nakış dokuyan/işleyen, allı yazmalı sesler. Tülbentlere oyalar işleyen memleket.

Geleneksel sanat sözle buluşur, zamanı ortak tüketir ve:

Ninni olur bebek beler beşik sallarken

Hayrat olur düğünde, nişanda, bayramda

Ağıt olur gidenin arkasında

Bilge öğütleri olur sohbet odalarında/meclislerinde

Yanık kaval sesi olur sürü peşinde

Bir türkü olur yârin uğrunda senirden aşağı

Bizim ispatımız, kimliğimiz, varlığımızdan kalma sözlü kültür Andırın 'da hala yaşar, kırık dökük de/kıyıda köşede de olsa.

Andırın-Kadirli-(Torosları) tanımak düne ait ipuçları, bugün ki ahvalimizi, yarının kaygılarını verir. Sözlerle, dizelerle.

Andırın (Toros) kadınları çokça ağıt yakar. Çünkü yükü çeken odur. Yüğü yani; şelege, çileyi, acıyı, hasreti, yokluğu, darlığı, umudu, inancı.

O ananın eteğinde duygu yüklü toplum/cemiyet pervane halinde. Anlaşır, paylaşır. Dar günleri, var günleri.

Bugün düne dair/ait Andırın ağıtları kimin dilinde, gönlünde yaşıyor. Kimlerin arşivinde tozlar içinde. Ortaya çıkarılmalı değil mi? Yaşamalı, yaşatılmalı değil mi?

O, aramızda olsun da bizlerin de çürümenin hamuru, tutkalı, mayası bozulmasın (diri kalsın)

Atılsın dün-bugün-yarın köprüleri aramızda.

Bu ağıtları elinde, dilinde tutanlar vebal altında. Sizinle gelmiş sizinle giderse iki eli iki yakanızdadır milletimizin. Gelecek nesillerimizin.

Bir Misal.

ANDIRIN AĞITI

Kele melek kele melek
Bir ola oğluma yanak
Andırı'na sehil derler
Kalk oğlum yaylaya varak

Havluya düzdürür camı
Samana belenmiş kanı
Ağlasana Fadıma'sı

Deveye bindirir seni
Kır at gelir ıgırır
Üstünde de oğlum buğur
Buna teltik çekilir mi?
Çek elini kara gavur

Kır at da kızıl rengi
Oğlum ağların dengi
Eğer ola uyku da olmasa
Kurmamıydı Alice'ki...

2.4. Andırın Çevre Bildirisi

Andırın iki yüz ile iki bin yedi yüz rakımları arasında Toros'ların Çukurova'ya bakan yamaçlarında, dere, tepe vadi, dağ ve cep ovalardan oluşan fiziki coğrafya üzerinde yer alır.

Toroslardan akan sular birleşerek dere olur, dağların arasında derin vadilerden geçerek güneye iner. Dağların arasında farklı rakımlarda mikro klima özelliği taşıyan cep ovalar bulunur. Böylece Andırın güneyden kuzeye rakım yükseldikçe ova, vadi ormanlık alanlar zenginleşerek çoğalır. Engebeli yerler mera, dağların düzlükleri de yayla olarak kullanılır.

Andırında doğal bitki örtüsü ağaç türleri ve bitki çeşitleri bakımından oldukça zengindir. Bölgenin yüz yıllardır yayla olarak kullanılması, göç yolu üzerinde bulunması bugün de yayla olarak kullanımının artması sonucu sınırlanmış doğa tehdit altına girmiştir.

Andırında doğayı bozan unsurları beş grupta toplayabiliriz.

- 1- Plansız, düzensiz yaylacılık
- 2- Plansız yoğun yerleşim
- 3- Modern, makineli tarım faaliyetleri,
- 4- Ormanların plansız kesimi,
- 5- Çevreye duyarsız yatırımlar

Andırın bugün beş grupta toplanan faaliyetlerin kurlsız yürütümü sonucu etkilenmekte, doğal yapısı ve dengesi bozulmaktadır.

Andırın sözünü ettiğimiz gelişmelerin sonucu olarak ciddi çevre problemleri yaşamaktadır. İlerde tedbirler alınmaz ise çevre daha da tehlike altına girecek, geri dönülmez sonuçlar doğacaktır.

Aşağıda başlıklar halinde Andırında yaşanan çevre sorunlarını yer göstererek tespit ediyoruz.

- 1- Sulak alanlar

Andırında sulak alanlar kalmadı. Andırındaki cep ovaların su kaynaklarının başında dere yataklarında ovaların çukur yerlerinde bulunan sulak alanlar makineli tarım sonucu kurutularak ekin dikim alanlarına dönüştürüldü. Bugün andırında birkaç sulak alan kalsa da su kaynaklarıyla beslenemez halde. Sulak alanlara konan göçmen kuşlar bile gelmez oldular.

- 2- Göller

Andırında göl sayılmasa da su toplanan küçük havzalarda ufak göller bulunurlar. Bugün onlardan eser kalmadı. Göllerin etrafındaki doğal yapı ekim dikime dönüştü. Göller etrafındaki doğal hayat ortadan kalktı. Yalnızca ak gümüş köyü civarında Koca göl (yazın kuruyor) ile Aslantaş baraj gölü yaşıyor.

- 3- Vadiler

Andırında Toros dağlarının çukur ovaya yönelen ırmak ve çaylarının oluşturduğu derin vadiler bulunur. Bunlar arasında Keşiş çayı, Andırın çayı, Kör sulu çayı. Kara su çayı, çınar geçidi deresi bunlar arasındadır. Vadileri besleyen su kaynakları azaldığı için vadilerde doğal yapısı, bitki örtüsü ekolojik denge bozulmaktadır. Birde dereden alınan sular son yıllarda yapılan hidroelektrik santral barajları vadilerin doğal yapılarını tamamen bozmaktadır.

4- HES

Ülkemizin enerji ihtiyacı için küçük sular üzerinde enerji santralleri kurulması çok yerinde bir karardır. Ancak enerji elde edilen ırmak ve derelerin doğal ve ekolojik yapılarının bozulmaması için tedbirlerde almalıdır. Bu kapsamda enerji santrali kurulan sular üzerinde bu suların üçte birinin dere yatağına bırakılması şart olarak koşuluyor ve Andırında hidroelektrik santralleri buna uymamaktadır. Hidroelektrik santralleri inşaatları vadilerin güzelliğini tamamen bozmaktadır. Birde inşaat sırasında inşaat ve her türlü atıklar vadilere başı boş salınarak ekoloji ciddi şekilde tahrip edilmektedir. Kara su, andırın suyu, bulgur kaya üzerinde kurulan santraller bunun en canlı şahididir.

5- Yüksek Gerilim Hatları

Bugün bilim adamlarınca yapılan araştırmalarda kanser hastalığına sebep olan yüksek gerilim hatları ilçemizin etrafını kuşatma altına almıştır. Her geçen yeni hat için metrelerce genişliğinde ve kilometrelerce uzunluğunda ormanlık alan kesilmiştir. Bundan sonra yapılacak iş yüksek gerilim altında kalan alanları yeşil tutmak, yeni gerilim hatları için doğaya en az zarar verici güzergahlar seçmek olmalıdır.

6-Yaylacılık

Günümüzde yaylacılık çok farklı boyutlara taşınmıştır. Betonarme yapılarla yayla kentler oluşmakta, tarım ve su havzaları istilaya uğramaktadır. Artık evinde bulaşık makinesi bile kullanan yaylacılarımız için su kaynaklarımız cevap veremez hale gelmiştir.

Yaylacılıkla beraber doğa'nın tahrip edildiği, ormanların kesildiği, çevrenin kirletildiği görünen gerçeklerdir. Üstelik doğaya zarar veren yapılaşma yöntemleriyle her yer betonlaşmaktadır. Buna mutlaka dur denilmelidir. Nerelerin yayla olacağı, nerelere yapı yapılacağı planlanmalı izine tabi olmalıdır. Denetlenerek kaçak yapılaşmanın önüne geçilmelidir.

Yayla turizmi andırının geleceği için son olarak diyoruz ki; Andırın artık tam anlamıyla doğa turizmine açılmalıdır. Tek kurtuluşu bu yönde yapılacak faaliyetlerdedir. İnsanlarımızın bilinçlenmesi ve ilçesine sahip çıkması gerekmektedir, bizler bilinçli olursak doğal kaynaklarımıza sahip çıkabiliriz. Doğal kaynaklarımız var oldukça da ekonomik faydalar sağlayabiliriz.

7-Tarım havzaları

Andırında ovalarda bugün tamamen tarım yapılmaktadır. Ovaların yanında yamaç ve vadilerde tarım alanlarına açılmıştır. Yani eskiden var olan yaylaklar, meralar, boş alanlar bugün artık tarım toprağı olarak kullanılmaktadır. Tarıma baktığımızda gübre ve ilaç atılmayan ekili dikili alan kalmamıştır. Bunlar yer altı ve yer üstü sulara karışarak eko sistemi iyice bozmaktadır. Halbuki Andırın gibi yörelerde doğal tarıma dönüş olsa az ürün

elde edilse de Pazar talebi nedeniyle şimdiki yerine daha fazla kazanç elde edilir. Andırında tek çare doğal ve ekolojik tarıma, ekim dikime ve hayvancılığa yönelmektir.

8-Yer altı suları

Yer altı suları maalesef hem azaldı hem de kirlendi. Eskiden iki üç metreden çıkan yer altı suları bugün elli altmış metre hatta yüz metrelerden zor çıkıyor. Yer altı suları azaldıkça yer üstünde kuraklık artıyor. Halbuki yer altı sularının yönetimi devlete aittir ve planlı işletilmelidir. Bugün isteyen kişi tarlasını veya bahçesinin başına kuyu açarak yer altı suyunu kullanmaktadır.

9-İçme suları

İçme sularının kaderi de yer altı suları gibidir. Artık çeşme yapılacak su kaynağı kalmadı. Yerleşimlere getirilecek içme su kaynakları bulmak imkânsız. Var olanlarda tabiat koşullarına göre azalıyor ve çoğalıyor. Mevcut içme su kaynakları da hem azalıyor hem de kirleniyor. Önüne de maalesef geçilemiyor.

10-Temizlik (katı ve sıvı atıklar)

Bugün andırının merkez ve belediyeleri hariç köylerinde kanalizasyon sistemi bulunmamaktadır. Mevcut sistemlerde yetersizdir. Köylerimizin yanında yoğun yayla yerleşimlerinde de kanalizasyon sistemi gerekmektedir. Andırının kanalizasyonu ucunda arıtma sistemi olmaması çevreye ciddi şekilde kirletmektedir. Andırın gibi yerlerde doğal kanalizasyon arıtması en ideal çözümdür. Enişlibi dediğimiz bölgede toplanan sıvı atıklar doğal arıtma yoluyla çok kolayca arıtılabilir. Andırın için başka da bir çözüm yolu görülmemektedir.

Katı atıklara gelince durum daha da vahimdir. Andırın merkez başta olmak üzere hiçbir yerleşim yerinde çöp depolama sistemi bulunmamaktadır. Herkes en kolay ve ıssız bulduğu yerlere çöpleri dökmektedir. Buna yaylacıları ve piknikçileri de ekleyince andırının ne halde olduğunu düşünün. Katı atıklar için olması gereken çözüm, bütün ilçeyi içine alacak çöp toplama ve depolama sistemi kurmaktır.

11- Doğal Yapı

Andırının gücü ve tanınmışlığı doğal yapısından ileri gelmektedir. Ormanları, bitki örtüleri, doğada bulunan canlı cansız bütün var olanları bozmadan korumak ve yerinde kullanmak suretiyle doğal yapımızı koruyabiliriz. Aksi takdirde herkes benim yaptığım ne zarar verir gibi düşünürse tabiat elden çıkar. Bir ağaç dalını kesmemek, bir bitkiyi kökünden koparmamak, doğaya yapabileceğimiz en büyük iyiliktir. Ama maalesef yatırım yapılırken, yerleşimler oluşurken doğaya ciddi zararlar veriyoruz, onun için Andırında yapılacak her faaliyetin doğaya vereceği zarar önceden hesaplanmalı, planlama yapılarak en asgariye indirimleridir.

12-Doğal ürünler

Çok değil. On beş yirmi yıl öncesinin doğal ürünlerini maalesef andırında göremiyoruz. Bütün ekim dikimlerde gübre ve ilaçlama kullanılarak doğal ürünler ortadan kaldırılıyor. Halbuki coğrafyamız, arazi ve toprak yapımız, bitki örtümüz, temiz sularımız doğal ürünler yetiştirmeye çok müsait. Yerli tohumlar kullanılarak çok rahat doğal ürünler elde edebilir pazara sunabiliriz. Andırın doğal ürünlerin üretimine mutlaka geri dönmelidir

13-Ormanlar

Ormanlar kesile kesile kesilemeyecek hale geldi. Kalan ormanlar bundan sonra bakım ve koruma ormanlarına dönüşmeli. Yani korunarak bu haliyle devam etmeli. Yakacak için orman kesimine izin verilmemeli onun yerine tutuşturucu kesim için izin verilmeli. Köylülere kömür yakımı teşvik edilmeli. Ekolojik orman ürünleri yönünden zenginliği sebebiyle. Andırın ormanları bundan sonra farklı bir işletmeciliğe dönüştürülmeli. Ormanlık alanlar da fidan dikimleri yaygınlaştırılmalıdır. Ormanların korunması için halkla işbirliği yapılmalı, denetimler arttırılmalıdır.

14-Madenler ve taşocakları

Andırın yöresinde ciddi maden yatları olmasa da taş ocağı ve mermer yönünden zengin bir yapısı vardır. Ama ne yazık ki taş ocağı ve maden ocakları açılırken doğaya ve çevresine ciddi zararlar veriyor. Bu tür işletmelerde ÇED raporları mutlaka alınmalı. Kapatılan ocaklar doğal haline geri getirilmelidir.

Bir ilçe düşünün ki; geleceği doğal yapısına, tarımına, yaylacılığa bağlı olsun. Bu durumda yapılacak şey doğayı ve çevreyi korumak olmaz mı? Yapılacak şey insanları bilinçlendirerek doğayı korumak olmaz mı? Bütün kurumlar, mahalli idareler, sivil toplum kuruluşları el ele vererek ilçeyi doğal dengesini koruyarak geliştirmek olmaz mı?

2.5. Çevre Mektubu

Türkiye, dünyanın en güzel coğrafyaları arasında yer almakta. Bizler, bu coğrafyada nefes alarak hayatımızı idame ettirdiğimiz için kendimizi şanslı addetmeliyiz. Havası, suyu, yer altı-yer üstü kaynakları, tarımsal ürünleri, fauna ve florasıyla...

Sanayi Devrimi; azgın bir şekilde ihtiyaç duyduğu ham madde gereksinimleri nedeniyle, çevreye- doğaya olabildiğince zarar vermiştir. Şehirler büyümüş, üretim ve tüketimi ekonomisinin büyük ve açık pazarları haline gelmiştir. Şehirleşme, sosyal ve kültürel değişim ve dönüşüm içindedir. Değerler, yerini tüketim çılgınlığına bırakmıştır.

Türkiye ölçeğinde bir değerlendirme yaparsak dünyadaki gelişmeleri maalesef bizde yaşıyoruz. Yıllara dayanan süreç içerisinde, her geçen gün artarak devam eden çevre ve doğa tahribatının ayan beyan görmekteyiz. Şehirlerimizde aynı durumdan nasibini alıyor.

Son zamanlarda bilimsel çalışmaların ışığında, yenilenebilir birçok enerji kaynakları üzerinde bulgular elde edilmiştir (rüzgâr, güneş, hidrojen ve bor vb). Enerji Bakanlığı'nın raporunda da Türkiye'nin güneye bakan bölgelerin yatırım yapıldığı takdirde yenilenebilir-

temiz ‘güneş enerjisi’ potansiyelinin mevcudiyetinden söz ediliyor. Güneş enerjisinin, Türkiye’nin şimdiki mevcut, yıllık enerji tüketiminin iki katı kadar enerji elde edebileceği projesi mevcut iken, doğaya –çevreye zarar veren enerji politikalarına fırsat verilmemelidir.

Havamız, her geçen gün biraz daha kirleniyor. Azalan su kaynaklarımız kirleniyor. Doğa kirleniyor. Çevremiz kirleniyor. Daha vahimi ise, bütün bu saydıklarımıza sebep olan zihinlerimiz kirleniyor.

Orman varlığı ve su kaynakları orantılı olarak bir arada bulunur. Bilinçsiz ağaç kıyımı, orman yangınlarını hesaba katarsak, kısa zamanda içerisinde çöle dönmüş bir Türkiye manzarası ile karşı karşıya kalabiliriz.

Türkiye, buna paralel olarak hızlı bir erozyon sürecini yaşamakta. Her yıl ölçülemeyecek miktarda toprak kaybediyoruz.

Andırın da bu genel vaziyetten nasibini alıyor. Andırın bir orman bölgesidir. Doğu Akdeniz doğal yerleşim alanlarından biridir. Suyu, ormanı, havası, karşılık olarak başka hiçbir değerle ölçülemez!

Andırın doğasını ve çevresinin tehdit altında olduğunu her çıplak göz görür. Bunları başlıklarla sayalım.

- Vadilerde küçük sular da HES santralleri kurulurken hem su kaynağı kurutulurken doğal yaşam, hem de makine kazıları ile doğa tahrip ediliyor.
- Kentleşme, yoğun yayla yerleşimi nedeniyle sıvı atıklar, evsel atıklar vahşi depolama bile olmadan doğaya salıveriliyor. Çöğlerin görülmediği yer kalmadı. Andırın, bugün vahşi depolamaya bile hasret
- Yerüstü kaynak sularının büyük olanları çevre yerleşimlerin su ihtiyaç için alınıyor. Küçük sular ve çeşmeler yaylacılar tarafından plansızca alınarak evlere hapsediliyor.
- Andırında sular azaldıkça doğal hayat çok ciddi tehdit altında.
- Plansız yaylacılık (İkincil yazlık evler) başını almış gidiyor. Yoğun yerlere basit imar düzenlemesi bile yıllardır yapılamıyor.
- Yer üstü sular kirlenir ve azalırken, yer altı sulara hücum devam ediliyor. Hem kirlenen hem de giderek azalan yer altı suları sonucu doğa dengesini tamamen bozmakta. Kanıtı ise, yazları çıkan kaynak suları çıkmaz oldular.
- Andırın da sulanabilen arazilerde hala vahşi salma sulamaya devam ediyor. Acil yatırımlarla kapalı, yağmurlama, damla sulamaya geçilmelidir.

- Ormanlarımız kesile kesile son noktalarına geldi. Ormanların doğal hayatını sürdürebilmesi ve yenileyebilmesi için kesime dur denmeli. Kışlık yakacak için kalmayan odun yerine tomruk ağaçlar kesiliyor. Yakacak ihtiyacı orman sırtından alınmalı. Odun yerine kömür yakılmalı. Andırın ormanları koruma altına alınmalıdır.
- Andırının orman içi ikincil doğal bitkileri (tıbbi, aromatik bitkiler) saldırı altında. Keçi, sadece dalını koparıırken insanoğlu kökünden koparıyor. Bitki toplama planlamalı ve izinli hale getirilmelidir.
- Çınar Geçidi yapılan HES baraj göleti altında kalıyor. Doğru proje yapılsaydı veya en azından ÇED raporu alınsaydı kesinlikle Çınar Geçidi kurtarıldı. Çınar Geçidi, Andırınlıların önemli bir mesire ve nefes alabildiği alandır. İlçeye yakın olması ise ayrıca bir avantaj teşkil eder. Hemen, herkesin de hatırası var Çınar Geçidi'nde. Suyu, havası, doğası ile Andırın için eşsiz vazgeçilmez güzellikte bir yerdir. Hala kurtarılabilir. Evet, hala kurtarılabilir.

Yereldeki halkın ve sivil toplum kuruluşlarının konu üzerindeki hassasiyetlerini ve demokratik tepkilerinin anlayışla karşılanmasını diliyoruz.

Bu coğrafya yalnızca Andırında yaşayan insanlara ait değil. Yazları Andırının iki üç katı Çukurovalılar yaşıyor. Andırınlıların bozulan tabiata, yanlış projelere karşı hassasiyeti hoşgörüsüyle karşılanmalıdır. Hatta coğrafyasını savunması da. Hatta beraber savunmalıyız.

Dili, eli gücü yeten herkese mektubumuzdur.

2.6. Andırın Dengeler Üzerine Kurulu

Andırın doğası ve çevresi Torosların ortasında kendine mahsus özellikler taşımaktadır. Andırının farklılığı coğrafyasından ve bu coğrafya üzerinde oluşan doğal yapısından ileri gelmektedir. Coğrafyaya baktığımızda bir değil birden çok Andırın görürüz.

Andırın coğrafya olarak 200 ile 2000 rakım arasında bulunuyor. Toroslar'ın Akdeniz'e bakan bu tarafında beş iklim bir arada bulunur. Yani Andırın coğrafyasına beş iklim sığıyor. Bu iklimler bilimsel anlamda da tespit edilmiştir. Coğrafyada yaşanan beş iklimin en canlı göstergesi bitki örtüsüdür.

Andırın dağları denize ne paralel ne de diktir. Farklı açılardan denize yönelen dağlar burada kesişir. Dağlar arasında dağları yararak geçen ırmaklar, kanyon oluşturur. Derin vadiler etraflarına hayat vermezler. Diğer yörelerde olduğu gibi Andırın da da tabiat ve insan birikimi ırmak kenarında değildir.

Coğrafi yapısı gereği burada dağlar birbirinden farklı düzende kesiştiğinden vadiler değil cep ovalar meydana gelmiştir. 200 ila 2000 rakım arasında birbirlerinden farklı boyutlarda ve eğimlerde oluşan cep ovalar da farklı mikroklima dediğimiz iklimler bulunur.

İklimin ve rakımın etkisiyle her cep ova diğerine benzemeyecek şekilde doğa ve bitki örtüsüne sahiptir. Alüvyonla oluşan ovalarda toprak yapıları da farklıdır. Bu farklılık her ovada farklı bitki meyve ve sebze yetişmesine sağlamaktadır. Ovaların farklılığı coğrafyaya zenginlik katmaktadır.

Andırın'da yerleşimler köyler şeklinde görülür. Köyler bu ovaların etrafında verimli olmayan yamaçlara kurulmuştur. (Son zamanlarda verimli arazilere doğru yerleşimler kayıyor. Bu geleceğimiz açısından vahim bir durumdur)

Tarihe baktığımızda her ovada farklı medeniyet ve yaşama biçimleri meydana gelmiştir. Tabiata dayalı insan yaşamının hüküm sürdüğü bu dönemlerde her ovanın etrafında yetişen ağaç bitki örtüsü ve taşların farklılığı nedeniyle tarihi kalıntılarda farklılıklar gözlenmektedir.

İklimi ılıman olan cep ovalarda, farklı bitki örtüleri ve farklı toprak yapısı sonucu yetişen ürünler de farklıdır. İklimin ılıman oluşu bitki örtüsünün zenginliği verimli topraklar üzerinde yetişen bol ürünler nedeniyle ovalarda yoğun yerleşimler oluşmuştur. Yoğun yerleşimler beraberinde medeniyet ve kültür birikimi meydana getirmiştir.

Andırın coğrafyası Çukurova'yı İç Anadolu'ya bağlayan en kısa ve en kolay geçit veren bölge olduğundan dolayı yukarıda saydığımız coğrafi avantajlarda eklenince toplumlara göç yolu olmuştur.

Sıcak Çukurova'da yaşayan toplumlar yazın Toroslar ve İç Anadolu içlerine Andırın üzerinden ulaşmışlar. Çukurova'nın en kısa ve kolay ulaşım yolu için bereketli toprakları bol bitki örtüsü ve yaylaları olan Andırın'ı tercih etmiş.

Andırın yaylaları zengin bitki tabakası ile kaplıdır. Her türlü hayvanın besleneceği çayır ve meralar bulunur. Bölgede 'Aydın'lı' diye tabir edilen konar-göçer topluluklar hem koyun hem keçi beslerler. Ovalar büyükbaş hayvan beslemeye müsait olduğundan Andırın'da her çeşit hayvan türü bulunur.

Toroslar'ın az engebeli kolay geçit veren Andırın coğrafyasında üst üste beş medeniyet yaşamıştır. Her medeniyet izleri bugün hala canlı olarak yaşamaktadır. Bu medeniyetlerin en yoğun yaşandığı dönem Roma dönemidir. Andırında tarihte geçiş bölgesi olan Andırında yaklaşık birbirini gören irili ufaklı kaleler bulunur. Bu kalelerin daha çok savunma ve haberleşmede kullanıldığı görülmektedir. Kaleler yerleşimlerden uzak onu gören yüksek tepelerde kurulmuştur. (Kalelerimiz bugün sahipsiz korunmayı ve keşfedilmeyi bekliyor) Kaleler yanında şehir medeniyetin kalıntıları da halen yaşıyor.

Andırın doğasının zenginliği üzerinde yaşayan insanlara da yansımıştır. Zengin ve bereketli topraklarda kolay elde edilen bol ürünler kolayca paylaşılmaktadır. İnsanlar coğrafyaya paralel sıcakkanlıdır. Göç yolu üzerinde bulunduğundan her türlü insanlarla

Kolayca kaynaşmaktadır. İnsanlar cömert ve paylaşımcıdır. Andırına gelen yabancı birkaç saat içerisinde sanki ömür sürmüş gibi toplumla kaynaşır ve paylaşır.

Geçmişte toplumlar doğasıyla barışık yaşadığından göç yolu üzerinde bulunsa da coğrafya aynen korunmuştur. Bugüne geldiğimizde Andırın yeni bir durumla karşı karşıya Eskiden olduğu gibi Andırına ve yaylalarına hayvancılık yerine dinlenme amaçlı insan göçü sürüyor. Artık birkaç aylık yazlık değil kalıcı göçler olmakta. Ulaşımın kolaylaşması, araç-gereç malzemelerinin bollanması Andırına göçü kolaylaştırdı. Kolaylaşan göçle beraber yoğun bir nüfus yazları Andırına geliyor. Doğaya kaçan yani doğaya sığınan göç, bir zaman sonra sığındığı doğayı tahrip ediyor. Doğaya gelen doğayı boğuyor. Doğa kendini yenileyecek baskıdan kurtulamıyor.

Bugün yayla amaçlı yoğun yapılaşma, ulaşım amaçlı doğayı tahribat, dere ve ırmak üzerlerinde kurulan barajların açtığı kazılar, tarla açmalar, dik yamaçları traktörle sürmeler, su kaynaklarını evlere almalar, vahşi sulamalar ovalarda yoğun gübre ve ilaç kullanımı, orman kesmeler, plansız yaylacılık ve betonarme evler gibi pek çok olumsuz gelişme Andırını tehdit etmektedir. Öte yandan toplumun doğadan yararlanma, hizmet ve yatırım ihtiyacı da kaçınılmaz. İşte Andırın bu noktada bıçak sırtı üzerinde duruyor. Andırının bugünü ve geleceği tamamen hayat biçimine bağlıdır. Önünde iki kaçınılmaz seçenek bulunmaktadır. Ya kural tanımadan tabiatı tahrip edecek veya tabiatla barışık tabiatı koruma öncelikli yaşam biçimini seçecektir. Andırınlılar seçim yapmak zorundadır. Seçim yapmamak yani bu halinin devam etmesi Andırının geleceğine zarar verecektir. Veriyor da.

2.7. Andırın Gezi Notları (2007)

ANDIRINDA GEZİ

Geçen yaz Andırın da güneye doğru yani düldüle doğru bir yolculuk. Düldül gör beni der misali çeker durur. Aşağıda berke barajı. Vadiler, şelaleler, zengin doğa, bereketli topraklar, vatan bekleyen köyler.

Andırın ovasında tespih gibi dizili köyler.

Sonra yayla kolu. Tarifsiz, doyumsuz doğa. Anlatmak yerine gezmek.

1. Andırın'a gidiş sizler gibi beni her zaman heyecanlandırır. Bu gezim farklı oldu. Gözlem yaptım, notlar aldım. Yani sizler adına dolaştım. Gözlerimi sözle, tespitlerimi fotoğrafla kayda aldım.

İşte sıcak ağustos ayında Andırın' dan kareler ve notlar.

2. Andırın her zaman güzel. Bunu ben değil fotoğraflar söylüyor.

3. Andırın' da kaleler karşılar sizi. Hoş geldiniz der gibi. Tarihe tanıklık eden bu kaleler inadına ayakta dururlar. Torosların hiçbir yerinde birbirini gören, birbirine geçit veren kaleler bulamazsınız.

4. Kışla bahçesi sıcak mı sıcak. Hayır hayır mecazi anlamda söylüyorum. Andırın' a gelen her kim kışla bahçesinde serinler. Kışla bahçesi insanların buluşma yeridir.

5. Andırın' da herkes birbirini tanır. Uğrak verilip sohbet edilen esnaflar vardır. Bunlardan biride Tapucu Mehmet Ergüder' in bürosu. Burada sohbet koyu olur.

6. Çınar geçidi sığınılacak serin bir yer. Hele çardakta bağdaş kurup minder üstünde, arkada halı yastık oturması ne hoş. Laf lafı açar. İnsanın kalkası gelmez. Bir oturan akşama değin kalır. Çınar geçidi baraj gölü altında kalacakmış. Bu güzel köşe gitmemeli. Hiç çaresi yok mu?

7. Andırın' da köprüden geçti gelin yapıyorlar. Şehri içinde evlenenleri tahta köprüden geçirir, çayırılıkta bir güzel halay çektirirler.

8. Andırın' da yaylacılık adına verimli araziler yapılaşıyor. Yerleşim planı olmadığından istenilen yere ev yapılıyor. Kısaca parayı veren alıyor ve yapıyor. Bugünden yarına yerleşim yerleri yapılmalı. Yasalar, yetkililer diyeceksiniz hemen. Her şey ortada geliyor.

9. Andırın' da yol boylarında böğürtlen yemesi güzel olur. Doğal böğürtlen

10. Akçadağ göreni çekiyor. Uzun bir yolu var. Yol boyunda bir çeşme soğuk sularından cömertçe ikram ediyor. Bir çeşme. Ne kadar canlı, doğal, uyumlu. Bir gün biri gelecek, betondan yapacak. Cansız, sevimsiz, yavan.

11. Çocuk her yerde çocuk. 1900 rakımında Halil bebek buz gibi suyu bulmuş. Oynuyor. Eli yağı morarmış, buz gibi. Annesi oyuncuğu bu diyor.

12. Halil'i kurtarıyoruz. Sarmalıyoruz.

13. Sert ve haşın bakışları var. Akçadağ' a uyum sağlamış çoktan.

14. Andırın' da keçinin yaşam alanı 500-900 rakımları arası. Keçi makilikler uygun bir hayvan. Keçi kırlarda her bitkiyi yok ediyor, talan ediyor. Andırın doğası ile keçi birlikte yaşayamaz.

15. Kırk su demiş. Kırk pınar dememişler. Doğa, yeşil, su, en güzel tabloyu oluşturur. Andırın' a galipte Kırksuyu görmemek ciddi eksiklik. Bu Allah vergisi vadi korunmaya muhtaç hale gelmiş.

16. Elma dağı bugün Türkiye ormancılığının laboratuvarı haline gelmiş. Ormanları, bitki örtüsü, barındırdığı canlılarla zengin bir dağlar silsilesi. Elmadağ yolculuğunu tarif edemem. Mutlaka gezmelisiniz.

17. Karasu. Aslı karasu diye korkmayın. Maraş halkı arıtmadan Karasu kaynak sularını içiyor. Buz gibi Maraş' a su diye karasu gidecek, tahrip edilmiş, körsulu vadisine yazık olmuş. Suyun birazı kalsa, ekoloji bozulmasa kime zararı olurdu.

18. Başkonuş. Adına yakışır cazibesini sürdürüyor. Tabiat, bitki örtüsü, canlılık birliktelikte başı çekiyor. Maraş' ın, Andırın' ın hatta bölgenin sığınağı milli park. Andırın-Maraş yolunun üzerinde.

19. Dırıl dağı diyoruz. Dırıl dağı neden milli park olmaz anlamıyoruz. İşte resimlerle ispatı. Zengin tabiat. Kaybolan bitkiler. El değmemiş doğa

20. Dırılın zirvesinde orman kulesi. Zirvenin bu denli heybetlisini insan görünce anlıyor.

21. -Orman bekçisi ne kadar kendinden emin, rahat. Tıpkı koruduğu dağlar gibi. Ben süzgün, Aykut yorgun

22. Kızılıçık Andırın' ın sembolüdür. Yol boyunda bir kızılıçık ağacı dallarıyla meyveye durmuş bizi bekliyormuş.

23. Kuşoluğunda Ahmet Öksüz Bey bizi ağırlıyor. Közde demlenmiş çay yorgunluğun üstüne çok iyi geliyor.

24. Sağ yaylasında pikniğe doyum olurmu? Bu defa Yörük işi yapıyoruz. Sıkma, börek, çörek.

25. Böyle hainlik olurmu? Bal peteği için 100 yıllık ardıca nasıl kıymış. Kesinlikle kuruyacak.

Birazda insan

26. Fatma Nine (Akyümüş)

27. Arif Dede (Akgümüş)

28. Ayrılık vakti. Baba evinin önünde uğurlanıyoruz.

Fatma Nine (Akyümüş)

ANDIRIN GEZİSİNDEN NOTLAR

Bir ağaç. Keçinin hatrına ne fidanlar gidiyor.

2.8 Andırın İki Dükkân Bir Fırın Değilmiş

Bir andırın tekerlemesini bilmeyen var mı? Yabancılar Andırını onunla tanır. Andırın sohbetine onunla başlar. Andırının imajını anlatır. Andırınılılara yaklaşmanın yoludur.

Aslında tekerlemeye dönmüş kulaktan kulağa yayılmış bu deyim Andırının küçük bir ilçe olduğunu anlatmak için söylenir.

Dırın dırın Andırın

İki dükkân bir fırın.

Andırın Osmanlıdan beri ilçe olmuş. Çukurova torosları aşan göç yolu üzerinde. Bu yönüyle kültürlerle beşik olmuş.

Sunduğumuz belge, Andırının isminin Enderun olduğunu, sonradan Andırın olduğunu söylüyor.

Öteki belge 1932 yılı içişleri Bakanlığı ilçeler durum raporundan alınmıştır. Burada Andırının iki dükkân bir fırın olmayıp var olduğunu söylüyor.

Muhtelit 1 ilk mektep, 23mağaza ve dükkân, 1 lokanta, 1 gazino, 1 han, 1 otel ve 5 fırın vardır.

2.9.Andırın Kültürü Üzerine Tespitler

Bu araştırmalarda Andırınılı olan, görevi işi veya meraklı sonucu Andırın üzerine belge toplayan sahada derleme yapan, araştıran kişilerden onların belgeliklerinden bakacağız. Sözüünü ettiğim kişilere araştırmacı diyemeyiz. Ancak araç ve yöntemleri kullanmak yönünden bilimsel araştırmanın sonucunda ortaya çıkarılamayacak bilgileri gün yüzüne çıkarmışlardır.

Andırın üzerine belge toplayanlar daha çok bir konu üzerinde çalıştılar. Ailesi köyü mahallesi, çevresinde erişebildikleri belgeleri materyalleri çalışma yerine zamana yayılan yol izlediler. Bunun neticesinde belgeledikleri bir ömür çabalarının sonucudur diyebiliriz.

Belgelik sahibi andırınılılardan bazıları hayatta iken çalışmalarını kıs mende olsa yayınladılar. Bazılarının derledikleri dokümanlar mirasçılara kaldı. Olarda hala saklı yerlerinde duruyor.

Andırın üzerine çalışanlar, kafa yaranlar daha çok belge toplamaya yoğunlaştılar. Mesela kültür varlıklarını yani somut kullanılan araç gereç malzemeleri derlemediler başka ilçelerde böyle derlemelere müze tarzında sunumlara rastlıyoruz. Aralarında olmadı.

Dikkat çeken bir yönde araştırmacıların birinden kopuk çalışması, birbirini tanımaması mesela tarih konusunda çalışan birbirini tanımayanlar gibi.

Bir başka acı gerçekte ailelerin durumunu gerçekte Andırında köklü aileler var. Osmanlı döneminde devlete hizmet etmiş aileler, kurtuluş harbinde önderlik yapanlar, cumhuriyet döneminde devlete ve millete hizmet veren aileler var. Bunların nice hatıraları ve birikimleri

var. Ne yazık ki aileler kendi hikâyelerini geçmişlerini ortaya koyan çalışma yaptırmadılar. Kurumlarda görevlerini yapamadılar kaymakamlık belediye milli eğitim müftülük okullar gibi kurumlar arşivlerini koruyamadılar. Kurum arşivlerinde beş yılı geçen belge bulunamıyor. Hâlbuki andırının devlet ve toplum tarihi oralarda gizlidir. Düşündüren bir acı tarafta Andırın kültür varlık ve değerlerini toplayan biri birileri çıkmadı tarih değerleri varlıkları uzun yıllar çerçilere definecilere teslim edildi. Aramızdan bir koleksiyoncu çıkmadı. Andırın çarşısında eski malzemeleri alan turizm olarak tanıtan sergileyen ve pazarlayan esnafımız yok.

Dikkat çeken iki yön daha var Andırın tarihi üzerinde çalışan yoğunlaşan ve eser ortaya koyan Andırınlı olmamıştır. Böyle bir durum için bilim adamı olmaya gerek yok. Çok ilçelerde bu işi öğretmenlerin yaptığını görürüz öteki yön Andırınlı kökenli ilim adamlarının Andırını işlemeyiş olmaları. Maalesef Andırın üzerine çalışma göremiyoruz. Birkaç çalışmaya duyarak bu tespiti yapıyoruz.

- Sohbet ve geziyle zaman geçiriyoruz.
- İnsan ziyaretleri az yapıyoruz
- Akraba çevre tanışıklığı araştırmacılar ile paylaşmıyoruz.
- Resmî kurumlar belediyelerin arşivlerinden yararlanmıyoruz
- Kendi aile arşivini tutmuyoruz.
- Anılarımızı yazmıyoruz.
- Fotoğraf çekmiyoruz resim çekmiyoruz
- Okumuyoruz.

Bu kadar dertlenme yeter Şimdi Andırın üzerine çalışan belgelik kitaplık sahibi olanları tanıyalım. Saydığımız değerli şahsiyetler şu anki tespitlerimiz. Saklı olanlar da bilenler araştırarak yazarak gün yüzüne çıkarmalı topluma mal etmelidir.

1. Ercumen Abuzoğlu Aslen Andırın tarihi üzerinde çalışır. Aile vesikalarını derler arşivinde bulunmaktadır.
2. Risvanoğlu. Uzun yıllar memuriyet hayatı vesilesiyle Andırın dışında kalır. Andırın üzerine belgeler derler.
3. İbrahim Ergün Andırın özel idare gelen belediye başkanlığı yapar. Emekliyken araştırır yazarlar. Bir kısmı tirşik dergisinde yayınlanır. Tekiler ailesinde olduğunu biliyoruz.
4. Nejat yaycıoğlu en aktif belge derleyen kullanan toplumla paylaşan Dr Nejat Yaycıoğludur. Konferansları ve yazılarına rağmen kitap çalışmasına dönüşmemiştir.
5. Remzi Çinkıl. Öğretmenliği halk eğitim müdürlüğü ve emekliliği döneminde arşiv derleme araştırma çalışmalarını sürdürüyor. Kitap çalışması yapmamıştır
6. Celil Çinkır aktif araştırmalar yapar daha çok dil ve kültür üzerine çalışır. Araştırmacı yazar ve şairdir. Söz Çalışması sahasında tektir.

7. İsmail Arslan öğretmenliği ve emekliliği döneminde araştırmalarını sürdürür yazar ve şairdir.
8. Yusuf Etil uzun yıllar Andırın yazı işlevi müdürlüğü yapar. Hem hafıza hemde belge yönünden zengin birikimi var birikimlerini ve elindekileri henüz yazıya dökmemiştir. Yusuf etil bir dönemin canlı andırın tarihidir.
9. Mustafa Rüzgâr Andırının canlı tarihi diyebiliriz. Kitaplığı var derleme yapar bir kitabı yayınladı eliyle ciltlediği kitaplar yayınlanmayı bekliyor.
10. Mustafa zengin Andırının canlı tarihi diyebiliriz. Elinde belgeler olduğu gibi güçlü bir hafıza ile geçmişin hazinesini taşımaktadır.
11. Albay Halit Arslantaş araştırmacı gezgin yazarlık yapar. Andırın üzerine roman anı ve incelemeleri var Andırın postası gazetesinde çalışması yayınlanmıştır.
12. Cezmi Yurtsever tarihçi araştırmacı yazar olan yurtsever andırın tarihini yazmıştır. Halen arşiv taramaları yerinde inceleme araştırmalar saha çalışmaları yapmaktadır. Yöre üzerine en zengin belgelige sahiptir.
13. Ahmet Narinoğlu Andırın. Toplumu, kültür ve değerleri üzerine çalışmaktadır. Çalışmaları tirşik dergisinde yayınlanmaktadır. Mesleki çalışmaları yayınlanmıştır.

2.10. Andırın Ne Durumda 2009

İki bin dokuz yılında Andırın ne durumda?

İleride tarihe bir not düşürülsün diye bu soruya cevap arıyoruz. Yani iki bin dokuz yılında Andırın fotoğrafını çekmek istiyoruz. Önce birkaç tespit yaparak işe başlayalım. Andırına bakarken objektif olacağız. Yorumlarımızı katmadan durum tespiti yapacağız. Sadece göreceğiz ve tasvir yapacağız.

Andırına üç cepheden bakarak yerini bulmaya çalışalım.

1-Coğrafya olarak Andırın doğu Akdeniz bölgesinde halkın deyimiyle Çukurova bölgesinde ovanın bitiminden itibaren toros yamaçlarında yer alır. Toroslar Akdeniz boyunca uzanırken kesitler halinde farklı coğrafi yapı oluştururlar. Bunlardan birisi de Andırın bölgesidir. Dağlar, vadiler, ovalar, arazi yapısı bakımından farklıdır. Verimli dağları bitki örtüsüne sahiptir. Ovaları zengin verimli ve münbittir. İklimi her yüz metrede değişir. Akdeniz ikliminin bütün özelliklerini gösterir. İlçemiz güneyden kuzeye 200-3000 rakamları arasındadır. 200-2700 arası her yerinde üretim yapılır. Her metrekaresinden yararlanılır. Gün içinde mevsim yaşanır.

Dağlar arasında cep ovaların etrafını çevreleyen dağlar ve buna uygun ürün zenginliği ve buna bağlı bitki örtüsü vardır. Coğrafya bu yolla toplumu ve kültürü de şekillenmiştir.

Andırın Toroslar'da İç Anadolu'yu Çukurova'ya bağlayan en kısa, en kolay geçit veren coğrafi yapıya sahiptir. İklimi, geçiş yolu oluşu, zengin doğası insanoğlunu hep buralarda tutmuştur. Geçmişten beri medeniyetler üst üste yığılmıştır.

Bilenler Andırına torosların ortasında 'Karadeniz' derler. Zengin doğası, yeşil çevresi, tarihten beri, bugünde artarak aranılan, sığınılan yer olmaktadır. Gerçekten de Karadeniz'de yetişen bütün meyveler, bitkiler Andırında da yetişir. Karadeniz'in iklimi bariz şekilde hissedilir.

2-Toplum ve insan olarak,

Coğrafyanın insanı şekillendireceği tezine Andırın da inanabilirsiniz. İnsanları Toros dağlarının heybeti ve gururu, Çukurova'nın enginliği ve cömertliğini beraber taşır. Bu çağda hala bozulmamış toplum ve insan yapısını barındırır Andırın.

Andırında güçlü aile yapısı ve toplumsal değerleri yıkıcı etkilere rağmen dimik ayaktadır. Aşırı göç veren yerlerdeki görülen toplumsal çözülme ve dağılma şükür ki Andırında yaşanmamaktadır. Dışarıdakiler Andırını "sıla-i rahim" bilir. Gıdalarını ve yaşama güçlerini o topraklardan aldıklarına inanırlar. Ancak her ilçe gibi Andırının da güç veren toparlanmaya ihtiyacı var. Sivil toplum olarak güçlendikçe derlenip toparlanacağız. Gayretlerimiz bunun içindir.

Dışarıda bilinen Andırın'lı insan tipi Anadolu insanının bütün özelliklerini ve güzelliklerini taşır. Andırını farklı kılan yanı bozulmamış olmasıdır. Bunda coğrafyanın rolünü de inkâr etmemeliyiz. Coğrafya ve insan birlikte bozulur, aynı akıbeti yaşarlar. Mesela ekmeğin bozulması, ekmeği doğuran eko sistemin bozulması sonucudur. Andırında bu ikili halâ ayaktadır.

3-Kültür olarak

Andırın tarihten beri göç yolu üzerindedir. Göç Çukurova'nın kaderidir. Tarım ve hayvancılıkla uğraşılan devirlerde yayla ve otlak nedeniyle sıcak iklimden serin yerlere gidilmekte aynı yolla geri gelinmektedir. Her yıl ve yüzyıllarca tekrarlanan bu hayat biçimi kültürünü, değerlerini oluşturur. Andırın içinde yaşadığımız çağda yeni yaylacılık dediğimiz düzenleme, eğlenme yayla kültürüne geçmiştir. Bugün Andırında o bölgede yaşayan bütün toplumların ve medeniyetlerin izi var. Üst üste beş medeniyet çıplak gözle görülür verir. Yazın yayla kışın Çukurova arası İç Anadolu'yu Akdeniz'e bağlayan göç yolları, yoğun yaşam, beşeri münasebetler, sosyal olaylara konu olur. Göç yolu her yıl birbirinden farklı, birbirinden beslenen olaylarla birikir sürer. O olay sözlü edebiyatın konusu olur. Aktarılır elden ele, dilden dile. Bu günlere gelinir. Aşıklık geleneği, ağıt geleneği, saz ve sözlü hikayeler, folklor, çeşit çeşit zenginliğiyle Andırında yaşar durur.

Bu gelenek insan yapısını etkiler. Andırınlılar tekerlemeci, hazır cevap, hatta söz ustası şair oluşları bu yoğun kültür ve doğa iklimine bağlanır. Eskiden nasıl bu kültürlerle açılmış, toplumlarla yabancılik çekmeden kaynaşmışsa içinde yaşadığımız devirlerde de Andırın modern hayata kolayca uyum sağlanmışır. İçerde ve dışarıda Andırınlılar her türlü toplum kesimleri ve sosyal çevreler içinde yaşarlar. Açık ve rahattırlar.

Andırın her bakımdan gelişmiş, eksiksiz bir yer sanılmasın, kalkınma ve gelişme çabalarında Andırın Konumu, kaynakları, insan potansiyeli ile orantılı olarak beklendiğine kavuşmamıştır. Hangi Andırınlıya sorarsanız bunun pek çok sebebini sayar. Sorumlularını da kendi içinden çok dışarıda arar. Aslında Anadolunun bütün ilçe ve kasabalarının bakışdır bu.

Şimdide Andırının güncel tarafına yani içinde yaşadığımız bugüne bakalım.

1-Göç

Andırını besleyen, insanların coğrafyasında tutan toprağı, doğası, ormanları ve çevresidir. Artan nüfusu tarım ve hayvancılık besleyemediğinden yarım asıldır göç vermektedir. Tersine yaz mevsiminde Çukurova bölgesinden yaylacılık nedeniyle göç almaktadır. Karşımızda yazın çoğalan kışın azalan bir Andırın oluşmaktadır. Andırının göçü ekonomik ve eğitim çıkışlıdır. Göç eden ailelerin geri dönüşü ancak yaylacılık bahanesiyle yaz mevsiminde olmaktadır.

Yayla nedeniyle Andırına sabit yerleşenlerin çoğı Andırın doğumludur.

Yeni yerleşimlerde şehir merkezinden çok çevredeki yayla bölgesi olan köylere yapılmaktadır. Bu göçün getirdiğı tablo Andırın şehri büyümüyor, genişliyor görüntüsünü veriyor. Halâ Andırın bitişiğindeki yeni yerleşimlerin belediyeye bağlanmaması bunu anlatır.

Yayla göçünün getirdiğı yönetim karmaşası yaşanmaktadır. Yayla yerleşimleri, şehrin alt yapısını ve hizmetlerini beklemektedir. İhtiyaçlar muhtarlık yönetimleriyle karşılanmaktadır. Yönetim, Andırının önünde önemli bir sorun olarak oluşmaktadır.

Göçle Andırında beyin göçü de yaşanmaktadır. Eğitim alan, meslek edinen, girişimci insanlar Andırına geri dönmemektedir. Gelişimcilik ve ona bağı toplumsal seviye netice olarak Andırın yetiştirdiğı insanların memleketlerinin gelişmesine ve seviyesinin yükselmesine fazla katkıları olmamaktadır. Yaz mevsiminde görülen insan tiplerini kışın görülmez. Geçici de olsa gelen dış nüfus toplumla, çevreyle, yönetimlerle bağlantı

kurmadan geri dönmektedir. Ne yazık ki misafir gibi gelen, kalan ve giden büyük bir okumuş – yazmış kitlesi bulunuyor.

Göç bugün artılarıyla, eksileriyle Andırının önünde duruyor. Bugün göçü tersine döndüremiyoruz, fırsata çeviremiyoruz ve yavaşlanamayız.

2- Doğa ve çevre,

Andırına gelen yayla göçü doğa ve çevrenin hatırına yapılmaktadır. Çukurova'dan serin Toros yaylalarına sığınmanın adıdır yaylacılık. Bugün Andırının doğa ve çevresinden dört şekilde yararlanmaktadır.

Andırında tarım cep ovalarda yapılır. Aşağı Andırın ovası, Kurucaova, Darovası, Akifiye, Çokak Ovası, Geben Ovası yanında küçük açıklıklar, yamaçlar ve vadilerde tarımın, meyveciliğin her türlü yapıdır. Her ovanın ürünü diğerinden farklı olur. Meyve – sebze cilikte öyledir. Bu yüzden Andırın pazarlarında doğal, yerli, taze her çeşit meyve – sebze bulunur.

Devletinde, toplumunda kabul ettiğı politika, Andırında meyveciliğın geliştirilmesidir. Alt yapı sorunları halâ aşamıyor. Fidan üretim merkezi, soğuk hava deposu olmadan meyvecilik olmuyor. Pazar olmadan meyvecilik yaşanmaz. Ürünü pazara ulaştıran yollar çok önemlidir. Mesela dünyaca ünlü cığsar kirazı köye tır ulaşamadığından ciddi zarar görüyor. Elma, böğürtlen gibi ürünler soğuk hava deposunda bekliyor.

Tarım yapılan yerlerde sulama, toprak ıslahı, drana, toprak tehlikeli ürün planlaması, örgütlenme eksikliği tarımın problemleridir. Hayvancılık süt ürünleri işleme tesisleri ile daha da canlanacak. Köylerde açılan tesisler yetersiz kalıyor. Mezbaha Andırında besiciliğı geliştirecek ana olmayan bir yatırımdır.

Andırın ormanları kesilmeyecek kadar azaldı. Bundan sonra kalan ormanları korumak, bakım ve onarımlarını yapmak, açık alanları fidan dikerek ormanlaştırmak en doğru iştir. Devletle, milletle, ormanları korumalıyız. Ormandan alma, satma, yakma yerine faydalanma biçimini değiştirmeliyiz. Bu da halk ile devletin iş birliğine dayanır. Halkın bilinçlenmesine dayanır. Ne yazık ki yaylacılık ormanları ciddi şekilde tehdit etmektedir.

Doğa ve çevreden enerji üretimi için yararlanılmaktadır. İki binli yılların başından bu yana Andırındaki küçük sular üzerine enerji yatırımları planlanmaktadır. Andırın dere ve çayları yükseklerden aşağılara meyillerle akmaktadır. Bunların üzerine önce gölet, sonra kanal, daha sonra santraller kurulmaktadır. Enerji elde edilirken, doğaya acımasız, plansız geri dönüşümsüz zarar verilmektedir. Asıl zararı vadiler görmektedir. Vadilerdeki doğal yaşamı

maalesef tehdit altındadır. Enerji santrallerinin daha da yapılacağı düşünülürse endişe artmaktadır. Yatırımlar yapılmalı ancak ÇED ve Çevre kurallarına uyularak doğaya en az zarar verilmelidir. Vadilerdeki doğal yaşam bu verilerek konuşmaktadır. Unutmayalım, enerjisiz Andırına bir şey olmaz ama Andırının doğası biter.

3- Yatırımlar

Her Andırınlı Andırına yatırımın az yapıldığından şikayet eder. Bunu da konumuna yani Kahramanmaraş merkeze uzaklığına, içinden politikacı çıkaramadığına bağlar. Her ikisinde de gerçeklik payı bulunmaktadır. Devlet tarafından bakıldığında andırının engebeli oluşu, coğrafi yapısı yatırımlar hem pahalılaştırmakta, hem de öncelik sırasında geziye artmaktadır. Gerekçe ne oluşa olsun tarafsız baktığımızda Andırın az yatırım almıştır. Bugün Andırının temel yatırım ihtiyaçları bekliyor. Ulaşım, tarımsal sulama, kanalizasyon, sağlık, eğitim, tesisleri, tarımsal sanayiler, yerleşim planları bunların başında gelmektedir.

Yatırımları ikiye ayırarak görmek, doğru tespitler yapmamızı sağlar. Özel sektör maalesef ulaşım nedeniyle yatırım yapmıyor. Tarım ve doğal ürünler olmasına rağmen değerlendirilemiyor. Kamu yatırımları da ilin kendi içindeki sıralama ve dengeler nedeniyle gecikiyor. Böylece Andırın her iki yönden bekliyor. Kırsal kesim dediğimiz köylere yönelik alt yapı yatırımlarının hakkını yemeyelim. Yönetici kadrolarının hakkını teslim edelim.

4- Yaylacılık

Artık yaylacılık Andırında tartışılıyor. Tartışma konularına bakarak yaylacılığın ne olduğuna veya ne olacağını iyice anlarız.

- Yaylacılık şehrin merkezine katkıda bulunmuyor,
- Yaylacılık plansız yerleşimlere dönüşüyor,
- Yaylacılık doğa ile barışık olmak bir yana doğaya her bakımdan ciddi zarar veriyor,
- Yaylacılık bölgenin yapısına uymayan beton yerleşimlerine dönüşüyor,
- Yaylacılık sosyal, kültürel, ekonomik yönlerinden Andırına toplumuyla Uyuşmuyor, bu da kaygı verici bir gelişme olarak algılanıyor.

Genel kanaat, yaylacılığın bu haliyle Andırına zarar vermektedir. Planlamalı ve yönetilmelidir. Andırınla, doğayla uyumlu olmalıdır.

5- Sivil Toplum

Çukurova bölgesinde en yoğun göç veren yerdir Andırın. Dışarıda en fazla sivil toplum örgütü kuran yerdir.

Bölgesindeki ilkeler arasında en fazla sivil toplum örgütü kuran ilçe yine Andırındır. Büyük şehirlerdeki Andırınlılar kimliklerini korumak, memleketleriyle bağlarını kesmemek adına bir araya geliyorlar. Çağımızın güçlü amacı olan sivil toplumun kuruluşları koşuyorlar. Bunu Andırınlıların sadece yoğun göç etmeleriyle açıklayamayız. Başka nedenlerini de irdelemeleri ve ortaya çıkarmalıyız.

Bir kere dışarıdaki Andırınlılar kültür ve değerlerini yaşamak istiyorlar. Bunu da hemşeri dayanışması ile gösteriyorlar. İkinci olarak dışarıdaki her Andırınlı memleketine geri dönmek, dönemez ise de bir hizmet sunmak istiyor. Tek başına yapılmayacak bu hizmetten hem bir araya geliyorlar. Dikkat edin Andırın dışında kurulmuş her sivil toplum kuruluşunun amaçları arasında Andırına hizmet vardır. Doğrusunu söylemek gerekirse çabalarını da gösteriyorlar. Elleri sağ. Ama olduğu kadar! Bura da yapılacak iş bir araya gelmek güçlerini birleştirmek ve birlikte hareket etmektir. Andırın Gelişim Platformu bu görevini yerine getirmek için çalışıyor.

Andırınlı sivil toplum örgütleri Andırına yönelik çabalarını artırmalıdır. Halâ yoğun yerleşilen bazı şehirlerde sivil toplum kurulmadığını görüyoruz. Buralarda da çabalar sürmektedir.

Andırının içinden baktığımızda sivil toplumlardan çok şey beklediklerini görüyoruz. Şu tehlikeye düşmemek lazımdır. Yıllardır devletten bekleyen umduğunu bulamayan toplumun umudunu sivil toplum çevirmesi yanlış olur. Onun yerine andırının sivil toplumlarda işbirliği yaparak kendi kaynaklarını harekete geçirerek çabalaması daha doğal olur. Sivil toplum yönetenler olarak diyoruz ki, Andırınlılar kendilerine sahip çıkarak Andırına faydalı olur. Kurtarıcı kendisidir.

Sivil toplumlar Andırını farkına varma, bilinçlendirme, cesaretlendirme, toparlama, sahiplenme, yönlerini geliştirirler. Aslında yaptığımız çabalarda bunu özetler.

Doğrusu Andırının içinde de toparlanmaya ihtiyaç var. İçerde sivil toplumların kurulması sevindirici bir gelişmedir. Önemli olan farklı konularda kurularak hizmet vermelidir. Aynı alana hizmet etmek durumunda işin doğası gereği çatışmaya getirir.

Sivil toplumlar hem çoğalmalı hem de işbirliğine yatkın olmalıdır. Bir araya geldiği zaman işbirliği doğar.

Sivil toplumlar Andırının ortak konuları etrafında tek ses, tek kuvvet olmalıdır. Kurulmakta olan sivil toplum örgütlerinin olgunluğu güvenimizi artırmaktadır. Kısaca içerdeki ve dışarıdaki sivil toplumların iş ve güç birliği içinde olmalı, ortak faaliyetler yapmalı, Andırının her konusunu takip etmeli, duyarlı olmalılar.

Bugün nerede yaşarsa yaşasın her Andırınlı biliyor ki, Andırının iki temel kaynağı var; İnsanı ve doğası Andırında yaşayanlar için de yaşadıkları doğanın yeterince farkında değildir ve kıymetini bilemiyorlar. Andırına iyilik yapmak istiyorlarsa bir dal kesmesinler, kestirmesinler, doğayı bozmasınlar. Dışarıda yaşayan Andırınlılar da Andırına nostaljik bakmaktan vazgeçerek gerçekçi baksınlar. İnsanlar doğayı hem koruyacak hem yararlanacaklardır. Bu onların en tabii haklarıdır.

İnsanımız Andırının gerçekten gücüdür. Andırında eğitilmiş, meslekli insan bir araya toparlayın sararsınız. Ama her birisi bir yurt köşesinde hayat sürmekteler. Kimse onların Andırında yaşamasını beklemiyor. Ancak birikimlerinden, uzmanlıklarından memleketine katkıda bulunmaları bekleniyor. Unutmayalım her Andırınlı kendi çabalarıyla, tırnaklarıyla bir yere gelmiştir. Bugün kendi çabalarıyla bir yere gelen her Andırınlı cam tavan sendromu yaşıyor. Bunu aşmanın yolu birlik ve beraberliğin olan sivil toplumlar olan zemini geçiyor. Çok iyi çalışan bir iletişim sistemi güçlü sivil toplum örgütlenmesinden geçiyor.

2009 yılında Andırın, içerdeki sorunlarını tartışıyor. Dışarıya göç etmiş Andırınlılardan beklenti içindeler. Dışarıdaki Andırınlılar sivil toplumlar kurarak memleketlerine yönelmek istiyorlar. Andırının biriken problemleri çözüm bekliyor. Yıllar yılı dışarıdan bekledikleri kurtarıcı gelmediğine göre içeriye yani kendini, yani kendi içinden çıkaracağı insanlara sarılmalarının zamanıdır artık.

2.11. Andırın Ne Durumda 2010

2010 yılında Andırın ne durumda?

İleride tarihe bir not düşürülsün diye bu soruya cevap arıyoruz. Yani 2010 yılında Andırın'ın fotoğrafını çekmek istiyoruz. Önce birkaç tespit yaparak işe başlayalım. Andırın'a bakarken objektif olacağız. Yorumlarımızı katmadan durum tespiti yapacağız. Sadece göreceğiz ve tasvir yapacağız.

Andırın'a üç cepheden bakarak yerini bulmaya çalışalım:

1-Coğrafya

Andırın Doğu Akdeniz Bölgesi'nde, halkın, deyimiyle Çukurova bölgesinde ovanın bitiminden itibaren Toros yamaçlarında yer alır. Toroslar Akdeniz boyunca uzanırken kesitler halinde farklı coğrafi yapı oluştururlar. Bunlardan birisi de Andırın Bölgesi'dir. Dağlar, vadiler, ovalar arazi yapısı bakımından farklıdır. Dağları verimli bitki örtüsüne sahiptir. Ovaları zengin, verimli ve mümbittir. İklimi her yüz metrede değişir. Akdeniz ikliminin bütün özelliklerini gösterir. İlçemiz güneyden kuzeye 200–3000 rakamları arasındadır. 200–2700 arası her yerinde üretim yapılır. Her metrekaresinden yararlanılır. Gün içinde mevsim yaşanır.

Dağlar arasında cep ovaların etrafını çevreleyen dağlar ve buna uygun ürün zenginliği ile bitki örtüsü vardır. Coğrafya bu yolla toplumu ve kültürü de şekillendirmiştir.

Andırın, Toroslarda İç Anadolu'yu Çukurova'ya bağlayan en kısa, en kolay geçit veren coğrafi yapıya sahiptir. İklimi, geçiş yolu oluşu, zengin doğası insanoğlunu hep buralarda tutmuştur. Geçmişten beri medeniyetler üst üste yığılmıştır.

Bilenler Andırın'a Torosların ortasında 'Karadeniz' derler. Zengin doğası, yeşil çevresi, tarihten beri, bugün de artarak aranan, sığınılan yer olmaktadır. Gerçekten de Karadeniz'de yetişen bütün meyveler, bitkiler Andırın'da da yetişir. Karadeniz'in iklimi bariz şekilde hissedilir.

2-Toplum ve İnsan

Coğrafyanın insanı şekillendireceği tezine Andırın'da inanabilirsiniz. İnsanları Toros dağlarının heybeti ve gururu, Çukurova'nın enginliği ve cömertliğini beraber taşır. Bu çağda hala bozulmamış toplum ve insan yapısını barındırır Andırın.

Andırın'da güçlü aile yapısı ve toplumsal değerleri yıkıcı etkilere rağmen dimdik ayakta durmaktadır. Aşırı göç veren yerlerde görülen toplumsal çözülme ve dağılma şükür ki Andırın'da yaşanmamaktadır. Dışarıdakiler Andırın'ı "sıla-i rahim" bilir. Gıdalarını ve yaşama güçlerini o topraklardan aldıklarına inanırlar. Ancak her ilçe gibi Andırın'ın da güç veren toparlanmaya ihtiyacı var. Sivil toplum olarak güçlendikçe derlenip toparlanacağız. Gayretlerimiz bunun içindir.

Dışarıda bilinen Andırınlı insan tipi Anadolu insanının bütün özelliklerini ve güzelliklerini taşır. Andırın'ı farklı kılan yanı bozulmamış olmasıdır. Bunda coğrafyanın rolünü de inkâr etmemeliyiz. Coğrafya ve insan birlikte bozulur, aynı akıbeti yaşarlar. Mesela; ekmeğin bozulması, ekmeği doğuran eko sistemin bozulması sonucudur. Andırın'da bu ikili hâlâ ayaktadır.

3-Kültür

Andırın tarihten beri göç yolu üzerindedir. Göç Çukurova'nın kaderidir. Tarım ve hayvancılıkla uğraşılan devirlerde yayla ve otlak nedeniyle sıcak iklimden serin yerlere gidilmekte, aynı yolla geri gelinmektedir. Her yıl ve yüzyıllarca tekrarlanan bu hayat biçimi kültürünü, değerlerini oluşturur. Andırın, içinde yaşadığımız çağda yeni yaylacılık dediğimiz düzenleme ile eğlence yayla kültürüne geçmiştir. Bugün Andırın'da o bölgede yaşayan bütün toplumların ve medeniyetlerin izi var. Üst üste beş medeniyet çıplak gözle görülür. Yazın yayla, kışın Çukurova arası İç Anadolu'yu Akdeniz'e bağlayan göç yolları, yoğun yaşam, beşeri münasebetler, sosyal olaylara konu olur. Göç yolu her yıl birbirinden farklı, birbirinden beslenen olaylarla birikir sürer. O olay sözlü edebiyatın konusu olur. Aktarılır elden ele, dilden dile. Bu günlere gelinir. Âşıklık geleneği, ağıt geleneği, saz ve sözlü hikâyeler, folklor, çeşit çeşit zenginliğiyle Andırın'da yaşar durur.

Bu gelenek insan yapısını etkiler. Andırınlıların tekerlemeci, hazır cevap, hatta söz ustası şair oluşları bu yoğun kültür ve doğa iklimine bağlanır. Andırın eskiden nasıl bu kültürlerle açılmış, toplumlarla yabancılık çekmeden kaynaşmışsa; içinde yaşadığımız devirlerde de Andırın'da modern hayata kolayca uyum sağlanmıştır. İçeride ve dışarıda Andırınlılar her türlü toplum kesimleri ve sosyal çevreler içinde yaşar. Açık ve rahattırlar.

Andırın her bakımdan gelişmiş, eksiksiz bir yer sanılsın. Kalkınma ve gelişme çabalarında Andırın; konumu, kaynakları, insan potansiyeli ile orantılı olarak beklediğine kavuşmamıştır. Hangi Andırınlıya sorarsanız bunun pek çok sebebini sayar. Sorumlularını da kendi içinden çok dışarıda arar. Aslında Anadolu'nun bütün ilçe ve kasabalarının bakışıdır bu.

Şimdi de Andırın'ın güncel tarafına yani içinde yaşadığımız bugüne bakalım:

1-Göç

Andırın'ı besleyen, insanların coğrafyasında tutan toprağı, doğası, ormanları ve çevresidir. Artan nüfusu, tarım ve hayvancılık besleyemediğinden yarım asırdır göç vermektedir.

Tersine yaz mevsiminde Çukurova bölgesinden yaylacılık nedeniyle g almaktadır. Karşıımızda yazın çoğalan kışın azalan bir Andırın oluşmaktadır. Andırın'ın gü ekonomik ve eğitim çıkışlıdır. Göç eden ailelerin geri dönüşü ancak yaylacılık bahanesiyle yaz mevsiminde olmaktadır.

Yayla nedeniyle Andırın'a sabit yerleşenlerin çoğı Andırın doğumludur.

Yeni yerleşimlerde şehir merkezinden çok çevredeki yayla bölgesi olan köylere yapılmaktadır. Bu gücün getirdiğı tablo Andırın şehri büyümüyor, genişliyor görüntüsünü veriyor. Hâlâ Andırın bitişindeki yeni yerleşimlerin belediyeye bağlanmaması bunu anlatır.

Yayla gücünün getirdiğı yönetim karmaşası yaşanmaktadır. Yayla yerleşimleri, şehrin alt yapısını ve hizmetlerini beklemektedir. İhtiyaçlar muhtarlık yönetimleriyle karşılanmaktadır. Yönetim, Andırın'da önemli bir sorun oluşturmaktadır.

Gçle Andırın'da beyin gücü de yaşanmaktadır. Eğitim alan, meslek edinen, girişimci insanlar Andırın'a geri dönmemektedir. Gelişimcilik ve ona bağlı toplumsal seviye netice olarak Andırın'ın yetiştirdiğı insanların memleketlerinin gelişmesine ve seviyesinin yükselmesine fazla katkıları olmamaktadır. Yaz mevsiminde görülen insan tipleri kışın görülmez. Geçici de olsa gelen dış nüfus toplumla, çevreyle, yönetimlerle bağlantı kurmadan geri dönmektedir. Ne yazık ki misafir gibi gelen, kalan ve giden büyük bir okumuş – yazmış kitlesi bulunuyor.

Gç bugün artılarıyla, eksileriyle Andırın'ın önünde duruyor. Bugün gücü tersine döndüremiyoruz, fırsata çeviremiyoruz ve yavaşlatamıyoruz.

2- Doğa ve Çevre

Andırın'a gelen yayla gücü doğa ve çevrenin hatırına yapılmaktadır. ukurova'dan serin Toros yaylalarına sığınmanın adıdır yaylacılık. Bugün Andırın'ın doğa ve çevresinden dört şekilde yararlanmaktadır.

Andırın'da tarım, cep ovalarda yapılır. Aşağı Andırın Ovası, Kurucaova, Darovası, Akifiye, Çokak Ovası, Geben Ovası yanında küçük açıklıklar, yamaçlar ve vadilerde tarımın, meyveciliğın her türlüşü yapılır. Her ovanın ürünü diğlerinden farklı olur. Meyve – sebzeçilik de öyledir. Bu yüzden Andırın pazarlarında doğal, yerli, taze her çeşit meyve – sebze bulunur.

Devletin de toplumun da kabul ettiği politika, Andırın'da meyveciliğin geliştirilmesidir. Alt yapı sorunları hâlâ aşılamıyor. Fidan üretim merkezi, soğuk hava deposu olmadan meyvecilik olmuyor. Pazar olmadan meyvecilik yaşanmaz. Ürünü pazara ulaştıran yollar çok önemlidir. Mesela; dünyaca ünlü “cığsar kirazı” köye tır ulaşamadığından ciddi zarar görüyor. Elma, böğürtlen gibi ürünler soğuk hava deposunda bekliyor.

Tarım yapılan yerlerde sulama, toprak ıslahı, drana, toprak tehlikeli ürün planlaması, örgütlenme eksikliği tarımın problemleridir. Hayvancılık, süt ürünleri işleme tesisleri ile daha da canlanacak. Köylerde açılan tesisler yetersiz kalıyor. Mezbaha, Andırın'da besiciliği geliştirecek yardımcı bir yatırımdır.

Andırın ormanları kesim yapılamayacak kadar azaldı. Artık, kalan ormanları korumak, bakım ve onarımlarını yapmak, açık alanları fidan dikerek ormanlaştırmak en doğru iştir. Devletle, milletle, ormanları korumalıyız. Ormandan alma, satma, yakma yerine faydalanma biçimini değiştirmeliyiz. Bu da halk ile devletin iş birliğine dayanır. Halkın bilinçlenmesine dayanır. Ne yazık ki yaylacılık, ormanları ciddi şekilde tehdit etmektedir.

Doğa ve çevreden enerji üretimi için yararlanılmaktadır. İki binli yılların başından bu yana Andırın'daki küçük sular üzerine enerji yatırımları planlanmaktadır. Andırın dere ve çayları, yükseklerden aşağılara meyillerle akmaktadır. Bunların üzerine önce gölet, sonra kanal, daha sonra santraller kurulmaktadır. Enerji elde edilirken, doğaya acımasız, plansız geri dönüşümsüz zarar verilmektedir. Asıl zararı vadiler görmektedir. Vadilerdeki doğal yaşam, maalesef tehdit altındadır. Enerji santrallerinin daha da yapılacağı düşünülürse endişe artmaktadır. Yatırımlar yapılmalı ancak ÇED ve çevre kurallarına uyularak doğaya en az zarar verilmelidir. Unutmayalım, enerjisiz Andırın'a bir şey olmaz; ama Andırın'ın doğası biter.

3- Yatırımlar

Her Andırınlı, Andırın'a yatırımın az yapıldığından şikâyet eder. Bunu da konumuna yani Kahramanmaraş merkeze uzaklığına, içinden politikacı çıkaramadığına bağlar. Her ikisinde de gerçeklik payı bulunmaktadır. Devlet tarafından bakıldığında Andırın'ın engebeli oluşu, coğrafi yapısı yatırımları hem pahalılaştırmakta hem de öncelik sırasında geriye atmaktadır. Gerekçe ne olursa olsun tarafsız baktığımızda Andırın az yatırım almıştır. Bugün Andırın temel yatırım ihtiyaçları bekliyor. Ulaşım, tarımsal sulama, kanalizasyon, sağlık, eğitim, tesisler, tarımsal sanayiler, yerleşim planları bunların başında gelmektedir.

Yatırımları ikiye ayırarak görmek, doğru tespitler yapmamızı sağlar. Özel sektör, maalesef ulaşım nedeniyle yatırım yapmıyor. Tarım ve doğal ürünler olmasına rağmen değerlendirilemiyor. Kamu yatırımları da ilin kendi içindeki sıralama ve dengeler nedeniyle

gecikiyor. Böylece Andırın her iki yönden bekliyor. Kırsal kesim dediğimiz köylere yönelik alt yapı yatırımlarının hakkını yemeyelim. Yönetici kadrolarının hakkını teslim edelim.

4- Yaylacılık

Yaylacılık Andırın'da artık tartışılıyor. Tartışma konularına bakarak yaylacılığın ne olduğunu veya ne olacağını iyice anlarız.

- Yaylacılık şehrin merkezine katkıda bulunmuyor.
- Yaylacılık plansız yerleşimlere dönüşüyor.
- Yaylacılık doğa ile barışık olmak bir yana doğaya her bakımdan ciddi zarar veriyor.
- Yaylacılık, bölgenin yapısına uymayan beton yerleşimlerine dönüşüyor.
- Yaylacılık sosyal, kültürel, ekonomik yönlerden Andırın toplumuyla uyuşmuyor, bu da kaygı verici bir gelişme olarak algılanıyor.

Genel kanaat, yaylacılığın bu haliyle Andırın'a zarar vermektedir. Planlamalı ve yönetilmelidir. Andırın'la, doğayla uyumlu olmalıdır.

5- Sivil Toplum

Çukurova bölgesinde en yoğun göç veren yerdir Andırın. Dışarıda en fazla sivil toplum örgütü kuran yerdir.

Bölgesindeki ilkeler arasında en fazla sivil toplum örgütü kuran ilçe yine Andırın'dır. Büyük şehirlerdeki Andırınlılar kimliklerini korumak, memleketleriyle bağlarını kesmemek adına bir araya geliyorlar. Çağımızın güçlü amacı olan sivil toplum kuruluşları yardımı koşuyor. Bunu Andırınlıların sadece yoğun göç etmeleriyle açıklayamayız. Başka nedenlerini de irdelemeli ve ortaya çıkarmalıyız.

Öncelikle dışarıdaki Andırınlılar kültür ve değerlerini yaşamak istiyorlar. Bunu da hemşehri dayanışması ile gösteriyorlar. İkinci olarak dışarıdaki her Andırınlı memleketine geri dönmek, dönemez ise de bir hizmet sunmak istiyor. Tek başına yapılmayacak bu hizmette bir araya geliyorlar. Dikkat edin, Andırın dışında kurulmuş her sivil toplum kuruluşunun amaçları arasında Andırın'a hizmet vardır. Doğrusunu söylemek gerekirse çaba da

gösteriyorlar. Elleriine sağlık. Ama olduğu kadar! Burada yapılacak iş bir araya gelmek, güçlerini birleştirmek ve birlikte hareket etmektir. Andırın Gelişim Platformu bu görevini yerine getirmek için çalışıyor.

Andırınlı sivil toplum örgütleri Andırın'a yönelik çabalarını artırmalıdır. Hâlâ yoğun yerleşilen bazı şehirlerde sivil toplum kurulmadığını görüyoruz. Buralarda da çabalar sürmektedir.

Andırın'ın içinden baktığımızda sivil toplumlardan çok şey beklediklerini görüyoruz. Bununla birlikte birtakım yanlışlara da düşmemek gerekir. Yıllardır devletten bekleyen, umduğunu bulamayan toplumun umudunu sivil topluma çevirmesi yanlış olur. Onun yerine Andırın'ın sivil toplumlarla iş birliği yaparak, kendi kaynaklarını harekete geçirerek çabalaması daha doğal olur. Sivil toplum yönetenler olarak diyoruz ki; Andırınlılar kendilerine sahip çıkarak Andırın'a faydalı olur. Kurtarıcı kendisidir.

Sivil toplumlar Andırın'ın farkına varma, bilinçlendirme, cesaretlendirme, toplarlama, sahiplenme, yönlerini geliştirirler. Aslında yaptığımız çabalar da bunu özetler.

Doğrusu Andırın'ın içinde de toparlanmaya ihtiyaç var. İçerde sivil toplumların kurulması sevindirici bir gelişmedir. Önemli olan farklı alanlarda da birleşerek hizmet verilmelidir. Aynı alana hizmet etmek, işin doğası gereği çatışmaya neden olur.

Sivil toplumlar hem çoğalmalı hem de iş birliğine yatkın olmalıdır. Bir araya gelindiği zaman iş birliği doğar.

Sivil toplumlar Andırın'ın ortak konuları etrafında tek ses, tek kuvvet olmalıdır. Kurulmakta olan sivil toplum örgütlerinin olgunluğu güvenimizi artırmaktadır. Kısaca, içerideki ve dışarıdaki sivil toplumlar iş ve güç birliği içinde olmalı, ortak faaliyetler yapmalı, Andırın'ın her konusunu takip etmeli, duyarlı olmalılar.

Bugün nerede yaşarsa yaşasın her Andırınlı biliyor ki, Andırın'ın iki temel kaynağı var: İnsanı ve doğası. Andırın'da yaşayanlar, içinde yaşadıkları doğanın yeterince farkında değiller ve kıymetini bilemiyorlar. Andırın'a iyilik yapmak istiyorlarsa bir dal kesmesinler, kestirmesinler, doğayı bozmasınlar. Dışarıda yaşayan Andırınlılar da Andırın'a nostaljik bakmak yerine gerçekçi baksınlar. İnsanlar doğayı hem koruyacak hem de doğadan yararlanacaklardır. Bu onların en tabii hakkıdır.

İnsanımız, Andırın'ın gerçek gücüdür. Andırın'da eğitimli, meslekli insanı bir araya toplayın. Ama her birisi bir yurt köşesinde hayat sürmekteler. Kimse onların Andırın'da yaşamasını beklemiyor. Ancak birikimlerinden, uzmanlıklarından memleketine katkıda bulunmaları bekleniyor. Unutmayalım, her Andırınlı kendi çabalarıyla, tırnaklarıyla bir yere gelmiştir. Bugün kendi çabalarıyla bir yere gelen her Andırınlı, cam tavan sendromu yaşıyor. Bunu aşmanın yolu birlik ve beraberliğin doğurduğu sivil toplum kuruluşlarından geçer. Çok iyi çalışan bir iletişim sistemi, güçlü bir sivil toplum örgütlenmesinden geçiyor.

2010 yılında Andırın, içerideki sorunlarını tartışıyor. Dışarıya göç etmiş Andırınlılardan beklenti içindeler. Dışarıdaki Andırınlılar sivil toplumlar kurarak memleketlerine yönelmek istiyorlar. Andırın'ın biriken problemleri çözüm bekliyor. Yıllar yılı dışarıdan bekledikleri kurtarıcı gelmediğine göre kendi içinden çıkaracağı insanlara sarılmalarının zamanıdır artık.

2.12. Andırın Tarihi

Andırın tarihi üzerine çalışan kafa yoranı, araştıran tarihçiler, aydınlar var. Emekleri inkâr edilemez. Ama Anadolu'da var oluşumundan bu yana hatta eski medeniyetleri de kapsayacak şekilde tarih mantığı ve meteorolojisi ile tarih yeniden yazılmalıdır.

Andırın tarihi yazmak genel tarih yazmak demektir. Tarihçi Halil İNANCIK Osmanlının gerçek tarihi genelde yaşanan tarih görüşünü savunur. Gerçektende bin yıldır vatan kıldığımız coğrafyanın daha geriye elli yılını bile bilememezlik ne acı. Andırın buna dahildir. Öyleyse yerel tarih meteorolojisinden yararlanarak Andırın tarihi yazılmalıdır.

Sadece Andırın değil, Çukurova'daki yerleşimlerin tarihi bütünlük içinde yeniden yazılmalıdır.

Önce bir yerel tarih name yazılır. Ona bir çerçeve çizilmelidir. Bir yerel tarih (andırın tarihi) yazmaya altı iç içe geçmiş halkalar süzgecinden geçerek başlanmalıdır.

Bir yerel tarihin altı halkası var. Tarih yazarlar bu ayakların süzgeçlerinden geçirerek yazılan tarih anlaşılır.

- 1.) İnsan: İnsanların ferdi, içtimaca yapısı, yaşayışları, inançları, değerleri
- 2.)Toplum: Yaşam toplumlar
- 3.)Bölge: Kaza, Sancak, Vilayet
- 4.)Ülke: Vatanın geneli
- 5.)Dünya: İçinde yaşanan çağ
- 6.)Düzen: İnsan-toplum-devlet hayatının sürdüğü yürütüldüğü sistemler halkası

Bir yerel tarih yazarken atacağımız somut adımlar olmalıdır. Bir eseri oluşturan malzemeler, kaynaklar gibi. Yerel tarih yazılırken önce kaynaklara bakılır, planlanır, derlenir, sonra işlenir. Tarih yazmak iğneyle kuyu kazmaya benzer. Yani ilimdir.

Yerel tarih kaynakları yerelde varolan elle tutulan ve tutulamayan varlıklardır.

İnsanlar.(yaşamış)

Eserler

Aileler

Yapılar

Mezar taşları

Olaylar

Öyküler

Hafızalar

Miras kalanlar

Hatıralar

Yaşayan insanlar

Yerel tarih yazmaya geçmişten başlanır geleceğe devam edilir. Asla gelecek yazılamaz. Çünkü yoktur. Ancak geçmiş süzgeçten geçe geçe gelecek tablosu ortaya kor.

Yerel tarih genel tarihten kopuk yazılamaz. Onu genel tarihten ayrı tutamayız. Geçmişe doğru gittiğimizde karşımıza medeniyet kuşakları çıkar. Hele Anadolu zengin medeniyetler üzerine oturan bir yerin yerel tarihini yazıyorsanız izleri kalan bütün medeniyetlere eğilmeniz gerekir. Bunları sıralayalım:

Önceki medeniyetler,

Selçuklu,

Osmanlı,

Cumhuriyet

Her dönem yereldeki durumuna göre ayrıntıları ele alınır, işlenir.

Yerel tarih yazılırken aşağıdaki hususlara uyulmalıdır.

Yerel coğrafya isimleri

Yerel lehçe

Yerel gelenekler

Yerel önceki araştırmalar

Yerel kültür

Yerel tarih yaşayan insan toplumunun bir bakıma geçmişini yazmaya dayanır. Geçmişin yeniden toplumun önüne sunulması rahatsızlık yaratabilir. Bu yüzden yerel tarih yazamaya niyetlenip yazmaktan vazgeçen kişiler vardır. Burada geçmişi tarih kolları ve sınırları ile topluma mal olmuş yanları ile işlemek çözüm olacaktır. Yerel tarih yazmak insanların biyografisini yazmak anlamına gelmez.

Tarih yazarken kaynak derlemek zordur. Kaynaklara ulaşmada zorluk çekilir. Bu zorlukları aşmanın yolları yine yerelde bulunmalıdır. Bazıları:

Sohbetler

Ziyaretler

Görüşmeler

Toplantılar

Önderler ile işbirliği

Kamu/yerel desteği

Yerelde uygulanacak diğer adımlar ile birlikte kimi zorluklar aşılr. Esasen yerelde zorlukları aşmanın bazı ipuçları vardır. Bunlara bakalım

İyi niyet (samimiyet)

Güven

Toplum yararına çalışmak

Çıkar duygularından uzak durmak

Yerel değerlere saygı

Biz duygusu mesajı vermek

Tarih yazmanın hikâye yazmak olmadığını herkes bilir. Olayları hikâye ederek yazmak tarihi birikim ve zenginlik ister. Yerelde (Andırında) o kaynakları derlemek kolay değildir. Demek ki tarih yazmaya önce araştırmadan başlanır. Araştırmadan öncede plan yapılır. Yerel tarih bir “yerel tarih yazımı projesi” ile başlar. Proje hazırlanır, ekip kurulur, kaynaklar tespit edilir, süre konur. Önce araştırma edilir, süre konur. Önce araştırma sonra yazma gelir.

Velhasıl yerel tarih uzmanları veya ehilleri tarafından yazılmalıdır.

Sonuç olarak niye yerel tarih yazılmalı sorusu8nu sormalıyız. Cevabını da kendimiz vermeliyiz.

Geçmişini tanımak için

Geçmişten dersler çıkarmak için

Geçmiş-gelecek köprüsü kurmak için

Geleceğimizi öngörmek için

Kendimize güvenmek için

Medeniyet iddiamız ve davamız için

Yerel tarih yazanlara kolaylıklar gelsin.

2.13. Andırın Tarihi Yazmak

Andırın tarihi üzerine çalışan kafa yoranı, araştıran tarihçiler, aydınlar var. Emekleri inkâr edilemez. Ama Anadolu’da var oluşumundan bu yana hatta eski medeniyetleri de kapsayacak şekilde tarih mantığı ve meteorolojisi ile tarih yeniden yazılmalıdır.

Andırın tarihi yazmak genel tarih yazmak demektir. Tarihçi Halil İNANCIK Osmanlının gerçek tarihi genelde yaşanan tarih görüşünü savunur. Gerçektende bin yıldır vatan kıldığımız coğrafyanın daha geriye elli yılını bile bilemememiz ne acı. Andırın buna dahildir. Öyleyse yerel tarih meteorolojisinden yararlanarak Andırın tarihi yazılmalıdır.

Sadece Andırın değil, Çukurova’daki yerleşimlerin tarihi bütünlük içinde yeniden yazılmalıdır.

Önce bir yerel tarih name yazılır. Ona bir çerçeve çizilmelidir. Bir yerel tarih (andırın tarihi) yazmaya altı iç içe geçmiş halkalar süzgecinden geçerek başlanmalıdır.

Bir yerel tarihin altı halkası var. Tarih yazanlar bu ayakların süzgeçlerinden geçirerek yazılan tarih anlaşılır.

- 1.) İnsan: İnsanların ferdi, içtimaca yapısı, yaşayışları, inançları, değerleri
- 2.)Toplum: Yaşam toplumlar
- 3.)Bölge: Kaza, Sancak, Vilayet
- 4.)Ülke: Vatanın geneli
- 5.)Dünya: İçinde yaşanan çağ
- 6.)Düzen: İnsan-toplum-devlet hayatının sürdüğü yürütüldüğü sistemler halkası

Bir yerel tarih yazarken atacağımız somut adımlar olmalıdır. Bir eseri oluşturan malzemeler, kaynaklar gibi. Yerel tarih yazılırken önce kaynaklara bakılır, planlanır, derlenir, sonra işlenir. Tarih yazmak iğneyle kuyu kazmaya benzer. Yani ilimdir.

Yerel tarih kaynakları yerelde varolan elle tutulan ve tutulamayan varlıklardır.

İnsanlar.(yaşamış)

Eserler

Aileler

Yapılar

Mezar taşları

Olaylar

Öyküler

Hafızalar

Miras kalanlar

Hatıralar

Yaşayan insanlar

Yerel tarih yazmaya geçmişten başlanır geleceğe devam edilir. Asla gelecek yazılamaz. Çünkü yoktur. Ancak geçmiş süzgeçten geçe geçe gelecek tablosu ortaya kor.

Yerel tarih genel tarihten kopuk yazılamaz. Onu genel tarihten ayrı tutamayız. Geçmişe doğru gittiğimizde karşımıza medeniyet kuşakları çıkar. Hele Anadolu zengin medeniyetler üzerine oturan bir yerin yerel tarihini yazıyorsanız izleri kalan bütün medeniyetlere eğilmeniz gerekir. Bunları sıralayalım:

Önceki medeniyetler,

Selçuklu,

Osmanlı,

Cumhuriyet

Her dönem yereldeki durumuna göre ayrıntıları ele alınır, işlenir.

Yerel tarih yazılırken aşağıdaki hususlara uyulmalıdır.

Yerel coğrafya isimleri

Yerel lehçe

Yerel gelenekler

Yerel önceki araştırmalar

Yerel kültür

Yerel tarih yaşayan insan toplumunun bir bakıma geçmişini yazmaya dayanır. Geçmişin yeniden toplumun önüne sunulması rahatsızlık yaratabilir. Bu yüzden yerel tarih yazamaya niyetlenip yazmaktan vazgeçen kişiler vardır. Burada geçmişi tarih kolları ve sınırları ile topluma mal olmuş yanları ile işlemek çözüm olacaktır. Yerel tarih yazmak insanların biyografisini yazmak anlamına gelmez.

Tarih yazarken kaynak derlemek zordur. Kaynaklara ulaşmada zorluk çekilir. Bu zorlukları aşmanın yolları yine yerelde bulunmalıdır. Bazıları:

Sohbetler

Ziyaretler

Görüşmeler

Toplantılar

Önderler ile işbirliği

Kamu/yerel desteği

Yerelde uygulanacak diğer adımlar ile birlikte kimi zorluklar aşılr. Esasen yerelde zorlukları aşmanın bazı ipuçları vardır. Bunlara bakalım

İyi niyet (samimiyet)

Güven

Toplum yararına çalışmak

Çıkar duygularından uzak durmak

Yerel değerlere saygı

Biz duygusu mesajı vermek

Tarih yazmanın hikâye yazmak olmadığını herkes bilir. Olayları hikâye ederek yazmak tarihi birikim ve zenginlik ister. Yerelde (Andırında) o kaynakları derlemek kolay değildir. Demek ki tarih yazmaya önce araştırmadan başlanır. Araştırmadan öncede plan yapılır. Yerel tarih bir “yerel tarih yazımı projesi” ile başlar. Proje hazırlanır, ekip kurulur, kaynaklar tespit edilir, süre konur. Önce araştırma edilir, süre konur. Önce araştırma sonra yazma gelir.

Velhasıl yerel tarih uzmanları veya ehilleri tarafından yazılmalıdır.

Sonuç olarak niye yerel tarih yazılmalı sorusu8nu sormalıyız. Cevabını da kendimiz vermeliyiz.

Geçmişi tanımak için

Geçmişten dersler çıkarmak için

Geçmiş-gelecek köprüsü kurmak için

Geleceğimizi öngörmek için

Kendimize güvenmek için

Medeniyet iddiamız ve davamız için

Yerel tarih yazanlara kolaylıklar gelsin.

2.14. Tarihimizi Birlikte Araştıralım

Tarih orada yaşayanların ortak geçmişinin birikimleri olduğuna göre, yörenin tarihi bir bakıma kendi tarihimiz oluyor. Bu yüzden yöre tarihleri gerçek yani yaşanan tarihtir. Önemi ve değeri büyüktür

Andırının sosyal tarihi henüz yazılmadı. Eğer yazılırsa yalnız Andırın değil Toros kuşağı, hatta çukur ovanın tarihi olacak. Çünkü Andırın göç yolu üzerinde toplum Toroslar, Çukurova toplumu ile iç içe yaşıyor. Hayvancılığın, konargöçerliğin yoğun yaşandığı

geçmişte, yazın yaylalar, kışın ova yaşamı vardır. Toros insanları ekmek ve çalışma uğruna çukur ovaya inerlerdi. Bu günde hayattaki birliktelik yayla turizmi ve kültürü adıyla devam etmektedir.

Andırının tarihsel önemi artıran geçmişinde neler yaşandığından çok coğrafyası ve konumu gelmektedir. Andırına baktığımızda farklılıklara hemen anlarız.

1. Önce Andırın coğrafyası gelir. Bu coğrafya insanlığın en eski yerleşimi olan Çukurova'yı, iç coğrafyaya bağlayan, en kolay geçit veren Toros kuşağındadır.
2. Ilıman iklimi
3. Bereketli, bol ve çeşitli ürün veren toprak yapısı
4. Göç yolu
5. Su yönünden zenginliği
6. Dağların engebeli, yaşamaya elverişli oluşu

Andırın coğrafyası, konumu, üzerinde hareketli toplumların yaşamasına neden olmuştur. Öyle ki yaz aylarında ve kış aylarında yaşayanlar farklı gelmiştir. Bu hareketlilik harmanı dediğimiz kaynaşma kültürümüzün hem sebebi hem eseridir.

Andırın tarihinden bir yaprak geniş bir coğrafyanın geçmişinden izler taşımaktadır. Andırın Çukurova ayrılmazlığı bize bunu gösterir.

Elimizde geniş arşiv taramaları, saha araştırmaları olmasa da Andırın köyleri hala geçmişinde n kopmuş değil. Biliyoruz göç çok örseledi. Aileleri dağıtırken kültür, hatıra, yaşanmışlıklarında kopardı. Yine de elde kalanları kurtarmak tarihi vazifemiz. Bunları derleyerek bir bütünlük içinde hazırlamak, sunmak istiyoruz.

Onun için saha çalışmalarına ihtiyaç var. Yani büyüklerimizden kalan ne varsa, büyüklerimizin anlattıkları ne varsa, bildiğimiz ne varsa hepsi derlenmeli, tarih malzemesi olmalı.

Biliyoruz elinizde ne varsa bunları bir kent müzesinde kaynak gösterilerek sergilenmesi, muhafaza edilmesi gerekiyor. Henüz bu çalışmalarda yeterli seviyede değil. İnşallah olur.

Belgesel niteliğinde derleme ve çalışmalar toplandıkça yayınlanacak, sizlerin tarih araştırma merak ce çabanızı harekete geçirecektir. Çalışmalar ilerledikçe geçmişte kimlerin gelip geçtiğini, kimlerin neler yaptığını, göreceğiz. Onlar geçmişimiz, övünç kaynağımız, medarı İFTİHARLARIMIZDIR. Bu isimsiz kahramanları gün yüzüne çıkaralım. Atalarımız tarihte yerini alsınlar, yaşasınlar, kalıcı olsunlar

Bir yerel tarih yazma iddiamız yoktur. Amacımız somut olayları derlemek. Belgeleri kayda almak somut adımlar atmaktır. Bir eseri oluşturan malzemeler, kaynaklar gibi. Yerel tarih

yazılırken önce kaynaklara bakılır, planlanır, derlenir, sonra işlenir. Tarih yazmak iğneyle kuyu kazmaya benzer. Yani ilimdir.

Yerel tarih kaynakları araştırırken yerelde var olan elle tutulan ve tutulamayan varlıkları derlemek istiyoruz. BUNLAR:

İnsanlar.(yaşamış),eserler, aileler, yapılar, mezar taşları, olaylar, öyküler, hafızalar, miras kalanlar, hatıralar, yaşayan insanlar gibi pek çok derleme, malzeme, kaynaklar olabilir.

Unutmayalım, tarih sadece geçmişimiz değil. Bizlerde yaşayarak tarihin bir parçası oluyoruz. O nedenle anılarımızı, hatıralarımızı, yaşadığımız olayları, tanık olduklarımızı yazabiliriz. Araştırma yapıp yöremizi kayda geçirebiliriz. Bunun için uzman olmaya gerek yok. Elimiz kalem tutması kâfidir.

2.15. Andırın Üzerine Tezler Üzerine

Andırın ucu Çukurova dan başlayan Toros dağlarının yamaçlarına kurulu bir ilçe rakımı 200 ile 2700 arasında seyredir. Nerdeyse her 200 metrede farklı tabiat, iklim, bitki örtüsü görülür. Coğrafya bu denli zengindir.

Coğrafyanın zenginliği yanında insan ve toplum yapısı, onun kendisi olan kültürde o denli zengindir. İşte bu iki zenginlik araştırmacıların dikkatini çeker. Andırın üzerine araştırmalarda bu cazibelerden kaynaklanır.

Fen bilimleri, doğrusunu söylersek Andırın üzerine araştırmalar azdır. Sınırlı sayıda yapılan çalışmalar tarih ve coğrafya alanına mahsustur. O da öğrencilerin araştırma projelerine dayanır. Son zamanlarda toplum, kültür ve benzeri sosyal çalışmalar araştırmaları yapılmaktadır.

Sınırlı sayıda olan ve ulaştıklarımız üzerine kısa değerlendirmeler yapmak istiyoruz. Amacımız bu araştırmaların okunması, eleştirilmesi daha iyi ve yenilerinin yapılması için çaba gösterilmesidir. Bu alanda öncelik üniversitelere, sonra yerel yönetimlere, sonrada yörenin sivil toplum kuruluşlarına düşmektir.

Elimizdeki tezlere bakalım

1. Andırın ilçesi Monografyası çalışma 1962 yılında zamanın Dil Tarih Coğrafya Fakültesi bitirme tezi olarak Gülgün Sayman tarafından hazırlanmıştır. Bildiğimiz en eski çalışmadır. Çalışma Tırşik dergisinde seri olarak yayınlanmıştır. Her hangi bir yerde basılmıştır.

Andırın ilçesi monografyası üç bölümden oluşmaktadır.

1. Fiziki coğrafya. İklim, doğal yapı, toprak, bitki, sulardan bahseder.

2. Beşerî coğrafya. Kazanın tarihçesi, yerleşimi, nüfusu, köyleri, sağlık kültür ve sosyal hayatından bahseder

3. İktisadi coğrafya Ziraat, hayvancılık orman, ulaşım, sanayi ve ticareti işler

Araştırmacı, ilçenin şimdiye kadar araştırılmadığını yazar. Gelişimin ormancılık sayesinde olacağını söyler. Meyveciliğin gelişmesi gelecek vaat etmektedir. Yaylacılık, mesire yerli Çukurova için cazib olacağını dile getirir.

2. İkincisi Mehmet Temiz tarafından hazırlanan andırın Ağıtlarıdır. Araştırmacı tezi de ağıtlar üzerine geniş bir çalışma ile başlar. Önce Andırın tarih, toplum, kültür, sosyal yapısını inceler. Ağıtların ortamı bilinmeden anlaşılamıcağı ifade eder.

1. Bölümde andırın üzerine yapılan çalışmaları araştırır

2. Bölümde Andırın ağıtlarını derinden inceler.

3. Bölümde ağıtlar üzerine derlenen metinleri verir.

Mehmet Temizin de belirttiği gibi ağıtlar, ezik duyguların dile geldiği halk edebiyatı türüdür. Ağıtlar Andırın kültürünün yaşadığı, ana, sözel değerlerimizdir.

3.Çukurova Ağıtları adlı doktora tezini hazırlamış olan İsmail GÖRKEM, eserde geçmişten günümüze “ağıt töreni“ ve ağıtlar hakkında bilgi vermektedir. Ederse ayrıca 150 tipe ait 155 orijinal metin bulunmaktadır. (GÖRKEM 2011)

4.Fatma GÜMÜS hazırladığı “Kızık Köyünden Derlenen Halk Edebiyatı Örnekleri” adlı tezde Andırın’ın Kızık köyünden derlemiş olduğu 5 masal metni ve 25 ağıt bulunmaktadır. (GÜMÜS 2001)

5.Mehmet TEMİZ’in yapmış olduğu “Andırın Yöresinde Anlatılan Halk Hikayeleri, adlı tezde 43 Halk Hikayesi ile üç ağıt metni bulunmaktadır. (TEMİZ 1995)

Diğer çalışmaların tezleri isim olarak vermekle yetinelim

6.Murat Öztürk, Andırın İlçe Merkezinin Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası,(Şubat 2008)

7.Andırın Kültür Envanteri. Andırın kaymakamlığınca Barış Kabak, Duran Doğan ve arkadaşları hazırlamıştır.

8.Bülent Laz. Kahramanmaraş Andırın Kızılcım Ormanlarında Akdeniz Çam Kabuk Böceği (ORTHOTOMICUS EROSUS Woll.) Ve Büyük Orman Bahçivani(Blastophagus PINIPERDA Lin.)'Na Karşı Feromon Denemesi Ve Sonuçlar,(Haziran 2001)

9.Serpil Demirci. Farmasötik Botanik Anabilim Dalı Farmasötik Botanik Programı,2010

10.Ferda Nur Şener, Türkiye'de Sürdürebilir Ormancılık Uygulamalarının Sertifikasyon Ve Akreditasyonunda Sivil Ve İdari Yapılanma (Andırın Devlet Orman İşletme Müdürlüğü Ve Göksun Devlet Orman İşletme Müdürlüğü Örneği) (2003-2007)

11.Fatih Karaosmanoğlu. Keşiş Çayı Havzası (Andırın-Kahramanmaraş) Ve Yakın Çevresinin Fiziki Coğrafyası (2011)

12.Ercan Göl. Cumhuriyet Döneminde (1923-1950) Maraş'ın Sosyoekonomik Yapısı Ve Gelişimi (Eylül 2006)

13.Cihangir Uygun. Sarımsak, Tırlı Ve Kayranlı Dağlarının (Andırın-Kahramanmaraş) Florası (2014)

Not ve Uyarı:

1.Tirşik Dergisinin ileriki sayılarında öteki şehirlerin ilçelerin üzerine yapılan araştırmaları tezleri inceleyen yazılar bekliyoruz. Amacımız ilçelerimizi işleyen araştırmalar ile okuyucuları buluşturmaktır.

2. Gelecek sayıda ayrıca Andırın üzerine yazılan kitapları inceleyeceğiz.

3. Andırın üzerine başka tezler var ise tirşikdergisi@hotmail.com adresine yazabilirsiniz

2.16. Andırın ve Doğal Tarım

Toroslar da özellikle Andırın bölgesinde cep ovalarda, vadi kenarlarında cep ovalar bulunur. Bunların toprağı dağların ve yamaçların zengin örtülerinden beslene beslene münbit hale gelmiştir. Eskilerin tabiriyle can biter. Bu tabiri ne yazık ki şimdi kullanamıyoruz.

Toprağı ne atsan o biterken, şimdi gübre, ilaç desteğı olmadan, kimyasal mücadele yapılmadan ürün alınamıyor. Önce bu duruma nasıl gelindiğini sorgulamalıyız.

Paralı ekonomiye geçişle beraber pazara yönelik üretim başladı.

Pazar, daha çok üretim, daha çok kazanç eylemini getirdi.

Daha çok üretim alabilmek için toprak, gübre, ilaç, zirai mücadele ile beslendi.

Gün geldi toprağın yapısı ve dengesi bozuldu. Bu defa beklenen üretimi veremez oldu.

Üst üste ekilen tarlalarda ürün verimi düştü.

Sebze ve meyvede de aynı durum meydana geldi.

Özetlediğimiz tablo, bizi karamsarlığa değil yeni arayışa sevk etmeli. Bugün tarımsal üretimde dünya anlayışı değişti. İnsan bol ürün yerine doğal, sağlıklı ve kaliteli ürün istiyor. Andırın bölgesi de yeni duruma ayak uyduracak bir coğrafyadır. Bölgemizde bol üretim

yerine sağlıklı, doğal ürün yetiştirecek ortamlar mevcuttur. Halkın daha doğrusu çiftçilerin doğal üretim yapacak kültürleri bulunmaktadır.

Andırın'ı coğrafya olarak üçe ayırabiliriz. Aşağı Andırın denilen ova, Çukurova'nın doğal uzantısıdır. Tıpkı Çukurova da olduğu gibi topraklar gübre, ilaç ve zirai mücadele yönünden doymuştur. Yani doğal ve ekolojik ürün elde edebilmek için toprağın ıslahı gerekir. Burada pamuk, fıstık, mısır gibi ürünler yetiştirilmektedir. Toprak ıslah edildiğinde, sulama sistemi değiştirildiğinde ve ürün çeşitlemesine gidildiğinde doğal tarım yapılabilir. Bölgede yöreye uygun meyvecilik ve sebzecilik doğal olarak yapıldığında kaliteli ürün alınabilir. Örnek uygulamalara rastlamaktayız.

Orta Andırın dediğimiz kuşakta cep ovalar bulunmaktadır. Vadilerde ekim dikim yapılacak meyilli yamaçlara rastlanır. Aşağı Andırın ovasının aksine buralarda fazla gübre ve ilaç kullanımına rastlanmaz. Sulama yeterli değildir. Tahıl üretimi yanında geleneksel sebze meyve üretimi yapılmaktadır. Ürünler kısmen pazara sunulmaktadır. Orta Andırın kuşağı iklim yapısı, toprak zenginliği yönünden her çeşit sebze ve meyve üretimine uygundur. Yörede yetişen klasik ürünler yanında yeni ürünler denenmelidir. Kapama bahçe türünde yapılan tarımsal faaliyetler güzel örneklerdir.

Yukarı Andırın veya yayla dediğimiz kesimden Geben, Çokak, Karasu gibi geniş ve düz ovalar bulunmaktadır. Buralarda klasik tarım yapısı. Sulama yetersiz olduğundan fazla ürün alınmaz. Sebze ve meyve üretimi doğal sulamanın elverdiği yerlerde görülür. İlaç ve gübre fazla kullanılmadığından toprak yıpranmamıştır. Doğal ve ekolojik üretim için çok uygun bir ortam oluşturur. Yörede yetiştirilen ürünlerin yanında pazara uygun ürünler doğal olarak yetişebilir. Yörenin olumsuz tarafı, sulama yetersizliği ve arazi ıslahıdır.

Andırın'ı üç bölgeye ayırarak daha iyi tanımaya ve anlamaya çalıştık. Andırın'da tarım ve hayvancılık hem iç içe olmuş hem de birbirini desteklemiştir. Tarımsal üretimler hayvan yemi olmuş, hayvan gübreleri de toprağa doğal gübre olmuştur. Bölgede doğal ve ekolojik tarım yapılması halinde de bu yöntem kullanılmalıdır. Yörenin tarımsal kültürü böyle bir dönüşüme uygundur.

Andırın'da doğal tarım yapılırken hem iklimin ve toprağın özelliklerine dikkat edilmeli, hem de bölgede pazara sunulacak ürünler seçilmelidir. Andırın Çukurova'nın parçası olduğuna göre bölgesel pazarın istediği ürünler seçilmelidir. Kahramanmaraş'ta yapılan dondurmanın hammadde girdileri Andırın'da yetişmektedir. Sektör daha çok doğal ürün talep etmektedir. Çiftçiler örgütlenerek ve sözleşme yapılarak bu ürünler yetiştirilebilir. Sebze ve meyve üretiminde bölgesel Pazar yanında yurtiçi ve yurt dışı pazarlara göre üretim yapılmalıdır. Çığışar yöresinde kiraz, Geben ovasında turp üretimi buna en iyi örnektir. Yöremizde tarım kültürü pazara uygundur. Çiftçiler arasında ortaklık kültürü, imece ve yardımlaşma ileri düzeydedir. Doğal tarıma geçilirken bu avantajlar göz ardı edilmemelidir.

Andırın'da doğal tarım önerirken bunları yapacak bölge insanından bahsetmeliyiz. Bölge insanı daha çok beden ve kol gücüne dayalı çalışmaktadır. Tarımda teknolojik gelişmelere ve modernleşmeye açıktır. Banka kültürü, finans ve kredi kullanımına yabancı değildir. Ortaklık, işletme kurmaya müsaittir. İş birliği, yardımlaşma ve dayanışma yönünden güçlüdür. Geleneksel tarım kültürü giderek pazar kültürüne kaymaktadır. Ürünlerini dışarı pazarlayacak faaliyetlere açıktır. Bu ve benzeri özellikleri taşıyan insanlarımız iyi örgütlendiğinde ve desteklendiğinde doğal ve ekolojik tarıma kolayca geçebilir.

Tohum deyip geçmeyin. Memleketimizde orijinal tahıl, sebze tohumları, fidanları ve fideler hala var. Geben çavdarı, Karakılıçlık buğdayı, sarı patates, Köşürge domatesi, Andırın kara kabağı, Akifiye mısırları ilk akla gelenlerdir. Bunların kontrollü ortamlarda çoğaltılması ile organik tarıma geçiş sağlanır.

Andırın bölgesinde Akdeniz tipi orman ve bitki örtüsü olduğundan ormanlık alanlarda ağaç dışında zengin bitkiler bulunur. Tıbbi aromatik özelliklere sahip olduğundan ekonomik değerleri yüksektir. Ancak bilinçsizce toplanıldığından bu türler kaybolma tehlikesine düşmektedir. Orman ürünlerinde kültür üretimleri yolu seçilerek organik tarıma dönüş sağlanabilir.

Şimdiye kadar tarımsal alanda örnek çiftçilik yöntemleri uygulandı. Artık iletişimin ve eğitimin yoğun olduğu dönemde yöre çiftçilerine yönelik toplu proje çalışmaları daha uygundur. Projeye yürütecek çiftçilere önderlik etmek yeterli olacaktır. Andırın insanının hem önderlik etmede hem de gönüllü olmada hazır olduğunu söyleyebiliriz. Burada üniversite, tarım kuruluşları ve mahalli idarelerin üreticileri örgütlemeleri, yöresel stratejiler geliştirmeleri atılacak ilk adımlardır.

Andırın bölgesinde doğal yapı, doğal insanlar, geleneksel tarımsal faaliyetler iç içe bulunmaktadır. Yapılacak şey, tarafların doğallığını bozmadan dönüşümü sağlamak olmalıdır.

2.17. Andırın ve Kadirli Ayrılabilir Mi?

Coğrafyanın insan ve toplumların hayat biçimlerini belirlediklerine veya şekillendirdiklerine Çukurova'da tanık oluyoruz. Ova ve Toroslar nasıl birbirine muhtaç ise orada yaşayanlar da birbirlerine muhtaç haline gelmiş. Yazın Toroslar, kışın Çukurova. Bu gelgit iki toplum

yerine tek toplum kültürü ortaya çıkarmış. Yani Çukurova ve Toroslar bir bütündür. Andırın, Kadirli birlikteliğinin böyle bir temeli vardır.

Dün doğaya bağlı birliktelik bugün pek çok sebeplerle Andırın ve Kadirliyi birbirine bağlamıştır. Buna iki yönden bakarsak gerçek daha iyi anlaşılır.

Andırın yönünden baktığımızda Kadirli yani Çukurova çok cazip gelmektedir. Bunları şöyle sıralayalım.

- Ekonomik yönünden Andırın insanın iş ve istihdam alanı Çukurova olmuştur.
- Göçün fazla yaşanmadığı tarıma dayalı dönemlerde, Andırınlılar çalışma için Çukurova'ya gelirlerdi.
- Çeltik, Pamuk (sonraları fıstık) iş ve geçim alanıydı.
- Üretim bolluğu ve refah Çukurova'da olunca varlıklı ailelerde göçmüştür.
- Andırın esnafı ve halkının ekonomik ilişkisi, alışverişi Kadirli üzerinden olmuştur.
- Tarımda makinalaşmaya geçince her türlü tarım – alet ve makinaları Çukurova'dan alınmıştır.
- Rahat ve kolay ulaşım tarihten beri kadirli üzerinden olmuştur.
- Andırın güney kısımları, tamamen Çukurova'nın doğal parçasıdır.
- Yazın Andırına yayla göçü, kışın Çukurova'ya göç şeklinde kesintisiz devam etmiştir.
- Okullar Kadirliye önce geldiğinden insanlar çoğunlukla ortaokul ve lise eğitim için Kadirliye gitmiştir.
- Sıcak, ucuzluk, bolluk ve kolay ulaşım Kadirliye göçü artırmıştır.
- Tarihten beri gelen akrabalık soy-sop beraberliği Kadirliyi cazip kılmıştır.

Kadirli yönünden baktığımızda Andırına yönelmek için pek çok sebepte burada sayabiliriz.

- Kadirli en fazla göçü Andırından almıştır. Kesin olmamakla beraber Kadirlinin yarı nüfusu Andırınlıdır diyebiliriz.
- Kan bağları, akrabalık, soy-sop birliği devam etmektedir.
- 1925'lere kadar Çokak bölgesi ile batı tarafı, Kadirli ilçesine bağlı kalmıştır. Buralar Kadirlinin bir parçası iken Andırına geçişle bağlantı kesilmemiştir.
- Hayvancılık için yapılan göç, sonraları yerini dinlenme amaçlı yaylacılığa bırakmıştır. Geleneklerin devamı olarak Andırın merkez ve civar yaylalar seçilmiştir.
- Artık Kadirli toplumu, andırın yaylalarında kalıcı komutlar yaparak yerleşmektedir. İleride kışında yaşamlarını sürdürebilirler.
- Modern tarım, şehir yoğunluğu baskı oluşturarak insanları doğal ortama itmektedir. Kadirli için en kolay erişilen yer Andırındır.

- Andırın coğrafyası Çukurova'dan Toroslara, oradan İç Anadolu'ya geçişe çok müsaittir. Bunu kalelerden, tarihi kalıntılardan anlıyoruz.
- Çukurova'yı besleyen su kaynakları, Toroslardan gelir. Su insanı hep kaynağına çekmiştir.
- Tarihten beri iç içelik, ortak gelenek – görenek- töre yaratmıştır. Kısaca ortak kültür oluşmuştur.
- Andırın Kadirlinin dışarıya açılan kapısı olmuştur.
- Tarıma dayalı Kadirlinin ihtiyacı olan iş gücü ve istihdamı Andırın sağlamıştır.

Her iki cepheden de baktığımızda Andırın ve Kadirli birbirinden ayıramaz sosyal, kültürel, ekonomik, doğal bir coğrafyaya sahiptir. Bu birlikteliğin sonucu ortaya çıkan tablo şöyledir.

- Andırınlıların önemli bir kısmı (özellikle aşağı bölge) Kadirliye göçmüştür.
- Çocuklarını Kadirli'de okuturlar.
- Akrabalık bağları giderek artıyor.
- Ticaret, alışveriş Kadirli üzerinden yapılıyor.
- Hayat yazın Andırında, kışın Kadirli'de geçme şekline dönüşüyor.
- Andırın emeklilerin tercih ettiği yöreye dönüşüyor.
- Yolun gelişmesiyle günü birlik ulaşım daha da artıyor.
- Yerel medya aynı bölgeye hitap ediyor.
- Ekonomik faaliyetler, üretim ortak yapılı hale geliyor. (Fıstık, turp, mısır vb)
- Üretilen ürünler karşılıklı birbirini besliyor.

İşin birde kültürel yönü var. Bunu dışarıda daha çok anlıyoruz. Sorduklarında “Kadirli'liyim”, neresinden denildiğinde “Andırındanım” cevabını sık duyarsınız.

İnsanlarımızın kendini Çukurova kültürüne ait kabul etmesi, Çukurova'nın Andırın'ı da kapsadığı anlamına gelir. Andırın tarihten beri geçiş bölgesi olmuştur. Pek çok kültürlerin ve hayat tarzlarının izini taşımaktadır. Bu yüzden dışa açık, duyarlı, hoşgörülüdür. Türkçe en güzel haliyle Andırında konuşulur. Zengin bir yerel edebiyatı vardır.

Yörede yapılan alt yapılar, ulaşım, ekonomik ve ticari faaliyetler, yaylacılık, göç, ortak kültür, soy-sop birliği, kan bağları Andırın – Kadirli birlikteliğini güçlendirmektedir. Toplumun eğilimi de bu yöndedir.

İşte gördüğümüz gibi dün birbirine muhtaç olan Andırın ve Kadirli yarın daha çok muhtaç olacak. Kaderleri ortak iki ilçe, geleceği için akıllı ve birlikte hareket etmelidir. Andırın ne dağ koludur. Kadir ne sehildir. Toplumlari birleşmiş ortak bir coğrafyadır burası. Bu coğrafyanın yaşam kalitesinin yükseltmek hepimize düşen vazifedir.

2.18. Andırın Yolunda

Yolda Meryemçil belinden geçerken yamaçta koyun sürüsü. Sürünün yanında abalı, şalvarlı, bastonlu, belinde azıklı seksenli bir dede. Yani çoban. Allah bilir keçesi de var, kırmalısı da, kaval çalmasını da bilir. Aklıma neler geldi neler.

Bu yaşta, seksenin üzerinde bu yaşta yaylada çobanlık yapıyor. Bir Aydınlı Kocası belli.

Sevindim. Hala bu topraklarda, bu topraklara tutunanlar var. Bırakmıyorlar, terk etmiyorlar. Hayatı da memleketi de. Bu çobanın babaları dedeleri gör ki seferberlikte, kurtuluş harplerinde hangi cephede, hangi topraklarda kaldılar. Nesiller bu topraklarda tutunsunlar diye.

Üzüldüm ne hale gelmişiz. Anadolu bozkırları, yaylalarında baştan sona sürüler otlarken kala kala bir sürü, başında seksenlik çoban (dede). Hani gençler? Nerede gençler. Ne oldu gençlik? Gençler yani doğanlar bu topraklarda tutunamıyor artık. Hem tutunamıyor, hem üretmiyor. Kenterde enerjiler, ömürler heba ediliyor/oluyor.

Üzüldüm. Düşündüm. Hal bu ki direne direne var olduk, medeniyet olduk. Direne direne kalmaya da mahkumken tutunamıyoruz bu topraklarda.

Ya kendim. Ya sen, yani ikimiz, hepimiz şimdi nerelerdeyiz. Yaşama kavgası/geçim davası/adına gurbetlerde, kentlerde, uzaklarda.

Giderek boşalan bu memleket. Üretmeyen topraklar, kopuk giden, çözülen toplum.

Yaşamayan/yaşatılamayan medeniyet, kültür.

Ve dillerde pelesenk cümleler. Bilmem ne davası...

Senede birde olsa sılayı rahim nasip oluyor. İstedğim için, niyetlendiğim için. Bu duygular, boşalan memleket yollarında yaşanıyor.

Ve Andırındayız.

2.19. Andırında Pazar Panayır Olur

Her yörede olduğu gibi, Andırında'da yerel ürünler, pazarı süslemektedir. Andırında pazarların diğer yörelerden farklı yanları bulunur.

Andırında Cuma günü kurulan Pazar, sokaklara sığmaz. Ta cami ve bankanın bulunduğu ana caddeye kadar taşar. Pazar günü sadece kurulduğu yerlerde kendini hissettirmez. Bütün cadde ve sokaklar pazarın bir parçası haline gelir. Kiminin elinde poşetler, kiminin elinde çantalarla ağırlıklar taşınır. Kimileri satın almış, kimileri satmaya gidiyorlar.

Çoğu pazarlarda köylerden gelen doğal ürünler ayrı bir yerde sergilendiği halde Andırın'da pazarın her tarafına yayılır. Çünkü; Andırın'a gelen ürünlerin çoğu yerli ve doğal ürünlerdir. Sabahleyin hemen tükenmezler, geç saatlere kadar alıcısını bekler.

Andırında pazarın farklı yanı sadece doğal ürünlerin pazarlanması değil, aynı zamanda pazara gelen insanların oluşturduğu güzel manzaralardır. Andırında pazarın özelliklerini şöyle sıralayabiliriz.

- Doğal ürünler pazarlanır,
- Pazarda hile, aldatma ve yanlış yapılmaz,
- Pazarda buluşur, kaynaşır,
- Pazarda insanlar bir araya gelerek ayak üstü sohbetler yaparlar,
- Pazarda insanlara haberler ve bilgiler ulaştırılır,
- Pazarda eş, dost, tanıdık aranır bulunur,
- Pazarda ihtiyacı olanlara yardımlar yapılır,
- Pazarda ihtiyacı olanlara söz üzerine alışveriş yaparlar,
- Pazarlarda gelecek haftaların ürünleri sipariş yapılır,
- Pazarda birileri aranır, bulunur,
- Pazarlarda yörenin karakterini temsil eden ürünler, eşyalar sergilenir.
- Pazarlarda Andırın şivesinin en güzeli konuşulur.

Andırında Pazar kurulduğu zaman hangi mevsimde ve ayda olduğunuzu anlarsınız. Pazara gelen ürünler sizlere hangi ürünlerin yeni ortaya çıktığını, hangilerinin mevsiminin geçtiğini gösterir. Kısaca Andırın'da Pazar, Pazar olmaktan çıkar, insanların çok yönlü işine yarayan bir panayıra dönüşür. Andırın pazarını dolaştıkça zevk alırsınız. Andırın'da pazarı dolaşırken sadece ürünleri değil, Andırın'ı, insanlarını, değerlerini ve kültürünü de tanırırsınız.

Andırında pazarlar Andırın'ı ayağınıza getirir. Sakın gitmeyi, gezmeyi ve görmeyi ihmal etmeyin.

Andırında Soğuk Hava Deposu Olmadan Meyvecilik Olmaz /
04.09.2008

Andırın meyveciliği hızla gelişiyor. Köylerin tümünde birden fazla çeşit meyvecilik yapılıyor.

Andırında meyve çeşitliliği, iklimi, coğrafyası ve cep ovalarına dayanıyor. Her cep ovada mikro klima iklim özelliği nedeniyle, farklı meyveler yetişiyor.

Güneyde portakal, hurma yetişirken, orta bölgelerde kayısı, erik, yüksek olan kuzey kesimlerde elma, kiraz, ceviz yetişmektedir. Bölgede 14 çeşit meyve yetişiyor. Araştırmalara göre 15 çeşit meyve daha yetişebilir.

Andırında meyvecilik devlet tarafından kapama bahçe şeklinde teşvik edilmektedir. Artık her yerde bol meyve üretimi elde edilmektedir.

Ne var ki ürünlerin hepsi Andırında tüketilmediğinden, dış pazara ulaşması gerekiyor. Dış pazara ulaşmadan önce meyvelerin saklanması, korunması şart. Buda soğuk hava deposu demek.

Andırın meyveleri, bölgede, geç mevsimde ortaya çıkıyor. Ürünün pazarda değer kazanması için saklanması gerekiyor. Soğuk havada bekletilmeden, pazara sunulan meyveler kazanç sağlanıyor. Gelir elde etmeyen bahçecilikte böylece gelişmiyor.

Andırın meyveciliğinin gelişmesi ve yaşaması için soğuk hava deposu elzemdir. Bu noktadan sonra soğuk hava deposu Andırın için vazgeçilmez bir yatırımdır. Andırın en öncelikli yatırımdır.

2.21. Andırında Sohbetler Koyu Olur

Atalarımız, Anadolu'ya geldikten beri sohbet geleneğini sürdürüyorlar. Türkler Ortadoğu'da sohbet meclisleri kurarlardı, konular bu meclislerde konuşulur, kararlar alınırdı. Tarih kaynaklarına göre kadın erkek birlikte meclise katılırdı.

İslamiyet'in özünde olan sohbet inancı ile iyice pekişen geleneğe, Anadolu'da doruğa çıkar. Tarihin tespitlerine göre Anadolu'da sohbet kılıçtan etkili olmuştur. Anadolu'yu Türkleştiren ve Müslümanlaştıran o kadar önderlerimiz, gönül adamları, erenler bunu sohbet ve nasihat yoluyla yaptılar. Meclislerde büyüklerin etrafına toplanan halle sohbetlerden aldıkları bilgi ve kültürle medeniyet kurdular. Sohbetler sayesinde dayanışmayı, kaynaşmayı pekişmeyi sağladılar. "İri olalım, diri olalım" mesajını aldılar. "Gel, ne olursan ol yine gel" çağrısı sohbetler yoluyla birlik ve beraberliğe bir çağrıydı.

Bugün, şehirleşme ve modernleşmenin etkisiyle, iletişim araçlarının yoğun kullanılması yüzünden sohbetler azalsa da Anadolu'da özellikle kırsal alanlarda devam etmektedir. Bunların arasında Andırını sayabiliriz. Andırın Çukurova ile Anadolu arasında göç yolu olduğundan çok kültürleri bünyesine alırken, bunların sohbet geleneklerini de alır. O yüzden Andırın yöresinde sohbetler hem çeşitlidir hem de zengindir.

Andırın yöresinde edilen sohbetleri araştırmak ve ortaya koymanın araştırma işi olduğunu biliyoruz. Burada yaptığımız tespitlerden ibarettir. Andırın yöresinin sohbet geleneğini, çeşitliliğini ve zenginliğini görenler toplumun hala saf ve bozulmamış olmasını buna bağlıyorlar. Gerçekten de sohbetler insanı eğiten, yetiştiren, olgunlaştıran görevler vardır.

Büyüklerin etrafında bir araya gelinir güncel olaylardan tutun, geleceğe kadar her konu görüşülürü ve konuşulur. Bilgi, haber, fikir alışverişinde bulunulur, nasihatler edilir. Hiç sıkılmadan saatler geçer. Ayrılırken de başka bir sohbetin ipi çekilir. Sohbetin tadına varmak yeni sohbetleri aratır.

Andırında sohbetlerin yeri ve zamanı yoktur. Daha doğrusu her yer ve zamana uygun sohbet çeşitleri yani zenginliği meydana gelmiştir. Tespit ettiklerimizi burada sıralıyoruz. Dediğimiz gibi Andırın sohbetleri çeşitli, zengin, verimli geçer. Bu yüzden sohbetlerimiz koyu olur. İşte Andırın sohbetlerinden çeşitlemeler:

Kışla Bahçesi

Yol ortası

Cami avlusu

Dükkân önü

Kahvehanelerde

Evlerde

Çardaklarda

Berberde

Arzuhalçilerde

Araç içinde

Mahkeme yolu

Duldalık

Kuzu kuzu

Ocakbaşı sohbetleri

Tarla komşuluğu (uzaktan sesleniş)

Yayla havaları

Damdan dama sohbetler

Tellal geleneği

Eskaza

Masallar

Pınarbaşı sohbetleri (genç kız ve gelinler)

Dereden tepeden

Çamaşır günleri
Yamaçtan yamaca
Kuş dili muhabbetleri
Zamanı savuranlar
Abdal Ağası
Avcı mavraları
Sofa
Gelin hanım
Kaynana vır vırı
Ak sakallı dededen
Bilmece – bulmaca
Çocuk oyunları
Çocuktan al haberi
Yıldızlara bakarak
Çoban sohbetleri

2.22. Andırında Soyadları

Soyadları diğer ifade ile insanların soy sop, üzerinden kendilerini tanımlamaları, yani bir topluluğa ait olmaları insanlık ile başlar. Sülale, kabile. Hz. Âdem ile başlayan aidiyet duygusu devam ediyor. Bizim kültürümüzde de insanlar kabileler, boylar üzerinden anıla geldiler. Geçmişte bir insanın hem kabilesi, ailesi hem de lakabı vardı. Lakap onu tanımlayan, diğer insanlardan ayıran yani unvan olmuştur. Lakaplara güzel bakılarak kusurlu tanımlar hoş görülmüştür. Buna yiğit namı ile anılır derler.

Soyadları Cumhuriyetimizin kuruluşundan hemen sonra inkılâplar olarak hayatımıza girer. Medeni toplum olma yolunda atılan adımlar arasında her kişiye bir soyadı verme de vardır.

Araştırmacı Ömer Arslantaş bu konuda şu tespiti yapmaktadır. “Soyadı kanuna göre, her Türk kendi adından başka ailesinin ortak olarak kullanacağı bir soyadı alacaktı. Ayrıcalık belirten unvanlar “ağa”, “hacı”, “hafız”, “molla”, “hoca”, “efendi”, “bey”, “beyefendi”, “hanım”, “hanımefendi”, “paşa”, “hazret” gibi unvan ve lakapların soyadı olarak alınması yasaklanmıştı. Soyadı kanununun kabul edilmesi ile toplum hayatında yeni bir düzen ve disiplin sağlanırken, aile ve fertlerin de tam olarak tanınması mümkün olmuştur.”

Araştırmalardan edindiğimiz bilgiye göre, o günü yaşayanlardan duyduklarımıza göre soyadı verilirken toplumun boy, sap, sülale, kabile kesimleri üzerinden soyadı verilir. Yani

kişiler bireysel, kendi başına soy isim alamazlar. Zaten aile, sülale adları soy isim yerine geçiyordu. Zadelere, giller, oğulları, Dan gibi tanımlarla anılıyorlardı. Hatta nüfus cüzdanlarında, tapularda da sülale, kabile isimleri yazılırdı.

1934 Yılında soyadı kanunu, çıkınca büyük oranın taşıdığı soy, sap isimlerini aldıkları görülür. Bunun dışında kendilerinin istediği soy isimler de alırlar. Bu soy isimlerinde kişi, toplum (cemiyet), coğrafya özelliklerini tayin edici olur. Birde soy isim yazan nüfus memurlarının da uydurdukları soy isimlerde var. Onlarda herhalde o günün kültürüne göre verdiği tahmin edilmektedir.

Andırına geldiğimizde durumun farklı olmadığını görürüz. Osmanlı döneminden beri yerleşim olan, çevre yerleşimlerle insan yoğunluğu yaşayan Andırında da insanlar sülale, kabile veya aile unvanlarıyla anılır, bilinirlerdi. Bunu devrim vesikalarından, geçmişlerimiz anlatımlarından anlıyoruz.

Andırında kabile, sülale dediğimiz aileler vardı. Kendini tanıtanlar falanlardanım derlerdi. Kabilesi olmayanlar köylerinden bahsederdi. Unvanı veya lakabı ile ünlenenler lakabını söylerdi. Velhanı ismin başına veya sonuna kendini tanıtacak ikinci isim sayardı. Memur esnaf gibi kesimdekilere ben efendi derlerdi. Soyadı kanunu geldiğinde Andırın bu haldeydi.

Soyadı kanunu çıkınca bir yandan nüfus memurları, öte yandan insanlar kendiliğinden soyadı yazdırmaya başladılar. Sülale, kabile aile aidiyetinden soyadı geçerken toplumun yapısı, durumu, devrin gerçekleri devreye girer.

Andırın da soyadlarını sırlayıp bir arada incelediğimizde şu tespitlere ulaşırız

Yani insanlar soyadlarını nasıl, neye göre aldılar. Bazı tespitler yapalım.

- Soyadlarının önemli kısmı kişilerin taşıdığı soy, sap, kabile, sülale isimlerini alırlar.
- Bazı soyisimlerin kişilerin lakapları olarak yazılır
- Bazı soyisimleri kişinin (aile reisinin) şahsi özelliklerine göre yazılır
- Kimi soyisimleri kişiye yüklenen anlam üzerinden yazılır
- Bazı soyisimleri kişilerin yaşadığı coğrafyadan kelimeler verilerek yazılır
- Bazı soyisimlerini nüfus memuru doğrudan yazar
- Bazılarını kişi kendisi ister, durur
- Köy isimleri yazılır
- Kimi soyisimleri baba ata yönlerini çağrıştıran kelimeler olarak yazılır
- Bazılarını da nüfus memuru yanlış yazar
- Bazı soyisimler memleket, yer
- Kimi soyisimleri de sülalenin birbirinden kopması ayrılması üzerine farklı verilir.

- Bazı soyisimleri kelime tartışması üzerinden farklı yazılır. (çingil, çinkıl, çingır, çinkır gibi)
- Bir kısmı ailesi, sülale, kabile isimlerini soy isim olarak aldılar. Yağcıoğlu gibi.
- Bazı aile önderleri, ailenin lakabı yerine onu çağrıştıran kelime tercih ettiler.
- Bir kısmı köylerinin ismini aldılar.
- Bir kısmı içinde yaşadıkları coğrafyadan kelime aldılar.
- Bir kısmı aile büyüğünün lakabını soyadı aldılar.
- Bazılarına devlet yetkileri ona yakışan soy isim verdiler.
- Bazılarını nüfus memuru kendiliğinden yazdı.
- Bazılarını muhtar yazdırdı.
- Bazıları da taklit ettikleri veya sevdikleri kelimeyi aldılar.

Her ne suretle yazılırsa yazılsın soyisimleri Andırın toplumunu tanımada ipuçları verir.

Toplumun aile yapısı, sosyal yapısı, ekonomik durumu, hatta yerleşik veya göçebe oluşlarını soyadına bakarak kestirmek mümkündür. (Tabiki o yıllardan bahsediyoruz)

Şimdi Andırında soyismi ile türkçe arasındaki ilişkiye bakalım.

- Soyisimleri Türkçedir
- Soyisimleri bugünde kullanılan kelimelerdir
- Soyisimleri çoğunlukla kısa, telafuzu kolaydır
- Oğlu ile başlayan fazla soyadına rastlanmaz
- Soyadları insan özelliklerini anlatan coğrafyayı anlatan tanımlar çoğunluktadır
- Köy veya yerleşim ismi alan soyisim azdır
- Soyisim de yerel kelimeler az bulunur. Kelime anlamı olmayan soyisimler bulunmaz

Birde Andırında soyisimlere bakarak tespit yapalım

- Andırın nüfusu 2016 verilerine göre 50 00 dır. 55 makak(köy) vardır.1251 kelimelik soyadı bulunmuştur. Hem merkez hem köylerde hem köyleri kapsar.
- Soyadlarının en çok nerde olduğundan bahsedildiğinde sırayla merkezdeki yeni mahalle, Tufan paşa, Pınarbaşı gelir. Sonra Kıyıkçı, Yeşilova, Beşbuçak devam eder.
- Köylerde soyadının çokluğu oranın kalabalık (nüfusun fazla olduğu)anlamına gelmez.
- Soyadının çok olduğu köylerin Aşağı Andırın köyleri olduğunu görürüz. Buralarda geçim kolaylı arazi zenginliğini hatırlayalım.

- Soyadı az olan köylerin dağlık olduğu sonradan köye dönüşen yerler olduğunu söyleyebiliriz.
- Soyadının çokluğu o köyde aile veya sülalenin çok olduğu, nüfusun fazla olduğu anlamı taşımaz
- Ancak soyadı çokluğu hanelerin beklide ayrı ayrı isim aldıklarını gösterir.
- Bazı köylerde soyadı kanunu ile isim alından sonraki zamanlarda değiştirdikleri bilgilerimiz dâhilindedir.
- Bir soyadının birden fazla köyde olması, o köylerin akraba veya aynı aileden olduğunu göstermez. Ancak böyle köylerde mevcuttur.
- Andırında hangi soyadının hangi ailelere ait olduğu çoğunlukla bilinir.
- Hangi soyadının hangi köyde olduğu büyük oranda bilinir.
- Nüfus çoğaldıkça aileler karmaşa nedeniyle değiştirdikleri gözlenmiştir.
- Bazı soyadlarının Andırının geniş ailelerine ait olması nedeniyle hem köylerde, hem merkezde olduğu bilinmektedir.
- Oğlu, zade, gibi veya uzun kelimesi, ulamalı, soy isimleri az görülmektedir. Bunun nedeni aşiret sülale bağlarının yaygın olmadığına bağlanabilir.
- Olumsuzluğu çağrıştıranın soyadı yoktur.
- Soyadları Türkçe, sat, yalın kelimelerdir.

Soyadı değerlendirmeleri bize Andırın toplumu hakkında ipuçları vermektedir.
Soyadlarından

Andırın hakkında şu çıkarmaları yapabiliriz.

- Soyisimlerin ta Orta Asyadan gelen kelimelere rastlanır
- Soyisimler hem yerleşik, hem göçebe yanımızı anlatır
- Soyisimler Andırın halkının mütecanis (karışık olmayan) olduğunu gösterir
- Andırın toplumu köyleri ile beraber Osmanlıdan beri yerleşik bir toplumdur.
- Sonradan bir köy kurulmuştur.(varyanlı)diğerleri de unvanı almıştır.
- Dışardan gelen yerleşimlerde mevcut köy üzerine kurulmuştur.
- Nüfusun yokluğu merkez ve aşağı Andırın bölgesinde görülmektedir.
- Kırsal kesimlerde hareketlilik ve göç daha fazla olmaktadır.
- Alınan soyadları çok değiştirilmiştir.

- Andırının eskiden beri yerleşik, etnik yapısı olmayan, Türkmen ailelerin yaşadığı, barışık ve uyumlu yaşayan, köyden şehre göçü bölgesine veren, ama nüfusu azalan geri dönüşü az olan bir ilçedir.

İki tablo birden veriyoruz. Biri mahalle ve köy bazlı soyadı sayıları. Öteki soyisimlerin çokça kullandıkları sıralaması. Hem anlattıklarımız, hem verdiğimiz tablolar şu mesajı veriyor.

Her aile; soyisini nasıl almış, geçmişteki soy, sap, sülaleri ile bağı var mı, soyismi ile büyüklerinin ilişkisi nasıl kurulmuş, soyismi alırken hikayesi var mı? Bunları araştırmalı. Araştırmalı ki köklerimizden kopmayalım. Kökümüze, soyumuza, geçmişimize sahip çıkalım.

Not: Soyisimleri DİE bilgileridir. 1980’li yılları kapsar. Son durum değişebilir. Soyisimleri eksik olabilir. Onun için yeni araştırmalar gerekir.

2.23. Andırında Yaşamak

Biz dışarıda yaşayan Andırınlıların bir kanaati var.

“Memleketimiz çok güzel ama oradakiler kıymetini bilmiyor”.

Bu görüş, yalnızca bizde söylenmez her yerde aynı fikirler söylenir. Memleketinden göç etmiş insanlar bu kanaate nasıl ve neden varırlar?

Bilinen izahı şöyle:

- Uzakta olunca yani kaybedince kıymetini anlıyoruz.
- Memleket, coğrafya, insan, doğa farkını dışarıda fark ediyoruz.
- Bizi var eden ve besleyen değerlere ihtiyaç duyuyoruz. Kopmak istemiyoruz.
- Yöremizin gelişmesi ve kalkınması için samimi davranıyoruz.
- Yöre içi çekişmelerden, menfaatlerden uzak duruyoruz
- Dışarıdakilerin bilgi ve görgüleri daha çok artıyor.
- Gezince mukayese yapma imkânımız oluyor.

Belki siz daha güzel gerekçeler bulabilirsiniz. Bütün tespitlerin ana teması gurbetin, yani gurbetin kazandırdığı bilgi ve görgünün insanı eğittiği hakikatine dayanır.

Andırın dışında Andırını öğreniyoruz

- Tabiatını
- Coğrafyasını
- Doğasını

- Kültürünü
- Değerlerini
- Toplumunu
- İnsanlarını

Bu görüşten bakınca, ülkemizin her şeyinin korunmasına ve yaşatılmasını bekliyoruz.

En tabi hakkımız

Tabi, bizde mesuliyetimizi kabul ederek

  te böyle bir yere 2007 yılının Ağustos ayında beraber seyahat yapacağız.

2.24. Andırın'da Yaylamak

Yaz, Andırın'ın en hareketli mevsimidir. Sıcaklar iyice bastırır. Gölge aranır. Serinlemek için kırlara, suba larına gidilir. Serinledik e insan gevşer, gevşedikçe söz sözü açar, muhabbet ba lar.

Andırın'a yaylaya gelenlerin aklı hep Çukurova'da (aşağı) takılı kalır. Ailelerin bir tarafı gelmemiştir.   ler çiftçilik, ziraat, me g liyet. Hem aşağı kayęı edilir hem de orada kalanlara acınır. Sarı sıcak altında yaşamanın zahmeti bilindiği için.

 ukurova sarı sıcağı adamı yağ gibi eritir, sersem eder sanki.  are, yaylaya kaçmak, serinlemektir. Kadirli' den çıkar; Andırın' a doğru yol alırsınız. Kafanızda bir sürü plan düşünce var. Akarca tepelerine gelince, biraz serinlik, yaylaya yaklaştığınızı hissettirir. Tokmaklı d z  Çukurova'dan farksız. Haştırın virajlarında  ileyi arabalar  eker. Bu yolda su kaynatmayan araç azdır.  atak sizi serinliğe alıştırır.  atak suyunu görünce, ırmağı kana kana i esiniz gelir. Masmavi, g r l g r l buz gibi. Irmağın kenarında kurulan barakalar; önünde durursunuz. Kan ter içindesinizdir. Elinizi yüzünüzü yıkar kendinize gelirsiniz. Yol boyu mevsimine göre meyveler, sebzeler satılır. Kiraz, kızcık olur. Bu aylarda kavun, karpuz. Mısır zaten var. Biraz eğlenince; teriniz soğumaya durur. Acele edersiniz, bir an evvel Andırın' a, yaylalara varayım diye.

Akkale'den Andırın görününce;   te yayla dersiniz. Şehrin yamaçlarını kaplayan yeşil görüntünün üzerini duman kaplamıştır. Bulutlar Andırının  zerine   km   gibidir. Burada buna ZOPUR derler. Andırın'ın baharda kırkikindisi, yazın zopuru olur. Yağmur Çisem Çisem yağıyor gibi olur. Her taraf ıslak ve nemli. Uzun sürerse bıktırır insanı. Çamaşır kurumaz. Tarhana olmaz. Dizlerden  ik yetler artar. Zopurlu bir ortamda yürüyünce, görüntüler bulanır, uzaklar seçilmez olur. Zopur bulut gibi yoğunlaşır, açar. Biteviye...

Temmuz- Ağustos ayları Andırın'ın en bereketli aylarıdır. Aşağı Andırın' da buğday kalkmıştır ama yerine öteki mahsuller çıkacaktır. Merkez ve yayla taraflarında hasat başlamıştır. Çiftçiler adeta yarışarcasına çalışırlar. Hoş makine sayesinde eskisi gibi çok fazla yorulmazlar.

Yazları Andırın çarşısı pazaryerine döner. Hele Cuma günleri Andırın'da çifte yoğunluk yaşanır. Alış-veriş ve Cuma için köylüler ve yaylacılar şehre (eskilerin deyişiyle 'kazaya yada hükümete') inerler. Pazarda çeşit çeşit sebzeler, meyveler, köy ürünleri vardır. Hepsinden alabilirsiniz gelir. Ucuz. Albenili. Çarşıda holta atılır. Kahve (gayfe) önlerinde oturulur. Kimle karşılaşılırsa selam alınıp verilir, hâl hatır sorulur. Dükkân ve işyerlerinde ya ayakta selam verilir veya ayaküstü uğranılır.

Andırın' da çarşıya çıkma sebeplerinin başında birilerini (akraba, tanış, dost, arkadaş) görme arzusu gelir. Andırın' da birini bulma, buluşma, görüşme ve sohbet yeri KİŞLA BAHÇESİ'dir. Dışarıdakileri yazın en çok çeken yer kışla bahçesi. Enişdibi'nden esen serinlik, çınarların koyu gölgesi, aşağıların geniş manzarası insanı çeker. Duvara dayanıp ta aşağılara baktığınızda göremediğiniz ama hissettiğiniz Çukurova vardır. Orda kalanlara acır, kendi halinize şükredersiniz. Kışla bahçesindeki sohbet, muhabbete dönüşür. Burası yaylaya gelenlerin ortak mekânıdır. Girişte ki çeşme oluklarından su sesi. Aşağıdan yelin uğultusu. Etrafınızda sevdikleriniz. Dışarıda serinlik. İçerde rahatlık. Bir güven duygusu kaplar bedeninizi. Rahatlarsınız.

Son yıllarda ulaşım araçlarının artması ve doğal ortama gitme isteği birleşince ÇINARGEÇİDİ kışla bahçesine alternatif olmaya başladı. Zamanı ve imkânı olanlar Çınargeçidini tercih eder oldular. Çarşıdan kaçanlar için kışla bahçesi, şehirden kaçanlar için Çınargeçidi. Bugün kirlenen suyu, tahrip edilen doğasına rağmen Andırının en gözde buluşma, dinlenme, eğlenme yeridir. Ormanı, çayırları, deresi, çeşmeleri, kır bahçeleri, piknik alanları sizi ve sevdiklerinizi ağırlamaya, memnun etmeye hazır. Kesikteki yoğun ve plansız yapılaşma sizi üzse de Çınargeçidi misafirperverliğini cömertçe sunar.

Andırından yukarı nereye giderseniz gidin her yer yayladır. Serinliktir. Ferahlıktır. Tabiat bütün cömertliğiyle sizi karşılar. Yeter ki siz bu nimetleri sürdürülebilir kılın. Yani koruyun ve kollayın.

Andırın'da yaylalar saymakla biter mi?

Yukarı Andırının vadisi, yamacı, düzlüğü, ovası, deresi, tepesi, köyü, mahallesi, obası tam yayladır. Eğlenir kalırsınız oralarda Yaylaların bir de hası vardır. Akçadağ, Çığışar, Halbur, Karasu, Meyremcil, Ahmet Öldüren, Kırksu, Almadağı, Cemal Önü, Seğ ve öteki sayamadıklarına itirazınız var mı?

Andırın'da cep platolar, yazın yayla olurlar. Her platonun kendine has coğrafi yapısı, toprağı ve bitki örtüsü vardır. Dereler, vadiler kanyon oluşturur. Zengin bitki ve orman örtüsü, yaşayan cömert ve sıcakkanlı toplumla birleşince, bir yabancı için: kırk yıl tanıdık bildik yer olur. Adı Andırın olur.

Hak yemeyelim. Toroslarda sıra sıra dizili, birbirine eş değer yaylalardan bir bölümünün adıdır. Andırın...

2.25. Andırında Yaz

Ağustosun çatı sığağında andırındayız. Buraların demesiyle “ayan buhur” günleri. Kimisi karasal iklime, kimi, görülmemiş sıcaklar deyince geleneksel takviminden kopuşumuza üzıldüm.

Böylesi sıcak günlerde andırında ne yapılır? Kurtarıcı kışla bahçesi. Kışla bahçesinin tamamen çayır çimenlik, renga renk güllük, dev çınarlar altında serinlik, uçuruma bakarken uçuyor ürpertisi veren derinlik, ahşap sıralar, tahta sandalyelerini biliyor olmamızdan olmalı, beton, parke, plastik, soluk, şekilsiz sandalyelere desturlu oturuşumuza iyice hayıflandım. Bereket versin dostları, eski tanıdıkları görünce ferahladık, mekânın rahatsızlığı unutuluverdi.

Osman (avam) hoca ile kavil kurduk. Elinde bastona çöke çöke yürüyüşüne hayıflandım. Sarılışımız, hâl hatırla sohbe başlaışımız. Yanımıza görenlerin gelişi. Bizim oraların en iyi tarafı bu coğrafyanın bin yıldır birikimi olan tanışma, hatırlama. Yedi sülalesini anma geleneğini yaşıyor olması. Öylede oldu. Akrobalar, tanıdıklar, bildikler film şeridi gibi geldi geçtiler. O sordu, ben sordum.

Kışla bahçesine oturanlar yalnızca sohbet edip vakit geçirmezler. Bir yönüyle de ezanı beklerler. Ezana doğru bahçe iyice dolar. Bizimki de öyle oldu. Beş altı kişilik bir grup ezanla camiye yöneldik.

Kaldırımında mevsimine göre duvar yayılmış satıcılar. Kışla bahçesi içinde teşbihçiler varken buralarda bıçakçılar, yine teşbihçiler, şalvarcılar, demirciler(malzemeciler) dalı koparılmış, yanında tane yapraklı incirler, bir iki dizi sandık domatesler, yanında göz ucuyla baka baka geçtik.

Andırında tek bir çarşı camisi var. Adı merkez cami. Merkez cami nedense bir türlü oturmadı. Camiye gelen herkesin gönlünde burayı yıkıp kocaman bir cami yapısı gelir. Benimde öyledir. Her devirde camiye el atan oluyor. Sevilen insanların cenaze merasimlerinde herkes rahatsız oluyor. Şadırvan, tuvalet bütünlüğü olmaması ibadet için gelenleri yoruyor.

Bir ucu dereye, öteki ucu ortaokulun yarı bahçesine genişlese, yol seviyesine çıkarılsa, külliye şeklinde bölümler olsa, çifte nizami her yerden görölse, kötümü olur. İnsanlar böyle deyip geçiyor.

Andırına camiye gelenler sadece namaz kılmak için gelmezler. Birazda cami çıkışında eş dost tanıdık görmeye gelirler. Gerçekten de her vakit namazda cami avlusu panayır gibi olur. Selamlaşmalar, görüşmeler, sohbetler, toplaşmalar.

Bizimkisi de öyle oldu. Piri fani bir sakal. Uzun boy. Geniş omuz. Sert bakış. Hala eskisi gibi Bekir hoca. Andırın ortaokulundan on yıllar önce hocamız Bekir kuşçuya rastladık. El öptürmedi. Kucaklaştık. Eski günleri anıştık. Hatırladığı öğrencileri sordu. Muhabbet. Bizi görenler topladı.

Şimdi diyorum ki cami avlusu geniş olsaydı, oturma grupları olsaydı. Daha güzel birliktelik olurdu.

Andırın çarşısında hükümet konağı önünden, belediye önünden geçerken tapucu Mehmet Ergüder'e uğramamak olur mu? Mehmet beye halk tabiriyle 'dapıcı' derler. Burası randevu merkezi bizim gibi dışarıdan gelenlere kışla bahçesi gibi uğrak yeri. Mehmet abinin bürosu önünde bir iki boş sandalyeye oturmuş. Görenlerin toplanişı. Hoş beş sohbet. Ayakta kalanlara sandalye bulma telaşı. Çay söylemeler. Andırının nefis demli çayını yudumlayış. Mehmet abinin kümbetine bahçeye daveti. Söz veriş. Grubu ayarlayış.

Bu arada Sinan'a bir uğrayım deyiş. Sinan'a giderken berber Selam veriş. Tıraş olan, sıra bekleyenlerle merhabalaşmalar Sinan'a varana kadar selamlaşmalar hoş geldinler.

Sinan yakınımız. Yakından öte arkadaş, dost. Samimiyetini daima takdir ederiz. Sinan rahmetli hayati abinin yerini doldurdu. Hatta geçiyor. Gökşen ailesini de temsil ediyor. Sadece Sinan değil andırında bir esnafa uğradığınızda ayağa kalkar, kucaklar, oturtur, hâl hatır sorar, ikram eder. Ondakilerde aynısını yapar. Yabancı varsa tanıştırlır. Bu hal, andırın esnaf kültüründen gelir. Sinan da bu geleneği sürdürüyor.

Gökşen giyimde evimizde oturuyor gibi oturuyor. Sohbet etmeler, işlerimizi görmeler. Kendi adıma burası buluşma yeri gibi. Arayan biri olduğunda "Sinan'ın ordayım" diyoruz. Sadece Sinan değil, çalışanlarda aynı ev sahipliği terbiyesini gösteriyorlar.

Sinan bende, esnaf geleneğinin yaşattığını, evladının babanın yerini alacağını, yeni neslin ümit var olduğunu anlatır ve ümitlenirim.

Kaymakam beyi, belediye başkanını ziyaret planı. Andırın hükümet konağı yeni yapıldı. Selçuklu mimarı tarzı verilmiş. Aynı yerine yapıldı. Öncede güzel bir bina vardı. Zamanında o da görkemliydi. Yerinde daha öncede bina varmış. Kışla bahçesiyle bitişikmiş.

Hükümet konağından enişdibini seyrediş, ufukların ötesinde Çukurova hissi insana heybet katıyor. Yeni ve modern binada kurumlar bir arada. Eskiden de öyleydi. Yeni binada da insan sıcaklığı var.

Andırının yeni belediye binasına ihtiyaç var. Keşke hükümet konağının yanına yapılsa. Kamu ve yerel hizmetler bir arada görülür. Belediye küçük ama yoğun. Başkan iş, telefon yoğunluğu içinde. Girenler çıkarlar. Halka açık bina, odalar.

Dışarıdan gelen bir andırınlı olupta çarşıda ördekle laflaşmayan olur mu? Ördek aynı ördek. Boyacı, balıkçı, fenerli, mukallit. Öteki boyacılar ördek gibi nevi şahsına münhasır (kendine özgü) kişiler. Andırın çarşısının gülleri yani.

Aşağı doğru inince sağda petrol var. Yayıcıoğullarının petrolü diyorlar. Ali Yayıcıoğlu. Andırında petrol işletiyor. Ahmet abinin izinde. Ali'yi olgun, vakarlı, asil buldum. Babasının yerini doldurmaya hazır. Andırında aile geleneğinin son temsilcilerinden Ali. Ve umut vaat ediyor. Çocukluğundan beri bildiğim Ali'yi, çocuksu duygular ile sevesim geliyor. Ali'nin yolu açık olsun.

Tesadüf ya çarşambaya denk geliyoruz. Çarşamba andırının pazarı. Sebze, meyve, giyim, kuşam hırdavat, her çeşitten ihtiyaç malzemeleri. Alışveriş çarşıdan pazara kayıyor.

Andırın pazarları daha çok yöresel ürünlerin satıldığı yer. Köylerde üretilen ne varsa, zengin toros dağlarından toplanan bitki, otlar ne varsa pazarda. Sanki tıbbi anamatik bitkiler pazarı. Sanki doğal ürünler pazarı. Sanki evlerde el emeği ile üretilmiş ürünler pazarı. Kadınlar, yaşlı insanlar, gençler sıra sıra oturmuş, tezgâh açmış. Her biri ayrı ayrı. Hepsisi bir arada renga renk, desen desen. Alışveriş olmasa bile bol bol resim çekilecek mekânlar. Bu zenginliği başka pazarlarda bulmak zor. Bağırın çağırın yok. Herkes sessiz ve sakin. Seyrede seyrede pazarı dolaşmalar. Tanıdıklarla selamlaşmalar.

Andırında yokuş sokak edebiyata konu olmuş bir mekândır. Yokuş sokak “ikinci yazıları”nın doğduğu andırın postasına adres olur. Bizim gibi orta yaş nesli yokuş sokağı birazda sağlığımızdan kontrol edildiği deneme yeri görürüz. Soluk soluğa çıkıldığında kendimize hayıflanırız.

Andırın postasında çalışan muammer, murat beyler iskenderi aratmıyor. Zaten İskender koşuşturmadan az uğrarmış. Andırın postası andırın gelişim platformu ile tirşik dergisine ev sahipliği yapıyor. İlkenin kamuoyu burada atıyor. Burası bir gazete basımevi olmaktan öte uğrak yeri, sıhbet yeri. Dışarıdaki andırınlıkların hele okumuş yazmışların uğramaktan keyif aldığı yer.

Andırına geldiğimde iki Mustafa büyüğe uğramadan edemem. Onlarla sohbette sanki zaman geri serilir eski günleri yaşarsınız. Mustafa Zengin ve Mustafa Rüzgâr. İkiside andırın eşrafı, akil, bilde adamı. Andırınla özdeşmiş daha değerli şahsiyetlerde var. Hele baba dostları. Babanın işyerlerine uğrayıp tanıştırdığı o çocukluk günlerimi hatırlarım onları ziyaret ettiğimde. Çoğu aramızdan ayrıldılar. Kalanlarıda arıyor buluyor baba dostları olarak ziyaret ediyorum.

Mustafa coşkun'un açtığı doğal ürünler pazarlayan işyerine uğradık. Hayırlı olsun dedik. Yöremize ait doğada ne varsa burada da var. Üstüne bölgenin bilinen doğal ürünleri de. Gaziantep, Hatay, Kahramanmaraş, Adana. Daha da zenginleşecek diyor.

Andırına gidilirde zirvelere çıkılmak olmaz mı? Sokak geben yoluna düştüldüğünde, yol ayrımına varmadan iki yaka birbirine bağlayan asma köprü. Göz dolduruyor. Köprünün başına kurulu tezgâhlar. Sebze, meyve satanlar, mısır kaynatanlar, toros otları satanlar. Tabureler serili çay ocakları. Yolun kıyısında dağdan çıkan suya yapılan olduk.

Asma köprüsü belediyenin eseri. Üzerinde resim çektirmeler. Keşke bir zamanların çınar geçidi gibi gelinler gelse “köprüden geçti gelin” geleneği burada devam etse.

Andırın yukarı doğru (yayla yolunda) yolu ikiye ayrılır. Biri geben tarafına, yayla köylerine oradan göksuna gider. Öteki cokak tarafına gider. Yayla yerleşmeleri çokak aktifiye adına plansız şekilde güzelim doğa elden çıkıyor.

Andırında zirveler çok. En fazla uğranılan yerler tırıl ve Akçadağ. Her ikisinde orman yangın kuleleri var. İkisinde de zirveye ulaşan orman yolu var. Bakılırsa takviyeli araçlar çıkabiliyor. Esas olan yaya tırmanmak. Zirveye uzun, yorucu, o nispette zevkli yolculuk yapmak. Yolda bol bol fotoğraf çekmek. Vahşi tabiatı kayda almak.

Zirveden dört bir yanı seyrelemek. Hava açık ve poyrazlı olduğunda Çukurova'nın işlerine kadar, Kahramanmaraş şehrine kadar seyir. Zirve yollarında konargöçer davarı çadırlarına uğrayış. Buz gibi yayık ayrıntı içiş.

Zirveler insan duygu zenginliği katıyor. Hele gece kalınırsa yıldızlar tutası geliyor insanın. Bir zirveden öteki zirvelere bakış. Oraları özleyiş. Oralara delirircesine çıkma tutkusu.

Köyümü anlatmam olur mu? Tarif edilmeyen sılayı rahim duyguları insanın bedenini, beynini sarıyor. Derler ki memleketin uykusunda bir başka olurmuş. Kabul ediyorum. İnsanın doğduğu, gözünü dünyaya açtığı topraklara mıknaş gibi bağlanışı yaratılıştan gelen bir duygudur.

Andırında kısa yaz günlerinde, ama kısa tatilde dolu dolu zaman geçirmediğimiz desek yalan olur. Memleketin her şeyini özleyen gurbetçileri ne yapsa az gelmektedir.

2.26. Andırın Da Yer Adları

Andırın Osmanlı devletinin son asrında idari birimler daha çok güvenlik nedenleriyle idari yönetim yolları uygulamıştır. Andırın da bundan nasibini alır. Esasen idari bağılıklar değişse de yer adları değişmez. Şimdiki köylere o zaman karye denmektedir. Andırında yer adları hala eski izlerini taşımaktadır.

Geçmişle bağımızı koparmamak için yer adları araştırmacılar tarafından yeni isimleriyle coğrafyada tespit edilmelidir. Bu amaçla aşağıdaki kayıtları veriyoruz. Meraklılar üzerinde çalışabilirler.

Akkale

Alapınar

Akça pınar

Altınoluk

Bahçe

Baş deli

Beyler Pınarı

Bilal özü

Binboğa

Ceyhan suyu

Çamurlu

Çaplayız
Çınar
Çinçin
Çukurova
Dede beli
Dere
Eğrikal
Ekbez
Emirler
Eymirli
Göğdeli
Gündüzlü
Haştırın
Hüyüklu
İlbeğli
Kalbur
Kaara gediği
Karadağ
Kargacık
Kazanpınar
Keban suyu
Kefendiz
Kılcam
Kızılöz
Mağara
Mamalı
Meyremçil
Öğrek
Perçem beli
Pınarbaş

Söğüt ovası

Tatar deresi

Tekir

Tepe

Yavşanlı

Yayla

Yazı

Yol

2.27. Andırından Çukurovaya

Andırının Çukurovanın bir parçasıdır. Bu gerçeği ispatlamak yerine izah etmek daha yerinde olur.

Bunlar!

Toroslar, Çukurova, Akdeniz birleşik kap gibidir. Biri ötekini besler. Biri diğerlerini etkiler. Birini ihmal ederseniz birlikte zarar görürler. Bu gerçeği görmediğimiz zaman bölgeyi anlayamayız. Andırın Toroslar'da kalır. Çukurova'yı besleyen tarafta Andırının doğal yapısı. Ağaç ve bitki örtüsü, canlı hayatı, hem Çukurova'dan beslenir, hem de ovayı besler. Yöre coğrafyası böyle bir denge üzerine kurulmuştur.

Coğrafya üzerinde yaşayanlar tabiata uyum sağlayarak bir yıl içinde hem Akdenizi, hem Ovayı hem de Toroslar'ı kullanırlar. Buna göç, yayla göçü yaylacılık diyoruz. Her devirde yayla göçü olmuştur. Göç Toroslar ve Ovada yaşayan toplumları kaynaştırmış ortak kültür oluşturmuştur. Ova ile Toroslar'ın kültürü ortaktır. Konuşulan dil, kelimeler, gelenek ve görenekler aynıdır. Folklor ortak üretilmiştir. Andırın Davulu çaldığında Çukurovalı sahiplenir.

Çukurova coğrafyası, yaşam şekli olarak göçe zorlamış göç yolları toroslara ulaşmış. Göç kültürünü üretmiş. Bölge bir ve bütün olmuştur. Bugün ulaşımın, iletişimin artmasıyla uzaklar yakın olurken; göçe bağlı ulaşım yollarının önemi azalmakta, oluşan ortak kültür yaşatılamamakta görüşünü kabul ediyoruz. Ancak biliyoruz ki kültürler uzun dönemlerde oluşur, hemen de kaldırılamaz.

Şimdi yeni durumla karşı karşıyayız. Tarım ve hayvancılığa bağlı göç kültürü yerini dinlenme ve turizm kültürüne bırakıyor. Yaylacılık geleneği, şekil değiştiriyor. Toplumun

refahı arttıkça, gurbet yaşamları çoğaldıkça Toroslar’a, yönelme artıyor. Buna küresel iklimin getirdiği geri dönülmez iklim baskını da eklerseniz, Andırın Çukurova hayatının vazgeçilmez parçası olacaktır. Andırında geçirilen yılın birkaç ayı yerini, yıl boyuna bırakacaktır. Ulaşım arttıkça maliyet düşecek, hiçte zor olmayacaktır.

Böylesi bir gelişme, yeni durumlar ortaya çıkarmaktadır. Çukurovalı Andırına yöneldikçe şimdiden hesap etmemiz gereken durumlar oluşacaktır. Bunları sıralayalım.

- Yoğun yaylacılık ve yerleşim baskısı doğmaktadır.
- Yerleşim baskısıyla, refahın getirdiği güç ve teknoloji birleşerek yörede hızlı yapılaşma oluşmaktadır.
- Tabiatın yer altı ve yerüstü dengesine yapılan müdahaleler kısa sürede dengeyi bozmaktadır.
- Başta sağlık olmak üzere, pek çok sebeplerden ötürü ağaç, bitki ve canlı dünyasından bilinçsizce yararlanma yollarına gidilmektedir. Kökünden koparılan endemik bitki, geri gelmemektedir.
- Bu gelişme koruma ve kullanma dengesi kaygısıyla doğal yapıyı planlamayı zorlamaktadır.
- Sürdürülebilir bir çevre için insanların eğitimi, bilinçlenmesi ve ihtiyacı programı doğmalıdır.
-

Andırın Çukurova’yı, Çukurova Andırını ilgilendirmektedir. Andırın coğrafyası bölge insanların ortak kullanım alanına dönüşüyor. Andırınlının değil, yararlanan herkesin bilinçlenmesi gerekiyor. Toroslar dolayısıyla Andırın Çukurovalı birisinin gözünde uğranıp geçilecek bir yer olmaktan çıkıp evinin bahçesi anlayışına dönüşüyorsa geleceğimiz kurtuluyor diyebiliriz.

Andırın ve Andırınlılara düşen yeni görevleri de unutmamalıyız.

- Yörede 365 gün yaşayan insanlar memleketin tek sahibi olmaktan çıktılar. Bir emanet üzerinde yaşıyorlar. Bu emanete iyi bakmalılar.
- Her yıl artan özellikle yazın çoğalan insanların barınma ve gıda gibi temel ihtiyaçlarını Andırın coğrafyasının doğasını bozmadan, doğal ürünlerle sağlamalıyız. Doğal ve ekolojik ürünler üretmeliyiz.
- Çok kazanmak uğruna çok üretmek için ilaç, gübre ve hormon kullanımına gidersek bindiğimiz dalı keseriz. Andırının kirlenmemiş cep ovaları doğal ürünler dışında kullanılmamalıdır.
- Andırın Kültürü değişen Çukurova Kültürünün tehdidi altındadır. Buna küresel kültür tehditlerini eklersek kültürümüze gözümüz gibi bakmalıyız. Yani yaşamalıyız, yaşatmalıyız.

Çukurovalı Andırına doğal çevresi kadar, doğal ürünleri için de geliyor. Tabi ki yerli kültürünü yaşayan bozulmamış doğal insanları için de. Bu gerçekleri bilerek Andırını ayakta tutar ve geliştiririz. Dışarıdan kurtarıcı aramayalım. DOĞAL ÇEVRE, DOĞAL ÜRETİM, DOĞAL İNSANLAR, BOZULMAMIŞ KÜLTÜR. Andırının gerçek güçleridir. Andırını cazip kılan sihirli yanlarıdır. Andırının farkıdır.

2.28. Andırın Adı Konmamış Gücü

Biz Andırınlılar hep şöyle düşünürüz.

“Memleketimizde sanayi yok. Önemli yeraltı zenginliği yok. Ormana dayalı sanayi kurulamadı. Tarım alanları yetersiz, susuz. Ulaşımımız zayıf. Dışarıda sanayicimiz, iş adamımız çok az. Politikada sahipsiz kalıyoruz.”

Bu düşünce tarzı bizi memleketimizin sahipsiz olduğuna oradan da adam olamayacağımıza kadar götürür. Bu görüş memleketimizin gelişemeyeceğini, üretimin yetmeyeceği, göçün devam edeceğini kabul eder.

Karamsar görüş sahipleri Andırın’ın kaynaklarına, insanlarına dayalı gelişme benimsemedikleri için hep dışarıdan kurtarıcı beklerler. “Dışardan gelsinler Andırın’a hizmet etsinler. Dışarıdan kaynaklar aktarılsın. Yoksa Andırın gelişemez. Onun için yapılan çabalar boşa” derler. Bu görüşün en tehlikeli yanı, içlerinden birileri çıkıp ta hizmet etmeye başlayınca, arkasında durmamak veya destek olmamaktır. Yalnız bırakmaktır. Ne çare ki örneklerine tanık oluyoruz.

Bu görüşe katılacak mıyız? Katılmıyorsak Andırının gelişeceğini savunuyorsak elimizde hangi deliller var.

İyimser diyeceğimiz görüş aslında objektif, tarafsız bakar. Bu görüş Andırının kaynakları, potansiyelleri, insan ve toplum gücü, coğrafi konumu, doğal yapısının farkındadır. Andırının içinde dinamik güç olduğunu kabul eder. Andırının kapasitesinin dolduğunu artık, kabuğunun kırması gerektiğine inanır. Öncelikle Andırın okumuş eğitilmiş, kariyer, iş ve meslek sahibi olmuş insanlarına güvenir. Asıl hareketin bunların birlik ve beraberlik içinde organize olarak bir araya gelmesiyle başlayacağını görür.

Zaten problem de son kırk yıldır Andırın dışına dağılmış ama kopmamış insan gücünün yeniden derlenip toparlanmasında yatıyor. Zamanda giderek daralıyor. Andırın dışına taşmış insanlar üçüncü kuşak olmaya başladılar. Dışarıdaki insanlar ya Andırın’a yeniden yönelecekler veya kopacaklar. Böylesi bir tehlike mevcut. Bunun tek yolu güçlü iletişim kurmak, memleketle bağını koparmamak, kendine düşeni yapmak, hemşeri örgütlenmesi içine katılmak.

Coğrafi konumu, bozulmamış doğal yarısı, bitki örtüsü, güzellikleri Andırın'a sunulmuş bir nimettir. Bu nimeti içinde yaşayanlar bıkmamalı. Aksine dört elle sarılmalı. Kıymetini kadrini bilmeliler. Anadolu'nun değişik yörelerinden göçler göstermiştir ki, bir yörenin insanı göçerken, geride kalan tabiat bozuluyor, tahrip oluyor, yaşatılamıyor. Tabiatı kendini koruyan, seven insan istiyor. Tabiat insansız ya vahşileşir ya ölür. Andırın zengin bir kültür birikimine sahiptir. Her yerde kültürel değerler erezyonu varken, Andırın'da daha az yaşanıyor. Kültürlerini korumak için kaynak harcayanları görünce; Andırın'da doğal, sade yaşamak zenginliğe dönüşüyor.

Andırın, insanıyla, doğasıyla, yaşam şekliyle, toplumuyla bakınca, güven duyacağımız manzara sergiliyor. Şimdi Andırında, Andırın dışında yaşayıp ta memleketinin güçlerini fark etmeyenlere hatırlatma yapabiliriz. Bakın bunlara itirazınız var mı?

- Doğal ve sade hayatı bozulmamış doğa ve çevre
- Yaşattığımız ve yaşadığımız kültür ve değerler
- Hoşgörüyeye dayanan toplum kültürü
- Okumuş, eğitilmiş, iş ve meslek sahibi nüfus
- Doğal Kaynaklar
- Zengin ormanlar
- Coğrafi konum
- Çukurova coğrafyası
- Verimli topraklar
- Yaylacılık
- Akdeniz iklimi

Bunlar Andırın'ın kendi gücüdür. Bu güçleri harekete geçirmek yine, kendi elimizde.

Öte yandan kendimize dönüp özeleştiri yapmalıyız. O zaman daha gerçekçi hareket ederiz. Çoğu ilçelerin yaptıklarını bizler yapmadık. Mesela;

- Dışarıda kazanıp ilçede yatırım yapmadık.
- Okuyup memleketine geri dönmedik.
- Emekli olup memleketimize geri dönmedik.
- Her yaz mevsimi memleketimize gidemedik.
- Dışarıda köylere kadar dernekler kurup bir arada olamadık.
- Ticaret, sermaye ortaklıkları kuramadık.
- Birbirimizle iletişim kurmakta yetersiz kaldık.
- Memleketimizin sorunlarına eğilemedik.

Bugün bu ve benzeri konuları tartışıyoruz. Andırın orda biz burada bekleyiş dönemi sona erdi. Her yerde hemşeriler platform düzlemiyle harekete geçiyorlar. Yönümüzü Andırın'a çevirdik. Semeresi kat kat gelecektir. Gelmeye başladı bile.

2.29. Andırının Doğal Kaynaklarını Önce Korumalı, Sonra Kullanmalı

Andırın, aslında son derece büyük doğal ve kültürel zenginlikleri bağrında taşıyan, ciddi ekonomik potansiyel olan bir yöredir. Sorun zenginliklerin olmamasında değil, kaynakların toplumun genel çıkarları için kullanılmamasındadır. İlçemizde yapılmış ve yapımı devam eden 10'u aşkın HES projesinde çeşitli baraj inşaatlarında (Çınar Geçidi en bariz örneği), Karasu'nun Kahramanmaraş Belediyesi tarafından alınmasındaki süreç hep Andırın'lı aleyhine işletilmiş, bu projelerden milyon dolarlar kazanmış ve kazanacak olanların, Andırın halkına ve ekonomisine hiçbir katkıları olmamıştır, olmayacaktır da.

Su kaynaklarımızın kullanımı konusunda son yıllarda Andırın'da yaşananlar gerçekten hiç de iç açıcı değildir. Doğal hayat, ekolojik denge ve tabiat güzelliklerimiz gözetilmeden yapılan birçok enerji projesi, pek yakında Andırın'ı gürül gürül akan derelere, gölgelerinde serinlediğimiz ulu çınarlara, ilk yüzme dersini aldığımız mavi büvetlere, hasret bırakacak gibi görülüyor. Hiçbir çevresel kaygı güdülmeden hayata geçirilen bu projeler Andırının doğasına ve gelecekteki eko turizm potansiyeline ciddi zararlar verdiği gibi, ilçeye herhangi bir ekonomik girdi de sağlamamakta, bir istihdam alanı dahi oluşturmamaktadır.

Sözü daha da uzatmamak için, tek bir örnekle yetineceğiz. Karasu'dan Kahramanmaraş'a bir yılda giden su; 47 milyon metreküptür. Cazibeyle gelen Karasu sayesinde Kahramanmaraş Belediyesi için bundan iyisi olamaz. Ya Andırın?.. Andırın'ın, en güzel vadisinin tahrip edilmesinden ve kırmızı benekli alabalıklarının su samurlarının yok olmasından başka bir kazancı olmamıştır. Elbette ki; zenginliklerimizi bölüşmekten yanayız. Andırın Halkı paylaşım konusunda hiçbir zaman bencil olmamıştır. Ama Andırına düşen pay ortada yok.

Su kaynaklarının kullanımında uğradığımız haksızlıklar, orman zenginliğimizin kullanımında da kendini gösteriyor. Ormanlarımız bir yandan hızla tahribata uğrarken, diğer yandan da ormandan elde edilen kazancın Andırın halkına ciddi bir yansıması olmadığı görülmektedir. Yıllardır tomruğa dönüştürmeye ya da yakacak olarak kullanmaya dayalı orman ekonomisinin Andırın'ın refahına ciddi bir katkı sunmadığı açıktır. Halktaki ve idarecilerde ki bu yanlış bakış açısını değiştirmek zorundayız. Ormana yeni bir gözle bakmanın zamanı gelmiştir. Giderek trendi yükselen eko turizm ormanlarımızın korunması, geliştirilmesi ve tanıtılmasıyla ancak ekonomik değere dönüşür. Andırının eko turizm açısından büyük bir potansiyel taşıdığını biliyoruz. Bu potansiyel görülmeli ve gerekli alt yapı çalışmaları yapılarak bir an önce harekete geçirilmelidir.

Onlarcası endemik olmak üzere 2500 tür bitkiyi barındıran dağlarımız, akarsularımız, yaylalarımız, gönlü gözü bol, hoş görülü konuksever insanımız, kültürel ve tarihsel zenginliğimiz, bu potansiyelin önemli göstergeleridir. Bu potansiyelimizi nasıl harekete geçireceğimizi sorumluluk hisseden herkesle tartışmalı ve acil çözümler üretmeliyiz.

Biz çözüm önerilerimizi tartışmaya açık olmak üzere şu şekilde sıralıyoruz:

- ☐ Andırınlı altyapı sorunlarını çözerek yükselen eko turizm trendinden payını almalıdır. (Dağ sporlar, su sporları, dağ bisikleti, dağ araba yarışları, yamaç paraşütü, kuş gözlemciliği, v.b.) Bu amaçla gerekli tanıtım faaliyetlerine ağırlık verilmelidir.
- ☐ Yaylacılık ilçe için önemli bir ekonomik değer olmakla birlikte mevcut durumuyla istenilen yarar sağlanamamaktadır.
- Çadır yerleşim alanlarının hiçbir altyapısı yoktur. Yer planlaması yapılmamış, su temini sağlanmamış, atık su ve tuvalet sorunu çözülmemiş yerleşim alanları; ciddi çevre kirliliğine ve sağlık sorunlarına sebep olmaktadır.
- Gölge ve yakacak ihtiyaçları için bilinçsizce kontrolsüz bir şekilde orman tahribatı yapılmaktadır.
- Yayla yerleşim alanların çöp toplanmamakta, çevreye rast gele bırakılan katı atıklar görüntü kirliliğine neden olmaktadır.
- Benzer sağlık ve kirlilik sorunları, plansız, alt yapısız daimî yayla yerleşimleri için de geçerlidir.
- ☐ Andırın yaylacılıktan vazgeçemeyeceğine göre altyapı sorunları hızla çözülüp, gelen insanlara daha kaliteli yaşam alanları sunulmalı, yaylacılarda da çevre bilinci yaratmak için çalışmalar yapılmalıdır.
- ☐ Dünyada giderek önemi artan organik tarım Andırın içinde iyi bir alternatif olabilir. Henüz fazla kirlenmemiş olan toprak yapısının organik tarıma elverişli olduğu söylenebilir.
- ☐ Ormancılık hala ilçenin önemli bir ekonomik değeridir. Ancak ormancılığa bakış açımızı da başta devlet olmak üzere değiştirmek zorundayız. Ana fikir ormanları kütüğe dönüştürmek olmamalıdır. Doğal hayatın korunması ve bu zenginliğin eko turizme dönüştürülmesi esas alınmalıdır.
- ☐ Zengin bitki çeşitliliği üzerine araştırmalar yapılarak, bu bitkiler arasında ekonomik değeri olan ve kültüre alınabilecek olanlar tespit edilmelidir.
- ☐ Su kaynaklarımız kamu kontrolünde kalmalıdır. Özel sektör girişimleri olsa dahi bu projeler mutlaka doğal hayatın korunması esasına göre yürütülmeli ayrıca Andırın halkının hakları muhafaza edilmelidir.
- ☐ İlimiz orman varlığının %70 i ilçemizde bulunmaktadır. Bu nedenle KSÜ Orman Fakültesi'nin ilçemize taşınması hem eğitim pratiği açısından hem de Meslek Yüksek Okulunun gelişimi için yararlı olacaktır.
- ☐ Bütün bunların olmazsa olmazı olan yol problemimiz acilen çözülmelidir.

2.30. Andırının Geleceği Doğal Dengede Saklı

Andırın bölgesini tanıtırken Bolu Dağlarına benzetirler. Karadeniz gibi derler. Halbuki Andırının oralardan daha zengin ve güçlü tabiatı vardır. Bunun iki açıklaması var.

1. Torosların ortasında, Andırında Karadeniz, Bolu gibi yeşil doğanın olduğunu anlatır.
2. Andırının imajını anlatır.

Gerçektende Doğu Akdeniz’de orta toroslarda doğası bu denli güçlü, bitki örtüsü bu denli zengin bir bölge görülmez.

Toroslarda bitki katmanları makilik, fundalık, meşe, çam, köknar, ardıç gibi seri basamaklarından oluşur. Bunlar kendi aralarında karışık bitkileri barındırmazlar. Halbuki Andırın öyle değil. 200 rakımından 1900 rakımına denk yüzlerce bitki türü ve ağaç çeşitleri bir arada bulunur. Meyve ağaçları her rakımında çeşit çeşit bulunur. Doğa zengin bir botanik bahçesini andırır.

Andırın 200 rakımı ile 1900 rakımları arasında üst üste kademelenmiş küçük havzalar ve dağlardan meydana gelmiştir. Bu havzalar birbirine dere ve çaylarla bağlıdır. Dağların arasından geçen dereler geniş yarıklar halinde kanyonlar oluşturur. Her havzanın ortasındaki küçük ovalar humuslu, zengin topraklardan meydana gelmiştir. Rakımları ve toprak yapısı farklı oluşu sonucu her havza kendine mahsus mikro klima iklim oluşturur. Bunun sonucunda her havzada değişik bitki örtüsü ve tabiat zenginliği vardır. Bunlar Andırının farklılığını ve zengin doğasını meydana getirir.

Andırın cazibesi, iklimin getirdiği avantajlarda gizli. Cep şeklinde küçük ovalar farklı rakımlarda bulunmaktadır. Yüksekliğe göre bu yerlerin yetiştirdiği bitki çeşitliliği yanında havası suyu farklı farklıdır. Buralar tamamen sığın hâkim olduğu Çukurova’da aranan ortamlar oluşturur. Her cep ovayı tercih eden, yaylayan insan grupları çıkar. Bir bakarsanız Andırının her yeri yayla. Yaylalarda, insanlar konaklar. Konan göçen bu insan toplulukları kültürü ile gelirler. Neticede buralar Çukurova’nın bir parçası olur.

Hayvancılığın yoğun yapıldığı eski dönemlerde yayla olarak daha çok otlak, yaylak, meralar ve kırlar tercih edilirdi. Bu da yüksek rakımlı yerler demek. Şimdilerde ise su kaynakları, vadiler, tepeler, düz alanlar tercih ediliyor. Kırlar daha çok gezinti amaçlı kullanıyor. Buradan şu sonuca varıyoruz. Yaylaların hepsi biliniyor, hepsinde insanlar konaklayabiliyor. Coğrafya müsait olduğu için ulaşım kolay yapılıyor. Kısaca, Andırında el değmemiş doğa parçası kalmadı.

Ayrıca açılan yer altı kuyularını eklemeliyiz. Elektrik sayesinde çalışan kuyular yer altı su dengesini bozuyor, tabiat çoraklaşmaya itiliyor.

İnsanlar ulaştıkları her yere konut, yayla evi yapmak istiyorlar. Bunu sınırlayacak bir engelde görünmüyor. Kalıcı yapılan her yapı ile doğal denge zarar görüyor.

Alt yapı olmadığından tabiat kirleniyor. Orman ve bitki örtüsü darbe alarak zayıflıyor. Yeşillerin arasında açılmış, kelleşmiş bir tabiat görüntüsü ortaya çıkıyor.

İkinci yerleşim dediğimiz yayla yerleşimleri en çok su kaynaklarına zarar veriyor. Doğada bilinen bir su varsa, bir yeşillik varsa makine ile kazınarak suyu alınıyor. Eve getirilip hapse ediliyor. Doğal su kaynağı iki ay yayla kullanımı için on ay tabiatın elinden alınıyor. Suya dayalı doğal denge bozuluyor. Bitkiler, canlılar, sürüngenler, ağaçlar hepsi bu olumsuzluktan nasibini alıyor.

Bugün Andırında açıkta akan çeşme türü kaynaklar kalmamıştır. Hepsi kaptajlara gömülmüş ve tabiatın elinden alınmıştır. Andırın doğal geleceğini tehdit eden en büyük tehlike yok edilen su kaynaklarıdır.

Nasıl Andırının gücü doğaya dayanıyorsa, doğada su kaynaklarıyla hayat buluyor. Görülen manzara şudur. Su kaynakları doğadan alıkonulduğu için denge bozuluyor. Bozulan denge su kaynaklarını besleyemiyor. Çukurova'nın sarı sıcağından bunalarak doğaya kaçan insanoğlu, teknolojiyi kötü kullanarak sığındığı doğayı bitiriyor.

Bir yanda doğallığını, zenginliğini hala koruyan coğrafya, öbür yanda el değmemiş alan bırakmayan toplumun yoğun baskısı. Andırının geleceği de bu dengede saklı. Bundan dolayı Andırının doğal yaşamının sürmesi hassas hale geliyor. Bunun için bir dizi önlemler alınmalıdır. En acil olanları hemen sıralayalım.

1. Orman, tarım kadastroları tam sınırları yeniden çizilmeli.
2. Yerleşim yerleri, sınırlanmalı, plan yapılmalı
3. Su kaynakları münferit olmaktan çıkarılmalı. Plan dahilinde ortak depolar yapılarak dağıtılmalı.
4. Hangi su alınırsa alınsın bir bölümü doğaya geri bırakılmalı.
5. Dik ve eğimli yamaçlar çiftçilikten alınmalı yerine meyvecilik teşvik edilmeli.
6. Meralar ekilmemeli, sürülmemeli, proje yapılarak korunmalı

7. Tarımda salma sulama sistemlerinden vazgeçilmeli, modern sulamaya geçilmeli
8. Tarım arazileri kesinlikle yerleşme, yapılaşmaya, açılmamalı
9. Ağaçlandırma yapılmalı
10. Orman kesimleri yani üretimi tamamen durdurulmalı
11. Vahşi, el değmemiş, insansız orman alanları oluşturulmalı ve buralarda yaban hayvanı avları (Özel Avlanma Alanları) yaptırılmalıdır.
12. Andırının bütün bitki örtüsü koruma altına alınmalı
13. Elektrik hatları yer altına alınmalı, orman alanları açılmamalı
14. Keçi, 300 – 900 rakımları arasında projeli, kontrollü yapılmalı, diğer kısımlarda tamamen kaldırılmalı.
15. Tarla açmalar önlenmeli
16. Orman koruma köylüye verilmeli
17. Arazi ıslahı ve erozyon kontrolü yapılmalı
18. Yakacak için odun dışında kömür kullanılmalı
19. Bitkisel orman ürünleri planlı ve izinli toplanmalı
20. Avcılık tamamen yasaklanmalı
21. Özel ormancılık teşvik edilmeli
22. Maden ve taş ocak faaliyetleri yapılmamalı
23. Organik tarıma geçilmeli
24. Merkezde sanayi bölgesi ayrılmalı
25. Atık sularda doğal arıtmaya geçilmeli

2.31. Andırınılılar Nerde?

Nereye gitseniz bir Andırınılıya rastlarsınız sözü yabana atılacak bir söz değildir. Buradan hemen iki ifade akımıza gelir. Birincisi, Andırın göç vermektedir. İkincisi, Andırınılılar yurdun değişik yörelerinde bulunmaktadır.

Ülkemizde göç olayına baktığımızda gelişmiş kentlere toplu göçler, göç edilen yerlerde öbeklenmeler görülür. Andırında Çukurova bölgesine böyle göç vermektedir. O zaman Türkiye'nin her yerinde Andırınlıların bulunuşunu neyle izah edebiliriz? Hemen memurlukla diyebiliriz.

Andırın'da 1970'li yıllardan itibaren bütün köylerde ilkokulların açılması ile gençlik okumaya yönelince, köylerden boşalmalar başladı. Kısa yoldan hayata atılmayı tercih eden anlayış bir gelenek haline geldi. Öğretmenlik, sağlık memurluğu, polislik ve diğer memurluk meslekleri tercih edildi. Bugün köylerde hane başına ikiden fazla memur çalışıyor görünümü vardır (Çokak, Geben gibi). Memuriyet yolunu seçenler yurdun dört bir yanına dağıldılar. Nereye gitseniz bir Andırınlıya rastlarsınız sözü buradan doğruluk kazanmaktadır.

Bu ifade şekli, Andırınlılar nerede sorusunu karşılarsa da Andırınlılar nerede ne iş yapıyorlar sorusuna cevap olamıyor. Öyleyse doğru cevap bulmaya çalışalım. Önce alternatiflerden birini tercih etmeliyiz. Biz Andırınlıların her yerde bulunuşlarıyla mı övüneceğiz, yoksa onların verimli, üretken, uyumlu, başarılı olduklarıyla mı övüneceğiz? Kabulümüz ikincisi ise Andırınlıların bulundukları yerlerdeki konumlarını ve duruşlarını araştırmamız gerekir.

Dışarıdan Andırın imajı “Tirşik” ve “Dırın dırın Andırın, iki dükkân bir fırın” tekerlemesi etrafında ifadelendiriliyor. Andırınlı imajı ise dürüst, çalışkan, güvenilir, zeki, dost, iyiliksever olarak tanımlanıyor. Bu imajın oluşmasında her Andırınlının tek tek emeğinin olduğunu düşünüyorum. Bu imajı oluşturan nedenleri sıralayalım.

1. Andırının eğitim görmüş insanları yurdumuzun her tarafına dağılmıştır. Eğitimli insan içine girdiği toplumla uyumlu olduğu kadar sosyaldaki olur. Dışarıdaki Andırınlılar böyle bir profil çiziyorlar.
2. Yurdumuzun her tarafına dağılmış Andırınlılar kişi ve aile yapısı itibari ve toplum değerleri ile uyumlu olduklarından kısa sürede yabancılarla kaynaşıyorlar. Güçlü ve kalıcı dostluklar ile yakınlıklar kuruyorlar.
3. Kentlere dağılan Andırınlılar kentlerin varoş bölgelerinde öbeklenme yerine, kentin her tarafına dağılıyorlar. Bu onların toplumda modernleşme ile sosyal çevrelere uyumlu olduklarını gösterir.
4. Andırınlının bozulmamış saf ve temiz kültürünü taşıdıklarından dolayı sıcak, sevecen, canlı, sade ve temiz kişilik görüntüsü çiziyorlar. Bu da onları farklı kılıyor.
5. Andırınlılar bulundukları yörede toplum düzenine, nizamı, kanunlara ve kurallara saygılı davrandıklarından seçkin duruma geliyorlar. Gerçekten de her yörede suç ve suçluluk oranında Andırınlıların payı çok düşüktür.

6. Kendi aralarında hemşeri dayanışmasına kolayca giriyorlar. Bu da gurbette kültürlerini yaşamalarına, memleketle bağlarının kopmamasına sebep oluyor. Çevrenin takdirini kazanıyorlar.

Hemencecik sıraladığımız tespitler Andırın ve Andırınlı imajını destekliyor. İmajın kolay kazanılmadığını ama kolayca kaybedilebileceği günümüzde yukarıdaki tespitlerin sürmesi için her Andırınlıya gayret düşmektedir.

Dışarıda yaşayan Andırınlıları üç grupta toplayabiliriz.

Birinci grup Andırınlılar, bunlar Andırında doğup, büyüüp, hayatının orta döneminde Andırını terk edenler. Bu grup tamamen Andırın ve Çukurova bölgesi kültürünü taşırlar. Gittikleri yerlere edindikleri alışkanlıklarını ve davranışlarını değiştirmezler. Dolayısı ile dışarıda katı ve tutucu görünürler. Fazla hemşerici olurlar. Memleketlerine sık sık giderler. Özellikle yazı Andırında geçirirler. Bu grupta kuşak çatışması bariz şekilde görülür.

İkinci grup Andırınlılar, bu grup çocukluk dönemini Andırında yaşayıp da daha çok eğitim ve iş sebebi ile Andırını terk eden gruptur. Gençlik ve yetişme çağı gurbette geçtiği için iki farklı kültürü bünyesinde yaşarlar. Andırına gittikleri zaman kültür çatışması yaşadıkları görülür. Bu grubun büyük oranı memleketiyle bağlarını kesmezler. Memleketten kopan veya dışarıda hemşerileri ile diyalogu kesenler gözlenilmektedir. Bu grupta da yaş ilerledikçe, eğitim seviyesi arttıkça zenginleşme oldukça memleketin Andırınının kültür ve değerlerini yaşama isteği artar. Bu grup hemşeriler ile bir araya gelme sivil toplum kuruluşları içinde bulunma sosyal yardımlaşma içinde olurlar. Sık sık Andırına giderler. Hemşerilerine yardım etmeyi severler.

Üçüncü Grup Andırınlılar, Bu grup Andırınlıların dışarıda üçüncü kuşağını oluştururlar. Andırında doğmamış ve hayatlarını Andırın'da geçirmemişlerdir. Ailelerinin etkisi ile Andırın'a sahip çıkar, Andırınlıyım derler. Üçüncü kuşak Andırınlı kültür ve değerlerini yaşama açısından tamamen risk altındadır. Eğer aileler çocuklarına sık sık Andırın'a götürmez akrabaları ile tanıştırmaz ve hemşerileri ile buluşturmaz ise memleketten kopma tehlikesi yüksektir. Aslında Anadolu'dan göç etmiş bütün üçüncü kuşak ailelerin yaşadıkları genel sorunları bunlar da yaşar. Memleketle bağları gevşek olduğundan hemşericilik yanları zayıftır. Yabancılarla arkadaş olma, Andırın dışında tatil yapma alışkanlıkları vardır.

Dışarıda bu her üç gruptan da bulunur. Bazen çevre ile olduğu gibi kendi içlerinde de kültür çatışmaları gözlenilmektedir. Büyükler yerel kültür ve değerleri öne çıkarırken gençler daha modernist tavır sergilerler. Andırın kökenli sivil toplum kuruluşlarında üçüncü kuşağın Andırına yönelmesi için yoğun tartışmalar yapılmaktadır. Gençler sosyal ve kültürel etkinliklere çekilmektedir.

Andırlıların kültür ve değerlerini yaşamada, imajını taşımada önemli bir grupta bayan kesimidir. İki türlü iki durum karşımıza çıkmaktadır. Andırın kökenli bayanlarla yapılan evlilikler birde yabancı kökenlilerle yapılan evlilikler. Andırın kökenli eşlerin oluşturduğu ailelerde kültür çatışması görülmez ancak modernleşme çatışmasına rastlanır. Bu ailelerde çocukları Andırına yöneltme isteği ve baskısı fazladır. Andırın dışı bayanlarla oluşturulan ailelerde başlangıçta kültür ve değer çatışması görülse de insanımızın yapısı gereği kolayca uyum sağlanır. Bu ailelerde üçüncü kuşak dediğimiz gençler, anne ve baba memleketlerinin ayrı olmasından dolayı parçalanma görüntüsü verirler. Andırınla bağları gevşektir. Aile reisinin liderliği sayesinde memleket yakınlığı kurulur.

Bilişim ve iletişim dünyasında yerel kültür ve değerler kolayca işlenilmektedir. Andırlılarda pek çok site sanal alanlarda pek çok site açarak, sanal alanlarda yer alarak Andırını işlemektedirler. Böylesi çalışmalar onları Andırın üzerinde araştırma ve incelemeye sevk etmekte Andırını gezip görme isteği sağlamaktadır. Bilişim çağının güzellikleri yanında memleketten tamamen kopma gibi tehlikeler de bulunmaktadır. Andırın insanı bilişimi iyi kullanarak memleketinin kültür ve değerlerini ailesinde yaşayarak, memleketle bağını koparmayarak, hemşeriler ile dayanışma içinde bulunarak yukarıda sıraladığımız özelliklerini koruyarak ayakta kalacaktır. Bu suretle Andırın imajını da korumuş olacaktır.

2.32. Andırlılar Nerede?

Bu soru, Anadolu'nun her bölgesi iki, ilkesi, köyü, mahallesi, mezrası hatta ailesi içinde sorulabilir. Artık yeniden yurdunda edilmiş olmuş toplumuz. Her birimiz bir yerde yani her bir parçamız bir yerde yani sıra ve gurbeti beraber yaşarız. Yani memlekete, yabancı ele dair hatıralar ile yaşarız.

Bugün doğduğumuz yer ayrı, doyduğumuz yer ayrı çoğumuzun. Andırlılar da ögle.

Andırlılar nerde sorununa 81 vilayete dağılımını gösteren Türk 2015 verilerini okuyarak cevap verelim.

- 1.Andırlılar son 30/40 yıldır yoğun verdi hala veriyor.
- 2.Andırlılar bütün vilayetlerde yaşıyor.
- 3.Nüfusun az görüldüğü yerlerde çoğunlukla memnuniyet çalışma nedeniyle bulunduğu tahmin edilmektedir.
- 4.Andırlılar çoğunluk olarak Çukurova bölgesinde (yakın il ve ilçelerde) bulunuyorlar.

5.ikinci sırada büyük metropol ve illerde yer alıyor.

6.Göç, iş, istihdam, eğitim, sağlık gibi nedenler başta gelmektedir. Andırında kayıtlı nüfus 44,158 iken

7.Toplam nüfus 111,725 tir. Nüfusun %40'ı göçmüştür. Nüfusun yarısına denk gelen bu değişim, her evden andırın dışında yaşayan var demektir.

8.Çukurova bölgesi dediğimiz, Kahramanmaraş, Osmaniye, Hatay, Adana, Mersin gibi illere göç sayısı 40061 dir. Bu ilçenin % 35 'e denk gelmektedir.

9.Çukurova bölgesinde en fazla yerleşim sırası; Osmaniye (Kadirli dahil), Adana, Mersin, Hatay, Gaziantep yer alır.

10.Kahramanmaraş merkeze yerleşen sayısı bilinmekte, ancak 3000 civarında olduğu tahmin edilmektedir.

11.Osmaniye (Kadirli'ye) yerleşim sayısı bilinmemektedir. 20 bin civarında tahmin edilmektedir.

12.Türkiyenin 5 büyük şehrine göç sırayla, Adana, İstanbul, Antalya, Ankara, Mersin, İzmir görülmektedir. Bu olaya göçün nedeni iş ve istihdamdır.

13.Kahramanmaraş merkez, Osmaniye, Adana, İstanbul, Antalya, Ankara, Mersin, Hatay (İskenderun, Dört Yol), Gaziantep'te 2000 üzerinde göç varken, diğer illerde oran düşüktür. Bu illere iş istihdam, diğer illere memnuniyet ağırlıklı göç var sayılmaktadır.

14.Bölgesel baktığımızda; Akdeniz, Marmara, İç Anadolu, Ege, Karadeniz, doğu bölgesi sıralaması görülür.

15.Göç gelişmiş bölge ve illere, batıya yapılmaktadır.

Sonuç olarak, Andırında her aileden göç vardır. Göç iş istihdam, görev, eğitim nedeniyle yaşanmaktadır.

Göçlerde kolonizasyon (bir arada yığılma) gözlenmemektedir. Buda Andırınlının toplumla uyumlu yaşadıklarını kanıtlar. Andırınlılar gittikleri yerlerde yerleşme, tutunma yaşam mücadelesi verdikleri gözlenmektedir.

İlçeye geri dönüş, daha çok emekli kesimle sınırlı sayıda olmaktadır. Ancak son zamanlarda yayla yerleşimi artmaktadır. Geri dönüş az oluşu nedeniyle memleketten nesiller arası kopuş uzaklaşma yaşanmaktadır.

2.33. Andırında Esnaf Hayatı

Esnaf deyince akla mal alıp satan, yani ticaret yapan kesim akla gelir. Zanaat deyince el emeği ile mal veya eşya (eser) yapan kesim akla gelir. Sanat deyince de zanaatını incelikle yapan eser meydana getiren akla gelir. Anadolu kasabalarında Esnaf, Zanaatkâr, az sayıda da sanatkâr varolagelmıştır.

Ne yazık ki zaman içinde esnaf değişime uğrasa da yaparken zanaatkâr toplumun onlara ihtiyaç kalmadığından kaybolmaya yüz tutmuştur. Sanatkâr ise yok denecek kadar azalmıştır. Mesela taş oymacılığı, ağaç oymacılık bunlar arasındadır.

Sanatkâr yönünden bu açıdan baktığımızda esnaflık şehir gelişimine göre artmakta çeşitlenmektedir. Andırın zenginlerin fakirleştiği gözlenmektedir.

Sanatkârlar kalmamıştır. (Mesela tesbihlik yapan koca takılı ustadan sonra bu iş kesilmiştir)

Şimdi 1990'lı yıllarda Andırında esnaf listesini veriyoruz. (Kaynak Remzi Çılgıl arşivi). Ayrıca Andırının Kaybolan zanaatların tespit ederek sunuyoruz.

Andırında Kaybolan El Sanatları

Semercilik

Eyercilik

Bakarcılık

Kalaycılık

Taş oymacılığı

Tesbihcilik

Nalbantlık

Yorgancılık

Culfacılık

Sınıkcılık

Dericilik

Sepetçilik

Dokumacılık

Kilimcilik

Halıcılık

Çulculuk

Savancılık

Saatçilik

Andırın Esnaflarımız (1988)

Bakkaliye	350
Nakliyecisi	250
Manav	40
Kasap	15
Lokanta	20
Fırın	15
Terzi	15
Oto tamircisi	50
Marangoz	20
Manifatura- Tuhafiye	25
Berber	25
Ayakkabı tamircisi	10
Serbest doktor	2
Eczane	3
Kuyumcu	3
Kahvehane	20
Çayhane	40
Kırtasiyecisi	6
Gazete Bayii	1
Mobilyacı	6
Yem satıcısı	10
Un satıcısı	5
Hububatçı	10

Kouf9r	
Fotoğrafçı	4
Otel	3
Matbaa	1
Akaryakıt bayii	5
Hızar	6
Noter	1
Zirai ilaç bayii	5
Dişçi	2
Terminal	1
Un değirmeni	10
Hırdavatçı	5
Saatçi	5
İnşaat malzeme satıcı	5
Pastahane	2
Tatlıcı	3
Ayakkabı satıcısı	10

2.34. Andırınlı Ahmetler

Andırında Ahmet ismi çoktur. Yörede herkes soyismi ile hitap etmek olmadığına göre yiğit namı ile anılır. Kabilinden lakaplarıyla söylenir, bilinir.

- Birine Lakap nasıl takılır? İsim nasıl verilir?
- Çocuklukta severken takılır
- Ailesi üzerinden takılır
- Birine benzetilir
- Şaka ile söylenerek isme döner
- Şekline tipine uygun takılır
- Hal ve hareketlerine göre takılır

İlginçtir her köyde bir lakap söylenir. Ama köylerin çoğunda ortak, aynı lakap görülür. Mesela deli Ahmet gibi.

Ahmet ismi, lakap kelimesi ile kolay ulaşıldığından her Ahmet'e nerdeyse takılır. Bir toplulukta birden fazla Ahmet olunca lakap ile hitap etmek kolaylaşır. Kişide bundan gocunmaz.

Andırında lakabı olan Ahmet'in hangi köy veya mahalleden olduğu bilinir. Hatta falan Ahmet'i tanıyorum diyerek tanışıklık kurarlar.

Yalnızca Ahmet mi? Andırında çok ismin lakapları var. Bunu değer kabul ediyoruz. Toplum ile paylaşıyoruz.

AHMETLER

Abbak Ahmet

Ahmet Çavuş

Apık Ahmet

Asker Ahmet

Ateş Ahmet

Avgat Ahmet

Becen Ahmet

Bunsuz Ahmet

Buruk Ahmet

Çil Ahmet

Davut Ahmet

Deli Ahmet

Domates Ahmet

Duran Ahmet

Fas Ahmet

Fatoş Ahmet

Foter Ahmet

Fotör Ahmet

Gizir Ahmet

Hacı Ahmet

İbik Ahmet

Kara Ahmet

Kasa Ahmet

Kel Ahmet
Kırmızı Ahmet
Koca Ahmet
Kostul Ahmet
Kör Ahmet
Köşker Ahmet
Metoroloji Ahmet
Mirik Ahmet
Narcı Ahmet
Pala Ahmet
Pan Ahmet
Pangulus Ahmet
Pel Ahmet
Pense Ahmet
Sömelek Ahmet
Süslü Ahmet
Şeker Ahmet
Şişkin Ahmet
Tayfur Ahmet
Tors Ahmet
Tuzsız Ahmet
Uzun Ahmet
Yirik Ahmet

2.35. Artık Milletvekilimiz Var (2023)

Hepimizin dilinde tekerleme. Neden Milletvekilimiz yok? Andırının geri kalmışlığı, kalkınamamışlığını getirir siyasete, siyaseti de Milletvekiline bağlarız. Aslında bu ucuz bir kaçış veya bahane değildi. Gerçeğin ta kendisiydi.

Zira Andırın lı bilir ki, her kaynak siyaset eliyle dağıtılıyor. Andırında sahipsiz olduğu için bundan payını almıyor. Eğer sahibimiz yani Milletvekilimiz olursa teker tersine dönecek. Ve Andırın ın hakkı yenmeyecek. Teslim edilecek. Andırın tercihiyle de bunu gösterdi.

Andırın neden Milletvekili çıkaramıyor diyerek 2010 seçimleri arifesinde bir analiz yapmıştık. Bu yazıyı da sayfamızda sunuyoruz. Maalesef oradaki tespitlerimiz bunca yıl geçmesine rağmen değişmiyor.

Orada, il sosyolojisi ve siyasi gerçekleri ışığında baktığımızda küçük bir ilçe olan Andırının bu yapı içinde Milletvekili çıkaramayacağını vurgulamıştık. Geriye tek yol kaldığını söylemiştik. O da, kendini kanıtlayan bir insanımızın siyaset kurumunca tercih edilmesi yoludur. Aynen dediğimiz gibi oldu. Mesleki birikim, mücadelesi, medya üzerinden tanınmışlığı ispat edilen hemşerimiz Profesör Doktor Mehmet Şahin Milletvekili seçildi.

Andırının duygularına tercüman olarak “hayırlı ve uğurlu” olmasını diliyoruz.

Andırının seçilmiş Milletvekillerine, tarih yolculuğu yaparak göz atalım.

- Abdullah Yaycıoğlu (1943 –1946), (1946-1950) ve (1957 –1960)
- Hüseyin Yaycıoğlu (1965-1969)
- Ali Zülfikaroğlu (1973-1977)
- Ali Şahin1987-1991 ve 1996-1999

Hepsi de hasbelkader memlekete hizmet etmiştir. Takdirle anıyoruz. Hepsinin arasında yıllar var. En son Ali Şahin den bu yana24 yıl milletvekilsiz kaldık. Siyasette hepimiz biliriz ya. Bir ilçede Milletvekili yoksa o ilin milletvekilleri gönül almak için ‘sizin Milletvekiliniz benim”derler. Andırın kendi çocuğu vekil değilse daima mesafeli durur.

Mehmet Şahinin gücü, yetenekleri bir yana iktidar Milletvekili olmasına dayanıyor. İktidar Milletvekili olmasının halk yönünden hem avantajı, hem de dezavantajı var. Avantajı iktidar olmak, gücü yetmek. Dezavantajı ise taleplere karşılık verememek.

Milletvekilleri hem seçim bölgensin hem de Türkiye’nin Milletvekilidir. Bu yönüyle üzerindeki yükler fazladır. Mesela, Mehmet şahin yönünden bakarsak:

Andırın Milletvekili

Kahramanmaraş Milletvekili

Türkiye Milletvekili

Mesleği icabı meclisin vereceği görev ve sorumluluklar

Partinin vereceği görev ve sorumluluklar

Konumu gereği basın- medya programlarına katılmalar

Akademik görev ve sorumluluklar

Bu yükün altında olduğunu hem kendi, hem de seçmeni bilmelidir.

Bunların arasında en fazla beklentisi olan Andırındır. Andırın yıllardır milletvekilliğine hasret kalmıştır. Meclisteki temsilcisine her sorunu, talebi doğal olarak iletecektir. Çözüm

bekleyecektir. Biliyoruz ki, taleplerin çoğu şahsi ve küçük meseleler olacaktır. Kabul edelim. Herkesin derdi kendine büyüktür. Ancak, küçük işler arasında boğulmak, çözüm olmayınca küsmek, sitem etmek gibi tehlike vardır. Öte yandan Andırının bekleyen toplumsal, kamusal sorunları, ihtiyaç ve talepleri, yatırımları bulunmaktadır. Bu bir tercih işidir. Her seçimin karşılığı vardır.

Milletvekilleri seçim bölgesini ihmal edemez. Tabanın istek ve talepleri, tabanda oluşan kamuoyu yönlendirici olacaktır. Hem günübirlik istekleri, hem de kalıcı işleri bir arada götürmek haliyle kolay olmayacaktır.

Bu meyanda, siyasetten bağımsız tespit ve önerililerimizi sıralamak isteriz:

Kamuoyunda, Milletvekili seçim zamanı gelir bir daha uğramaz kanısı vardır. Milletvekili seçim bölgesini ihmal etmemeli, planlı, programlı ziyaretler yapmalıdır. İnsanımız gönlü açık beklemektedir. Girmesi de kolaydır.

Milletvekilleri sadece kendi ilçesine eğiliyor eleştirisine karşılık dengeli davranırsa da, Andırın pozitif alakayı beklemektedir.

Yoğun istek ve talepler karşısında boğulmamak için; güçlü, devleti, sistemi, yereli tanıyan danışmanlar edinmelidir.

Andırında, her ne kadar sayısı azda olsa, temsil yönleri olan sivil toplum kuruluşları ihmal edilmemelidir.

Bir Milletvekili için akraba ve yakın çevre onun tuzağı olabilmektedir. Yakın zamanlarda buna dair toplumda yaygın kanaatler vardır. Toplum, Milletvekilini muhatap almak ister.

İlçe de muhatapların başında elbette halk gelir. Ancak hizmet ve yatırım muhatapları; Kaymakamlık, Belediye, Sivil Toplum Kuruluşları ve Siyasi Parti Örgütleri gelmektedir. Onlarla dengeli, koordineli hizmet ve yatırımları takip etmelidir.

Andırının hizmet ve yatırım yönünden mevcut durumunu tespit etmek, yatırım ve proje önerilerini belirlemek, önceliklendirmek maksadıyla, Andırında geniş katılımlı konferans yapılmalıdır. Buradan çıkan hizmet, yatırım, projeler kamuoyuna açıklanmalıdır. Merkezi ve yerel düzeyde takip edilmelidir.

Yerele hizmet, proje üzerinden olursa kalıcı olur. Bir politikacı bakanlık bile yaptım. Yıllarca bölgenin insanların isteklerine koştum, yine de tatmin edemedim demiştir. Küçük işlerle uğraşmak hem tuzak olur, hem de sonu gelmez.

Dar guruplarla muhatap olma yerine yörenin akil insanlarıyla, kanaat önderleriyle diyalog kurmak daha kalıcı ve etkilidir.

İnsanların acıları ve sevinçlerini paylaşmak, bayramlar da, özel günlerde toplumun içinde olmak, Milletvekiline güç katacaktır. Bu manada diyalog eksiksiz sürmelidir.

Maalesef yönetim kültürümüzde; kayırma, iş takibi, aracılık yapma, yardım, tavassut gibi olumsuz bakış, ön yargılar ve algılar mevcuttur. Bunu siyasi kimliklere kolayca yükleyebilmektedir. Müspet tavır ve yaklaşım olumsuz bakışları ortadan kaldıracaktır.

Çevre, her insanda olduğu gibi, Milletvekilinin de aynasıdır. Sizi tanımayanlar çevrenize bakarak tanır. Hele güç sahiplerinin çevresi daha da dikkat çeker.

Halkımız, arandığında ulaşmak, , ulaşamadığında geri dönüş beklemek, ulaştığında derdini anlatmak, ilgilenmek, dinlenmek ister. İnsanımızın böyle nazlı tarafı vardır.

Sade yaşamak, halkın içinde olmak bir yönetici ve sorumluluk sahibi için vazgeçilmez meziyettir.

Daha fazla tespit ve öneriler saymak marifet değildir. Halkımız; halkıyla uyumlu, halkın dertleriyle dertlenen, hizmet aşkı ile çalışan, makamı şahsa kudret yerine hizmet aracı gören yöneticiler beklemektedir. Kahramanmaraş Milletvekili hemşerimiz Sayın Mehmet Şahin; Kariyeriyle, bilgi-birikimiyle, yeteneğiyle, irfanıyla, hizmet aşkıyla bunu fazlasıyla hak ediyor.

Kendisine; ülkeye, ilimize, ilçemize hizmet yolculuğunda, Andırın olarak yolun açık olsun deriz.

Kahramanmaraş'ı temsil eden sayın milletvekillerimiz; Vahit Kirişçi, Ömer Oruç Bilal Debgici, Mevlüt Kurt, Tuba Köksal , ,Ali Öztunç, Zuhal Karakoç Dora, Turan Şahin' e Ülkemize, Milletimize, Kahramanmaraş'ımıza hizmet mücadelesinde başarılar dileriz.

2.36. Artık Milletvekilimiz Olsun (2010)

Her Andırın'lı siyaset alanında kendini yalnız hisseder

Andırın temsilde adalet istiyor

Andırın Kahramanmaraş'ın şirin bir ilçesi olarak bilinir. Bunun yanında Andırın'ı anlatan başka tanımlar da kullanılır. Mesela; Maraş'a uzak oluşu, Maraş kültürüyle iç içe olmayışı, Adana veya Çukurova kültürüne yakın oluşu, ekonomisinin Çukurova'ya bağlı oluşu gibi.

Bir Kahramanmaraş valimiz Andırın'a geldiğinde "Kendimi Adana'da hissediyorum" demiştir. Andırın'ın meşhur kışla bahçesinde yazın dinlenen insanların memleketlerini araştırdığımız da çoğunluğunun Çukurovalı olduğu görülür. Tarihten beri göç yolu üzerinde bulunan Andırın, bunun kültürel zenginlik olarak avantajlarını kullanmış, ancak merkezle yani Kahramanmaraşla bağını da gevşetmiştir.

Bu tabloyu ekonomi ve sosyal hayattan çok siyaset alanında okumaktayız. Altmış beş yıllık demokrasi tarihimize baktığımızda tahminen yirmiye yakın seçim döneminde ancak üç

Milletvekili çıkarabilmiştir. Andırın. Bunun anlamı sudur: Andırın, kendini temsil edecek milletvekilini sürekli çıkaramamış, bunun sonucunda da sistemden beklentilerini alamamıştır.

Tabloyu böyle okuduğumuzda Andırın'ın kalkınması ve gelişmesi gelip siyaset alanına, oradan da milletvekilliğine dayanmaktadır. Gerçekten de her Andırın'lı gelişmemişliğini bütçeden az pay alışını bunu da Andırın'ın içinden çıkan milletvekillinin olmayışına bağlar.

Aslında Andırın eskiden beri öğrenilmiş bir çaresizlikyasamaktadır. Andırın'ın içinde veya dışarda yasayan her Andırın'lı eskiden beri Andırın'ın siyaset alanında temsilcisi olmadığı için gelişmediğine inanır. Bu konu kültürümüze ve dilimize de yerleşerek tekerlemeler haline gelmiştir. "Dırın dırın Andırın, iki dükkân bir fırın" veya "Kazaran kaza oldu Andırın kazası, davar gütmeden gelir meclis umum azası", "Tirşikçi", "Kabakçı" tekerlemeleri öğrenilmiş çaresizliğin hoş anlatımlarıdır.

Gerçekten Andırın seçmeni bir milletvekili çıkaracaksa da değildir. Böyle olunca bölgecilik veya dar yerel milliyetçilik yapamaz. Merkez veya komsu ilçeler ile iş birliği arar. Maalesef bugüne kadar da bu yöntem başarılı sonuç vermemiştir. Çare, geriye merkezde siyaset yapıcılarının Andırın'a seçilebilir sırada bir milletvekilliği hakkı vermesine kalmaktadır. Bu da insafa kalmış bir yoldur. Hiçbir zamanda gerçekleşmemiştir. Önümüze baktığımızda Andırın, dün olduğu gibi ilerde de milletvekili çıkaramayacağı bir manzara içindedir.

Evet, Andırın'lı kendini yalnız ve Öksüz hissediyor.

Tablo bu olunca, Andırın akıl yürütme yoluyla çare aramaktadır. Önünde de iki seçenek bulunmaktadır. Ya Elbistan il olacak, geriye kalan oluşumda seçmeni karşıladığı için milletvekilliği kazanacak, ya da Osmaniye'ye bağlanacak, oradan milletvekilliği kazanacak. Aslında bu arayışlar yukarıda belirtilen çaresizliğin ve tıkanmışlığının ifadesidir. Su söylenebilir; Andırın'ın içinden kendini kanıtlayan, yarışan adaylar çıksın ve milletvekilliğini başarsın. Ancak böyle insanlarımız denediği halde realite hiç böyle olmamıştır.

Geriye temsilde adalet yöntemi kalıyor. Yani Kahramanmaraş'ta şimdiye kadar temsil edilmemiş Andırın'a bu kez seçilebilir sırada bir milletvekili hakkı tanımak. Bu biraz da Andırın'ın tek vücut olmasına bağlıdır. Yani, istemesi ve mücadele etmesine bağlıdır.

Siyasi partiler şimdiden Andırın'a çağrılmalı, açık, net, samimi konuşulmalı. Andırın şimdiden önünü görmeli.

Her Andırın'lı bu dönem zincirin kırılmasının, artık Andırın'dan bir milletvekili çıkmasını istiyor. Kendi gücüne kapasitesiyle olamayacağını da gün gibi biliyor.

Sloganımız; ARTIK BİR MİLLETVEKİLİMİZ OLSUN!

2.37. Bir Yaz Muhasebesi

Yine ‘bahar ayı ‘geldi ve geçti. Mevsim ‘Yaz’a döndü. Bir kısım yaylacılar, Torosların yücelerindeki serin yaylalarında konuşlandılar. Bir kısmı da mahsullerinin hasadını yaptıktan sonra yaylalarının yollarını tutacaklardır.

Gurbette olanlar, ‘sıla’ özlemiyle yanıp tutuşanlar, baba ocağını hatırlayarak sevdiklerine kavuşabilmek, toprağının kokusunu teneffüs edebilmek, hısım-akraba ve komşularıyla hasret giderebilmek için planlarını yaz aylarına göre yapmaktadırlar.

Tüm bu güzel duygular yaşanırken, yerelimizde, farkında olduğumuz veya olamadığımız çevreye, ormana, toprağa, doğal su kaynaklarımıza dair bir takım olumlu-olumsuz analizler yapmanın zamanının geldiğini ve hatta geçmek üzere olduğunu vurgulamak isteriz. Ruhsal sağlığımızın da bu etmenlerden beslendiğini, çeşitli tepkiler verdiğini biliyoruz. Üstelik, ileri bilimsel çalışmalar ışığında tüm canlı-cansız varlıkların birbirleriyle olan münasebetlerinin yaşam kalitesi ve çevrenin korunması anlamında değer kazandığını, tüketim çılgınlığı ile tüm kaynakların tüketilmeye çalışıldığını ve bu sebeplerden ötürü de çevreye karşı duyarlılıkların arttığını hepimiz biliyoruz.

Önceki yazılarımızda da bu ve benzeri konulara defalarca kayıt düşmüştük. Yine de hatırlatma gereği duyduğumuzu ifade etmek isteriz.

Andırınımız Torosların en bakir ve verimli kadim coğrafyasında yer alan tabiat harikası bir yerleşkedir. Ne yazık ki, son zamanlarda, yayla evlerinin çadırdan-ahşaptan-taştan betonarmeye dönüşerek doğayla uyum sağlamayan, hiçbir estetik değer taşımayan, kısa dönemlik yayla için ekonomik kayıplar da içeren olumsuzlukların yanı sıra; hiçbir alt yapı planlaması yapılmadan-toplu yerleşke alanları belirlenmeden uygulamaya geçilmesi; üstelik, ekilebilir araziler üzerine plansız-gelişigüzel uygulamalar yapılması ve ekilebilir arazilerin kirletilerek elden çıkarılması da işin bir başka boyutunu ortaya koymaktadır. Dağlardaki kaynak suların yabani hayvanların ihtiyaçlarını gözetmeden sorumsuzca evlere akıtılması; çakma yöntemiyle yer altı ve yer üstü sularının kurutulması, ormanların sorumsuzca tahribatı gibi, konulara duyarlılık gösteren hemşerilerimizin içini acıttığını belirtmek isterim. Bu hususlarda dikkatli olmamak, hassasiyet göstermemek, vatan toprağı adına, insanlık adına zafiyettir. Duyarlı olan herkes bu endişeyi taşımalı! Ailemizi, akrabalarımızı, arkadaşlarımızı; kısacası tanış olalım veya olmayalım herkesi uyarmalıyız.

Kimyasallarla kirlenen toprakların, su kaynaklarının, tahrip olan çevrenin kaç onlarca yıl geri, eski haline dönüşebileceğini hesap edebilirsiniz? Belki de hiç!

Memleketimize sahip çıkmanın, insanımıza sahip çıkmanın bir anlamı, erdemi, bedeli olmalı. Bu sorumluluklardan asla kaçamamalıyız!

İşte böylesi durumlarda bazı Sivil Toplum Kuruluşları, kamu adına, gönüllülük esasına dayalı olarak birtakım görevler yüklenmeyi kendilerinde vazife bilerek harekete geçtiler...

Bu manada, son zamanlarda, memleketimiz adına hizmet etmeyi şiar edinmiş gönüllü ve yürekli birtakım hemşeriler, kurtuluş savaşı ruhunu yeniden yeşerterek işaret edilen olumsuzluklara karşı koymak adına dernekleşmektedirler. Birkaç yıl içerisinde çeşitli il, ilçe ve köylerde faaliyetlerini sürdüren derneklerin amaçları çerçevesinde hedefledikleri ne ulaştıklarını görmekteyiz. Bu çalışmalardan haberdar olan ve/veya bir fiil katkısı olan hemşerilerin mutlu olduklarının da gözlemlemekteyiz. Bu çabalar, kıt imkanlarla, karşılıksız olarak yapılmakta. Ayrıca, söz konusu çabaların devlet-millet kaynaşmasındaki rollerinin küçümsememesine dikkat çekmek isterim.

Andırın Gelişim Platformu da bu anlamda tüm Andırın temalı STK'ları birleştirici rolünü üstlenerek, birtakım faaliyetlere imza atmış ve atmaya devam etmektedir.

Siz değerli hemşerilerimizin desteği ve katkılarıyla belirlediğimiz hedeflere bir bir ulaşmış bulunmaktayız. Bundan sonra tayin edeceğimiz hedeflere de yine sizlerin desteği ile ulaşmayı ummaktayız.

AGP olarak kuruluşumuzun üçüncü yılında ulaştığımız hedefler nelerdir? Diye bir 'parantez' açmak gerekirse, yaptıklarımızı maddeler halinde şöyle sıralayabiliriz:

- 2007-2008 Mayıs aylarında İstanbul'da gerçekleştirdiğimiz; bu yıl da üçüncüsünü gerçekleştirmeyi düşündüğümüz, "Çınargeçidi Doğa ve Yayla Şenliği" ile de birleştirmeyi düşündüğümüz 'Andırının Sorunları ve Çözüm Önerileri'ne yönelik 'sempozyum'un gerçekleşmesi.
- Ankara'da bölge milletvekillerine Ankara'da "Andırın'ın Sorunları ve Çözüm Önerileri" başlıklı biri fink verilmesi.
- Adına "Tırşik" dediğimiz, Andırın ve Çukurova'yı kapsayan, sizlerin de maddi-manevi katkılarıyla 19'ncü sayısına ulaşmış bulunan süreli, 'kültür' dergisinin yayın hayatını sürdürmesi.
- Evvelki senelerde olduğu gibi, bu yıl da ilk ve orta öğrenim düzeyinde başarı kazanmış öğrencilere ödül olarak Haziran ayı içerisinde bir haftalık süreyle İstanbul'un tarihi-kültürel-sosyal ve turistik mekanlarında gezi düzenlenmesi.
- İlki 2007 yılının Ağustos ayında gerçekleşen, ikincisi de 2008 yılının aynı ayında, birçok etkinliklerle desteklenen, hemşerilerimizin yoğun katılımıyla coşkulu ve bir şekilde yaşanan "Çınargeçidi Doğa ve Yayla Şenliği"ne katkı sağlanması.
- İstanbul'daki Andırın ve Köyleri Kültür ve Dayanışma Derneği ile birlikte, İstanbul'da okuyan 9 adet öğrencimize burs verilmesi gibi.

Faaliyetlerimiz hemşerilerimiz tarafından destek bulduğu sürece daha da genişleyerek, çeşitlenerek devam edecektir.

Bizler, ‘halka hizmet etmenin Hakka hizmet olduğu’ kavramı yolumuza devam edeceğiz.

Destegimiz ve moral kaynağımız sizlersiniz. Allah’ın lütfu ve sizlerin gayretiyle aşılamayacak hiçbir güçlük yoktur. Yeter ki iyi niyet çerçevesinde her şey dürüstçe ve onurluca olsun!

2.38. Bütün Yollar Andırından Geçer

Bir gün devrin Başbakanı meclis kürsüsünde bütçe konuşmasında ‘‘ bütün il ve ilçelerin yolunu yaptık. İl- ilçeleri birbirine bağladık ‘‘ manasında konuşurken meclis koltuklarından bir ses ‘‘Andırın yolu, Andırın yolu ‘‘ diye bağırıyordu. Araştırma yaptığında Özal, Andırın-Kahramanmaraş yolunun yapılmadığını görünce talimatla yıl yol yapılmıştı.

Andırın yıllardır bağlı olduğu vilayete yolu olmadan yaşadı. Güzergâhı tartışılrsa da geçte olsa yol yapılmış oldu.

Şimdi Andırın, Karadeniz- Akdeniz büyük yolunun tamda en kestirme yerinde iken, yine yolu tartışıyor. Hem de yıllardır umutla beklediği yolu

Yol yine gündemde ama meclis koltuklarında haykıranımız yok.

Karadeniz- Akdeniz yolu hiçte yılan hikâyesi değil. Sadece bilgi azlığı var. Bilgi az olunca, rivayetler üzerine üretilen bilgi kirliliği var.

Amerika’da bir söz vermiş. ‘‘ Batı yakınında yeni bir şey yok. ‘‘ Bizde de ‘‘ Gel bahara ‘‘ sözü var. Her ikisi de bir işin olmayacağını anlatmak için söylerler. Karadeniz- Akdeniz yolu da aynen öyle. Andırınlıların umudu şimdilik böyle.

Karadeniz- Akdeniz yolu yapılıyor. Bölüm bölüm yeni yol, yapılıyor, mevcut yollar iyileşiyor. Bu ülkemiz için bir kazanım. Hatta ülke kalkınması için geç kalınmış bir yol diyebiliriz.

Ülkemiz bir deniz ülkesi olduğundan Karadeniz’e inen yollar, güneyde Torosları aşarak Akdeniz’e inen yollar hep mücadele verile verile kazanılmaktadır. Kazananlarda pek tabi siyasi tercihler, siyasi ağırlıklar olmaktadır. Torosları aşarak Akdeniz’e inen yolların yıllar süren mücadelesi ve hikâyeleri var. Andırından geçecek yolda öyle. On beş yirmi yıldır anlatılır durulur. Hatta merak edilir kim kazanacak diye? Yani nerden geçecek diye

Karadeniz- Akdeniz yolu yapımı parça parça sürüyor. Planları, yol güzergâhları tamamı yol güzergâhı Toroslara yaklaştıktan sonra Karacaoğlan’ın yol türküsü gibi geçiş türküsü başlıyor. Sarız’ı geçen bir yol sağa saparak Tufanbeyli üzerinden Adana’ya iniyor. Bir yolda Göksu’na iniyor, oradan sola saparak tüneller ile Kahramanmaraş’a iniyor. Andırın en kısa, en kolay, en az maliyetle yol Andırından geçmiyor. Başta dedik ya. ‘‘ Gel Bahara. ‘‘ kalıyor.

Eline haritayı alan bir akliselim sahibi Andırından geçmeyen yola üzüyor. Hem devletin bunca kaynağına yazık der. Hem de Andırına ne sahipsiz memleketmiş der.

Geçmeyen yola birazda Andırın cephesinden bakalım.

- o Andırının milletvekili yok. Dolayısı ile siyasi ağırlığı yok
- o Yatırımları takip edecek üst düzey bürokratları yok
- o Ağırlığı ve etkisi olan işadamları yok
- o Toplum kendi içinde birlik olamıyor, kamuoyu oluşmuyor
- o Yöneticiler siyasi kaygılarından dolayı susuyor
- o Büyüklük ve nüfus bakımından ağırlığı, etkisi az

Böyle bir İlçeden yol geçmesi ancak tesadüfen olur. Aslında vicdan sahibi, ülkesinin kaynaklarını ve geleceğini düşünen mühendisler yolu Andırından geçirir. Geçirmelidir. Ama öyle olmuyor.

Biz söyleyelim. Karadeniz- Akdeniz yolu neden Toroslar bölgesinde Andırından geçmelidir. İskenderun'a ulaşan yol,

1. Tufanbeyli üzerinden, Kahramanmaraş üzerinden, Andırın üzerinden km civarında
2. Torosların en az maliyetli geçiş bölgesi Andırın güzergâhıdır
3. İklim ve kış koşulları bakımından geçişi, işletmesi en kolay yoldur
4. Andırın güzergâhı, Torosların en düşük rakımı geçiş güzergâhıdır. Tarihten beri burası göç yoludur.
5. Toroslardan akidenize yolu olmadığından kalkınamayan yer Andırın. Bölge bütün umudunu yola bağlamış durumda.

Andırın haklı ve meşru talebini nerelere, kimlere duyurabilir ki? Kim ne kadar ciddiye alır ki? Akılcı kenarların verilmediği ortamda kim Andırınılılara ‘‘ haklısın ‘‘ diyebilir ki? Zor olan soruyu soruyoruz. Andırın, Kadirli bölgesi Kuzey- güney yolunu bekleyecek mi? İki yol güzergâhı kararlarına rağmen Andırın üzerinden yol yapılacak mı? Andırın yolu virajları döne döne, kıvrıla kıvrıla Çukurova'ya inmeye devam edecek mi? Kim, ne zaman el atacak?

Kimsenin cesaret edemediği cevabı yine biz verelim. Tufanbeyli üzerinden dev yol yatırımı yapılırken, Kahramanmaraş üzerinden tüneller açılarak yol yapılırken birde Andırın üzerinden yol yapılmasını ekonomi kaldırır mı? Bu yola ilave kaynak ayrılır mı? Ayrılmaz. Ayrılamayacağı içinde Andırın yolu yapılsın diyenlere ‘‘ hemen sağından, solunda büyük yollar yapılırken Andırına yatırım yapmak mümkün değil ‘‘ demezler mi? Deseler de kendilerine göre haklı değil mi?

Kısacası tren kaçmış durumda. Zamanında yol planlarken çaba gösterilecekti. Hakkını yemeyelim. Andırınılıların, Kadirliiler az mı çaba gösterdi. Gösterdi ama güçleri yetmedi.

Karamsar olmayalım ama yol yakın zamanda yapılmaz. O zaman bir tek tesellimiz var. Andırında yol geçecek diye uzun yıllar konuşacağımız konun hazır. Oyalanıp durmak için. Her Andırına gelenin vereceği yol vaadini beklemek için. Allah ömür verirse bir gün yapılır diyelim. Ekleyelim. Andırın tarihinden beri her sahada beklemeye alışık zaten.

Boş ver yol başkalarının olsun. Bize Karacaoğlan'ın ‘‘ kalk gidelim atım ‘’ türküsü yeter. Bekleyelim. Sabrın sonu selamet.

2.39. Çağrı

Andırın Gelişim Platformu 2007 Şubat tarihinde resmen kurulmuştur.

Söz konusu platform, memleket sevdasına gönül vermiş, idealist yaklaşımı benimsemiş ‘‘Amaç’’lar çerçevesinde birlikte hareket eden vizyon, misyon ve stratejik açılımlarla; sürdürülebilir topyekün kalkınmayı hedef alan kişi ve kurumlardan müteşekkildir.

Adını Çukurova'nın kuzeyinde bulunan nice geçmiş medeniyetlere kucak açmış ve hareketliliklerine geçit vermiş, tarihsel önemi yadsınamaz şirin ilçe olan Andırın'dan alan platform ilim, bilim, kültür-sanat, tarım, sağlık, turizm, çevre ve diğer ekonomik alanlarda projeler hazırlayarak, yöre insanın kalkınmasına, sosyal ve kültürel ihtiyaçlarının giderilmesine moral değerlerinin yüksek tutulmasına yönelik ilkesel kararlar almıştır.

Platform, millet olma bilincini kaybetmemiş milletlerle birlikte ortak hareket edip zararlı dönüşümler yaşayan – yaşatan küreselleşmek gibi sınır tanımayan bir yapılanmaya doğru ilerleyen; günümüz dünyasında Andırın kültürünü ve değerlerini korumak adına gücünün yettiğince mücadele etme kararlılığındadır.

Tarihsel süreçlere baktığımızda ‘Medeni’ olmanın en büyük etmenlerden birinin ‘Sosyalleşmek’ olduğunu görmekteyiz. Sosyalleşmek adına bir araya gelen topluluklar ve/veya milletler iyi bir sosyal yaşam için, ekonomik kalkınma için ‘Konformist’ düşünceler üreterek, birtakım çalışmalar yaparlar.

Andırın Gelişim Platformu belirlediği ve/veya belirleyeceği plan ve prensiplerden hareketle, ilkeler bazında; dallarında uzmanlaşmış gerek yurt içinde gerekse yurt dışında kariyeri ve bilgisi olan Andırın Menşeli kıymetli değerleri bir araya getirerek projeler hazırlamak; hazırlanan projeleri imkanlar ölçüsünde hayata geçirmek, kurum ve kuruluşlarla (Kamu-Özel-Tüzel) iş birliği yaparak süreç içerisinde kapsama alanlarını daha da genişleterek hizmet etme düşüncesini taşımaktadır.

Platform, amaçladığı tüm çalışmaları sadece insana dair değil; içinde bulunduğu coğrafyaya, coğrafya içerisinde yaşayan tüm canlılara ve ekonomik dengelerin korunması hususunda sorumluluk bilinciyle hareket edecektir.

“Tüm bu açıklamalardan neler çıkarmalıyız?” sorusunu ise şöyle cevaplayabiliriz.

Tarım Alanında:

İklim, toprak, su ve hava şartlarına uygun, yeni tohumlarla üretilen; şimdiki ‘Moda’ deyim ile “organik tarım” olarak da adlandırılan, geleneksel tarım politikasını geliştirmek; sağlıklı, verimli üretim yapmak, tanıtmak, pazarlamak.

Sosyal – Kültürel ve Sanat Alanlarında:

Geleneksel folklorümüzü yaşatmak, diğer gelenek ve göreneklerimizi, davranış biçimlerimizi yaşamak, sanatımızı dışa açmak, moral değerlerimizi yüksek tutmak adına çalışmalar yapmak, söz konusu çalışmaları, ulusal ve uluslararası arenaya taşımak.

Ekonomik Kalkınma Alanında:

Coğrafyamızda yetişen çeşitli tarımsal ürünler mesleki (zanaat) alanlarında yapılan üretimler, kültürel ve sanatsal çalışmalarda dahil olmak üzere üretimler yaparak, elde edilecek ürünleri iyi bir pazarlama stratejisi ile hayata geçirmek, sürdürülebilir ekonomik kalkınmayı sağlamak.

Eğitim ve Spor Alanında:

Her dalda olduğu gibi eğitimde de öncelikli hedeflerden biri, mutlaka kalite olmalıdır. Kaliteli üretim için kaliteli insan unsuruna ihtiyaç duyulmaktadır. Kalite sadece ekonomik amaçlı değil, değerlerimizin düzeltilmesi açısından, insan ilişkileri ve sosyalleşmek adına da zorunluluktur. Sağlıklı kafa sağlıklı bedende olacağından hareketle özellikle gençlerimizin spora teşvik etmek ve bunun için her türlü spor alt yapı hizmet ve faaliyetlerini denetlemek.

Sağlık Alanında:

“Sağlam kafa sağlam vücutta bulunur” deyimini bir çoğumuz biliriz. Kanununin söylediklerini de biliriz. “Olmaya devlet cihanda bir nefes sıhhat gibi” vurgusundan hareketle sağlıklı olma bilincimizi geliştirmeliyiz. Bizlerin olduğu kadar, çevremizde yaşayan ve bizimle ilintisi olan tüm canlılarında sağlıklarını düşünmek zorunda olduğumuzun bilinci ile hareket etmek. Bu nedenle, ihtiyaç duyulan sağlık tesis ve donanımlar alanında çalışmalar yapmak.

Turizm Alanında:

Coğrafyamız ‘Estetik’ yapısıyla, ormanlarıyla, akarsu ve gölleriyle, yüksek rakımlı dağları ile bir oksijen deposu olup, ‘Doğa ve Yayla Turizmi’ne’ elverişli bir konumdadır. Bakir alanların fiziki yapısını bozmadan, betonlaşmaya ve kirli zihniyetlere meydan vermeden doğa- yayla turizmini geliştirmek.

Doğal Çevre ve Ekolojik Denge Alanında:

Canlı cansız tüm varlıkların hayatiyetlerinin devamı için korunması – kollanması, geliştirilmesi adına çalışmalar yapmak, bu husus da kamuoyunun bilinçlendirilmesi hususunda projeler hazırlamak.

Netice:

Bu çağrıdan maksat, Andırın’lı olupta, eğitimi, uzmanlığı olan, dünyayı algılayan, gelişmelere ve yeniliklere açık, geleneksel korumacı; muhakeme kabiliyeti – sanatı (özel yetenekleri) olan birikimli, deneyimli tüm hemşehrilere, Andırın Platformu’nun açık çağrısıdır.

2.40. Elveda Çınargeçidi (2008)

Çınar geçidi Andırın imajının bir parçasıdır.

Çınar geçidi olmadan düşün tamam olmaz.

Çınar geçidi olmayınca kuşaklar arası kültürümüz de koptu.

Çınar geçidine karşı hepimiz suçluyuz. Çınar geçidi göz göre göre elimizden kayıp gitti. Andırın coğrafyası öksüz kaldı. Sadece coğrafya öksüz kalmadı. Anılarımız, geçmişimiz, yaşadıklarımız. Hayallerimiz ve umutlarımız da öksüz kaldı. Mesela bir gelinlik kız allı duvaklı düşün alayıyla çınar geçidine gitmeyi, köprüden geçmeyi hayal bile etse kavuşamaz artık. Çınar geçidi nesiller arası köprü olmaktan çıktı. Çocuklar ancak “bir zaman büyüklerimiz burada piknik yapar, oturur, eğlenir, dinlenirlermiş” diyecek. Uzaktan maziye bakar gibi bakacaklar.

Çınar geçidi Andırınlılar için yalnızca bir mesire (piknik) yeri değildir. Ondan daha çok anlamı ve önemi var. Çınar geçidi Andırının tanıtımıyla, kültürüyle özdeşmiş bir yerdi. Andırın için bir semboldü. Şehirden bunalanlar, misafiri gezdirmek isteyenler için sığınılacak bir yerdi. En güzel sonbetler çınar geçidinde yapılırdı. Misafirler ağırlandı. Kısaca Andırın imajının bir parçasıydı.

Çınar geçidi için Barış Kabalcı şu tespitleri yapıyor. “Takdir edersiniz ki Çınar geçidi birçoğumuzun çocukluğuna dair anılarımıza ev sahipliği yapmıştır. Bu eşsiz alanda havası ve suyuyla serinlemiş el yapımı oltalarımızla ilk balıkçılık deneyimlerimizi yaşamış, böğetlerinde yıkanmış, gelinlerimiz “köprüden geçti gelin” türküsüyle suyun karşısına geçmiş, çocuklarımıza şenliklerle sünnet ettirilmiş, gelen misafirler bu mekânda ağırlanmış, daha sayamayacağımız birçok mutluluklar bu mekanda coşkuyla yaşanmıştır. Şimdi yukarıda bahsi geçen bu proje Andırın insanının en kıymetli anılarını sular altında bırakmakla kalmıyor.”

Üzülmeylem. Çınar geçidi’nin gitmesi dünyanın sonu değil. Vadi sularla kaplı ayrı ve güzel bir manzara oluşturacak. Orman teşkilatının yaptığı yeni mesire alanları burayı aratmayacak. Bölge mesire alanları olarak hizmete açılacak. Yine de Çınar geçidi ile bir parçamız kopmuş gibi oldu.

2.41. Çınargeçidi Görmediğini Gördü (2008)

Andırın Çalışma Grubu olarak başlayan faaliyet daha sonra Andırın Gelişim Platformu şeklinde oluşurken temel amacı Andırın’a yönelmekti. Platformun üç temel amacı ortaya koymuştu.

- Nerede olursa olsun Andırınlıları tanıştırmak, kaynaştırmak.
- Andırın dışına taşmış insanlarımızı Andırınla bağını kurmak. Bu sayede kültür ve değerlerimizi yaşatmak
- Andırın’ın konuları, meseleleriyle ilgilenmek, çareler bulma. Yaşam kalitesini yükseltmeye yardımcı olmak.
-

Her üç amaçta bizleri Andırına yöneltiyor. Her üç amacı yerine getirebilmek için ayrı faaliyetler gerekiyor. Bu faaliyetlerden en önemlisi Andırın’ın içinde yaşayan ve göçle dışarıda yaşayan yöre insanını, Andırın’da buluşturmadır. Platform bunu başarmıştır.

Andırında buluşmak deyince yörenin insanlarını hep bir arada düşünmek gerekir. Andırını yalnızca sınırları ile ele almak yanıltıcı olur. Artık Andırın Kahramanmaraş, Kadirli, Çukurova olmuştur. Bu coğrafyanın insanı yazın Andırın'da yaylacılık nedeniyle zaten bulunuyorlar.

10 Ağustos Pazar günü yapılan 2. Yayla ve Doğa Şenliği hedef kitlesine ulaşma oldu. Onbinin üzerinde bir kalabalık şenliğe katılarak görüşümüzü doğrulamıştır.

Böylesi bir şenlik Andırının Kamu, Mahalli İdareleri ve Sivil Toplum birlikteliği iş birliği ile mümkün olabilir. Platform bunu yapmıştır. Bir yıl öncesinden program yapılarak katılımcı ve destekleyici taraflara duyuru yapılmış görüş ve destekleri alınmıştır. Bunlar sayfalarımızda görülmektedir.

Andırında şimdiye kadar yapılan toplu faaliyetlerin en kalabalığı ve canlısı olduğu hem katılanlarca hem de basın tarafından dile getirilmektedir. Yöre insanının şenliğe ilgi göstermesi platformun amaç ve hedeflerini benimsediği onayladığı, katıldığı anlamına gelmektedir. Şenliğe sadece Andırınlılar değil, Çukurova bölgesinin insanlarının katılması yaylacılık nedeniyle orta bulunmadan öte, platformun bölge görüşlerine katıldığı anlamına gelir. Biz inanıyoruz ki doğru yoldayız. Yaptıklarımız ve yapacaklarımız bölgemizin yaşamıdır. Yolumuza bu ruhla devam edeceğiz.

İkinci Andırın yayla ve doğa şenliğine yalnızca kurum ve kuruluşlar sivil toplumlar katılmadı. İsmi sayamayacağımız birbirinden heyecanlı ve değerli insanlarımız yardım ettiler. Faaliyetin bir ucundan tutarak böylesine güzel geçmesine ayrı ayrı şükranlarımızı sunuyoruz.

Andırında festival yapılacak öyle değerler ve kültür yumakları var ki, bunlara ayrı ayrı şenlikler yapılabilir. Ancak halkın yoğun olduğu, kolayca ulaşacağı bir mevsimi seçmek, en belirgin olanını öne çıkarmak gerekiyor. Andırın içinde olmazsa olmazın doğasıdır. Andırın doğasını bu bağlı olarak yaylacılık ve turizmini öne çıkarmak doğru bir adımdır. Mevsim itibarıyla de ağustos ayı uygundur.

Andırın'da birine yapılan Tırşik Festivali, taraflarında kabul ettiği gibi tırşik mevsiminde ilçe çapında, yayla ve doğa şenliği ise bölgeye hitap edecek şekilde ağustos ayında yapılması benimsenmektedir.

Andırın Yayla ve Doğa Şenliği gelecek yıl Orman Bölge Müdürlüğü iş birliği ile orman içi etkinliklerle desteklenecektir. Doğa sporları da eklenerek tamamen doğa ruhuna uygun hale gelecektir.

Şenliğin adı da ANDIRIN YAYLA VE DOĞA VE DOĞA SPORLARI ŞENLİĞİ olacaktır. Doğaya hasret insanlarımız çocuklarından kalma doğa hasretini doya doya yaşayacaklardır. Andırın doğasında yapabilecek sporların hepsi uygulamaya konacaktır.

Şenliğin Çınar Geçidin de yapılmasının özel bir amacı vardır. Andırında şenlik yapılacak çok alan vardır. Çınar geçidinin seçilmesinin nedeni şehre yakınlığı, doğallığından öte HES barajı altında kalıyor olmasıdır. Şenliğe katılan her Andırınlı Çınar Geçidine acımıştır. Şehrin dibinde bunca güzel doğal yerin kurtarılması için tepki vermemişse de dua etmemiştir. Çınar geçidinin su altında kalmasıyla Andırın değer kazanmayacak aksine değer kaybedecektir.

Andırın çeşitli şenlikleri, yapıla gelmesine rağmen düzenli, organizeli ve süreklilik kazanamamıştır. YAYLA VE DOĞA ŞENLİKLERİ'ne geleneksellik kazandırmak için çabalıyoruz.

Kimlerin emeği geçmedi ki, katılanlar destek verenler, gelenler, gelmek istediği halde gelemeyenler, telgraf, mesaj, selam gönderenler. Sivilinden, politikacılarına, amirinden memuruna kadar herkese ama herkese şükranlarımızı, saygı ve sevgilerimizi sunuyoruz. Gelecek yıl ağustos ayında buluşmak dileğiyle.

Yukarıda sıraladığımız amaçlarımızın en önemlisi olan hemşehrilerimizin kaynaşmasını Çınar Geçidinde görülmeye değerdi. 40-50 yıldır birbirini görmeyen çocukluk arkadaşlıkları, akrabalıklar, dostluklar yıllar sonra tazelendi, canlandı. Birbirine sarılan insanlar, sıkılan eller, sevgi dolu parlayan gözler bunun işaretiydi. Bölge insanın sıcaklığıyla Çınar Geçidi biraz daha serinledi, ferahladı.

GÖÇ YOLU

Bir atasözümüz var. Dillerde gelenek. “göç yolda dizilir”. Göç yolunda kurulmuş medeniyetiz. Kültürümüzde aynı. Yaşaya yaşaya biriken kültürümüz ağaca benzer. Budanır, tırmalanır, bakılırsa medeniyet çınarına döner. Kültür ağacı dal budak temizleme, budama ister. Ancak umursamaz kaderine terk edilirse, ağaç dallarından, kollarından kurur. Velhasıl ağaç bakım ister. Kültürde öyle

Atasözümüz göç yolda dizilir derken kültüründe göç yolunda hayat bulduğunu söyler. Sahipsiz kültürde göç yolunda dökülür. Yaprak dökümü gibi.

Kültür tarihe benzer. Tarih hem yapıcılar hem yazarlar hem yaşatıcılar eliyle tarihtir. Kültür yaşamayı, yazmayı ister. Nakil ister. Bu yönden kültür davadır. Bitmeyen dava.

Göç yolu kültürü de kültürümüzün sepetidir. Sepetin içinde kültür çeşnileri dolu dolu. Ta çukurova'dan Akdeniz kıyılarından Anadolu'nun içlerine kadar uzanan yayla yolculuğunun inişleri ve çıkışlarına yolu demekteyiz. Nerdeyse sıfır rakımından iki bin rakımlarına kadar

uzanan engebeli, inişli-çıkışlı, dereli-tepeli-vadili, düzlüklü-ovalı, enginli zirveli yolculukta duraklar, konaklamalar, yolculuklar.

Varılan her yerde yerleşik köyler, obalar, mezarlar, kasabalar ile tanışıklık, buluşmalar, kaynaşmalar. Arının çiçeklere konması gibi her insandan, toplumdan kültür alış-verişleri. Göç yolu coğrafyasında kültürlerin yoğrulması, kaynaşması, zenginliği.

Göç yolu Çukurova ile torosları bileşik kap gibi birbirine bağlar. Yarın yaylalar şenlenir, kışın çukuruna. Coğrafyalar insanoğlu eliyle buluşur, yeni bir kültür doğar. Göç yolu.

İşte bu göç yolunun kavşak yerlerinde obalar, köyler, kasabalar bulunur. Çorbada tuz misali her konargöçer kültür heybesine kültür katar. Her yıl göç yolu, yeni bir hayat, yeni bir birikim katar kültür harmanına. Adı göç yolu kültürü olur.

Esasen göç yolu Akdenizden Toros yamaçlarına uzanan konar göçerlerin yoludur. Ancak Andırın havalisinden geçen kadar hiç biri zenginlik katamaz. Doğrusu tarihe baktığımızda da zenginliğin işaretlerine rastlarız. Ta kayserinden Çukurova'ya kadar sıralı kaleler, bunu anlatır.

Tarihte kavim yolu, konargöçerlikte yolu, bu günde yayla göçer yolu olarak devam eder. Yine kültürler kaynaşır, yine kültürler birikir, zenginleşir.

Göç yolu sözlüğü: NOT.... YAN YANA YAZ

Aba

Ağaç

Iba

Kirmen

Test

Kazan

Tuluk

Yayık

Ocak

İğ

Çıkırık

At

Eşek

Kağrı

At

Deve

Eşek

Kilim
Çadır
Halı
Döşek
Lamba
Çınar
Balta
Tüfek
Bıçak
Tahra
Balta
Beşik
Koyun
Keçi
Dibek
Ağıl
Davar
Sürü
Yayla
Otlak
Mera
Pınar
Çeşme
Kaynak
Tuluk
Tulum
Keçe

2.42. Her Kale Bir Seyrangah

Çukurova'yı İç Anadolu'ya bağlayan torosların geçit verdiği Andırında sıra sıra dizili kaleler bulunur.

Andırının kaleleriyle ünlü olduğunu kimse bilmez. Daha doğrusu içinde yaşayan Andırınılılarda bilmez. Kalelerin sayısı bugün bile tam bilinmiyor. Bölge keşfedilmeyi bekliyor.

Andırında doğal güzellikler yanında irili ufaklı kaleleri de görürüz. Kaleler geçit boylarında birbirlerini görürler. Birbirlerini adeta gözetlerler. Bir tepe başında, dağın zirvesinde, bir geçidin en yüksek yerinde sizi selamlar. Tarihin bu sessiz tanıkları doğanın bir parçası olmuşlar. Doğanın doğal silueti olarak yaşarlar.

Kalelerin geçiş yolu üzerinde oluşu, medeniyetin buralarda yaşandığını gösteriyor. Hitit, Roma, Bizans dönemlerin kalan kaleler zamana karşı direnemez hale geldiler. Zor ayakta duruyorlar. Etrafları orman ve çalılarla kaplanmış. Yıkılan duvarları ile harabeye dönüşüyorlar. Çoğunda ulaşılacak yol yok. Dik yamaçlarda olduğundan tırmanmak suretiyle varılıyor.

Kaleler ıssız zirvelerde, doğanın içinde, ulaşılmayan yerlerde olunca define avcılarının kolayca uğradığı yerler oluyor. Bugün her kalenin orası burası, duvar dipleri, temelleri, çevresi kazılmış durumunda. Define ararken tarih yok ediliyor. Halbuki ayakta duran kalenin kendisine ait değer olduğunu bilmiyorlar. Halkın insafsızca ve acımasızca define yoluyla kolay zengin olanlar üzerine rivayetleri sürdürükçe kalelere saldırı devam edecek. Zamanın bin yılda yapamadığını insanoğlu bir kazma darbesiyle yapıyor. Andırın kaleleri sahipsiz kaldıkça kaderi değişmeyecek. Göz göre göre tarih yok olacak. Oluyor da.

Andırın kalelerine devlet tarafından hiç el atılmadığını söyleyebiliriz. Hatta ulaşılacak yolları bile yapılmadı. Yolu olsaydı, ışıklandırılısaydı, korunsaydı definecilerin yıl yıl tahrip ettiği yerler olur muydu? Hakkını yemeyelim, uğranılıp resimleri çekildiği, kimi yerlerde yayınlandığını görüyoruz. Andırın tarafı olarak ancak övünmekle hep yetindik. Harekete geçemedik. Seyrettik. Tahribatı görünce yalnızca üzüldük.

Andırın kaleleri sahiplenmeyi bekliyor. Sahiplerini bekliyor. Devlet – millet olarak elele verip kaleleri kurtarmanın zamanı. Bundan sonra ne kurtarılsa geriye o kalacak. Acımak, üzülmek yerine harekete geçmeliyiz. Yazmalı, çizmeli, istemeli, takip etmeliyiz. Devlet önce tarihi kaleleri eser kapsamına almalıdır. Korunması ve yaşatılması için “Koruma Planı” yapmalı. Hali hazır durumları çıkarmalı, projelerini hazırlayarak, onarımlarını yapmalıdır. Ulaşım için yol ve çevre düzenlemesi yaparak turizme açmalıdır. Tarihte faal olan Andırın kaleleri, bugünün şartlarında kendini yenileyemedi. Şimdi kalelerden turizm, kültür olarak yararlanmamız gerekiyor. Her kale turizme açıldığında hem Andırının tanıtımı olacak hem de küllenen tarih mirası yeniden canlanacak. Güzel bir söz var. Ulaşamadığın yer serin değil diye. Ulaşamadığımız kalelerin maalesef sahibi değiliz. Ne Andırınılılar, ne de devlet.

Andırın kalelerinin farklı kılan özelliklerini sayarak önemini ortaya koyalım.

- Kaleler göç yolunda dizilidir. Tarihte ticaret, kervan yolu buradan geçermiş. Yol güvenliği nedeniyle kaleler inşa edilmiş. Bu kaleler haberleşme aracı olmuş. Askeri amaçlar içinde kullanılmış.

- Çukurova'dan Anadolu içlerine torosların en kolay, en kısa, en az zirveli geçit veren yerlerinde kaleler kurulmuş.
- Göç yolu üzerinde yoğun yerleşimleri bu kaleler korumuş.
- Kalelerin konuşlandıkları tepeler itibariyle savunmaların kolay olmuş.
- İklimin ılıman, her mevsim faaliyetin yapılması nedeniyle kaleler her dönemde kullanılmış.

Tarihte böylesi değerler taşıyan kaleler tanık olduğu medeniyet dönemleri itibariyle de ayrı bir zenginlik taşırlar. Tarih araştırmacılar buralarda yaşanan dönemlerin ipuçlarını hemen bulurlar.

Andırın kalelerinin efsane boyutu ayrı bir olaydır. Andırında her kalenin bir efsanesi var. Her kale etrafında yaşanmış hikayeler anlatılır. Her kalenin toplum hafızasına düşmüş izleri bulunur. Kale türküleri, kale şiirleri, kale tekerlemeleri her Andırınlının dilinde söylenir durur. Yapıldıkları dönem veya medeniyet medeniyete bakılmadan kaleleri kendi değeri kabul ederler. Kaleler bugün Andırın kültürünün bir parçası olmuştur.

Andırın kalelerinin yaşatılması için önce tanıtılması lazım. Tanıtım için şimdiye kadar derli toplu çalışmalar olmadı. Kültür Bakanlığı ve Valiliğin yenilerde çalışmalarını görüyoruz. Üniversite henüz el atmış değil. Andırın kalelerin ayrı bilimsel çalışma halinde ele alınmalıdır. Yüzeysel ve detaylı kültür varlıkları taraması yapılmalıdır. Çoğunda tarihsel önemine binaen kazı çalışmaları yapılmalıdır. Kısaca bilim çevrelerinden birileri önce sahiplenmelidir. Hemen yanımızdaki Karatepe Halet Çambel sayesinde kazınıldı. Andırın kalelerinde böyle kendini adayan bilim insanı bekliyor. Ortaya çıkarılan her tanıtımı kolayca yapılır.

Andırın kalelerini kurtarıırken Karatepe kendini adayan bilim adamı yanında, arkasında duran devlet bilinçli bir toplum vardı. Andırın'da bu cevher var. Yeter ki işleyelim devleti ve toplumu harekete geçirmek biz sivil topluma düşmektedir.

2.43. Kabak

1. Giriş

Andırınlılara kabakçı derler. Esasen Andırın kuşağına denk gelen toros yamaçlarında yaşayan halka kabakçı denlemektedir. Ta Antalya'dan tutun Mersin, Adana, Kahramanmaraş coğrafyalarında da bu deyim kullanılır. Yaptığımız araştırmada Akdeniz bölgesinin toros kuşaklarında ortak görülen başka bitkiler (sebze, meyve vb) bulunur. Ancak hiçbiri kabak gibi ün, nam ve değer bulamamıştır. Üstelik bu konuda yazılı çalışmalarda yok gibidir. Tamamen halk kültürü dediğimiz sözlü gelenek ve yaşayışta “kabak” ortak değer haline gelmiştir. Kabağın bu denli yer edişine Çukurova, toroslar ve İç Anadolu arasında yıl içinde yaşanan güç hadisenin önemi büyüktür. Yaşan kültür yörelerde ortak kültüre dönüşüyor. Bunların en önde gelenlerin biri kabak olduğu görülmektedir.

Kabağın kültür hayatında ortak yer edişi yemek yanında, her coğrafyada yetiştirilir olması, taşınması, kullanım aracına dönüşmesini görmekteyiz.

2.Kültürümüzde Kabak

Çukurova kültüründe kabak deyince dört kelime akla gelir. Burada kabak halk dilinde “Gabak” söylenişine dönüşür.

1.Kabak bitkisi

2.Kel

a. saç dökülmüş, kel

b. Boyunsuz (koyun keçi)

3. Açık, çıplak (argo)

4.Tatsız, tuzsuz

Bölgede kabakla alakalı yerleşmiş sözler, deyimler var. Dillerde söylenir durur. (Celil Çakır, Karaoğlan söz çıkım)

Kabak asmak

Kabak çiçeği gibi açılmak

Kabaklık

TDK Türkçe sözlükte kabakla ilgili on kelime kayıtlıdır. Bunlardan altı tanesi bölgede kullanılır. Yine TDK kayıtlarında oniki atasözü deyim bulunuyor. Bölgede ondan fazlası kullanılmaktadır. Bu tespitler bizi bölgemizde kabak dili, geleneği ve kültürünü varlığına götürür. Hatta sözlükte tespit edilmeyen kabak üzerine kelimeler yöresel dilde mevcuttur.

Andırın yöresinde söylenen atasözü deyimlerden bazıları şöyledir.

-Kabak yede halına bak

-Kabak çiçeği gibi açılmak

-Kabak tadı verir oldu

-Bir kabaklık yeri kaldı

-Kabak aş fukaranın yemeği

-Kabak keçinin yaşı, yola gidenin işi belli olmaz.

Andırın kuşağında tür olarak kabaklar dikilir. Bunlar: kara kabak, ala kabak, süs kabağı, bal kabağı, sarı kabak gibi.

Andırın kabak ile o kadar özdeşmiş ki, kabak yer isimlerine verilmiş.

-Kabaklar (köy)

-Kabak tepe (dağın zirvesi)

-Kabaklık (tarla)

Ayrıca, kabak soyisimlerin de verilir. Alakabak, kabak, kabakçı gibi.

Bu bilgilerden sonra Andırın tarafının insanına “kabakçı” denmesinde haklılık payı var. Gerçekten kabak Andırın için bir bitki olmaktan çıkmış Andırın markası haline gelmiştir. Şair Kabaktan bakarak sitem eder.

“Tirşik kabak markası hiç olmamış arkası”

Her Andırınlı dışarıda sade yaşamları ile anılır. Kabak gibi doğal hayatın bitkisi ile tanımlanır.

3.Yemeklerimiz

Kabak ile yapılan yemekler her yerde herkes tarafından yapılır. Çukurova’ya bakan Toros kuşağından kabak ile yöresel yemekler yapılmaktadır. Nasıl Güneydoğuda patlıcan “yaz yemeği, fakir yemeği” denirse kabak buralarda “fakir yemeği” sayılır. Kabak tek başına olduğu gibi neyle birlikte kazana girerse yemek olur.

Andırın ve çevresinde kabak yemekleri:

- Kabak aşısı (pilav)
- Kabak lapası
- Türlü
- Etli kabak yemeği
- Mücver
- Kabaklı pilav
- Kabak çorbası
- Kabak salatası
- Kabak kızartması
- Zeytinyağlı kabak yemeği
- Türlü
- Güveç
- Etli kabak yemeği
- Karnıyarık
- Kabak dolması
- Kabak sulusu

En yaygın olanlardır. Bunun gibi yemeklerin özelliği, her türlü ev ortamında, doğada yapılır olması, malzeme sıkıntısı bulunmamasıdır.

Kabak tatlısı yine orta Toroslarda, Andırın kuşağında doğranarak veya kirece yatırılarak yapılır.

4.Kabak ve Tarım Ekonomisi

Kabak bitkisinin tarım ekonomisi içinde yeriz bilimsel tespitlerle, rakamlarla ortaya konmakta. Üretim içinde kabak yeri olan bitkidir.

Üretim yönünden; sofralık(yemeklik), yağlık, çekirdek ayrımı yapılıyor Bir başka yönden yazlık, kışlık ayrımı da var. Dışarıdan baktığımızda halk arasında şöyle anlatılır. İçi yemeklik, çekirdeği eğlencelik kabuğu yemlik (hayvan yiyeceği). Andırın bölgesinde yemeklik olarak tüketilir. Aile ekonomisini de yeri yadsınamaz. Evlerin önüne, boş alanlara, bahçelere dikilen kabak yazın çeşit çeşit yemeği ile sofraları süsler. Kurutulmuşu da kışın aynı görevi yapar. Aile ekonomisine destek olur.

Kabak özellikle su kabağı ev araç gereçleri, sağlık gereçleri turizm de kullanılan süs malzemeleri olarak kullanılır. Eskiden su taşı, kepçe hamam taşı olarak kullanılmakta idi.

5.Kabak ve Tohum

Yöremizde kabağa milli dava yönünden bakabiliriz. Artık ülkelerin gücü kendine özgü, kendilerinin sahip olduğu ürünler ile ölçülüyor. Düşünün! Elimizde ne kadar, kaç çeşit yerli tohum kaldı. İşte kabak. Yerli, bizim. Tohumu dışarıdan alınmadan yüzyıllardır her evde, köyde dikilir, yetiştirilir durur. Kabağın bu açıdan milli bir yönü vardır. Kıtık yıllarındada bölgemizde kabağın kıtlığa çare olduğunu büyüklerimiz anlatır dururlar. O koşullarda bile kabak çekirdeği saklanmış bu günlere gelmiştir. Atalarımızın kendiliğinden yaptığı şeyleri şimdi birer strateji olarak alkışlıyoruz. Kabak tohumu gibi.

6.Kabak ve Sağlık

Kabak en sağlıklı, saf, temiz, katıksız bir yemek malzemesidir. Kalorisi ve şekeri düşüktür. Doyurucudur. Her hanede mutfakta bulunur, misafire ikram edilir Atalarımız kabak’a “sünnet” yönünden değer ve anlam katmışlar, sevmişler ve yaşatmışlardır.

Bugün doktorlar kabağı diyet olarak önermekte, hatalarına özellikle tavsiye etmektedir. İlaç diye aranan kabak memleketimizin her köşesinde çeşit çeşit bolca bulunur.

Su kabağı içinde saklanan su, soğutucuların olmadığı dönemlerde kullanılırdı. Kabak içinde su bozulmaz tazeliğini korur. Tarlalarda çalışan işçiler su kabağından soğuk su içerlerdi. Su kabağı su testisi görevi görürdü. Bugün kabak lifleri hala banyolarda kullanılmaktadır.

7.Sılayı Rahim

Her Andırınlı memleketini özler, onun her şeyini yaşamak ister. Mesela kabak. Bunu dışarıda veya kabak dışındaki Andırınlılara sılayı rahim gibidir. Memlekete gidince orda kabak ile hasret giderir. Tırşik gibi kabakta ortak değer, kültür, kimlik ifade eder

Kabak sadece Andırında değil Çukurova’ya bakan Toros kuşaklarında kimlik yönümüzü temsil eder. Hepimiz biraz kabakçıyız. Bu yönümüzle övünürüz.

2.44. Kadirli Kışlak Andırın Yaylak

Coğrafyanın insan ve toplumların hayat biçimlerini belirlediklerine veya şekillendirdiklerine Çukurova’da tanık oluyoruz. Ova ve Toroslar nasıl birbirinden ayrılmaz ise orada yaşayanlarda birbirlerine muhtaç haline gelmiş. Yazın Toroslar, kışın Çukurova. Bu gelgit, iki toplum yerine tek toplum kültürü ortaya çıkarmış. Yani Çukurova ve Toroslar bir bütün olmuş. Andırın ve Kadirli birlikteliğinin böyle bir temeli var.

Dışarıda bir yabancı nerelisin diye sorduğunda “Adanalı” Adana’nın hangi ilçesinden dendiğinde “Kadirliden” Kadirlinin neresinden diye sorulduğunda “Andırından” cevabını veren duyarsınız, Kadirli- Kozan tatlı çekişmesinde Kadirli tarafını tutanı görürseniz Andırınlı olduğunu anlarsınız.

İnsanlarımızın kendini Çukurova kültürüne ait kabul etmesi, Çukurova’nın Andırını da kapsadığı anlamına gelir. Andırın tarihten beri geçiş bölgesi olmuştur. Pek çok kültürlerin ve hayat tarzlarının izini taşıyor. Bu yüzden dışa açık, duyarlı, hoşgörülüdür. Türkçe en güzel, yalın haliyle Andırında konuşulur. Zengin bir yerel halk edebiyatı vardır. Sözlü edebiyat zengindir. Ağıtlar gibi.

Bahar gelip te yaza dönünce, Çukurova’da sarı sıcaklar peydahlanınca, ekin tarlası kokuları toprak kokularına karışınca, yaylacılar ne zaman gelir diye Çukurova’ya yöneldiğimizde beklediğimiz Kadirlidir. Biz yukarıdan böyle bakarken Kadirlide Andırın yaylasına çıkma telaşına çoktan kapılmıştır. Kadirlinin bereketli topraklarında bol ürünler alınırken dökülen alın teri ve emeklerin epeysi Andırına aittir. Andırında ekmek davasına düşüldüğünde iş için inilen yer Kadirlidir. Bir atasözümüz var. “Allah kardeşi kardeş yaratmış, rızkını ayrı yaratmış”. Hayat mücadelesi çağına gelince insan aile ocağından kopuyor, kardeşlerinden yolları ayrılıyor. Ama Andırın ve Kadirli coğrafyası insanları bir arada tutan kadirşinaslığını sürdürüyor.

Çukurova üzerine yazılan bir yazı, şiir, hikâye, roman Kadirlisiz, o da Andırinsız olur mu? Yaşar Kemal Andırında ki derlemelerini yapmasaydı romanları bu denli güçlü yazılır mıydı? Dağlar, Toroslar, yani Andırın olmasaydı eşkıya hikayelerinin ne anlamı olurdu? Çukurova’nın bereketli topraklarını işleyen ırgatlar üzerine yazılan edebiyat eserleri Andırın insanını işlemiyor mu? Ovadan Toroslara bakıldığında gizemli uzaklıklar insanı çekerken o da şiirlere dökülürken orası Andırın değil mi? Kadirliden Andırına, Andırından Kadiriye baktığınızda dillenirsiniz. Saza söze dönüşürsünüz. Aşıklar, ozanlar, şairler bu duygu dünyasının, bu bakışın eserlerini veririler. Yaptıkları yörenin özgün, kültür ve değerlerinden ilham alan duygu birikimlerini el alemlerle paylaşmadan ibarettir.

Karacaoğlan “Yaz gelip te bahar ayları erince” diye başlayan dizelerinde, güzü ve kışı ovada geçiren insanların yayla özlemlerini dile getirir. Her Kadirlili biraz Karacaoğlandır. Yaza dönünce, gönlünü yaylaya, yönünü Andırına çevirir. Sıcak bastıkça tetikler duygularını, duygular niyete, niyet karara tebdil eder. Göç başlar.

Karacaoğlan, Aşık Halil, Feymani, Mehmut Taşkaya, Abdolvahap Kocaman, Ayşe Bacı ve isimlerini sayamadığımız yöre ozanları senin benim yerime geçer, bizlere dair söylerler. Her söylemlerinde biraz hasret, biraz tamamlanamayan duygular vardır. Yazın Kadirlinin yayla hasreti, kışın Andırının Kadiriye iniş özlemi gibi. Her Andırınlı bir bahane bulur Kadiriye inmek ister. Ziyaret, gezi, çocuk okutma, çalışma bu türden olanları.

Coğrafyaya dışarıdan baktığımızda sınır diye nereyi ayırabilirsiniz ki. Keşiş Irmağı, torosların zirvesinde yan kolları katıla katıla inerken, iki tarafında yaşayan insanların ortak kaderlerine nasıl ayırabiliriz. Savrun gözünden itibaren vadilerden beslenen dereleriyle oluşturduğu cazip coğrafyasıyla her Kadirli ve de Andırın insanını mest etmez mi? Aslantaş Barajı kime ait. Barajdan dolayı yerleri, yurtları bozulan insanlar şimdi Kadirlide değiller mi? Kadirliler yaylalarda en güzel evleri yaparlar. Bağ bahçe kurarlar. Andırın yaylalarında Kadirlililer yaylar. Kışla bahçesinde oturanların çoğu kadirli insanıdır. Andırın caddesinde hotla atmanın zevkini yine onlar bilir. Anadolu’nun çoğu yerlerinde nehirler, ırmaklar ayırdığı iki yakasına farklı kültürler yaşarken, toroslarda böylesi yerler ortak kader, ortak kültür oluşturmıştır. Bunun sebebi, yaylak, kışlak geleneğinin olmasındandır.

Ovaları, nehirleri, vadileri, ormanları, bitkileri iklimleri ile ortak coğrafyamızda, ortak gelenek, kültür, değerler üreterek hayatı ortak hale getirmişiz. Dün zor şartlarda süren birliktelik bugün ulaşım ve teknolojinin yardımıyla daha da pekişmektedir. Kadirli kışlak Andırın yaylak olmuştur. Hayatımızda, kültürümüzde, gönlümüzde, geleneğimizde.

Dün birbirine muhtaç olan Andırın ve Kadirli yarın daha çok muhtaç olacak. Kaderleri ortak olan iki ilçe, geleceği için akıllı ve birlikte hareket etmelidir. Andırın ne dağ koludur. Kadirli ne sehildir. Toplumları birleşmiş ortak bir coğrafyadır. Bu coğrafyanın yaşamını kaliteli kılmak Andırınlı ve Kadirlilere, yani bizlere düşer.

2.45. Karacaoğlan ve Andırın

Karacaoğlan’a sahip çıkanlar çok. Bunlardan biride Andırın. Karacaoğlan sağ olasıca o kadar çok yer gezmiş ki nereden bahsetse orası sahip çıkar olmuş. Ama bazı gerçekleri saklamalıyız. Evvela bu tespitleri yapalım.

Karacaoğlan nereli yerine nerede yaşadığı daha önemlidir

Karacaoğlan'ın bir konargöçer hayatı olduğu kesin

Karacaoğlan yörük katarları peşinde elinde saz Anadolu aşığı olduğu kabul edilmektedir

Karacaoğlan Çukurova'da Toroslara göçen göç yolunu geçmiş, aşmış biridir. Bu nedenle geçtiği her yeri dağ, dere, tepe, ova, insan, toplum olarak işlemiştir

Karacaoğlan tutulunca onun yolundan giden aşıklar çıkmış, ona benzer şiirler yazmış, söylemiştir

Karacaoğlan kış mevsiminde yerleşik hayata geçtiği bilinmektedir

Karacaoğlan'ı yaşadığı devirde takip eden, şiirlerini/türkülerini ezberleyenler olmuştur

Karacaoğlan bir soya/aşirete mensuptur. Aynı aşiretin kolları, aynı ismi taşıyan öteki aşiretler zaman içinde Karacaoğlan'a sahip çıkmıştır

Karacaoğlan bilinçli bir saz/söz ustasıdır. Şiirlerinde yer, mekân, zaman, insan, kültür, tabiat gibi temel tespitleri yaparak tazeliğini hala korumaktadır

Karacaoğlan zamanın devlet/yönetim ile tanış olduğu anlaşılmaktadır

Karacaoğlan Türkçeyi/dili çok iyi kullanmıştır. Ahmet Yesevi'den beri gelen, Anadolu da kök salan duru Türkçe geleneğini sürdürmüştür

Karacaoğlan'ın sanat/edebiyat/tasvir/anlatım yönü güçlü ve zengindir

Bu tespitlerden sonra Karacaoğlan'ın yaşanan serüvenine bakabiliriz. Karacaoğlan'ın Çukurova bölgesinde yaşadığı yazdığı/çaldığı/söylediği şiirler/türküler ile ortadadır. Çukurova ve Toroslar kültürünün taşıyıcısıdır. O zaman Çukurova kıtasının kültürüne eğilmeliyiz.

Karacaoğlan döneminde Çukurova da yerleşik hayat azdır. Topluluklar aşiret halinde yaşamaktadır. Nerdeyse her aile konargöçer şeklindedir. Bu yaşamda kışın Çukurova'da, sahile kadar uzanan ovada, yazın yaylalarda ta Anadolu içlerine kadar konup göçmeler yaşanmaktadır. O nedenle bu hayat konar göçerlik denir.

Toplunun ovadan Toroslara geçit veren yollar geçerek ulaştığı yol boylarına göç yolu dönmektedir. Hala Çukurova'dan Toroslara konargöçer hayatı gözlenmektedir.

Göç yoluna gelince, bugünden baktığımızda durumun devam ettiğini görüyoruz. Dün at/deve sırtında sürülerini güde güde Toroslara göç varken, bugün aynı coğrafyada yollarla aşılın turizm yolu bulunmaktadır.

Dünün izlerini taşıyan Torosların geçit verdiği "geçitler" ortadadır.

Mersin Mut/Sertavul geçit yolu, Karacaoğlan buraları işlemiştir. Bu nedenle mut Karacaoğlan'a sahip çıkar

Adan, Mersin, Tarsus üzerinden, Gülek boğazı geçidi. Karacaoğlan bu coğrafyayı, güzergahı, işleyerek iç Anadolu'ya geçti şiirlerinden de anlaşılmaktadır. Buralarda sahip çıkar

Kocan, Feke, Saimbeyli, Tufanbeyli coğrafyasının verdiği geçit yolu. Tarihte olduğu gibi halen konar göçerler bu güzergahı kullanarak Toroslara, Anadolu içlerine göçerler, gezip

dönerler. Bu bölge (özellikle Feke) Karacaoğlan'a güçlü şekilde sahip çıkar. Çünkü Karacaoğlan bu coğrafyayı işler ve bahseder

Andırın, geben, Göksu üzerinden geçen Toros geçidi. Bu güzergâh insanoğlunun en eski yerleşimleri izleri bulunmaktadır. Burası her daim, her devirde geçiş yolu olmuştur. Karacaoğlan'ın yaşadığı devirde de göç yolu olarak kullanılmaktaydı. Karacaoğlan da bu göç yolunu kullanır. Buralarda yaşar. Buraları ayrıntılı şekilde işler, anlatır

Osmaniye, bahçe, Türkoğlu(eloğlu), Maraş, Engizek, Elbistan güzergahı. Karacaoğlan bu güzergahtan geçer. Bir koldan Göksu'na, bir koldan Elbistana ulaşır. Bu yörelerde Karacaoğlan'a sahip çıkar

Görüldüğü gibi Karacaoğlan bir mevsim Çukurova'da yaşayan/dolaşan, öteki mevsim göç yollarını aşarak Toros yaylalarında eşleşen biri olduğu anlaşılıyor. Yoksa sabit bir yerde yaşayarak bu kadar tabiat/coğrafya, insan/toplum bilgisi verilemez.

O zaman şöyle bakmalıyız. Karacaoğlan en çok hangi kültürü kullanmıştır? Hangi dili/lehçeyi işlemiştir. Hangi yer, mekân, coğrafya isimleri kullanmıştır? Hangi kişi/toplum bilgilerine yer vermiştir? Bu noktadan baktığımızda şiirlerini veri olarak kabul ettiğimizde en çok Andırın coğrafyasına yakın olduğu görülmektedir. Gerçekten de Andırın Toros kuşağında kelimeler, lehçe, yer adları Karacaoğlan diliyle örtüşmektedir.

Bu tespit ve değerlendirmeler üzerinde çalışarak zenginleşmeyi bekliyor. Karacaoğlan Çukurova Toroslar ikilisinin Andırın bölgesi coğrafyasını işaret ettiği, buralarda yaşadığını, söyleyebiliriz.

Karacaoğlan üzerine araştırmacılara ve yeni araştırmalara alan açılıyor. Tıpkı onun geniş bir coğrafyayı işlediği gibi.

Akdağ

Beydağı

Binboğa

Bolkar

Bulgar dağı

Engizek

Erciyes

Gavurdağı

Hasan dağı

Kabaktepe

Karlı dağ

Keşiş dağı

Kırklar dağı

Konur dağı

Lale dağı

Soğanlı

Yücedağ

MEMLEKET

Adana

Akdeniz

Anadolu

Antep

Göksun

Kayseri

Maraş

Pınarbaşı

Yahyalı

YER

Afşar bölgesi

Akkale

Aksu köprüsü

Alapınar

Akça pınar

Altınoluk

Bahçe

Balık suyu
Baş deli
Bertiz
Beyler çınarı
Bilal özü
Binboğa
Ceyhan suyu
Çamurlu
Çaplayız
Çınar
Çinçin
Çukurova
Dede beli
Dere
Eğrikal
Ekbez
Elbistan ovası
Emirler
Ergene
Eymirli
Göğdeli
Gündüzlü
Haçın
Hasan dağ
Hasanpaşa
Haştırın
Hüyüklu
İlbeğli
Kalbur
Kanun gediği

Karadağ
Kargacık
Kazanpınar
Keban suyu
Kefendiz
Kervan yaylası
Kılcam
Kızılöz
Kozan ovası
Mağara
Mamalı
Meyremçil
Munbuk
Osmanili
Öğrek
Perçem beli
Pınarbaş
Söğüt ovası
Su boğaz köyü
Tatar deresi
Tekir
Tepe
Tevcik
Tıdık deresi
Tilbüşar
Yavşanlı
Yayla
Yazı
Yol

2.46. Kışla Bahçesi

Neler Gördü

Ortaokula yeni başlamıştım. Kocaman, heybetli, koyu gölgeli çınlarlarının altına kalabalık toplanıyordu. Yüksek duvarı nasıl atladığımı hatırlamıyorum. Yıl 1968. Hüseyin YAYCIOĞLU. Seçim mitingi yapılıyordu. Konuşmasını dinlerken ders zili çoktan çalmıştı. Korkudan duvarı atladığımda nöbetçi öğretmenin "sen ha, sen bu yaşıta..." diye başlayan cümlesiyle yediğim dayığı hatırlıyorum.

Kışla bahçesi Andırında halkın toplandığı, serin, rahat bir yerdi. Mitingler burada yapılırdı. Yalnız o mu? Neler neler.

Kışla bahçesi dili olsa da konuşsa. Şöyle söylesek yanlış olmaz. "Kışla bahçesi her Andırınlı'nın, Andırına gelip uğrayanların hatırası olan bir yerdir. Kışla bahçesi bunların toplam hafızasıdır. "Andırında yaşanmışlık ne varsa, ne oluyorsa bir tarafı kışla bahçesinde geçer.

Neler gördü, neler yaşadı? O, Andırının canlı dilsiz, düvensiz tanığıdır. Onun adına yaşamış, öyküleri olan insanlar konuşur.

Gerçekten de kışla bahçesini en iyi Andırın yerli insanları tanır, hatırlar, bilir. Onlar ile konuşulsa çok küllenmiş anılar, tozlanmış tarih hikâyeleri ortaya çıkar.

Kışla bahçesi yalnızca Andırın tarihi, toplum hafızası kalmaz, Çukurova'nın yolu Andırından geçenlerin de hatırası. Andırına gidenlere sorarlar "kışla bahçesine gittin mi? Oturup sohbet ettin mi? demli çay yudumladın mı? Buz gibi su içtin mi? Enis dibini seyredilerek doya doya serinledin mi? Aşağıdan esen garbi yeline doydun mu? Serinlerken Çukurova'nın sarı sıcaklarını düşündün mü?

Andırına her gelen kışla bahçesine uğrar, soluklanır. Kışla bahçesine gelenler tanıdık ararlar. Birini sorsan "kışla bahçesine bir baka hele" derler. Andırında yerliler, yabancılar kışla bahçesinde buluşurlar, orda buluşma ahdi verirler. Aradığını sanki sözleşmiş gibi orada bulursun. Kışla bahçesinde oturanın yanına tanıdıklar oturur, derken halka genişler. Herkes birbiriyle selamlaşır, davet eder, çay ikramında bulunur. Kışla bahçesinin her saat

uğrayanları farklı olur. Birde müdavimler var. Memurlar mesai sonrası, esnaflar camii çıkışı uğrarlar. Akşam her kesimden insan uğrar. Daha geç saatlerde gençler konaklar.

Kışla bahçesine insanlar, kadınlar uğrar oturur, sohbet eder. Bu yönüyle medeni ortam oluşur. Bahçe okul görevi yapar. Orda sohbetler, muhabbetler, nasihatler, fikir alışverişleri, bilgilendirmeler, görüşler, fikirler kamuoyunu oluşturur.

Davası olanlar, hükümette işi olanlar kışla bahçesinde konuşur, tartışır. Yüksek sesle konuşurlar. Hükümet konağına komşu olduğu için burada buluşulur, sonra dairelere/mahkemelere gidilir. Tarla takım davaları, köy işleri, düğün dernek konuşmaları, her nevi tartışmalar, görüşmeler için tek yer burası.

Eskiden kışla bahçesinde karakucak güreşleri yapılırdı. Çevre il, ilçe, köylerden pehlivanlar gelirdi. Güreşler bir yıl konuşulurdu. Düğünlere ne demeli. Davulun sesleri, zurnanın yanık yanık üflenışı eşliğinde çınar ağaçların altında çekilen halaylar. Hala özletir insanı.

Kışla bahçesinin geçmişini bilenler "eski kışla bahçesi nerde?" derler. Dev çınar ağaçları kesildi. Çimenler betonlaştı. İçine binalar yapıldı. Doğallığı kalktı. Ne gariptir ki, güzel olsun diye yapılan her çalışma daha da bozar oldu.

Kışla bahçesi gibi şehrin ortasında doğal, serin, suları bol, seyran gâh bir park başka yerlerde var mı? Bu cümleler duygusal, özlemliler değil. Bu cümlelerle kışla bahçesini tam anlatamaz. Kışla bahçesinde oturanlar bunu bilir.

Andırının sembolü, cazibe merkezi, her gelenin uğradığı, yaşayanlar da nice anılara konu olmuş, kışla bahçesinin Andırın, hatta Çukurova için değeri nedir?

- Kışla bahçesinde, Andırında çarşıda sıkılanların sığındığı yer
- Kışla bahçesi Çukurova'dan sarı sıcağdan kaçanların serinlediği yer
- Kışla bahçesi gündüzleri, akşamları sohbetlerin koyulaştığı yer.
- Kışla bahçesi buluşma, tanışma yeri
- Kışla bahçesinde oturulur, çaylar içilir, çimlerin üzerinde gündem konuşulur, tartışılır
- Kışla bahçesi Andırında sohbet geleneğinin halâ sürdüğü bir mekândır.

Kışla bahçesinin geçmişi çok eskilere dayanır. Andırının bütün toplantısal etkinlikleri, spor faaliyetleri burada yapılırdı. Siyasi faaliyet ve propaganda yerinden tutun, şehir kulübüne

kadar ev sahipliği yapmıştır. Kışla bahçesinde panayır sergi, toplu satışlar, kermesler hala yapılır. Andırın şenlikleri en son orda yapılmıştı. Son yıllarda iftar programları, toplu yemekler yapılıyor. Andırında halka açık ne yapılacaksa kışla bahçesi akla gelir.

Kışla bahçesi hem cazibesini kaybetmediği için hem de ziyaretlerin yoğunluğu nedeniyle yazılar artık yetmiyor. Bir yanda hükümet konağına, bir yanda camiye kadar, aşağıda eniş dibine doğru doğrallığı bozulmadan genişlemeli.

Kışla bahçesinin tarihi

İlçemiz merkezinde bulunan, özellikle yaz mevsiminde halkın tıklım, tıklım doldurduğu, serin havasından yararlandığı Kışla bahçesi parkı; adını park alanında Osmanlı Devleti döneminde kurulan Jandarma Karakolundan alır. Başka Karakolla iletişim, sorumluluk alanında yerleşim yerlerindeki halkın huzur ve güvenini sağlamak amacıyla beslenen (barındırılan) Süvari atlarının bakımının yapıldığı Tavla (Ahır) binası ve çevresinin bahçe olmasından almakta ve Kışla bahçesi denilme olduğu araştırmalardan anlaşılmaktadır.

Kışla bahçesi parkı; adını Osmanlı Devleti döneminde kurulan Jandarma Karakolu ile Süvari atlarının bakımının yapıldığı Tavla (Ahır) binasından alır. Buraya 1925 yılında Andırın İlçesinin kurulmasından sonra U (u) tipi Hükümet Konağının yapılır. Kışla bahçesi içerisinde tavla devam eder. Konağının iki katlı üzeri çinko ahşap bina olduğu, giriş kapısının bugünkü Hükümet Caddesi yönünde bulunduğu, üst katta kaymakamlık, altta ise Cezaevi, Karakol odalarının bulunduğu belirtilmektedir.

Osmanlı döneminde Hükümet Konağı bulunduğu binanın yanması nedeniyle İlçe yönetiminin Göksun'a kaydırıldığı, Türkiye Cumhuriyeti Devletinin 1923 yılında kurulması sonrası 1925 yılında Andırın İlçesinin kurulmasından sonra U (u) tipi Hükümet Konağının yapılır ve Devlet hizmetlerinin bu binadan yürütülür.

Binanın güney kısmında Merkez Jandarma Karakolunun bulunduğu, Kışla bahçesi içerisinde Tavla var olduğu bilinmektedir. U tipi Hükümet Konağının iki katlı üzeri çinko ahşap bina olduğu, giriş kapısının bugünkü Hükümet Caddesi yönünde bulunduğu, Kaymakamlık çalışma odasının giriş kapısının üzerindeki ikinci katta bulunduğu, alt katlarda ise Cezaevi, Karakol odalarının bulunduğu belirtilmektedir.

1960 sonrası (1961–1962) eski ahşap Hükümet Konağının yıkılır, yerine yeni Hükümet Konağının yapımının tamamlanmasıyla kirada bulunan Kurumların yeni Hükümet Konağına

taşınır, yeni Hükümet Konağının çevresinin düzenlenmesi çerçevesinde Tavla'nın (Ahırlık) da yıkılır.

Mevcut Hükümet Konağının 1960 sonrası (1961–1962) yapımının planlanmasından dolayı Merkez Jandarma Karakolu olarak Asri Mezarlık yakınında hizmet binasının yapıldığı ve Askeriyenin buraya taşındığı, diğer kurumların ise vatandaşlardan kiralanan evlerde hizmetlerini sürdürülür

1964 dönemindeki eski Belediye Başkanı Zeki Yayıcıoğlu döneminde Kışla Bahçesi'nin park haline getirilir, Kışla bahçesi park alanına betonarme bir binanın bu dönemde yapılır.

1969–1973 dönemindeki eski Belediye Başkanı Mustafa Zülfikar oğlu döneminde PTT Müdürlüğünün hizmet verdiği 4 katlı binanın yapıldığı, Kışla bahçesi parkına giriş bölümüne çeşme yapılır.

Kışla bahçesi parkı alanındaki betonarme binanın çevre düzenlemesi nedeniyle 1999–2004 dönemindeki eski Belediye Başkanı Ahmet Rüzgâr yönetimince yıkılır.

Park düzenleme çalışmasının yapıldığı, 2004 sonrası mevcut Belediye Başkanı Baki Tezcan döneminde park düzenlemesinin modern hale getirildiği araştırmalardan anlaşılmaktadır.

Kışla bahçesi çeşmesi

Çeşmenin yapılış tarihi kesin olarak bilinmemektedir. Ancak çeşmenin eski yerindeyken Andırın Çeşmesi denildiği bilinmektedir. Çeşmenin teknesi ve taşları, çeşmeye tarihi dekor vermektedir. Taşların yöreden çıkarıldığı, benzer yapı taşlarından anlaşılmaktadır.

Hükümet Caddesi üzerinde (yolun üst kısmında) bulunan çeşme çift oluğundan adeta sular taşarak akardı. Çevredeki lokanta ve tatlıcıdan çıkanlar çeşmeye zincirle bağlı bakır taslarda suları doldurarak kana kana içerlerdi. Andırına gelen herkes çeşmeye uğrar buz gibi suyundan içerdi. Bu yüzden çeşme Andırın'lıların uğradığı yer olmuştur. Batı tarafında yol üzerinde cami, karşısında ortaokul(şimdiki Anadolu Lisesi), yan tarafında Kışla Bahçesi ve Hükümet Konağı olması insan yoğunluğunu artırıyor. Çeşmede su ihtiyacını gideriyordu.

Hükümet Caddesi'nin genişlemesi ve düzenlenmesi sırasında çeşme, Kışla Bahçesi girişine taşındı. Burada yeniden düzenlendi. Adı, eski belediye başkanı Mustafa Zülfikar oğlu

tarafından Kışla Bahçesi Çeşmesi olarak konuldu. Bu konuda kaynak kişiler Av. Mehmet Yayıcıoğlu, Mustafa Rüzgâr, Firuzan Antep oğlu, Hüseyin Tezcan olarak gösterebiliriz.

Çeşmenin iniş hizasında ve yanındaki merdivenin son basamağında şekilli tarihî bir taş bulunmaktadır. Bir benzerinin veya eşinin Andırının eski çevre yolu üzerinde bulunan mezarlıkta olduğu, bakımsız konumda bulunduğu, ayrıca mezarlığın da koruma altında olmadığı bilinmektedir. Detaylı bilgiler Andırın Tarihi kitabında mevcuttur. Mezarlığın yakın yerinden yeni Çevreyolu geçmiş(yapılmış) olup koruma altına alınması ve çeşmenin yanındaki taşın sökülerek buraya nakledilmesi doğru olacaktır.

Kışla bahçesi yetmiyor

Kışla bahçesi gibi şehrin ortasında doğal, serin, suları bol, seyrân gâh bir park başka yerlerde var mı? Bu cümleler duygusal, özlemlî cümleler değil. Bu cümlelerle kışla bahçesini tam anlatamıyoruz. Kışla bahçesinde oturanlar bunu bilir.

Kışla bahçesinde, Andırında çarşıda sıkılanların sığındığı yer.

Kışla bahçesi Çukurova'dan sarı sıcaktan kaçanların serinlediği yer.

Kışla bahçesi gündüzleri, akşamları sohbetlerin koyulaştığı yer.

Kışla bahçesi buluşma, tanışma yeri.

Kışla bahçesinde oturulur, çaylar içilir, çimlerin üzerinde gündem konuşulur, tartışılır. Kışla bahçesi Andırında sohbet geleneğinin halâ sürdüğü bir mekândır.

Kışla bahçesinin geçmişi çok eskilere dayanır. Andırının bütün toplantısal etkinlikleri, spor faaliyetleri burada yapılırdı. Siyasi faaliyet ve propaganda yerinden tutun, şehir kulübüne kadar ev sahipliği yapmıştır. Şimdilerde dinlenme, gösteri, tanıtım, sergi ve etkinliklerde kullanılmaktadır

.

Kışla bahçesi hem cazibesini kaybetmediği için hem de ziyaretlerin yoğunluğu nedeniyle yazılan artık yetmiyor. Yandaki eski ortaokul, şimdiki Anadolu Lisesi taşınacak. Bahçe bu yeri de içine alarak Camiye kadar genişleyebilir. Öyle olması da gerekir.

Andırının sembolü, cazibe merkezi, andırına her gelenin uğradığı, yaşayanlar da nice anılara konu olmuş, kışla bahçesi büyümeli, daha da canlanmalı ve yaşatılmalıdır.

Kışla bahçesi aslına dönüşün

Kışla Bahçesi Andırını anlatır. Bir bakıma Andırın demek Kışla Bahçesi demek.

Kışla Bahçesi Andırının ortasında Enişdibi'ni ve Hayvacık Ovasını (Andırının güneyi) gören park ki, Andırınlı olsun, yabancı olsun şehre gelen herkes kışla bahçesine uğrar. Uğramadan edemez.

Kışla Bahçesinin Andırın için önemini saymakla bitiremeyiz. İşte birkaçı en başta gelenleri

- Andırın ilk ve terk parkı
- Yazın sığağında halkın toplanma yeri
- Spor ve eğlencelerin yapıldığı yer.
- Buluşma ve görüşme yeri
- Sohbet ve toplantı yeri
- Umuma açık bir yer
- Yeşil park
- Çeşme ve su kaynağının çıktığı yer
- İlçenin seyir yeri
- Şehrin merkezi yeri
- Hükümet konağının bitişiği
- Okula, camiye yakın yer
- Gençlerin toplandığı yer
- Siyasi faaliyetlerin yapıldığı alan
- Çınar ağaçlarının gölgelediği yer
- En güzel çayın yapıldığı yer
- Buluşma noktası
- Sakin ve dinlenilecek yer
- Resim çekilecek yer

İşte böylesi bir yer eski, orijinal halinden uzakta. Çarşı ile bağlantısı dükkânlar yapılarak kesildi. Hükümet konağı tarafına açılan merdiven kaldırıldı. Köşesine kahvehane yapıldı.

Kışla Bahçesinin eski haline gelmesi için neler yapılmalıdır.

- Ortaokul kaldırılarak bir kısmı kışla bahçesine katılsın. Geriye kalan camiye katılsın.

- Öndeki kahve zemine gömülmeli
- Çarşı ile bağlantı kesilen katlı dükkânlar kaldırılmalı
- Hükümet konağına merdivenle geçiş yapılmalı
- Beton düzenlemeler azaltılmalı.
- Zemin çimlenmeli
- Tuvalet modern hale getirilmeli
- Uzağı seyredecek dürbünler konulmalı
- Küçük su oyunları yapılmalı
- Çeşme, mermerden, tarihi temsil eden mimaride yeniden yapılmalı
- Engelliler için ulaşım yolu yapılmalı
- Ahşap malzemeler kullanılmalı
- Kablosuz İnternet erişim ortamı sağlanmalı

NOT: Asri mezarlık yakınındaki Jandarma Karakolu, yeni hizmet binasının Çok Programlı Lise yakınına yapılması sonrası ÇPL öğrenci pansiyonuna dönüşmüştür.

Kaynaklar:

1. Yalçın Yayıcıoğlu (Eski Belediye Başkanı)
2. Mustafa Rüzgâr (Esnaf Odaları Başkanı, Babası Osmanlı Askeri)
3. Mehmet Yılmaz (Eski Belediye Zabıtası Emekli)
4. Mustafa Keleş(Yaşlı Vatandaş, Babası Çokak Karakolunda görev yaptı.
5. Mehmet Kayalı (Pınarbaşı Mah. Eski Muhtarı)
6. Firuzan Antepoğlu (Emekli Adliye Zabıt Kâtibi)

ALINTILAR

Keriman Aydın

Kışla Bahçesi

Bayram nedeniyle Aydınlık Yüzler Andırın grubu üye arkadaşlarla tanışmak için Kışlabahçesinde buluşalım diye karar verdik.

Kışla bahçesine geldim ama ben çok üzüldüm. Kışlabahçesindeki o güzelim çeşme kapatılıp üzerine kaldırım taşı döşenmiş.

O çeşme yada pınar oranın orijinalliğini tamamlıyordu, Kışlabahçesine ayrı bir tat, ayrı bir güzellik veriyordu.

Kışlabahçesi bir park ise, park susuz olmaz, hele de yazın nüfus yoğunluğu olduğu dönemde susuz bir park çok üzücü bir durum. Ayrıca oturulması için masalar yok denecek kadar az. WC ise yok. Esef duydum olması gereken en zaruri ihtiyaç hele de bayanlar için. Hiç hoş bir şey değil.

Yaprak Kürtül

Saklı Cennet: Andırın Da Kışla Bahçesi

Şimdiki durağımız Kışla Bahçesi. Bir Anadolu klasiği olan küçük iskemlelere oturuyoruz. Çaycı hemen bir Anadolu konukseverliği ile hemen bizi karşılıyor. Demli bir çay getiriyor. Burası diğer yerlere göre biraz daha serin. Üşüdüğümü hissediyorum. Ve o eşsiz manzaralardan biri daha önümüze serili. Ulu çınarların gölgesinde biraz kendimi dinliyorum. Burası insanın adeta beş duyu organına hitap ediyor. Görüntüsü, kokusu, hissi ve yaprakların, suyun sesi... Büyük şehirlerde insanlar rahatlamak için psikologlara gider. Sanırım burada insanlar buna gerek duymuyorlardır çünkü burası gerçek bir iç huzuru veriyor, dinlendiriyor. Bana kalsa bir ömür burada durabilirim.

BİR ANI

Hüsnü Karcı

2.47. Kışla Bahçesi Sergilerle Şenlendi

Kışla Bahçesi'nde açılan sergiler Kışla Bahçesi'ni hem şenlendirdi hem de duygulu anlar yaşattı.

Kışla Bahçesi Andırının en serin yeridir. Aşağıdan iniş dibinden esas yol hiç kesilmez. Her an serinlenen kalabalık bulunur. Buna sergilerde eklenince kışla bahçesi doldu taşı.

Kışla bahçesi dolmakla kalmadı. Duygulu anlara sahne oldu. Türkiye'de ilk defa ilk TBMM üyelerinin toplu resimleri sergisi TBMM başkan vekili milletvekilimiz Nevzat Pakdil tarafından açıldı. Her resim bu memleketi hür ve bağımsız kılan çelik iradenin tarihi birer belgeleriydiler. Neler yaptılar, neler çektiler. Her resme baktıkça vatan görevinin ağırlığının altında eziliyor gibiydik.

Andırın postasının ilk sayısı ile son sayısı arasında manşet başlıklara göz gezdirirken Andırın geçmişinde gezinti yaptık. Hayatımızın dönemlerine adeta tanık oldu. Bir zamanlar sadece baktığımız gazetenin bugün değerini anladıkça, geçen yıllara hayıflanmadan edemedik.

İkinci Yazıları ile Andırın ne güçlü tanınmış. Şimdi anlıyoruz. Dışarıda biri size Andırının şair ve yazar yönünü anlatır. Konu İkinci Yazılarına gelir. Rahmetli Mehmet Ali Zengin ne isabetli iş yapmış.

Sade vatandaşın ilim adamların yazar-çizerler arasında İkinci Yazıları ekolümden gelenler var. İkinci Yazıları keşke devam etse.

Orhan Benli modern resim sergisi Andırın'da ilk oluyor. Orhan Benli her mekânda, modern sanat gösterilerinde sergi açıyor. Türkiye'nin yaşayan ilk beş ressamı arasında bir değer. Modern resim çizgileri köklerini Andırından, toroslardan olduğunu hissediyoruz. Bu değerın kıymeti bilinmeli.

Tarihi belgeleri harmanlayan özellikle yakın tarihimizi gün ışığına çıkaran tarihçe-yazar Cezmi Yurtsever sergisi bin bir mesaj veriyor. Çok emek verilerek hazırlanan bu çalışmalar her türlü övgüye layıktır. Andırın tarihi yazarı Cezmi Yurtseveri genç kuşaklara ulaştırmalıyız.

Andırın Gelişim Platformun Kadirli Temsilcisi Mustafa Demirci önderliğinde sergilenen Çanakkale Destanı bize vatan bilincini gözümüze, kulağımıza, beynimize işliyor. Kışla bahçesinde bir zamanları askerlere ev sahipliği yapmış. İsmi oradan geliyor. Kışla bahçesinde Çanakkale Destanı sergisi birbirine ne güzel yakışmış. Gezen herkes bu destan sayfalarının önünde hem duygulandılar hem de gururlandılar. Sayenizde kışla bahçesinde serin serin oturuyoruz.

Mustafa Demirci

Kışla bahçesinde üç sergi birden...

3. Andırın Yayla ve Doğa Şenliği kapsamında Kışla Bahçesi'nde üç sergi birden açıldı. Sergi üç gün süre ile açık kaldı. Festival süresince bütün Andırın'lılar sergiyi gezdiler.

Kışla Bahçesinde Çanakkale Şehitleri Sergisi, Andırın Tarihi Resimleri Sergisi, Andırın Postası ve İkinci Yazıları Sergileri birlikte açıldı. Serginin açılışında konuşan Andırın Gelişim Platformu Başkanı Sn. Ahmet NARİNOĞLU geçen yıl olduğu gibi bu yıl da Kışla Bahçesi'nde şenlik kapsamında sergiler açtıklarını Kışla Bahçesi'ni bundan böyle Açık Hava Kültür Merkezi'ne dönüştüğünü söyledi. Andırın Belediye Başkanı Baki TEZCAN da Kışla Bahçesi'nde sergi, kermes, şölen gibi her türlü açık hava faaliyetlerinin yapıldığını burada açacağımız sergilerin Andırın kültürünü geliştirdiğini dışarıdan gelenlere Andırını tanıttığını söyledi.

Sergiye ev sahipliği yapan, Gazeteci İskender ZENGİN, Platform Kadirli temsilcisi Mustafa DEMİRCİ ise ayrı ayrı sergileri gezenlere bilgiler verdiler.

ŞİİRLER

KIŞLA BAHÇESİ

bence vakit tamam
Israrda yersiz
Ömrümün son anı
Geçiyor sensiz
Haybeye yorgunum
Bedenim hissiz
Affedin dostlarım
Gidiyorum ben
Kışla bahçesinde
Son çay ı içip
Hayat tarlasında
Ne varsa biçip
Merkez caminden
Son defa geçip
Affedin dostlarım
Gidiyorum ben

Fakı HAŞİMOĞLU

Kışla Bahçesi

Celil ÇINKIR

Nerenden başlasam nasıl anlatsam
Andırın simgesi Kışla Bahçesi
Çınarlar altında yorgunluk atsam
Buz gibi gölgesi Kışla Bahçesi

Toros Dağlarında Maraş ilinde

Yeşil Andırın'ın orta yerinde
Hem mazi hem bugün hem de yarında
Büyüler herkesi Kışla Bahçesi

Osman Tufan sende karargâh kurdu
Kuvvayı Milliye bağrında durdu
Dünyaya gücümü burdan duyurdu
İstiklal belgesi Kışla Bahçesi

Dışlık geçirmede payı bir başka
Muhabbet ederken çayı bir başka
Asırlık taslarda suyu bir başka
Şırıldar çeşmesi Kışla Bahçesi

Cırlavuklar ahenk ile ötüşür
Bağrında rengârenk çiçek kokuşur
Sana Cennet desem inan yakışır
Cennetin kardeşi Kışla Bahçesi

Yaylacı durağı Kartal Yuvası
Menekşe gül kokar temiz havası
Atamızın bize eşsiz mirası
Kültür hazinesi Kışla Bahçesi

Yaz gelince cıvıl cıvıl olursun
Güz gelince melûl mahzun kalırsın
Zemheride beyaz dona girersin
Kaderin cilvesi Kışla Bahçesi

Zopurlu havada dumanı başka

Gurûbu bir başka Tan'ı bambaşka
Havyacıktan baksan gelirsin aşka
Doğa harikası Kışla Bahçesi

Enişdibi düzü sana yaslanır
Gurbette hayalim senle süslenir
Seninle başka yer zor kıyaslanır
Huzurun adresi Kışla Bahçesi

Bunaltsa Temmuz'un sarı sığığı
İhtiyara gence açar kucağı
Karış karış dolar köşe bucağı
Gönüller köşesi Kışla Bahçesi

Ebediyen sürsün eşsiz dokusu
Bir başkadır onda çimen kokusu
Nesilden nesile geçsin öyküsü
Sevdamın türküsü Kışla Bahçesi

26 Nisan 2008 - İstanbul

Cırlavuk: Ağustos Böceğı
Dışlık geçirme: Hoşça vakit geçirme
Zopur: İnce ince yağın hafif yağmur

KIŞLA BAHÇESİ SERGİLERLE ŞENLENDİ

Kışla Bahçesi'nde açılan sergiler Kışla Bahçesi'ni hem şenlendirdi hem de duygulu anlar yaşattı.

Kışla Bahçesi Andırının en serin yeridir. Aşağıdan iniş dibinden esas yol hiç kesilmez. Her an serinlenen kalabalık bulunur. Buna sergilerde eklenince kışla bahçesi doldu taşı.

Kışla bahçesi dolmakla kalmadı. Duygulu anlara sahne oldu. Türkiye’de ilk defa ilk TBMM üyelerinin toplu resimleri sergisi TBMM başkan vekili milletvekilimiz Nevzat Pakdil tarafından açıldı. Her resim bu memleketi hür ve bağımsız kılan çelik iradenin tarihi birer belgeleriydiler. Neler yaptılar, neler çektiler. Her resme baktıkça vatan görevinin ağırlığının altında eziliyor gibiydik.

Andırın postasının ilk sayısı ile son sayısı arasında manşet başlıklara göz gezdirirken Andırın geçmişinde gezinti yaptık. Hayatımızın dönemlerine adeta tanık oldu. Bir zamanlar sadece baktığımız gazetenin bugün değerini anladıkça, geçen yıllara hayıflanmadan edemedik.

İkinci Yazıları ile Andırın ne güçlü tanınmış. Şimdi anlıyoruz. Dışarıda biri size Andırının şair ve yazar yönünü anlatır. Konu İkinci Yazılarına gelir. Rahmetli Mehmet Ali Zengin ne isabetli iş yapmış.

Sade vatandaşın ilim adamların yazar–çizerler arasında İkinci Yazıları ekolünden gelenler var. İkinci Yazıları keşke devam etse.

Orhan Benli modern resim sergisi Andırın’da ilk oluyor. Orhan Benli her mekânda, modern sanat gösterilerinde sergi açıyor. Türkiye’nin yaşayan ilk beş ressamı arasında bir değer. Modern resim çizgileri köklerini Andırından, toroslardan olduğunu hissediyoruz. Bu değerın kıymeti bilinmeli.

Tarihi belgeleri harmanlayan özellikle yakın tarihimizi gün ışığına çıkaran tarihçe-yazar Cezmi Yurtsever sergisi bin bir mesaj veriyor. Çok emek verilerek hazırlanan bu çalışmalar her türlü övgüye layıktır. Andırın tarihi yazarı Cezmi Yurtseveri genç kuşaklara ulaştırmalıyız.

Andırın Gelişim Platformun Kadirli Temsilcisi Mustafa Demirci önderliğinde sergilenen Çanakkale Destanı bize vatan bilincini gözümüze, kulağımıza, beynimize işliyor. Kışla bahçesinde bir zamanları askerlere ev sahipliği yapmış. İsmi oradan geliyor. Kışla bahçesinde Çanakkale Destanı sergisi birbirine ne güzel yakışmış. Gezen herkes bu destan sayfalarının önünde hem duygulandılar hem de gururlandılar. Sayenizde kışla bahçesinde serin serin oturuyoruz.

2.48. Andırında Dağdan Dağa Asma Köprü

Çukurova’da birbirine kavuşan iki dağın arasına kısık derler. Daha da derin, geçilmez, iki dağ arasındaki yarığa kapız derler. Kısıktan mutlaka bir dere, çay geçer. Dere boyunca kıvrımlı, inişli, yokuşlu, bükümlü yol geçer. Bu devirde makine gücüyle dağlar yarıyor, yol geçiyor. Geçiyor ama kısıкта doğallık kalmıyor. Ve her kısığın bir adı olur, nice nice hikâyesi olur.

Andırında da kısığa yamaçtan yamaca asma köprü yapıldı. Önce aşağıya küçüğü, sonra yukarıya büyüğü yapıldı. Kısığa gelince dere vardı gömüldü, yamacın iki tarafından çıkan su vardı. Pınar şeklinde akardı. Onlar yerleri kayboldu. Bereket versin aşağıya yol boyuna alınarak yaşatıldı.

3 yıl önce andırın şehir merkezi girişinde Tufanpaşa Mahallesi ile yeni mahalleyi birbirine bağlayan asma köprü hizmete girip yoğun ilgi görünce, bu köprüden daha büyük, daha uzun ve daha yüksek ikinci bir asma köprü yapımına karar verildi.

Andırın belediyesince yeni mahalle horlavuk (topaktaş) ile yine aynı mevkide bulunan ve halk arasında üç oluk diye tabir edilen iki yaka arasına yapılan asma köprü 360 metre uzunlukta, yerden 100 metre yükseklikte Andırın çevre yolu üzerinden geçiyor.

Hizmete açıldığı ilk günden itibaren Türkiye'nin gündemine oturan, dünya basınında kendine haklı bir yer bulan alanında Türkiye'de bir ilk olan çifte minareli köprüler ile birlikte Kahramanmaraş'ın incisi, doğa, tarih ve kültür şehri olan Andırında yayla turizminin yanı sıra köprü turizmi başladı.

Andırın belediyesi tarafından yapılan asma köprü dünyanın gündemine oturdu. Çokta yankı uyandırdı. Burada başta sosyal medya etkili oldu. Andırını hiç görmeyen birisi sosyal alemde gezinirken Andırın asma köprüye tanık oldu. Sosyal gruplar bunu işledi. Gazeteler yazdı. Televizyonlar haber yaptı. Velhasıl fazla tanıtım emeği harcamadan köprümüz meşhur oldu.

Andırın meşhurları zaten vardı. Tirşik, kabak, kaleler, yaylalar ve ötekiler derken birde köprü eklendi. Peki adı bile konmamış Andırın köprüsü nasıl doğdu, ne zaman, nasıl, ne yollar yapıldı? Yapılış gayesi neydi? Sonuçları ne oldu? Birazda bu gözle bakalım.

Önce halk ne dedi? Vatandaşların bir kısmı çok iyi olmuş, Andırını tanıtır, turizm çeker dediler. Bir kısmı Andırının daha öncelikli konuları/işleri vardı, önce onlar yapılmalıydı dediler. Bazıları kısmı fikir beyan etmedi.

Politikacılara gelince, iktidar tarafı haklı, yerinde, faydalı, başarılı bir proje buldu. Muhalefetin bir kısmı muhalefet yaparken takdir edenlerde oldu.

Ya dışarıdaki Andırınlılar. Hepsi doğru, turizme katkısı olan, faydalı, Andırını tanıtacak proje dediler. Yabancılar da benzer görüşü paylaştılar. Yabancıların içinde ekseriya yaylacılar vardı. Sırf duyan meraktan gelenlerde vardı.

Böylece andırının içinde yaşayanlar, dışarıdakiler, yaylacılar, yabancılar yaz günleri sabahtan geç saatlere kadar köprü üzerinden geçtiler, döndüler. Hem merak hem heyecan hem de adrenal vardı.

Asma köprünün iki yakasında ayaklarda yani köprüye ulaşan yerlerde mekanlar yapıldı. Sarımsak dağı tarafında adeta yeni bir kale yapıldı. Mesire yerleri, oturma grupları, oto parklar, banklar hazırlandı. Tarhana olan dondurmadan, mısırdan, gözlemeden tutun her çeşit yöresel tatlar, lezzetler, yiyecek ve içecekler sunuluyor. Adeta bir panayırı andırıyor.

Köprünün ünü Türkiye sınırlarını taşıdı. Sosyal medya zaten dünya köyünde her tarafa duyurmuştu. Ta İngiltere'den ödül geldi. İngilteredeki bir kuruluş "şehir yönetiminde mükemmellik" ve "yılın şehir yöneticisi" dallarında ödüle layık gördü.

Andırınlı gazeteci-araştırmacı İskender Zengin köprüyü geniş biçimde işleyerek yazılı-görsel-sosyal medyada yer almasını sağladı. Bu açıklamalarında köprü bütün yönleriyle kamuoyuyla paylaşıldı. Biliyoruz. Her yeni tepki çeker. Andırın için bir yenilikten öte insanların köprü vesilesiyle Andırına geldikleri, harcama yaptıkları, ekonomiyle, turizme, kültüre katkı sağladıkları bir hakikat.

Andırında dağdan dağa değil gönülden gönüle köprüler kuruluyor. Tespitimizde budur. Andırına hayırlı olsun.

2.49. Tarihten Köy Araştırması

Nedense toplum araştırmaları memleketimizde yapılamıyor. Geçmişiz yani sosyal, kültürel tarihimiz hakkında fazla bilgimiz yok. Dede ve ninelerimizin hatırladıkları fulü bilgilerinden öte gidemiyoruz. Oda yüz yıla varamıyor. Hâlbuki atalarımız bir yıldır bu topraklarda yaşıyor. Geçmişiz maalesef karanlık. Tarihe yolculuk yapıp aydınlatamıyoruz da. Elde kayıtlar yok, belge-bilgiler yok. Dün öyle iken bugün nasıl?

Bugün de dünden farksız. Herkes okuryazar. Kayıt tutma imkânları var. Yazma, resimleme, belgeleme oldukça kolay. Ama yinede olmuyor. Nedense olmuyor. Hayıflanmak yerine çaba göstermek bize düşüyor. Çin atasözünde karanlığa hayıflanacağına bir mum yak. Şimdi mum yakma zamanı. Bu nedenle köylerimizde toplum araştırmaları yapmalıyız diyoruz.

Andırının sosyal tarihi henüz yazılmadı. Eğer yazılırsa yalnız Andırın değil Toros kuşağı, hatta çukur ovanın tarihi olacak. Çünkü Andırın göç yolu üzerinde toplum Toroslar, Çukurova toplumu ile iç içe yaşıyor. Hayvancılığın, konar göçerliğin yoğun yaşandığı geçmişte, yazın yaylalar, kışın ova yaşamı vardır. Toros insanları ekmek ve çalışma uğruna çukur ovaya inerlerdi. Bugünde hayattaki birliktelik yayla turizmi ve kültürü adıyla devam etmektedir.

Andırın tarihinden bir yaprak geniş bir coğrafyanın geçmişinden izler taşımaktadır. Andırın çukur ova ayrılmazlığı bize bunu gösterir.

İşte aramızdan çıkan bir aydın, araştırmacı bu sancıyı ta o yıllar çekmiş. Kendi çabalarıyla köy araştırmaları yapmıştır. 1970’li yıllarda Halk Eğitim Müdürü olan Remzi Çingil köy öğretmenlerine, kurs öğretmenlerine yol göstererek, ödev şeklinde köy derlemeleri yapmıştır. Onlar bugün elimizde.

Saha çalışmaları, yerel aştırmalar 1970 ‘li yılları kapsar. Araştırmalar köylerde çalışan okul öğretmenleri ve Halk eğitim kursu öğreticileri tarafından yapılmıştır. Araştırmalar genellikle derleme niteliğindedir. Görüşmeler, gözlemler, tespitler, söyleşiler toparlanarak rapor hazırlanmıştır.

Metodolojik sıraya ve sisteme bağlanarak topluma sunmak istiyoruz. Öğretmenler, öğrenciler, muhtarlar, imamlar ve vatandaşlarımıza teşekkür ediyoruz.

Belgesel niteliğinde çalışmalar ilerledikçe geçmişte kimlerin gelip geçtiğini, kimlerin ne emekler verdiğini ne niyetler taşıdığını göreceğiz. Onlar dünün isimsiz kahramanlarıdır. Bizde çabalarını kalıcı kılmak istiyoruz.

Tırşık Dergisi kendisi tarih olan araştırma metinlerini yeniden düzenleyerek köy köy yayınlamaya başlıyor. Toplumumuzun bilgi, kültür, yaşam zenginliğini okuyunca anlıyoruz.

Sosyal-Kültürel tarihimizin bir hazine olduğunu hayretle görüyoruz. Hala bu sahada saklı hazineleri gün yüzüne çıkaracak araştırmaları bekliyoruz.

Araştırma dizisi köyler başlık alınarak yayınlanacak. Metinler orijinal (yanıldığı) haliyle, değiştirilmeden yayınlanacaktır. Okuduğumuzda memleketimizi yeniden hayranlıkla seveceğimize yürekten inanıyoruz.

Bu çalışmaları sürerken, elde kalan kültür varlık ve kültür değerlerini ortaya çıkarmak için. Tırşık Dergisi, Andırın Milli eğitim Müdürlüğü, Kurumlar, muhtarlar, STK'lar iş birliği ile sosyal saha araştırmaları, derlemeler yapmayı planlamaktadır. Katkı ve desteklerinize muhtacız.

2.50. Maya Tuttu

Andırın Gelişim Platformu ikinci sınavını verdi. İlki 2007 Mayıs'ında İstanbul'da 1.Andırın Çalıştay'ı idi. İkincisi Ankara buluşması oldu. 21 Ocak 2007 Pazartesi akşamı Andırın temsilcileri, Kahramanmaraş, Adana ve Osmaniye milletvekilleriyle bir araya geldiler.

Üç ilin milletvekillerinin birlikte olmasının birkaç sebebi var. Önce bunları sıralayalım.

- Adana, Osmaniye, Kahramanmaraş Çukurova'yı oluştururlar.
- Andırın üç ilin coğrafyasının kesiştiği bölgedir.
- Göç, yayla ve ulaşım yolları üç ili Andırında buluşturur.
- Andırın Çukurova'nın ortak kültürünün harman olduğu yerdir

Andırın ortak buluşma noktası olduğundan Andırın üç ili birden ilgilendirdiği gibi üç ilden de etkilenmektedir. Neticede hem Andırını hem de Çukurova illeri birbirlerini tanımalı, gelecekleri için birlikte yol almalıdır. Bu görüşten hareketle Ankara buluşması gerçekleşti. Biliyoruz ki Andırının kalkınması üç ili de ilgilendirmektedir. Andırının gelişmesinde Çukurova illerinin katkı ve desteği aranılmaktadır. Çünkü Andırın Çukurova'nın bir

parçasıdır. Bölgenin geleceğinde Andırının önemli yeri olacaktır. Andırın sız Çukurova eksik kalır. Bunun delilleri elimizdedir.

- Andırın Çukurova'nın yazın vazgeçilmez, ikinci yaşam alanıdır.
- Andırın yayla'dır.
- Andırın ırmak ve suları ovayı sulamaktadır.
- Andırının doğası ve bitki örtüsü Çukurova ya hayat katmaktadır.
- Çukurova ulaşımı Andırından geçmektedir.
- Andırın kültür ve değerleri bölgeye aittir.

Artık Andırına Çukurova bölgesinin parçası olarak bakmalıyız. Böyle bakıldığı zaman projeler yatırımlar hizmetler daha gerçekçi olur.

Ankara buluşmasında kimler hedeflenmişti;

- Başta Andırın kökenli sivil toplum örgütleri.
- Andırın yöneticileri.
- Andırını temsil eden kişiler.
- Andırın dışına taşmış iş adamı, bürokrat, üniversite mensupları, kariyer sahibi kişiler

Deyim yerindeyse 81 vilayette bulunan saydığımız nitelikteki insanlar katıldılar. Hedefte seksen kişi varken üçe katlandı. Salon yetmedi. Daha çok insan hedeflenseydi yine katılım olacaktı.

Ankara buluşmasına gösterilen teveccüh pek çok mesaj veriyor. Her katılan kendisine bundan mesaj almıştır.

- Artık Andırın tabandan temsil edilmelidir.
- Andırının sahibi, Andırında yaşayanlar yanında, dışarı taşmış büyük kitledir
- Andırın'a sivil toplum örgütleri eliyle sahip çıkılmalıdır.
- Andırın projeleri Andırın dışındakiler eliyle yürütülmektedir.
- Andırın insanının bilgi, birikim ve uzmanlığının memleketine dönme zamanı gelmiştir.

Ankara buluşması bizim için iyi olmadı diyenlere katılıyoruz. Buluşma hepimize sorumluluk verdi. Andırın üzerine düşünmek, tartışmak, memleketten kopmamak,

meselerine eğilmek, proje üretmek, iş birliği yapmak, destek olmak gibi mesuliyetler. Platform olarak çaldığımız maya tuttu. Buluşmaya katılan her Andırınlı bundan sonra kendini memleketine karşı mesul hissetmeye başlayacak. Hedefimizde buydu.

Ankara buluşmasında yalnızca Andırınlılar milletvekilleriyle bir araya gelmedi. Kendi aralarında da biraya gelerek tanıştılar, kaynaştılar. O tabloyu, yaşanan saatleri anlatmak yetmez. Yaşamak lazım. Kırk yıldır ilk defa karşılaşan okul arkadaşları. Birbirini kaybeden dostlar. Görüşemeyen yakınlar o gün duygulu anlar yaşadılar. Hâl hatır soruldu. Adresler, telefonlar verildi. Görüşme istekleri dile getirildi.

Ankara buluşması farkında olunmadan, Andırın mahalli yöneticilerini bir araya getirdi. Kaymakam, Belediye başkanları, Kurum yöneticileri, Sivil Toplum Yöneticileri, Ankara’da Andırını doyasıya konuştular, tartıştılar.

Andırının kültür ve değerleri buluşmada olabildiğince ortaya çıktı. Ankara’nın eksilerdeki soğukluğunu, insanlarımızın sıcaklığı hiç hissettirmedi. Samimiyet, iyi niyet, kucaklaşma, sohbet, muhabbet, hâl hatır soruşlar. Ülkemizin bizi biz yapan değerlerinin modern kentlerin kıskacında bu denli yaşanması karşısında söylenecek söz bulamıyoruz. Adeta susamış gönüllere su serpildi.

Ankara buluşmasında Andırın ve bölgenin meseleleri ele alındı. Buluşma sanki proje toplantısına dönüştü. Andırın merkezde, kendini ilk defa sergiledi.

Andırın Akçadağ’da 1700 rakımlarında ailesiyle yaylayan Halil bebek Andırın’ın sembolü oldu, buluşmada. Ortak vizyon “Halil’in geleceği Andırın’ın geleceğidir” kabulü oldu.

Biz Andırınlılar Platform etrafında Halil’in geleceği için var olduğumuzu ilan ediyoruz.

Sayın Bakanım;

Sizler de iyi bilirsiniz ki; Allah, dünya nimetlerinin en büyüğünü, en çoğunu (arzını), üstün vasıflarla donattığı en yüce varlık olan ‘insana adamıştır; akıl- mantık denen özellikleri de beraberinde vermiştir.

İnsan, aklı- mantığı doğru ve paralel kullandığı takdirde müspet işler yapar; kullanamadığı takdirde menfi işlere tevessül eder, kendine, ailesine, çevresine, topluma zarar veren olarak karşımıza çıkar.

Yaradan tarafından sunulan nimetleri tüketmek; tüketirken de yok etmemek, korumak, kollamak geliştirmek, insanoğlunun asli vazifesi olmalı. Elbette ki Allah tarafından kurgulanan tabiatın da yasaları vardır; Allah, yasalarının doğru uygulanış biçimini insanoğlunun irade ve vicdanına bırakmıştır... Yasalar çiğnendiğinde ise tabiat, savunma pozisyonuna geçerek, insanoğluna gerekli dersleri vermiş; vermekten de asla geri durmamıştır, durmayacaktır da!.. Çünkü, her şey denge üzerine kurulmuştur.

Kâinat öyle bir sonsuzluk, Dünya, içerisinde barındırdığı canlı-cansız tüm varlıklarıyla öyle bir sırdır ki, insanoğlu hala bu sırta akıl- kabiliyet- ve mevcut bilgilerle tam olarak erişebilmiş değildir...

Türkiye; sınırları çizilmiş konumu itibariyle, dünyanın en güzel coğrafyaları arasında yer almakta. Bizler, bu coğrafyada nefes alarak hayatımızı idame ettirdiğimiz için, kendimizi şanslı addetmeliyiz. Havası, suyu, yer altı-yer üstü kaynakları, tarımsal ürünleri, fauna ve florasıyla...

Görünen o ki, insanoğlunun üretim ve tüketim anlamındaki hırsı; bazen aklın önüne geçmekte, kimi zaman, tamiri ve/veya geri dönüşü pek mümkün olmayan olumsuzluklara sebebiyet verebilmekte!

Batı'nın Sanayi Devrimi; başlangıcından günümüze değin seyrini sürdürürken, azgın bir şekilde ihtiyaç duyduğu ham madde gereksinimleri nedeniyle, çevreye- doğaya olabildiğince zarar vermiş/vermektedir de! Bu durum, paralelinde 'rant ekonomisi' gerçeğini ortaya çıkarmış; şehirler büyüdükçe büyümüş, şehircilik anlayışı değişmiş, arz/talep dengesiyle, üretim ve tüketimi ekonomisinin büyük ve açık pazarları haline gelmiştir. Şehirleşme; mekanikleşen insan yığınlarının sosyal ve kültürel değişim ve dönüşümünü de beraberinde aşındırmıştır. Değerler; yerini, ruhsuzlaşan 'Tüketim Ekonomisi Çılgınlığına' bırakmıştır.

Madem ki her şey insanoğlunun mutlu ve kaliteli yaşamına dair idi; o halde, sakıncalı gıdalardan tutun da çevresel tahribatlara- canlıların sağlığına kadar uzanan bir dizi olumsuzluklar, yine insanoğlunun iradesi, hırsı ve egosunun eseri değil midir?

Çevreyi koruyanlar ya da koruma iradesinde –düşüncesinde olanlar, en az çevre tahribatları kadar cesur ve dirayetli olmalı ki yaşanabilirliğin sürdürülmesine katkı sağlayabilsinler...

‘Tek Dünya’da yaşıyoruz. Tüm insanlık, birlikte bu dünyanın havasını solumakta, nimetlerinden faydalanmaktadırlar... Paylaşım da bir şekilde eşit olmalı.

Türkiye ölçeğinde bir değerlendirme yaparsak; yıllara dayanan süreç içerisinde, her geçen gün artarak devam eden çevre ve doğa tahribatının, olumsuz yansımalarını ayan beyan görmekteyiz. Süreç böyle devam ederse, bizden sonraki nesiller için bir ‘facianın’ yaşanmayacağını garantisini kim verebilir?

Buradan şuna varmak istiyoruz; ‘enerji üretimindeki alınan yanlış kararların tashihi’ ve ‘çevreye-doğaya zarar vermeyen, “yenilenebilir” alternatif-temiz enerji kaynaklarının harekete geçirilmesi’ hususuna...

Son zamanlarda, bilimsel çalışmaların ışığında, yenilenebilir birçok enerji kaynakları üzerinde bulgular elde edilmiştir (rüzgâr, güneş, hidrojen ve bor vb).

Gazete haberlerinde ifade edildiği üzere, Enerji Bakanlığı’nın Milli Güvenlik Kurulu’na sunduğu raporda da, Türkiye’nin güneyine bakan bölgelerde yatırım yapıldığı takdirde yenilenebilir-temiz ‘güneş enerjisi’ potansiyelinin mevcudiyetinden söz edilmekte... Hatta, güneş enerjisinin, Türkiye’nin şimdiki mevcut, yıllık enerji tüketiminin iki katı kadar enerji elde edebileceği projesi mevcut iken, doğaya –çevreye zarar veren enerji politikaları üzerinde neden ısrarcı oluruz; bunu sebeplerini anlamak istiyoruz? Ve hatta, Hidrojen Enerjisi konusunda otorite olan Prof. Nejat Veziroğlu’nun ifade ettiği üzere, belki de on yıl içerisinde, herkes kendi evinin enerji ihtiyacını su ile (suyun, hidrojene-hidrojenin, elektriğe dönüştürülmesi) karşılayacaktır (Japonya’da su ile çalışan otomobil icadı gibi). Duyarlı vatandaşlar olarak, söz konusu politikaların bir daha; gözden geçirilmesini ummak istiyoruz.

Yereldeki halkın ve Sivil Toplum Kuruluşlarının konu üzerindeki hassasiyetlerini-demokratik tepkilerini anlayışla karşılanmasını diliyoruz.

Havamız, her geçen gün biraz daha kirleniyor!.. Zaten kurumakta ve/ veya kurumaya yüz tutmuş su kaynaklarımız da kirleniyor; doğa kirleniyor, çevremiz kirleniyor; en fenası ise, bütün bu saydıklarına sebep olan, zihinlerimiz kirleniyor!

Ne yazık ki, her fenalık, insanoğlunun eseri olarak ortaya çıkmakta!.. Bunun başlıca sebepleri ise, eğitim eksikliği, duyarsızlık, beşerî münasebetlerin-sosyal-kültürel ilişkilerin; yani, insan kalitesinin zayıf-eksik-bencil olması halidir!

Dünya, küresel ısınmayla birlikte, birçok felaketi de beraberinde sürüklemekte!.. Başta, susuzluk olmak üzere, susuzluğun getirdiği kuraklık; kuraklığın yaşam alanlarına müdahalesi!.. Birçok bitki ve canlı türlerinin yok olması; Tarım rekoltelerindeki düşüş...

Orman varlığının, su kaynaklarının (yağış+mevcut rezerv) varlığı ile orantılı olduğunu herkes bilir. Bilinçsiz ağaç kıyımına bir de kasıtlı-kasıtsız orman yangınlarını ve de ağaç sevgisizliğinden kaynaklanan kıyımları da hesaba katarsak, gerisini varın siz hesap edin!.. Kısa zamanda içerisinde ‘Çöle Dönmüş Bir Türkiye Manzarası’yla karşı karşıya kalmamızı ‘tatsız bir şaka’ olarak algılamayız herhalde!..

Gerçekler pek hoşumuza gitmese de bilim adamları ve/veya konu üzerinde hassasiyet gösteren tüm kurum-kuruluşlar bilimsel raporlarını yetkili organlara aktarmakta, ‘acil’ koduyla tedbir alınmasını istemektedirler.

Türkiye, buna paralel olarak, hızlı bir erozyon sürecini yaşamakta!.. Her yıl kaybettiğimiz toprak hacmini ölçüme vurursak, bilimsel verilere göre, Kıbrıs büyüklüğündeki toprakla eşleştirdiğini söyleyebiliriz! Erozyonun üstüne bir de kuraklığı belasını eklersek, çölleşmenin kaçınılmaz olduğunu abartmış olmayız her halde.

Peki, bu uygulamaların hukuki sorumluluğunu bir tarafa bırakalım, vicdani sorumluluklarını nasıl taşıyacağız?

Evet. Andırın; bir orman bölgesidir. Güney Doğu Anadolu Bölgesi’nin el değmemiş (ama; şimdi değişiyorlar) ender yerleşim alanlarından biridir. Suyu, ormanı, havası, karşılık olarak başka hiçbir değerle ölçülemez!

Çınar Geçidi’ne baraj yapılacağı duyumunu alınca, sanki bedenimizden bir parçanın koparılması kadar ‘acı’ hissettik; çok üzüldük! Nasıl üzülmeyiniz ki; doğa harikası bir yer. Baraj; üstelik enerji amaçlı yapılacakmış. Her ne sebepten olursa olsun, oraya baraj yapılması doğru bir proje midir? Bilemeyiz ama, projenin yeniden gözden geçirilmesini arzu ediyoruz. Üstelik, alternatif projeler yapılabilmesi mümkün iken. Aldığımız duyuma göre, ilk proje makul bir yerde yapılacakken, neden proje değişikliğine gidildi, onu da anlayamadık? Kamuoyunu aydınlatmak maksadıyla açıklayıcı- tatmin edici bilgiler de verilmiyor.

‘O coğrafyada yaşayan insanların, o coğrafyaya sahip çıkma-koruma –ve kollama hakkı vardır. Yanlış projelere karşı savunma hakkı da olmalıdır’ diye düşünüyoruz; bir hukuk devletinde yaşıyor isek eğer.

Çınar Geçidi, Andırınlıların önemli bir mesire ve nefes alabildiği alandır. İlçeye ve civar köylere yakın olması ise ayrıca bir avantaj teşkil eder. Hemen, herkesin beynine kazınmış mazileri de vardır Çınar Geçidi’nde. Suyu, havası, doğası ile Andırın için ’eşsiz’ bir güzelliştir.

Sayın Bakanım;

sizi 10 Ağustos 2008 tarihinde yapılacak olan “Andırın Buluşması”na; doğa –çevre ve kültür adına tüm Andırın Halkı ve Sivil Toplum Kuruluşları olarak, Çınar Geçidi’ne davet ediyoruz. Davetimize icabet etmeniz, bizleri mutlu edecektir! Bu vesileyle, baraj yapılacak alanı yerinde görmeniz, fikrinizin değişmesine sebep olabilir!..

Fırtına Vadisi kurtuldu; sıra Çınar Geçidi’nde...

Saygı ve Sevgilerimizi arz ediyoruz...

Ahmet NARİNOĞLU

Andırın Gelişip Platformu Başkanı

2.51. Neden

Andırın üzerine yazan, düşünen, araştıran insanlarımız var. Hepsi aynı noktayı işaret etmektedir. Yani hepsi şu ortak kanaatte bulunmaktadır.

‘Andırın şimdiye kadar devlet eksenli gelişmek istedi. Ancak geldiği yer hak ettiği yer değil. Andırın strateji geliştirip insanı ve kaynaklarını kullanacak kendi eksenli politika kullanmalıdır. Gelişmesi bu yolla sağlanmalıdır.’

Bu görüşü kabul edersek pek çok şeyin değişmesi gerekir. Kendimizi sorgulamalar başlar. Yeniden içimize dönmemiz gerekir. Bazı sorular sorarak bu yaklaşımı insanımızdan, yapımızdan başlayarak açmaya çalışalım.

Andırın neden istediği gibi gelişmiyor? Bu soruya en ucuz-kolay cevap verme yolu ‘politika’ denecek. İş politikaya atmak sorumluluktan kaçmak anlamına gelir. Şimdiye kadar bir yörenin gelişmesi için; yer altı zenginlikler, yerüstü zenginlikler, yollar olması yeterli sayılıyordu. Bunlar olduğu halde kalkınamayan pek çok yerler var. Nedenine indiğinizde kaynakları harekete geçirecek, kullanarak yatırıma dönüştürecek, işletecek insana ihtiyaç var. Mesela, devletin baraj ve sulama sistemi yapıp halka verdiği çoğu tesisler işletilemiyor. Organizasyon ve işletme gerekiyor. Yani iş gelip insana dayanıyor.

Andırında konuşmalar arasında ‘Neden iş adamlarımız az’ diye tartışılır. Aslında kastedilen Andırın içinde veya dışarıda iş adamlarından Andırına yönelenlerin sayısıdır. Andırından baktığımızda dışarıda iş adamı olmuş insanların neden memlekete yönelmediği doğru bir eleştiri olabilir. Ama dışıyla tırnağıyla yer edinmiş dışarıdaki müteşebbislerin önce belli seviyeye gelmesi, sonra sosyalleşmesi normaldir.

Bu açıdan bakarsak büyük sermaye ve iş adamlarımızın azlığından bahsedebiliriz. Madalyonun öbür yüzüne bakalım. İş adamlarımızın arkasında olmak, yanında bulunmak, desteklemek, güç katmak, ortak çalışmak, iş birliği yapmak, desteklemek gibi görevlerimiz var.

Bir atasözümüz ‘Balık gölüne göre büyür.’ der. Kurutan değil besleyen göl olduğumuzda görevimizi yapmış olacağız.

Andırın gelişmesini iş adamlarının geri dönüşü yerine onların ortaklık ve iş birliğine bağlanmamız lazım. Güç birliği olmadan Andırın gelişmez. Mesela, şimdiye kadar ortaklık kurduk mu? Ortaklıklar kurduk mu? İş birliği, yaptık mı? Yaptıysak neden başarısız oluyoruz? Bundan sonra iş birliği olması için ne yapmalıyız?

Doğrusu kendimize samimice sorular sormalıyız. Andırında ortak bir şirket kurup bir enerji santrali kuramaz mıydık? Şirket kurup yerel kaynakları kendimiz işleyemez miyiz? Sermayelerimizi birleştirerek daha da büyüyemez miyiz? Yörenin doğal ürünlerini işleyip pazarlayamaz mıyız? Tarımsal ürünlere dayalı ürünleri işleyecek tarımsal sanayi kuramaz mıyız? Meyveciliği destekleyecek soğuk hava deposu kuramaz mıyız? Yine bir atasözümüz kestirmeden bunun cevabını versin Şeker, un, yağ var ama helva yapamamız yok.

Andırın insanı önce aile ve toplumu sonra coğrafyanın baskısıyla hayatını kurtarmak için eğitim yolunu seçti. Bugün eğitilmiş, iş ve meslek sahibi, uzman, kariyerli insanların sayısını dahi tespit edemiyoruz. Her Andırın lı kendi çabasıyla, emeğiyle bir yere kadar geliyor. Bu tablo bürokraside, siyasette, ticaretle de aynı. Değişmiyor. Daha ilerlemek için arkasında toplum desteği, hemşeri desteği gibi desteklere ihtiyaç duyuyor. Açık söyleyelim kendi çabasıyla, gayretiyle bir yere gelmiş her Andırın lı bu desteğe ihtiyaç duymakta ve memleketinden beklemektedir. Hatta kendiliğinden beklemektedir. Eğer Andırının gücü insanımızın gücüyle ölçülüyorsa, insanlarımız güçlendikçe Andırın güçlenecektir. Yoksa aksini düşünebilir miyiz?

Şimdi üst seviyede bürokratlarımızın, yöneticilerimizin, akademisyenlerimizin, iş ve ticaret adamlarımızın neden olamadığını daha iyi anlıyoruz. İki taraflı da oturup düşünmeliyiz. Eksikliklerimizi gidermeliyiz. Şu gerçeği artık görelim. Yetişmiş insanlar, belli görev ve yetki kullanan insanlar daha çok hizmet sunmaktadır.

Andırının gelişmesi için yetişmiş insana sarılması en kestirme yoldur. İnsanı yetiştirecek olanda Andırının kendisidir.

Andırın dışarıya göç verdikçe hem kazancı hem kaybı oluyor. Eğer insanlarımız eğitim almasalardı yine kaderlerinde göç olacaktı ve düz insan olacaktı. Eğitim yoluyla göç ettiklerinden dolayı yetişmiş insan gücü sayılıyorlar. Eğitim almış her Andırın lı hem yöremizin hem de ülkemizin gücüdür.

Dışarıdaki Andırın lılar sivil toplum kuruluşlarının önemini biliyorlar. Dışarıdaki şehirlerde sivil toplum kuruyorlar. Bugün 8 sivil toplum kuruluşumuz var. Sayıları daha da artacak. Sivil toplum kuruluşlarının içine baktığımızda bazı sıkıntılar yaşanıyor. En başta memleketin çatışma ve çekişmeleri buraya taşınmak isteniyor. Bir önder etrafında toplanamıyor. Dayanışma ve iş birliğinde zayıf kalınıyor. Karşılıklı fedakarlıklar yapılamıyor gibi durumlar sayabiliriz. Sivil toplum örgütü güçlü olan yerler hem kendilerine hem memleketlerine daha çok hizmet ediyorlar.

Sivil toplum kuruluşları anahtar gibidir. Her kapıyı açar. Aynı zamanda hizmet aracı sayılıyor. Yörenin gücü sivil toplum kuruluşları ile orantılı hale geliyor. Andırın sivil toplum kuruluşlarını hem çoğaltmalı hem de kendi kurallarına göre çalıştırmalıdır. Sivil toplumlar proje üretmeli, dayanışma ve iş birliği yapmalı. Birbirlerinin omzuna çıkan değil, birbirlerine omuz veren olmalı. Andırın gelişim platformu bu ihtiyaçtan ortaya çıkmıştır.

Andırın tarihten beri medeniyetler ve kültürler beşik olmuştur. Göç yolu kültürler arası geçiş yoluna dönüşmüştür. Bu yüzden Andırında sözlü kültür, gelenek ve görenekler çok zengindir. Böyle olmasına rağmen yeni kuşaklar bu zenginliğin kıymetini bilemedi.

Kültürel zenginliklerimiz giderek azalıyor. Kültür taşıyıcılarımız bir bir aramızdan göçüyor. Kültür adamları, sanatçılar, edebiyatçılar, araştırmacılar, aşıklar çıkaramıyoruz. Şairler, yazarlarımız olsa da kıyıda köşede kalıyor. Edebiyatta çığır açan ikinci yazıları tarihteki yerinde kaldı. Tırşik dergisi bu boşluğu doldurmaya çalışıyor. Çalışıyor ama 'Arka' olacak Andırını bekliyor.

Andırının içinde ve dışında politika yapan, siyaset yoluyla hizmet etmek isteyen insanlarımız var. Memlekete yaptıkları hizmetlere baştan teşekkür ediyoruz. Politika yönümüz 2 şekilde görünüyor. Andırın dışında politika yapanlar kendi çabalarıyla bir yere geliyorlar, ondan sonra yalnız kalıyorlar. Bu nedenle ülke genelinde tanınmış insanımız ortaya çıkamıyor.

İçeride politika yapanlar yerel siyaset tuzakları, geleneklere takılarak tökezliyorlar yani yerinde sayıyorlar. İçerden maalesef sivrilen, yükselen insanımız olamıyor.

Dışarıda yalnızlık, içeride desteksizlik politik gücümüzü zayıflatıyor. Eskiden bu yana politikadan hizmet bekleyen Andırın; içinden politikacılar çıkaramadığı için bu alanı suçluyor duruyor. Andırın politika alanında öz eleştiri yapmalıdır. Kendini yani ilçesini temsil edecek temsilcisini seçerek bu fasit daireyi(zinciri) kırabilir. Yolunu da kendi bulmalıdır. Sadece Andırın değil, dışarıda on binlerce Andırın lı aynı temsilci desteğini arıyor ve bekliyor. Her Andırın lı bunun acısını ve sıkıntısını hayatında yaşıyor. Kendini temsil ettiremeyen Andırın, yine kendini öksüz gibi sayarak içine kapanıyor. Ünlenmiş Andırın tekerlemelerini kaderi gibi görüyor.

Andırın doğasının korunması, çevresinin yaşatılması, hizmet ve yatırım alması, gelişmesi, kalkınması yani bunların hepsi gelip insana dayanıyor. Bürokrasi, ticaret ve siyaset adamları yetiştiremediğimiz sürece şikayetlerimiz devam edecektir. Varsa yetişenlere sahip çıkmadığımız sürece yine şikâyetimiz devam edecektir. Onu bunu suçlamaya, dışarıdan kurtarıcı beklemeye harcayacağımız enerjiyi yetiyecek insanlarımıza vermeliyiz.

Güzel bir söz var 'Ben içinde biz olmuyor ama biz içinde nice benler var.' Bizi anlatan bir söz. Andırını 'Bizim Andırın' yaparak geliyeceğiz. İyi niyetimiz var, dürüstlüğümüz var, çabalarımız var; yine de olmuyorsa dönüp kendimize soralım. NEDEN?

2.52. Neden Tirşik

Geleneksel olarak bildiğimiz bitki türlerinin yanında bilmediğimiz yaban olarak yetişen; ancak yerelde bilinen türleri de mevcuttur.

Bunların başında Andırın da yetişen ve Çukurova da da bilinen adına “yılan otu” denilen başka yörelerde de başka adlarla anılan geniş yapraklı zehirli bir bitkinin adıdır TİRŞİK.

Tirşik ince ince kıyıldıktan sonra maya, yoğurt ve nohut gibi eklemeler yapılarak mayalanması için 1 gün bekletilir. Sonrasında 5-6 saat süreyle kaynatılır ve soğumaya bırakılır. Bu yemeğin adı Tirşiktir.

Tirşik, bulgur pilavı ve yufka ekmek Andırın geleneksel yemek kültürünün bir parçasıdır.

Tirşiğin ne zaman nasıl doğduğu bilinmese de Andırın tarihi ile eş durumdadır.

Faydaları saymakla bitmeyen Tirşik Çukurova da Andırın doktoru olarak ünlenmiştir.

Andırın’ın kültür ve değerlerini yaşamayı ve yaşatmayı amaç edinen Gelişim Platformu Andırınla özdeşleşen Tirşik i “Andırın markası” kabul eder.

Artık Andırınla sembolleşen “Tirşik “, ulusal ve uluslararası arena da ANDIRIN olarak yerini alacaktır.

Pancarın vatani Tırıl,
Topluyollar harıl harıl,
Yüze güler pırıl pırıl,
Andırın doktoru geldi.

Kastal’da olur iyisi,

Kötü değil hiç birisi.
Tablacıdan gelir sesi,
Andırın doktoru geldi.

Bulgur pilavı olacak,
Tırşik tabağa dolacak.
Yufka yanında gelecek,
Andırın doktoru geldi.

İlaç niyetine alın,
Yan etkisi yoktur bilin.
Pancar geldi, yüze gülün,
Andırın doktoru geldi.

İsmail, tırşığı övüyor.
Yiyen sağlıklı oluyor.
Hastalar pancar geliyor,
Andırın doktoru geldi

İsmail Temel

2.53. Ormancılığımız Ne Durumda

ORMAN ZENGİNİYİZ

Andırın ormanlarıyla ünlü bir ilçedir. Andırını ünlü kılan, orman varlığı yanında orman türlerinin çeşitli olmasıdır. Toroslarda aynı rakımlardaki bölgelerde birkaç tür bulunurken Andırında orman türleri çok fazladır.

Böylesi bir zenginliğin hem sebepleri hem de neticeleri bulunmaktadır.

Tabiatın engebeli ve kırık olması, toprağın örtülü olması, dere ve kanyonların fazlalığı, cep ovaların bitki örtüsüne zemin oluşturur olması.

Zengin ve çeşitli bitkilerin türlerinin bir arada bulunması da toprak oluşumunu hızlandırır. Yağış ve nemi tutar. Her canlının yaşayacağı ortamı oluşturur.

Andırında tabiatın kendi içinde dengesini, ahengini hemen görürsünüz. Tabiat bitkileri, bitkiler tabiatı destekleyerek denge kurulmuştur. Kestirmeden söyleyebiliriz ki, Andırın tabiatı ve onun bitki örtüsü olan orman bir denge düzenindedir. Tabiatın kurduğu bu kendi dengesine dışardan yapılan müdahale bu hassas dengeyi çok kolay bozabilir. Nitekim de öyle olmaktadır.

Andırın bitki örtüsü, bu hassas dengenin sonucu birbirine muhtaçtır. İnsanoğlu, bazı türleri azaltmaya veya yok etmeye kalktığında vahim neticeler hemen ortaya çıkıyor. Maalesef çıkmakta da.

- Orman yangınları
- Erozyon
- Ağaç ve bitkilerde kurumlar
- Çoraklaşma
- Türlerin kayboluşu

Geldiğimiz noktalar.

HASSAS DENGE

Andırın'ın coğrafyası, zengin bitki örtüsü ve ormanları üzerinde barınan insanları da etkileyerek onları cömert ve hassas kılmıştır. Toplumda bu özellikler değişirde yerine:

- Tabiata müdahale,
- Ormanları yok etme,
- Tarla açmalar,
- Eğilimli araziler kullanma,
- Bitki türlerini kökünden kazıma,
- Su yataklarına müdahale,
- Su kaynaklarıyla oynama,
- Yapılaşma,

gibi sayabileceğimiz, acımasız, fırsatçı, bencil yaşama anlayışı gelirse orman ve bitki örtüsü önce zarar görür, sonrada bozulan dengeyle kaybolur.

Anlıyoruz ki, Andırın ve çevresi Toros kuşağında insanoğlu ve tabiat birbirine müdahale etmeden yaşmalıdır. Aksi halde önce tabiat zarar görüyor. Sonra bozulan tabiattan etkilenen insan zarar görüyor. Peki neler oluyor?

- Kese kese orman kalmıyor.
- Kaza kaza bitki azalıyor.
- Erozyonla ekili – dikili alanlar azalıyor.
- Tarlalar çoraklaşıyor, verim vermiyor.
- Yer altı suları azalıyor.
- Çeşmeler kuruyor.
- Dereler akamaz oluyor.
- Suya bağlı ağaç ve bitkiler kuruyor.

Bu olanlardan sonra,

- Toprak doyurmuyor.
- Orman kazanç vermiyor.
- Hayvancılık azalıyor.
- Göç başlıyor.

Tabloya bakarak karamsar olmamalıyız. Dünyanın genel dengesi içinde Andırın yine de en az etkilenen bölge sayılır. İlerde küresel ısınma çizgisinde Çukurova insanının daha fazla buralara geleceği, yaz mevsimi yerine tüm yıl kalacağı düşünülürse ormanlarımız altın yumurta değil de nedir? Ama aç gözlülük yapıp altınları birden alayım diye tavuğu keserek (yani orman ve bitki örtümüzü bilinçsiz kullanırsak) neler olacağı bilinmez değil.

ORMANA YÜKLENDİK

Yıllardır Andırınlılar orman ürünlerine dayalı sanayi kurulsun, binlerce insan çalışsın, ilçe kalkınsın beklentisi ile yaşadılar. Kesilen odunlar çevre il ve ilçelerde yakacak, tomruklar SEKA'ya keresteliğe işlenmemiş olarak taşındı. Nakliyatçılık ve birkaç marangoz atölyesi dışında getirisi olmadı.

Son zamanlarda bitki örtüsü keşfedildi. Buda fırsatçıların, köylülere az para vererek “ormanda doğal olan ne varsa sökün getirin”e dönüştü. Hala da kontrollü planlı yapılmıyor. Şimdilerde doğal ürün işleyen işletmeler Andırına yöneliyor. Planlı ve kontrollü olmazsa bunlarında daha fazla zarar vereceğini tahmin edebiliriz.

Ormanlarımız tıraşlama denen yöntemlerle yok edilirken, bereket versin bundan vazgeçildi. Kesecek ormanda kalmadı denebilir. Şimdi elimizde doğal bitkiler kaldı. Onlar da bilinçsiz sökülme tehidi altında.

NE YAPILMALI?

- Orman amenajman planları gibi acilen doğal bitkiler amenajman planı yapılmalı
- Ağaç kesme gibi, bitki toplama izne bağlanmalı
- Üniversiteler ve orman bakanlığı tarafından doğal bitki envanteri çıkarılmalı
- Bitkiler koruma altına alınmalı, yasak bölgeler oluşmalı
- Keçi ırkına sınırlı ve zararsız rakımlarda (300-900) izin verilmeli
- Ormanlar ve bitkiler tümünden koruma bölgesi ilan edilmeli
- Ormana dayalı sanayi anlayışından vazgeçilmemeli
- Yaylacılık planlı ve kontrollü yapılmalı
- Su kaynakları envanterleri çıkarılmalı, koruma altına alınmalı
- Arberatorium (doğal bitki müzesi) yapılmalı
- Doğal hayat ve ormana dayalı turizm geliştirilmeli
- Turizm ve hizmet sektörü teşvik edilmeli
- Orman baskısını azaltmak için orman köylülerine çok yönlü destek verilmeli
- Orman dışı projeler teşvik edilmeli
- Orman, içinde yaşayanlara teslim edilmeli
- Orman, tarım kadastroları tam sınırları yeniden çizilmeli.
- Ağaçlandırma yapılmalı
- Orman kesimleri, yani üretimi tamamen durdurulmalı
- Vahşi, el değmemiş, insansız orman alanları oluşturulmalı ve buralarda yaban hayvanı avları (Özel Avlanma Alanları) yaptırılmalıdır.
- Andırının bütün bitki örtüsü koruma altına alınmalı
- Keçi, 300 – 900 rakımları arasında projeli, kontrollü yapılmalı, diğer kısımlarda tamamen kaldırılmalı.
- Tarla açmalar önlenmeli
- Orman koruma köylüye verilmeli
- Yakacak için odun dışında kömür kullanılmalı
- Bitkisel orman ürünleri planlı ve izinli toplanmalı
- Özel avlanma alanları dışında avcılık tamamen yasaklanmalı
- Özel ormancılık teşvik edilmeli

2.54. Tarihten Yaprak

Andırının sosyal tarihi henüz yazılmadı. Eğer yazılırsa yalnız Andırın değil Toros kuşağı, hatta çukur ovanın tarihi olacak. Çünkü Andırın göç yolu üzerinde toplum Toroslar, Çukurova toplumu ile iç içe yaşıyor. Hayvancılığın, konargöçerliğin yoğun yaşandığı geçmişte, yazın yaylalar, kışın ova yaşamı vardır. Toros insanları ekmek ve çalışma uğruna çukur ovaya inerlerdi. Bugünde hayattaki birliktelik yayla turizmi ve kültürü adıyla devam etmektedir.

Andırın tarihinden bir yaprak geniş bir coğrafyanın geçmişinden izler taşımaktadır. Andırın çukur ova ayrılmazlığı bize bunu gösterir.

Elimizde geniş arşiv taramaları, saha araştırmaları olmasa Andırın köyleri üzerinden yapılan döküm tespit ve gözlemlere dayalı saha araştırması var. Bunu bir bütünlük içinde hazırlayarak sunmak istiyoruz.

Saha çalışmaları, yerel aştırmalar 1970 'li yılları kapsar. Araştırmalar köylerde çalışan okul öğretmenleri ve Halk eğitim kursu öğreticileri tarafından yapılmıştır. Araştırmalar genellikle derleme niteliğindedir. Görüşmeler, gözlemler, tespitler, söyleşiler toplanarak rapor hazırlanmıştır.

Andırın Halk Eğitim merkezi müdürü Remzi Çingil ve diğer sorumluların çabalarıyla eşsiz sosyal/kültürel /ekonomik ve değer yönleri kapsam raporlar üretilmiştir. Bunlar şimdi elimizdedir.

Metodolojik sıraya ve sisteme bağlanarak topluma sunmak istiyoruz. Öğretmenler, öğrenciler, muhtarlar, imamlar ve vatandaşlarımıza teşekkür ediyoruz.

Belgesel niteliğinde çalışmalar ilerledikçe geçmişte kimlerin gelip geçtiğini, kimlerin ne emekler verdiğini ne niyetler taşıdığını göreceğiz. Onlar dünün isimsiz kahramanlarıdır. Bizde çabalarını kalıcı kılmak istiyoruz.

2.55. Tirsik Üzerine

Tirsik bir isim değil. Bir bitki (ot) değil. Bir coğrafyanın sembolü. Kimliği. İmajı. Markası. Tirsik Torosların Andırın kuşaaından, Çukurova düzüne, bütün bölgeye yayılan insanın, kültürün hikayesi. Tirsik deyince akla bölgelerin kültürlerinin Andırın üzerinden geçen. Güç yolu, göç kültürü.

Tirsik bugün elimizden göz göre kaybolan kültür ve değerlerimizin adıdır. Andırın üzerinden geçen göç yolu, Andırın gibi nice yerleri yerinden oynatarak bölgeye, ülkeye yayılır. Kültür biz olur, bizim olur. Yasama devamız olur, hamurcumuz olur. Tirsik'e yüklenen anlam budur. Sarıldığımızda ondadır.

Dergi yazılarının bir araya getirildiği yazılar topluluğu değil. Ondan öte manası, artısı olan bir mesajdır. Dergi aydınlanma. Tarihte dergi olmadan hiçbir toplumda aydınlanma olmamış. Tirsik der.

Tirsik dergisi de bir sancıyı taşır. Toroslardan bir soluk. Çukurovaya bakan, kentlere bakan bir soluk.

Bugün Toros kuşaaında Andırın gibi yerler üçüncü kuşak göç veriyorlar. Dede, baba ve torun. Üçüncü kuşakta kopmalar yaşıyor. Derdimizde burada başlıyor. Üçüncü kuşaaı sılayı rahimle yani memleketten koparmamanın yolu değerlere geri dönüş. Kültürü, aşlamak, yaşatmak.

Ama, Kimle? Neyle? Nasıl? Ne yolla? Tirsik dergisi bu derdi. Kendine dert ediyor. Tirsik'in her sayfası okunduğunda arıya usare veren çiçek olmak istiyor.

Bizim gibi kaygı taşıyanlara çağrısı var. Eli kalem tutana, yanana, araştırsına. Hele orta kuşaa. Değerlerin kaybolduğunu gören orta kuşaa. Kuşaklararası bir köprü, bir seda olmak ister misiniz? Var mısınız? Tirsik size bu zemini hazırlıyor.

Biz tirsik ailesiyiz.

2.56. Tirşik Dergisi Hakkında

Tirşik Dergisi adını; Torosların en güzel yaylası Andırın'ın marka değerlerinden biri olan Tirşik otundan alarak yeni bir tasarım ve web sitesi ile yayın hayatına devam etmektedir.

İlçemizin insan kıymetlerine değer katan; benim gibi bir çok insanın yetişmesine vesile olan, insanına ve toprağına dokunan Tekirdağ Vali Yardımcısı Sayın Ahmet Narinoğlu'nun liderliğinde oluşturulan güçlü bir ekip ile Tirşik Dergisi (<https://www.tirsikdergisi.com/>) yeni evinde okurlarıyla buluşmaya devam edecektir.

Dergi çıkarmak güçlü bir ekip işi olmakla birlikte çok meşakkatli bir süreçtir. Aynı zamanda da yazmanın ve okumanın kısırlaştığı bu dönemde böyle bir görev üstlenmek muazzam bir gayret ve cesaret göstergesidir.

Tirşik Dergisi, yeni evinde nitelikli alt yapısıyla geleceğe güçlü sesler yetiştirecek; yeni neslin nabzını tutan yazarlarını ağırlayacaktır. Tirşik Dergisi yetiştirdiği yazarlarla geçmişin hafızası, yarınların sesi olacaktır. Bundan 50 yıl sonra ilçemizin dijital hafızası Tirşik dergisi olacaktır. Gelecek neslimiz bizden haber almak istediklerinde Tirşik Dergisi bu konuda rehber olacaktır. Andırın Postası, İkinci Yazıları bizim kültürel hafızamızdır ve hafızamız olmaya devam edecektir.

Tirşik dergisi misyonunda da ifade ettiği gibi “Dünyaya Açılan Andırın” yazarak, okuyarak, üretarak bilimsel metotları kullanarak yer edinen bir Andırın hayali ile okuyucuların hizmetine girmiştir.

Buyurunuz efendim! <https://www.tirsikdergisi.com/>

2.57. Tirşik Dünyası

Bu sayıda Toroslar da üç kimlik en canlı ve yaşanası olan TİRŞİK i işliyoruz. Tirşik bir bitki, yemek/çorba olmadan öte andırın için; Simge, temsil, tanıtım, marka, imaj, kimlik oluşmuştur. Andırının vazgeçilmezidir. Andırın Tirşik, Tirşik Andırın olmuştur. Birlikte Tirşik dünyasına seyahat edelim.

1.GİRİŞ

Bizim kültürümüzde bazı bitkiler, hayvanlar canlı olmaktan çok öte toplumlarla özleşir, aynı olur, temsil ederler. Tirşik bitkisinde bunlardan biri. Tirşik üzerine bu denli yazılanlar çizilenler başka bitkilerde yok. Buda onun birikimine bağlanır. Gerçekten de

Tirşik yoğun ilgi çekmiş, her yönden işlenmiştir. Öyle ki yaşayan kültürün bir parçası olmuştur. Hayatın içinde canlılığını ve zenginliğini korumaktadır.

Tirşik, Toros kuşağında yer alan Andırın coğrafyasının bitkisi/ürünü olarak tanınır, yayılır. Yayılma üç bakımdan görülür. Önce Andırınlıların gittiği yere Tirşik gider. Sonra Tirşik yayıldıkça oranın toplumca tanınır, bilinir. Daha sonra nerde Tirşik biterse bilinmeye başlar. Bu yayılma Tirşik çorbası ötesinde bir kültürel, sosyal imaj, hatta kimlik yönüyle ortaya çıkar.

Şimdi bir Tirşik coğrafyası, kültürü, sosyolojisi, ekonomisi, markası, imajı algısı var.

Öyle ise gelin Tirşik dünyasına yolculuk yapalım.

2.TİRŞİK COĞRAFYASI

Tirşik toros kuşağı dediğimiz Çukurova'nın Toroslara bakan yamaçlarında ve yüksekliklerinde yetişen yabani bir bitkidir. Yoğun olarak yetiştiği yer Andırın bölgesidir. Tirşiğin çıkış yeri olduğu için anavatanı Andırın kabul edilir. Yani Tirşik çorbası Andırında tarihten beri var olmuş bugüne gelmiştir. Andırınlıların göçü ile beraber Çukurova ve diğer coğrafyalara ulaşır. Onlan da Tirşik bitkisi olduğu halde böyle bir çorbası yapılmadığı için hiç ilgi ve dikkat çekmez. Böylece Tirşik hem insan göçü ile beraber yayılır. Yayılan yerlere Tirşiğin farkına varırlar, adeta keşfedilir.

Her bitki bir coğrafi iklimde yetişir. Tirşik ise her coğrafyada yetiştiği görülmektedir. Mesela ülkemiz yedi iklim bölgesine ayrılmış tirsikin keşfedilmesi dediğimiz olay budur.

Anadolu da Tirşiğin bilindiği, yemeği veya çorbası yapıldığı yerler var. Üünün yayılması ile beraber yenilerde Tirşik çorbası Tirşik biten her yerde yapılmaktadır. Tirşiğin bilindiği yerlere seyahat edelim.

Amasya çevresi

Diyarbakır yöresi

Güneydoğu bölgesi. Oralar da Tirşiğe başka yerel isimler takılır. Tirşik yemek şeklinde, çorba şeklinde yapılır. Yerel olduğu için bölge dışında bilinmez

Bir Andırınlı gittiği yerde Tirşiği anlatınca burada da var diye ilgi çeker tanımaya başlar. Sadece Anadolu topraklarında değil Trakya da da var. Hatta Balkan ülkelerinde seyahat edenler gördüklerini anlatır. Avrupa da da Tirşik var hem şehirler topladıklarını, çorba yaptıklarını, anlatırlar. Japonya da görenler olmuş. Böylece Tirşiğe yeryüzü bitkisi diyebiliriz.

Her ne kadar geniş coğrafyada Tirşik varsada varlık gösterdiği yayıldığı yer Andırın yöresidir.Haklı olarak Andırın tirsik coğrafyası kabul etmekteyiz.

Andırından yayılan Tirşik bitki veya yemek olmaktan çıkmış çok yönlü çok çağrışımlı bir şekilde bürünerek Andırınla bütünleşmiştir. Tirşik anlatmak bir nevi Andırını anlatmak demektir. Şimdi Tirşik dünyasına yolculuğa devam edelim.

TİRŞİK KÜLTÜRÜ

Tirşik demek Andırın demek olduğuna göre, onu sosyolojik yönden inceleyebiliriz Andırın toros kuşağında yerleşik bir toplumdur. Osmanlı döneminde kaza olmuş çevresiyle beraber ilçe hüviyetini kazanmıştır. Çukurova düzlüğüne bitişik olan Andırın göç yolu üzerinde bulunur. Göç yolu yazın yaylalarda göçen Çukurovalıların seyahat güzergâhıdır. Bunun anlamı Andırın yılın yarısı iç içe yaşadığı Çukurova'nın bir parçası olmuştur. Geçmişte bölge tarım ekonomisi hâkimdir. Toros kuşağında ekim, dikim hayvancılık zayıftır. İnsanlar geçim amacıyla Bereketli topraklara çalışmayan giderler. Gidişler gelişler kaynaşmayı sağlar. Yani, andırın konargöçer toplumların kültürlerinin harmanı olur. Bu nedenle, zengin kültür ve güçlü toplum yapısına sahiptir.

Göç yolu üzerinde olan Andırın hem kültüründen vermiş hem de göçen kültürlerden almıştır. Tarihten beri devam eden aşiret, oymak, topluluklar göçü Andırında iz bırakır. Giyim kuşamından tutun yemeklere kadar yaşayan kültür katmanlarında bu zenginliğe rastlıyoruz. Hayvanlarıyla yakın tarihte yaylalar çıkan göçer göçü azalmış, onun yerine serinlemek konaklamak amaçlı yayla göçü yaylacılık başlar. Yetmez toplam nüfusu Andırın toprağı ve geçim kaynakları besleyemeyince bu defa köyden şehre göç başlar. Bu göçün yerini tutar.

Tirşikte bu toplum kaynaşması, kültür geçişinin tipik bir göstergesi olur. Tirşik Andırın kültürünün parçası olur ve yayılır.

Tirşik bitki olmaktan çorba olmaktan çıkmış çok öte bir konuma gelmiştir. Andırınlılar Tirşiğe başka ad takmazlar. Tirşik bitkisi, yemeğı, çorbası, konumu ne olursa olsun hepsine birden ‘‘Tirşik’’ derler. Tirşik anlatılanların hepsini kapsar. Buna Tirşik kültürü demektediriz. Tirşik kültürü Andırın kültürüdür. Tirşik Andırının sosyal kültürel yapısını aynası haline gelmiştir.

TİRŞİK MUTFAĞI

Tirşik Andırında genel ve bütün mana ifade etse de dışarıda bilinen yüzü Tirşik çorbasıdır. Andırın Tirşik çorbası ile yayılmış ünlenmiştir. Zaten yazılı, görsel sanal medyada en çok Tirşik çorbası, yapılışı, faydaları yazılır, çizilir. Dışarıda Andırınlı ile görüşmelerde söz Tirşikten açılır. Tirşik çorbasından bahsedilir. Varsa ikramlar yapılır.

Çorbası; Andırın Kadirli, Osmaniye, Adana yöresinde aynı şekilde yapılır. Çorbanın farkı yani lezzetli oluşu, damak tadına uyuşu yapılışı tarzından ileri gelir. Andırında en iyi Tirşik tas(kaya) Tirşiğinden yapılır derler halk arasında.

Tirşiğin yapılışı ile ilgili iki kaynaktan bilgi verelim. Önce Erman Altunun Adana yöresi yemek araştırmalarında geçen Tirşik çorbasını okuyalım.

‘‘Tirşik çorbası için

Malzemeler;

- Yarım kâse dövme
- 2 su bardağı yoğurt

- 1 su bardağı un
- 1 baş sarımsak
- 1 bağ yılan otu (Tirşik)

Hazırlanışı:

Yılan otu iyice yıkanır. İnce ince kıyıldıktan sonra nohut ve dövme ile birlikte büyük bir tencereye konur. Ilık su ilave edilerek ocağa konup iyice karıştırılarak kaynatılır. Malzemenin üstünü örtecek kadar un serpilerek teneere ateşten alınır. Ağız kapalı olarak bir gün mayalanmaya bırakılır. Ertesi gün serpilene un hamur haline gelmiştir bu hamuru kaşıkla topladıktan sonra malzemeleri tekrar karıştırarak ocağa konur. Bir saat pişirdikten sonra dövülmüş sarımsak ilave edilir. Ateşten indirilen çorba bulgur pilavıyla servis yapılır.”

Tirşik mutfağının iyi tarafı ailece birlikte ekip halinde Tirşiği yapmalarıdır. Genellikle kadınlar, kızlar, çocuklar dağda tepelerde özenle Tirşiğin yapraklarını kopararak toplarlar. Saplarını bir araya getirerek ekmek tahtası üzerinde ince ince kıyarlar. Marifet kıymadadır kıyma kazana bastırma adeta bir tören gibidir. İmece ile çalışılır. Tirşik çorba olurken ailecek emek verilir. Herkesin çorbada bir tuzu misali emeği geçer.

Tirşik çorbası zahmetli zor, emek ister, zaman ister. Tirşiği toplayıp çorba olana kadar en az üç gün geçer. Doğramak, bastırmak, yani ekşitmek, kazanda neredeyse bir gün kısık ateşle başında durarak pişirmek hepsi hepsi zaman alıcı, yorucu işlerdir. Neyse ki emeğe değer.

Şimdi Tirşik şölenlerinde kazanlar kaynatılmakta, topluca emek verilmektedir. Bu işi de çokça erkekler yapmaktadır.

Birde Tirşik siparişleri var. Andırında Tirşik yapan kadınlara sipariş verilir. Tirşik ta uzak memleketlere gider. Orda hasret giderilir.

Tirşik pişirirken kokar. Kokusu komşuya gider. Komşunun hakkı doğar. Komşu payı çitile/ tasla yollanır.

Derler ki, Tirşik yalnız içilirse küser. Tirşik ailesiyle içilmek ister. Tirşik ailesi bulgur pilavı, yufka, ekmek, yanında tursu/turp/soğan. Yine derler ki Tirşiğin hakkı üçtür. Yufka, bulgur pilavı, turp. Üçü de Andırın mutfağında yaşar.

Tirşik çorbası içen bir daha ister. Tirşik sevenlerin Andırın Kültürü ile alakasını canlı tutar. Tirşik mutfağının böyle bir bereketli yanı vardır.

Tirşik gurbet elde kaynatılıyorsa, meraklılar pişirmeyi öğrenir. Yani fahri hemşehri olurlar. Birde Andırın yöresinde bulunan yabancılar Tirşik yapmayı beller. Memleketine gidince Tirşik pancarı bulursa yapar. Tirşiğin tadına varanlar hem özler hem de Andırın yöresindeki anılarını tazeler.

5. TİRŞİĞİN KİMLİĞİ

Andırınlılar bir tezi/ tavrı var. Tirşiği Tirşik çorbası, Tirşik yemeği demezler. Tirşiğe Tirşik derler. Buda Andırın ile Tirşiğin ne denli uyduğunu, örtüştüğünü göstertir. Andırında da

dışarıda da Andırınılılar Tirşikçi derler. Andırın Tirşik, Tirşik Andırın olmuştur. Yani Tirşik Andırın kimliğidir.

Yurdumuzda böylesi çok az bitki ile memleketi özdeşir. Özdeşenlerede başka memleketler itiraz ederler. Andırın dışında hiçbir yer Tirşiğe sahip çıkmamıştır.

Kimliğe, Kendini ifade etme tanımla diye bakarsak, Andırın ve Tirşik uyumuna hak veririz. Hiçbir Andırınılı Tirşikten utanmaz, gocunmaz, tersine övünür. Kendi kimliği, kişiliği gibi sahip çıkar.

Tirşiğe kimlik veren veya kazandıran Andırındır. Tarihten beri Andırında Tirşik bilinmektedir. Kendi özgün yiyeceği olarak Tirşiği gittiği yere götürür, orda yaşatır, tanıtır yayar. Dışarıda bir Andırınılı memleketi özlerken taşı, toprağı kadar Tirşiği de özler. Bir araya geldiklerinde ‘Tirşikten bahsederler, Tirşik olsa yesek/içsek derler.’

Andırınılılar, memleketini tanıtırken kendilerine has değer olarak Tirşiği söylerler.

6.TİRŞİĞİN MARKASI

Marka bir yöreye özgü, orada üretilen/ var olan/hayat bulan/yayılan/ orayı tanıtan/ ürün veya değere verilen isimdir. Böyle bakarsak Tirşik Andırına özgüdür. Andırının markasıdır. Andırınılılar kendi öz değeri olan Tirşiğin coğrafi patentini alarak tescillediler. Tirşik resmen de Andırınılıdır.

Marka olmak yetmez, onu korumalı, yaşatmalı, geliştirmeli daha anlamlıdır. Andırın, Sivil Toplum Örgütleri marifetiyle bunu başarmaktadır. Tirşik patenti talebi gerekçesinde şu ifadeleri yer alır.

Tirşik Patent Başvurusunda Tirşik şöyle tanımlanır

“Bizler hiçbir zaman Tirşik Çorbası içtim demedik ve demeyiz. Bu yanlışlıklara rastladığımızda bir Andırınılı olarak müdahale etmemiz ve doğrusunu beyan etmemiz gerekmektedir. Tirşik ne bir çorba nede bir yemektir. Tirşik Tirşiktir. “

Paten Belgesinde de ürünün adı TİRŞİK, Coğrafi işaretin adı Andırın TİRŞİĞİ olarak geçer. Belge Tirşiğin yapılışını, standartlarını verir. Buna uyulanın Tirşik olacağını beyan eder. Tirşiğin başta Kahramanmaraş olmak üzere diğer bölgelerde de üretebileceğini söyler. Belgeden anlıyoruz ki, Tirşik resmen Andırınılıdır. Andırın markasıdır. Emeği geçenleri tarih anacaktır.

7.TİRŞİK İMAJI

Tirşik doğada kendi kaderini yaşayan bir bitkidir. Tek yaprak halinde filizlenir. Bir veya birden fazla yapraklı hale gelir. Kartlaşınca ortadan sap çıkar, kırmızı başlık alır. Çukurova Bölgesinde güzün çıkar. Kışları ılık ve yağışlı geçtiğinden kışında yaşar. Torosların yüksek rakımlarında bahar mevsiminde çıkar. Nerdeyse üç mevsim Tirşik yaşar.

Tirşik bu yönü ile insanlara cömert bir ziyaf olarak sunar kendini. Yaz mevsiminde soğutucular sayesinde bulunur.

Doğa ile toplum arasında, bitki ile insan arasında bağ kurulur. İnsan ve toplum/ bunlar üzerinden dolaylı şekilde anlatılır. Tirşikte böyle.

Tirşik koyu yeşil kendinden çizgili yaradılış icabı insana sanat zevki sunar. Yeşil, saflığı, cömertliği, temizliği, huzuru, doyumunu temsil eder.

Andırın ve toros kuşağı toplumu da Tirşik yaprağı gibi saf, sade cömert yapısı vardır. Andırın deyince Tirşik akla gelir. Bir yabancı tattığı Tirşik üzerinden Andırınla bağ kurar.

Toros dağlarının, yaylalarının, yamaçlarının, düzlüklerinin, vadilerinin, kırlarının bakir ve korunması nice bitkileri o coğrafya da yaşayan insanlar ile aynı kaderi yaşar. Tirşik öyle bir bitkidir ki, isimlerinden de anlaşılacağı gibi hiçbir canlı ona dokunamaz, yiyemez. Yalnızca insanoğlu kopar. Koparmakla da kalmaz, özene bezene kıya. Kıymakla kalmaz, ekşitir. Ekşitmekle de kalmaz fokur fokur kaynatır. Kaynatmakla da kalmaz soğutur, ikram eder. Yani doğa da hiçbir canlının ilgilenmediği Tirşiği Andırın insanı el atmış, hizmete sunmuştur. Yani Tirşiği, emek vererek nimete dönüştürmüştür.

Tirşik Toros coğrafyasının gururunu taşır. Onu Tirşik eden Andırınlılar da gururla, onurla yaşama mücadelesi verir. Diyebiliriz ki Tirşik Andırının imajıdır. İşte Tirşik, İşte Andırın.

8.TİRŞİK EDEBİYATI, SANATI

Andırın coğrafyası, Kahramanmaraş kültür, sanat, edebiyat ikliminin bir parçasıdır. İçinde olduğu Çukurova'nın bereketli ovaları kadar bereketli edebiyat ve sanatının da bir parçasıdır. Üstelik göç yolu üzerinde oluşun dolaylı buradan geçen konak göçerlerin etkisi altındadır. Andırın böylesi güçlü kaynaklardan beslenir. Tirşikte beslenen bu güçlü kaynaklardan nasibini alır.

Andırında önce sözlü kültür ve anlatım yoğunluğu yaşanırken, sonraları yazılı edebiyatla gelenek sürer. Andırında edebiyat deyince şiir, şiir deyince Tirşik akla gelir. Şiir söyleyen yazan her Andırınlı bir Tirşik şiiri yazmıştır. Belki de üzerine en çok şiir yazılan bitki Tirşik'tir. Tirşik bizim insanımıza şiiri sevdirmiştir.

Öyle ki Tirşik şiirleri bir güldeste olabilir. İnsanlar Tirşik şiirlerini yollayarak iletişim kurar, hasret giderir. Okullarda şiir yarışmalarında Tirşik şiiri derece alır. Tirşik üzerinden diğer yazılı edebiyat türleri de üretilmektedir. Hikâye, deneme, yazı gibi.

9.TİRŞİK EKONOMİSİ

Tirşik bu günlerde önemli bir ekonomik değer sayılmıyor. Ama ilerde bu potansiyeli taşıyor. Proje düzeyinde de olsa ekonomik girişimlere rastlıyoruz. Andırın, Kadirli, Osmaniye yöresinde evde Tirşik kaynatarak bildik yere emeği karşılığı verenlere var. En çok Andırın Kastal Köyü Tirşiği, oranın kadınlarının iyi pişirdiği bilindiğinden tercih edilmektedir.

Büyük Şehirlerde Tirşik adıyla lokanta, iş yeri açma girişimleri var. Hatta seri imalat şeklinde düşünenlere tanık oluyoruz. Ama hepimiz biliyoruz ki Tirşik yerinde, emekle, el maharetiyle meydana getirilir. Aslı bozulmamalıdır.

Tirşik turizm açısından da kullanılabilir. Çiçek, vazo, süsleme sanatları takılar, hediyelik eşyalar şeklinde tasarlanıp pazarlanabilir. Bu şekilde düşünenler bulunmaktadır.

10. TİRŞİK HAREKETİ

Tirşik Andırın için marka, Andırının imajı olalı beri hareket getirmektedir. Andırının neredeyse iki katı insanı dışarıda yaşamaktadır. Gerek içerdeki gerek dışarıdakileri kendilerini tanıtmaya Tirşik yetiştir.

Tirşik, Andırınılıları bir araya getiren buluşma, konuşma, sohbet, kaynaşma aracıdır. Yabancıları Andırını tanıtırken de kullandıkları nerdeyse tek silahtır. Tirşik gurbetteki Andırınılıların tutundukları kültür objesi olmuştur. Artık Tirşiksiz buluşma, toplanma, şenlik, toplu hareket olmamaktadır. Tirşik Andırın Sivil Toplum Örgütlenmesinde gizli bir kahraman gibidir. Andırın dernekleri; logo, amblem, flama, rozet gibi tanıtıcı materyallerde Tirşik kullanılır. Derneklerin hepsinde Tirşik yaprağı yer alır.

Tirşik Dergisi; Bölgenin Kültür, Sanat, Edebiyat, yaşam değerlerini işliyor. Dergi her yeni sayısında heyecan uyandırıyor. İnternet, sanal ortamda Tirşik sayfaları açılıyor, bol bol kullanılıyor. Bütün bunlar gösteriyor ki Tirşik Andırına nefes oluyor. Onunla var olma, ayakta kalma, tutunma, tanıma yolları ve köprüleri kuruluyor.

Tirşik Andırınılıları bir araya getiren, bir arada tutan ortak değeridir. Ondan dolayı her zaman aramızda yaşayacak, canlı ve diri tutulacaktır.

Tirşik doğayı çağrıştırdığından ileride doğanın ve çevreninde sembolü haline gelecektir. İnsanlar onu sembol haline getirecektir. İnsanlar onun sembolü altında mücadele edecektir.

11. TİRŞİK ÜZERİNE

Andırınılılar kendilerini Tirşik üzerinden tanıtıyorlar, kültürlerini yayıyorlar. Öte yandan Tirşiğe sahiplenerek marka yapmaya çalışıyorlar. İleride bu markanın katma değere düşmesi bekleniyor.

Yukarıda işlendiği üzere, bir bitki yemek olmaktan çıkıyor, toplumsal harekete dönülüyor. Modern çağın araç ve yöntemlerinden yararlanarak Tirşik işleniyor. Andırın ve bölgenin simgesi haline geliyor.

Artık Tirşik kültür; sanat, edebiyatta kullanılıyor. Sosyal hareketlerin simgesi haline geliyor. Andırının tanıtımının temel aracı oluyor. Dışardan bakışta, Tirşik ve Andırın özdeş görünüyor.

Eskiden bildik aileler arasında Tirşik sofrası kurulurken, yenilerde gurbette, örgütlerle Andırınılılar Tirşik şölenleri yapıyorlar. Andırın, Kahramanmaraş, Kadirli, Osmaniye, Adana, Ankara, İstanbul kentlerinde her yıl düzenli yapılmaktadır. Bu şölenlere yabancılar katılmakta ünü giderek artmakta, yayılmaktadır.

Önce yemek, sonra yayılma, sonra tanıtım, sonra da sosyal hareketler motor olan Tirşik kurumsallaşma aşamasına gelmiş bulunuyor. Yerel İdareler ve Sivil Toplum Hareketleri eliyle Tirşik değerin kalıcı hale dönüşmesi gerekiyor.

MINİ HİKAYE 2

Ailesinin varını yoğunu vererek okuttukları evladı doktor olur. Andırına atanır. Andırın Kahramanmaraş'a bağlı olsa da yolu o zamanlar Kadirliden geçer. Genç Doktor Kadirli garajına gelir. Kadirli garajına iner inmez bir çağrı duyar. Tablacı Tirşik pancarı dolu tablasının yanında avazı çıktığı kadar bağırır.

Andırın doktoru geldi

Andırın doktoru geldi

Doktor hayretler içinde sağına soluna bakar. Tanıdığı birini göremez. Ama kendinin doktor olduğunu nasıl tanıdılar. Şaşırır kalır. Öte yandan da gururlanır. Andırın doktoru olduğuna, o

gururla Andırının kıvrımlı tozlu yollarını tutar. Doktorda halbuki tablocu doktor falan bildiği yok. Andırından toplanan bin bir faydası olan Tirşığı doktora benzeterek satma peşindedir.

MİNİ HİKAYE 1

Bizim oralarda anlatırlar. Bir adam hastalanmış Adana'ya doktora gitmiş. Doktor hastaya

Kış günü et yemelisin

Yaz günü ot yemelisin denir

Anadolu beslenme geleneğini anlatmış anlaşılan. Andırın yöresinde de İlkbahar ve sonbaharda Tirşik çıkar. Hatta yayla bölgesinde yazında toplanır. Sofraya gelir.

2.58. Tirşik Ortak Değer

Tirşik doğrusuna bakarsanız Anadolu'nun çok yöresinde biliniyor. Tirşik değişik mahalli adlarla anılıyor. Hepsinin de ortak tarafı Tirşik bitkisi ile yemeğinin aynı isimle söylenmesidir. Yurdumuzda tirşiğin bu yönü araştırmacıları beklemektedir.

Tirşik yalnızca Anadolu da değil balkanlarda da var. Görev yaptığımız Keşan'da da Tirşik toplamış, Andırınlı bir aileye çorbasını yaptırmıştık.

Öyle olunca şunu düşünüyorum. Türkler tirşiği öyle sevmişler ki her yerde keşfetmişler, yararlanmışlar. Bir başka yönü de tirşiğin yüzyıllar öncesine dayanmasıdır.

Ne kadar zamandan beri bilinirse bilinsin, nerde bulunursa bulunsun, kesin olarak biliyorum ki, tirşiğin ana yurdu toroslar. Torosların Andırın coğrafyasıdır. Yine biliyoruz ki, bu coğrafya Tirşikler özdeşleşmiş, insanı, toplumu Tirşik ile anılmıştır. Anılmadan öte Tirşik ortak kültür, değer haline gelmiştir. Bizi ilgilendiren yönü de budur.

Çukurovadan, Kadirli düzünden Andırına doğru toroslara yönelince Tirşik ile tanışırsınız. Sonbahar ve kış aylarında Kadirli caddelerinde, pazarlarda tablalarda "Andırın doktoru" satılır. Kışın ana yemek olur. Sofraları süsler. Zengin, fakir evinde Tirşik yenir. Ayrım kalkar, duygular birleşir.

Kadirlide Tirşik üzerine, yani “Andırın doktoru “üzerine bir hikâye anlatılır. Doru olan bir hikâye.

Bilen bilir. Eskiden Andırının yolu yalnızca Kadirliden geçerdi. Andırına gidecekler Kadiriye gelir, garajda Andırın minibüslerine biner toroslar da kıvrıla kıvrıla, ine çıka Andırına varılırdı. İşte Andırına atanan bir doktorda Adana’dan Kadiriye gelir. Kadirli garajında iner inmez gür ve canlı sesiyle bağırır tablacı sesi duyar. “Andırın doktoru geldi. Andırın doktoru geldi...” Bağırış devam eder. Doktor hayretler içinde ilk defa Kadiriye geliyor. Hiç kimseyi tanımıyor. Ama kendini tanıyorlar. Hem gururlanırlar, hemde hayret eder. Daha sonra anlarki, Andırın doktoru, Andırına atanan doktor değil, Tirşıktir.

Gerçektende Andırın-Kadirli yöresinde Tirşik’i doktor gibi bilirler. Çok derde deva kabul edilir. Zamanı gelince de aranır, bulunur.

Tirşik çorbası bulgur pilavı ve yufka ekmeksiz olmaz. Yanında Kadirli turpu olmadan hiç olmaz. Aynı mevsimde yetişen Tirşik ve turp nasıl sofrada vazgeçilmez ikili olmuşlarsa Kadirli ve Andırında ayrılmaz kardeşliği sergiler. Bütün yönleriyle.

Tirşik neden, nasıl bölgemizin ortak değeri olmuştur. Birlikte gözlem yapalım.

- Tirşik tarihten beri yörede bilinen, yapılan bir yemek çeşididir.
- Tirşik her ev girmiş, zengin fakir ayrımı olmaksızın, bütün hanelerin ortak değeri olmuştur.
- Kadirli –Andırın kadar dışarıdaki hemşehrilerde, memleketle bağlarını Tirşik yoluyla devam ettirirler.
- Tirşik dışarıda yayıla yayıla Andırınla (Kadirli ile) özdeş hale gelir.
- Tirşik Andırının imajı, markası haline gelmiştir. (Andırın Dernekleri tarafından marka tescili yapılmıştır.)
- Dışardaki Andırın-Kadirliler Tirşik günleri düzenler, bir araya gelir kaynaşırlar.
- Andırında Tirşik festivali yapılıyor. Kadirlide de yapılması planlanıyor.
- Kadirlide tarlalarda Tirşikler, toplanır pazarlanır, geçim kaynağı olur.
- Andırın yol boylarında çocuklar topladıkları Tirşikleri satar, harçlık çıkarırlar.
- En taze tirşiği yol boylarından alanlar, Tirşik çorbasını zevkle içerler.
- En taze ve iyi Tirşik haçdırın bölgesinde taş aralarında, çalı diplerinde yetişen kabul edilir.
- İyi Tirşik yapan hanımlar bulunur.

- İyi Tirşik bakır kazanda pişer.
- Komşular birbirine Tirşik’e davet eder, komşuluk pekişir.
- Ağır misafirlere Tirşik ikram edilir. Misafirlik kültürümüz gelişir.
- Tirşik bahanesiyle toplantılar yapılır. İnsanlar bir araya gelir, kaynaşır.
- Andırın-Kadirli-Osmaniye-Kahramanmaraş-Adana-İstanbul-Ankara’daki STK Tirşik günleri düzenleyerek hemşehri dayanışması sergiler.
-

Tirşik’in marifetleri saymakla bitemez. Tirşik komşuluk, dostluk, misafirlik, Muhabbet, paylaşma, kaynaşma gibi bizi bize bağlayan hasletlerimize tutkal olur. Sağolasın Tirşik. Bizleri birada tutmak için ne güzel bir bahanesin.

Tirşik yalnızca Sonbaharın, kışın yemeği değildir artık. Mevsiminde toplanıp doğranıp buzluklarda, soğutucularda saklandığında yazın aynı tazelikte yenmektedir.

Tirşik yazılı sözlü edebiyatımızda haklı yerini almıştır. Almaya devam ediyor. En güzel şiir Tirşik üzerine yazılır. Güzel Tirşik şiirleri dilden dile yayılır, Tirşik bir halk ozanımız “tirşiği sevmeyenin kaynanası ölsün” diye mizah yapmıştır. Tirşik fotoğrafları çekilir, paylaşılır, Tirşik tasarımları yapılır. Sanatta da yerini aldı Tirşik.

Tirşik bir doğal bitki. Ondan yemek yapılan çorba olmaktan çok öteye geçmiştir. Andırın-Kadirli bölgesinin ortak değeri haline gelmiş, toplumun hamuru olmuştur. Semboller dünyamızda bölgemizin imajı, markası olmuştur.

Var olasin Tirşik. Bizi biz yapan değerimiz oldun. Hem yiyoruz hem övünüyoruz. Hem doyuyoruz, hem adımızı duyuyoruz. Sayende.

2.59. Tirşikten Çukurova’ya

Çukurova’da Torosların Çukurova’ya bakan yamaçlarında yetişen koyu yeşil pancara benzeyen yabani bitki.

Kuş konmaz, hayvan yemez, bilen koparamaz. Ağulu yeşil Tirşik.

Ilıman Akdeniz sonbaharında başlar, kışın çokça yetişir. Baharlarda sürer. Torosların yükseklerinde yaza kadar ulaşır.

İnsanoğlu Tirşik pancarını sabırla ve akılla işleye işleye, yani mayalandıra mayalandıra zararsız hatta faydalımı faydalı bir yiyecek haline dönüştürür. Ondan da şifalar buluruz. Andırın'da bilinen Tirşik göç kültürü ile Çukurova düzüne yayılır.

Bugün Kadirli, Osmaniye, Ceyhan, Kırıkhan, İskenderun, Adana'da bilinir hâsılı. Toros yamaçlarında, Çukurova düzündeki bilinmektedir.

Her kış geldiğinde özlenir ve aranır.

Tirşik artık Çukurova'nın doğal yemeği olmuştur. Ilık kış meltemleriyle nemli topraklarda güneşi yiye yiye büyür. İnsanoğlu taze iken koparır. Kökünden yeniden yeşerir. Böylece yüzyıllardır kaybolmaz.

Hem kendi kaybolmaz yaşar yüzyıllar boyu, hem toplumumuz olur. Kendimiz olur. Kültürümüz olur.

Tirşik Çukurova coğrafyasının kültürü, toplumsal yaşamın ortak unsuru haline gelmiştir. Tirşik Çukurova'nın tanıtım bitkisi ve yemeği olur.

Böylesi bitki yani, Tirşik ortak kültür değeri olunca bugün yaşatmak istediğimiz ortak kültür değerlerinden biridir. Söze, yazıya, dile dökülür. Sanata, edebiyata malzeme teşkil eder. Ortak tanınma, tanışma aracı haline gelir. Dilimiz olur, sesimiz olur, yazımız olur, döner dolaşır dergimiz olur.

Tirşik şimdi Çukurova'da ortak kültür ve yaşam değerleri yaşatma çabamızın adı. Bu çabanın paylaşıldığı platform, yani dergi evlere, iş yerlerine kurumlara, bürolara konuk olacak. Dost. Bizden biri. İçimizden biri.

Tirşik dergisi aranırsa gelmediğinde yokluğu hissedilirse yer etmiş demektir. Ekmek su gibi olmasa da yokluğu hissedilen bir ihtiyaç olmalı Tirşik. Tirşik dergisini böylesi nitelik kalite ve sıcaklığa ulaştırmak da bize vazife.

Size de okumak, sahiplenmek, yaşatmak düşer.

2.60. Toroslarda Üç Kimlik

Toroslar oldum olası kimlikler taşır. Bunu üzerine kurulmuş medeniyetlerden, o medeniyetlerin izlerinden, toplumda hala yaşayan sembollerden anlıyoruz. Bu semboller, toplumun kimliği, benliği olurlar. Günümüzde ise imaj ve marka olarak yaşarlar.

Tarihten beri gelen bugün hala yaşayan kimlikler ile hemen yüzleşiriz. Yani, bir coğrafyaya baktığımızda bir kelime ile orayı anar, tanırız. Coğrafyaya yüklenen değerler, toplum değerleri ile örtüşür. Coğrafyayı anlatırken insanı, insanı anlatırken coğrafyayı anlarız. O sembol hem coğrafyayı hem insanı birlikte anlatır. Coğrafya ile insan uyumu herhalde Toroslarda en fazladır.

Şimdi Toroslara bakalım. Toroslar deyince Çukurova'yı çevreleyen, Akdeniz iklimin hüküm sürdüğü dağlar silsilesini anlıyoruz. Buralarda Akdeniz iklimi hüküm sürer. Akdeniz iklimi “kışları ılık ve yağışlı, yazları sıcak ve kurak” geçer olarak ezbere biliriz. Ezber bozan yanı ise, yeryüzünde var olan otlar, bitkiler, ağaçların çoğunun Toroslarda var olması, canlı türünün Toroslarda yaşamasıdır. Bu iklim ve tabiat bütün cömertliğini insanoğluna sunar. İlk insandan bu yana izler, kalıntılar buralarda hayatın sürdüğünü gösterir. Yani, yaşamının kolaylığını ispat eder.

Şimdi Çukurova'ya bakalım. Çukurova deyince Doğu Akdeniz'in köşesini kucaklayan Toros yamaçlarından sahillere kadar uzanan düz coğrafya anlarız. İskenderun yamaçlarından Silifke sırtlarına kadar Toroslar, bir ana kucağı gibi Çukurova'yı kucaklar. Besler, bakar. Derler ki, Toroslar olmadan Çukurova, Çukurova olmadan Toroslar olmazmış.

Bereket harmanı ova anlatılmaz. Çukurova Lokman hekimin ölümsüzlüğün ilacını bulduğu yer. Ovaya yerleşen her medeniyette önce tababet gelişir. Ova öylesine zengin ve cömert. Haline bırakılsa yine öyle olacaktır.

Kilim üzerine bağdaş kurmuş Yörük anası heybetinde Çukurova kendine mahsus öyle değerler üretir yaşatır ki özdeş olur, kimlik olur, coğrafyayı ve toplumu sarar sarmalar.

Şimdi gökten üç elma düştü misali üç kimlikle tanışalım.

Biri, Tırşık. Çukurova'nın kuzey Toros yamaçlarında çokça tabiatta yetişen Tırşık çeşitli isimlerle anılır. Hem kendisi hem yemeğine Tırşık denir. Zehirli olduğundan hiçbir canlı dokunamaz. İnsanoğlu onu işler, pişirir, ilaç değerinde yemeğe dönüştürür. Kaç asırdan beri yaşadığı bilinmez. Andırın yöresinden yayılan Tırşık, Andırın ile bütünleşir, kimliğe dönüşür. Tırşık deyince Andırın, Andırın deyince Tırşık akla gelir.

Her ne kadar Tırşık Andırın doğmuşsa da şimdi toroslarda, Tırşık biliniyor. Yemeği yapılıyor. Tırşık günleri düzenleniyor. Tırşık çorbası dost sofralarını süslüyor. Tırşık kaynaşmaya, buluşmaya vesile oluyor.

Öteki, Murt. Akdeniz bölgesinin ve ikliminin tipik ağacıdır. Murt'a ağaç yerine çalı derler. Murt dört mevsim yeşil kalan, meyvesi yenen bereketli bir Akdeniz bitki örtüsüdür. Meyvesini insanlar, kuşlar yer. İlaç gibi yararlıdır. İnsanlar murtu pek çok işlerinde kullanır. Süpürge den tutun bahçe çitlerine kadar kullanılır. Bazı yerlerde mezarlıklarda da kullanılır.

Murt bereketli oluşu, mutedil iklimi ortamı yanıyla coğrafyanın insanlarıyla özdeşir. Çukurova'ya bakan Toros yamaçlarında insanlarda murt gibi toprağına bağı, her mevsim canlı, cömert, bereketli, faydalı, saf ve temiz olur. Bu yüzden memleketinde sade yaşayan insanları uzun uzun anlatmak yerine kestirmeden Murtçu derler. Karaisalı yöresi bu isim ile anılır.

Bir öteki, Kabak. Çukurova'da, Toroslarda kabak her evin önünde, bahçelerde, yamaçlarda dikilen, her yerde yetişen bir sebze. Kabak bereketi, bolluğı, cömertliğı temsil eder. Fakir zengin her evde pişer. Kabak çeşit çeşittir. Misafire ikram edilir. Kurutulur. Eşya olur.

Kabağın farklı iklim ve tabiat koşullarında yetişmesi, dayanıklı oluşu, kuruturu kullanılışı sembolleşir. Torosların karayağız, güçlü kuvvetli, gözü kara, dayanıklı, dost, yardımını sever, delikanlı insanlarına kabakçı derler. Kabakçı benzetmesi, bu toprakların insanın özet ifadesidir.

Toroslarda daha nice insanlar ile özdeşen kimlikler var. İşte önde olanları. Çukurova ile yaylalara göç yolu üzerinde yerleşen toros kuşağındaki toplumlar hem dağların hem ovaların değerlerini yazarlar. Hayat birleşir. Yazın Toroslarda, kışın ovalarda buluşurlar. Bu tablo sembolleşen kimliklere güç katar.

Şimdilerde kimliklerin, buluşması, tanışması yaşamın anahtarı sayılıyor. Coğrafya ve bitkilerle özdeşlesen sembol kimliklerimizi daha çok tanıtmalı, daha çok işlemeliyiz.

Aslını inkâr eden haramzade derler. Herkes yörenin değeri ile övünmeli. Değerlerini öne çıkarmalı işlemeli, yaymalı, tanıtmalı.

Her coğrafyanın kimliğı var. Her coğrafya da insanı, yöreyi birlikte tanıtan değerler var.

Çağrımız her coğrafyada yaşayana.

2.61. Toroslarda/Andırında Yaylacılık /Çağrı

Bölgemizin en bilinen tarafı meşhur yaylalarımızdır. Tarihten beri andırın kuşağı ve iç Anadolu'ya uzanan kesimler Çukurova'nın yaylaları olmuştur. Konargöçerler kışın ovada yazın yaylalarda hayvanlarını otlatarak yaşarlar. Yakın zamana kadarda devam eder.

Konargöçerlerin yanında aşağı andırın, Kadirli, Osmaniye, Ceyhan yörelerinin insanları yazın serinlemek amacıyla göçerler. Bugünde bu gelenek sürer.

Yaylaya ulaşım zorlukları, nakliye sıkıntıları, hayvanla, yaya yapılan yolculuklar zahmetleri yanında geriye zengin yayla hatıraları bıraktılar. Bugünde bırakıyor.

Tirşik dergisi de andırın yaylalarında yaşanan hatıraları derleyerek sizlere sunmak istiyor.

Yaylalarda yaşanan hatıraları, anıları, düşünceleri, günlükleri yazmanızı bekliyoruz. Yayınlamak istiyoruz.

Yaylaları anlatabilirsiniz. Yaylalarda yaşanan olayları, yaşamları yazabilirsiniz. Yayla kültürünün anlatabilirsiniz.

Amacımız geçmişi, dünü, yaşananları ortaya çıkarmak. Yayla kültürünü yeniden yaşamak, yeniden canlandırmak.

Yayla kültürü, toplum kültürümüzün önemli bir parçasıdır. Aynı zamanda andırının göç yolu kültürüdür.

Yazmak, yaymak bizden.

3.62. 3 T'miz Var Tarhana- Turp- Tirşik

Saymakla bitmez. Nelerimiz var. Nelerimiz var. Nelerimiz yok ki? Varda var. Bu coğrafya bereket coğrafyası. Tabiat bereket dolu. Toplum bereketli. Kültürümüz bereket harmanı.

O kültür ki, toplumu birbirine bağlıyor. Hamurumuzda mayamız, yapımızda çimentomuz, kabımızda tutkalımız oluyor. Perçin oluyor. Kenetliyor, kenetleniyoruz.

İşte üç T'miz.

Tarhana, Tirşik, Turp.

TARHANA

Tarhanayı kesinlikle Orta Asya'dan getirdik. Tarihin bir hakikati bu. Ama aslına baktığımızda Tarhana, Arap aş Tirit gibi temel beslenme yemekleri ancak kırlarda var olur ve yaşar. Öylede olmuştur. Bunların başında tarhana gelir.

Buğdayı bir taşa döverek yarma etmek ne kolay. Ayranı ekşitip yarma ile karıştırmak ne kolay. Memleketimizde bunun sığağına toyga, soğuşuna ayran çorbası denir. Hele birde yarpuz gibi kokulu ot atılırsa. Yarma yağmalar kurutulursa al sana tarhana. Yıl boyu aşın olur, katığın olur. Doyurur seni.

Tarhana toplumun ortak üretimi ve imece yanımızdır. Tek başına tarhana yapılmaz. Ortaklaşa yapılır. ‘İmece’ ile yapılır. Ortak emek, ortak değer katılır. Komşuluk akrabalık güçlenir. Toplum bir daha kenetlenir. O mis gibi kokan tarhanalar. Gurbette özlemin adı olur. Ağızda tat, dillerde destan olur. Şiir olur, türkü olur. Kültür olur. Biz olur, bizim olur.

Kahramanmaraşın işgali sırasında bir Fransız Subayı anılarında Maraşlılar bizi tarhana, yufka ekmek, pekmezle kovdular demiş. Hepsi de Stratejik ürün. En zor zamanda yanımızda.

Eskiden derlerdi ki, tarhana yüz ağartır. Çocuğa çerez, misafire çorba, eve yemek olur. Cebe, azığa konur, yolda yoldaş olur.

Tarhana Çukurova, Toros yamaçları, iç Toroslarda halkın temel gıdası idi. Kendi ihtiyacını kendi aile ekonomisinin en güzel misalidir. Bu yüzden toplum dinamik, geleneklerine bağlı, canlı, kaynaşmış, halde idi. Ne yazık ki göç tarhanayı da vurdu. Köylerde hem iş gücü azaldı hem de tarhana tüketim alışkanlıkları terkedildi. Bereket versin şimdiden ticareti yapılıyor. Yayla kültü hayvancılıktan insan konaklamaya geçtikçe kültürel değerler yeniden hayata geçirilmeye çalışılıyor. Tarhanada bugün dönüşten nasibini alıyor.

TİRŞİK

Tirşik tarihi bilinmiyor. O denli eski muhtemel Anadolu’ya gelişimizde vardı. Tirşik bu toprağın bitkisi, bu toprağın yemeği. Anadolu’nun her tarafında akışın yerli oluşunu ispat eder. Mesela Türlerin o dönemde yaşamadığı bazı Anadolu topraklarında da oluşu, bilinişi bunu ispata yeter. Gerçekten de her yörede Tirşik var. Değişik adlarla, yemek çeşitleriyle yaşamaktadır.

Tirşik bu denli yoğun, kültür birikimine Toroslarda, Torosların Andırın yöresinde rastlanır. Öyle ki koca coğrafya her taşı, çalı dibinde Tirşik biter. Toplumun tümüne “tirişikçi” derler. Kültür hayatımıza öylesine girmiş ki, toplumun hamuru, mayası olmuş. Daha öte Andırın imajı, markası, kimliği olagelmıştır.

Tirşik böyle bir şey. Güz mevsimi gelince Çukurovanın Toroslara bakan yamaçlarında özellikle hecedın bölgesinde çıkmaya başlar. Tirşik yol boylarını süsler. Çocuklar sepet, poşetlerle topladığı tirişığı yol boyuna çıkarır satarlar. Alan memnun, satan memnun olur.

Güz ve kış aylarında merkez ve aşağı Andırının, baharda yukarı Andırının yemeği olur Tirşik. Üç mevsim Andırına ev sahipliği yapar.

Tirşik fakirin yemeğidir. Andırında üç mevsim sofralara konuk olur. Soğutucu cihazlarla her mevsim taze kalmakta, arandığında bulunmaktadır.

Kültürel ve toplumsal yönü olduğundan Bölgede, bölge dışında herkez arar, bulur. Onun etrafında toplumsal duyarlılık yaşanır. İnsanlar bir araya gelir, toplaşır, kaynaşır.

Tirşik yalnızca Andırın değil Çukurova bölgesinin kimliği ve otak yemeği.

TURP

Ya turp. Vatanı Kadirli. Eskiden ticarete dönük yoğun yetişmezken artık ihraç ürünü oldu. Yerden her köşesine pazarlanıyor. Kadirli turpu diye biliniyor. Turp Kadirli markası oldu. Sağolsun İtirazım Kadirlielerde iyi sahip çıkıyor.

Turp Andırındada yetişiyor. Her iki ilçenin pek çok ortak değeri turpta katılıyor.

Turp sofraların kadim dostu Turp üzerine ortak sözlerimiz, deyimlerimiz var. Atalar “Turp yemesende tarlasından geç “demişler. Yani Kadirliye uğra demek istemişler. Yemek çeşidi olarak sofraların süsü, vazgeçilmezi.

Turp gibisi varmı? En ağır yemeklerde mide yardımcısı, Dostu. Turp salatası kış sofralarının vazgeçilmezi. Tirşik, bulgur pilavı, yufka ekmek ve yanında turp. Doyurucu bir tat ve bereket.

Üç t'miz sadece sofraların vazgeçilmezi, süsü, bereketi değil. Toplumun yaşam pınarı. Kültür varlığımız. Kültür kaynağımız. Yöremizin değeri, imajı, ortak yanı. Hamurumuz, mayamız.

İyi ki varsın üç T. Sizinle varız, övünüyoruz. Övüneceğiz. Kendimizi buluyoruz ondan.

3. ŞEHİR VE KÜLTÜR DERGİSİNDE YAYINLANAN

3.1. Yayla Geleneği ve Kültürü

Yayla Geleneği / Kültürü, Türklere has bir özellik olsa gerek.

Atalarımız, Orta Asya’da yaşadığı ve yaşattığı bu geleneği, savaş nedenleriyle elde ettikleri başka coğrafyalara da taşımışlardır.

Türkler, özgürlüğü seven bir millettir. Yaylacılık, bir nevi özgürlüğe kaçış demektir. İnsana (diğer canlılara da dahil) yaşama sevinci veren, farklı yaşama biçimidir. Yaşamdan ‘haz’ almanın doruktaki adıdır.

Gerek Orta Asya’da gerekse bulunduğu diğer coğrafyalarda geçimini hayvancılıkla temin eden bir kısım Türkler, ‘göçebe’ yaşamı tercih etmişlerdir. Bu, basit ama, ‘anamlı’ yaşam biçimi, doğanın sertliğine; aynı zamanda cömertliğine karşı ‘yaşanabilirliğin’ kazanımlarını da beraberinde getirmiştir. Soluduğunuz havadan, yediğiniz- içtiğiniz her şeyden, müthiş haz alırsınız; ciğerleriniz, temiz ve yoğun oksijen arzıyla adeta dezenfekte olur, yaşam kaliteniz artar. Kısacası, ‘tatlı’ bir özlemin adıdır yaylacılık.

Atalarımız, ‘Yayla Geleneği’ni tabiatla uyum içerisinde sürdürme gelmişlerdir. Doğaya ve çevreye zarar vermek şöyle dursun, canlı-cansız her türlü tabiat varlıklarının yaşaması için gayret içerisinde olmuşlardır. Üretim ve diğer kullanım araç- gereçlerini de tabiata zarar vermeyecek uygunlukta geliştirmişlerdir.

Adına “Yörük” dediğimiz, ‘yürüyen’ anlamına gelen Türkmen boyları, geçmişte “Akıncılar” olarak da adlandırılmışlardır. Akıncılar hem keşif hem de sınır boylarını korumak adına hareket kabiliyeti yüksek, hızlı, öncü keşif birlikleriydiler. Akıncılar, sadece ‘asker’ olarak değil, ‘sivil’ yaşamlarını da beraberinde götürmüşlerdir gittikleri yerlere.

Akıncılar, Anadolu’nun fethinden önce de bu coğrafyanın Türkleşmesi için keşif amacıyla gelmiş, yerleşmişlerdir. Büyük çoğunluğu Orta Asya’dan kalkarak, Karadeniz üzerinden kıyı boyu ilerleyerek, Ege ve Akdeniz bölgelerine kadar intikallerini sürdürmüşlerdir.

Yörükler coğrafyamız içerisinde, (Marmara Ege, İç Anadolu ve Torosların kapsadığı alanlar) halen konar -göçer olarak sayıları azalsa dahi varlıklarını sürdürmektedirler.

Abdülhamit Han’ın hem stratejik hem de ekonomik amaçlı, Çukurova’nın bereketli topraklarının işletilmesi yönündeki politikası, dağlarda yaşayan bir kısım yerleşik (Avşar) ve Konar-göçer (Yörük) ailelerin iskanını, mecbur kılmıştır. Hal böyle olunca, dağ kültürüyle yaşamakta olan Türkmen boyları, bereketli topraklar üzerinde yeni ve yerleşik yaşam biçimlerine ayak uydurmak durumunda kalmışlardır.

Dağların temiz havasına, rüzgarların esintisine alışmış olan Türkmenler, Çukurova’nın sarı sıcağından bunalınca, hasatlarını elde ettikten sonra, baharla birlikte göçleri başlar Torosların en yücelerine.

Yayla zamanı gelince gözle görülür bir telaştır başlar ve göç hazırlıkları yapılır... Yörükler, yüzlerce yıllık geleneklerinde olduğu gibi, başta at ve deve olmak üzere, binek hayvanlarını bir gelin gibi süsleyerek, diğer hayvan sürülerini de önlerine katarak, bir şölen

havasında kona-göçe, ağır ağır yaylaların patikalarında yol alırlar. Bazen hüznü, bazen sevinçli türküler söylenir yolculuk boyunca. Türküler yakar ozanları bu olguya. Hele, siz o hayvanların mağrur edalarını bir göreceksiniz. Yaylalara uzanmanın sevincini nasıl yansıtırlar bir bilseniz. Şimdiki zamanlarda ise, asfalt yollar, motorlu araçlar, zaman kazanımı sebebiyle bu geleneği ıskalamış durumdadır.

Bahar gelince Çukurova'dan hareket eden Yörüklerin en son durakları Andırın, Elbistan, Afşin, Sarız ve Pınarbaşı yaylalarıdır. Güz mevsimine kadar yaylaların tadını çıkartan Yörükler, dönüşlerinde birbirinden lezzetli et, süt, yoğurt ve peynir gibi hayvansal ürünlerini, göç yolları üzerinde bulunan ahaliye satarak geçimlerini sağlarlar.

Günümüzde yayla geleneği ve yayla kültürü; ulaşım kolaylığı ve modern araç-gereçlerle, farklı biçimlere dönüşmüş durumdadır...Modern zamanların ürettiği zararlı atıkların doğaya salınması ise, bizi bir çevre felaketi ile karşı karşıya getirmektedir. Bu durum, doğal yaşamı tehdit ederek, tüm canlılar için yaşanmaz ortamlar hazırlamaktadır. Sularımız kirlenmeye, ormanlarımız yok olmaya, gıdalarımız bozulmaya yüz tutmaktadır. Son dönemlerde Yayla bilincini ve yayla kültürünü özümsememiş, kimi yaylacılar, şehir konforunu yaylada yaşamak isteyince, doğanın yapısına uygun olmayan malzemeler ve çarpık yapılaşmayla, fauna ve flora zarar vermektedirler.

Artık yeni biçimlere göre, doğaya, çevreye zarar vermeyen yayla kültürü projelerini hayata geçirmenin zamanı geldi, geçiyor bile. Bilimsel yaklaşımlarla, bu konuya ivedilikle eğilerek gereğinin yapılması, hasıl olmaktadır.

Coğrafyamızda yaşayan tüm vatandaşlarımızın vicdani sorumlulukları vardır bu hususta. Çevreye karşı duyarlılık, vatandaşlık bilincinin asli görevlerinden biri olmalı ve bu bilinci asla aklımızdan çıkarmamalıyız. Çünkü; bizlerin, bizden sonraki kuşaklara yaşanabilir temiz- doğal çevre bırakma sorumluluğumuz ve mecburiyetimiz vardır.

İnsanları sevdiğimiz kadar, diğer canlıları, çevreyi ve ormanlarımızı da sevmeye mecburiyetimiz olmalı!

Yaylalar: Ah bu insanın kanını kaynatan yaylalar... Altmışlık- yetmişlik ihtiyarları, yirmisinde delikanlı sandıran yaylalar. Enerjiyle doldurur tüm bedenleri.

Ah o etrafı çevrelenerek yanan kızıl ateşin, parlament mavisi akşamlarla buluşma saatleri...! Masallar, hikayeler anlatır yaşlı dedeler; platosu doğal, dekoru doğal mekanlar. Ozanları besler bu rüyalar. Tatlı bir huzurdur, insanların tüm hücrelerine nüfuz eden.

Düşler, yeniden başlar yayla dönüşü. Ölüm- kalım olmaz ise eğer, hazırlıklar, bir dahaki sefer...

3.2. Andırın'da Çayhane Kültürü

Önceki yazılarımda Andırın 'da sinema- lokanta geleneği ve kültüründen bahsetmiştim. Bu yazımda da yine, sosyal işlevi olan mekanlardan, çayhanelerden bahsetmek istedim.

Andırın 'da yaşamış ama geçim derdinden dolayı Andırından ayrılmak durumunda kalan nice hemşerilerimiz, maziye daldıklarında, geride bıraktıkları hatıralarla avunurlar. Memleketlerine özlem duyarlar sabırsızlıkla! Anne-babalarını, eş-dost-akraba ve arkadaşlarını görmek, onlarla hasret gidermek için zihinde zaman tüneline yolculuk yaparlar ilk önce. Zaman tüneline kastım, mazide yer eden, fiziki anlamda bozulmamış doğası, bozulmamış mahallesi, sokağı, köyü, bağı-bahçesi; insani davranışlar anlamında ise, karşılıklı sevgi-saygı, güzel hatıralar, olarak anlamlandırabiliriz.

Dışardaki Andırınlılar, tatil aralıklarında Andırın'a gelindiğinde, sevdikleriyle kavuşur, hasret giderirler. Kavuşmalarda, depreşen hasretliğin ateşini söndürmek için hep anılarda kalan güzel günlerden bahsedilir... Tepelerden, Kışla Bahçesi'nden, ovaların seyrine dalmak, uzun uzadıya olmazsa olmazlığıdır hasretliğin... Kışın beyaz örtüye boyanmış kömür kokan zamanları, elvan elvan çiçek açan baharları, suyun ve havasının serinliği ile yaz ayları, konfeti gibi ağır ağır dökülen sararmış güz yapraklarının ahengi ile sonbaharı, size Andırın'ı bir güzel tarif eder döngüsel tabiat coşkusuyla... Tabiat, yaşam güzellikleriyle birleştiğinde geriye, unutulmaz izler bırakır zihinde. İzler, bize, en sıkıntılı anlarımızda bile ferahlatan serinlik gibidir.

Andırın insanının coşkulu, heyecanlı, meraklı, bir o kadarda geleneğine sahip çıkankendine münhasır bir yaşam biçimi vardır. Neşelidirler, küçücük yetinmelerle mutlu olmasını bilirler. Neşe; aşlarına, ekmeklerine en güzel katıktır. Yerinde gülmesini, eğlenmesini bilirler. Andırınlıların bu halleri, caddelerde, sokaklarda, düğün- dernek işlerinde, dükkanlarda, köy kahvelerinde, velhasıl tüm yaşam alanlarında aşikardır. Şimdiki zamanı, geçmişle kıyas ettiğimizde, kuşaklar arası sosyal-kültürel geçişlerde bir eksilme yok gibi.

Andırın'ı köyleriyle kapsama alırsak, 'bir memur coğrafyası' demek, yerinde olsa gerek. İzne gelen beyefendilerin, hanımefendilerin giyim-kuşamlarıyla belli etmekte kendilerini. Şimdiki zamanlarda Andırın caddelerine, sokaklarına sığmaz oldu araç ve insan kalabalığı. Dışarıdan gelen Andırınlıların ilgisi, yaz aylarında oldukça fazla. Yine de, zaman ve mekân kavramı ne kadar değişirse değişsin, "Post-Modern" uygulamalar bile pek etkileyemiyor, Andırın insanını.

"Bir Zamanlar Andırın" sözcüğünden hareketle, yeni zamanları bir kenara koyup, 70'li yıllardaki Zaman-Mekân kavramı çerçevesinde ele aldığımda, güzel günleri, anlatmak isterim o yılları yaşamamış yeni kuşaklara. Eskiler ise maziye doğru sörf yapadursunlar hele.

Bilen bilir; O yıllarda Andırın'ın merkezinde yaşam, özünü kaybetmemiş, geleneğini-göreneğini korumuş, numune ve prototip bir şehir havasındaydı. Şimdi de öyle sayılır. Televizyon, ilçe ve köylerine henüz girmemişti. Sinema, sosyalleşme anlamında ihtiyaç gideren bir araç konumundaydı. Türk Sineması'nın ünlü Artist ve aktrisleri. Kendilerine yakıştırdıkları Fransız (Paris), İtalyan, İspanya Moda Merkezleri'nde üretilen yılın 'moda' stilleri ve saç modellerini, rol aldıkları filmlerde göstererek Türk gençliğini tesir altında

bırakmaktaydılar. Hele, “İspanyol Paça” modası o zamanlar sarıp sarmalamıştı gençleri. Gençler arasında fiyaka yarışına dönmüştüyabancı moda kültürü. Dizler dar, pantolon paçası alabildiğine geniş, kravatın ince tarafı kemerden aşağıya doğru sarkık, kalın tarafı göğüs yarısına kadar biçimli. Tek ve çift yırtmaçlı ceketlerin ve gömleklerin yakaları da ne kadar enliyse moda takipçisi delikanlılar tarzlarıyla o kadar fiyakalıydılar. Uzun saç, uzun fauller de moda idi. Hatta saçını uzatmayan muhafazakâr kesim, uzun saçlılara takılırlardı: “Anan gibi saç bırakacağına, baban gibi bıyık bırak aslanım” derlerdi. Yeni nesil, o zamanın gençleri, şimdilerde baba ve dede olan zaman bıçkınlarının siyah-beyaz fotoğraf arşivlerini karıştırdıklarında aynı yargıya varacaklardır. Genç kızlar da Batı modasının tesiri altındaydılar. Hele ki, dışarıda mekteplerde okuyanlar izne geldiklerinde farklılıklarını ifade edebilmek için ‘moda’ uyumlu kostümlere bürünürlerdi. “Çılgın” denebilecek kimi mektepli-cüretkarlar için ‘mini etek’ modası bir ‘karşı duruş’ tavrı/cesaretiydi konjonktürel zamanlarda. Bu bir Batı dayatma kültürünün biçimsel manada, gençler arasında, ‘üstünlük yarışını’ tetikleyen etkin unsurlardan biriydi.

O dönemler, anlamsız acıların da yaşandığı sosyal, siyasal ve kültürel geçişlerde birtakım kesimler, birtakım etkileşimlilerin (araç-gereç, anlayış bakımından) tesiri altında kalarak hasar almışlardı. O zamanın sineması, siyasal hareketlilik, köylü-kentli ilişkisi iç içe geçmiş, karmaşık yapı ve toz duman içerisinde bir sarmala dönüşmüştü. Etkileşimler daha çok insanların bir araya geldiği mekanlarda olmaktaydı. Suni geçişlerde çayhaneler de bahsedilen mevzuda mekânsal anlamda, kendisini soyutlayamıyordu! Sonralara, siyasal ve sosyal çalkantılar durulduğunda, mekânsal anlamda asli işlevine döndü, anılara yolculuğumuzda yer edinerek.

Çayhaneleri anlatmak için önce Kışla Bahçesini anlatmak gerekir. Vadiye bakan yüzüyle Kışla Bahçesi, yaz mevsiminde önemli buluşma ve dinlence mekanıdır. Gurbetten gelen Andırınlılar ve çokça da Kadirli’den gelen yaylacıların uğrak yeridir. Uzun ağaçların gölgesinde serinleyenler, yamaçların seyrine dalarak muhabbetlerini koyulaştırırlar. Yanınıza bir veya birkaç tanış gelir ya da başkaca tanış olduğunuz insanların masalarından davet gelir, oraya yönelirsiniz. Sonra oradan oraya, bir bakmışsınız günü akşam etmişsiniz dost sohbetleriyle, farkında bile olamadan.

Kışları ise gecenin eğlencesi sinemaların (Şehir ve Meram) dışında, gündüzden, akşamın alacasına kadar “sosyalleşmek” adına, ahalinin eğlendiği, vakit geçirdiği en önemli mekanlardan biri ise kuşkusuz, çayhanelerdi. Çayhaneler, ahalinin belli ihtiyaç duyduğu zamanlarda soluklandığı, sohbetlerini koyulaştırdığı, hararetli tartışmaların yaşandığı, gülmececin (mizahın) çay gibi demlendiği, çayın demli içildiği mekanlardı. Sayıları azalsa da halen öyle.

Çayhaneleri, zamanın sokak mektebi olarak algılayabiliriz. Ve ayrıca “Enformasyon Merkezi” gibi de işlevsel... Yan masalarda, merak uyandıran konuların konuşulması-tartışılması ilgisiz insanları bile heyecanlandırırdı. Memleket meselelerinden, film kritiklerinden tutun da sonu mizahla biten her şey konuşulur-tartışılırdı. Mizaha katık olan mizah üreticileri de yok değil hani, misal; abartı ustası Fazlı Kadir gibi! Andırınlı gençleri eğlendirmesini, coşturmasını iyi bilir, bundan da zevk alırdı Fazlı Kadir. Gençler, Fazlı Kadir’in anlattıklarından ziyadesiyle hoşnut olur, ânı, mutlu yaşarlardı. Onsuz ortam, mizah masasının eksik bacağı gibidir. Fazlı Kadir, çokça, kamyon şoförlüğü yaptığı zamanlardaki yaşadıkları serüvenleri bazen abartarak/süsleyerek, gençlerin hoşlarına

gidecek biçimde anlatır, dinleyenleri heyecanlandırır. Dinleyenler, ara sıra anlatıcılara gaz verip, ortamı daha da kızıştırırlardı, gırla giden kahkahalarla! Kim tutar ki onları... Kamyon şoförü dedim de aklıma geldi: Geçimlik için kamyon alan müteşebbisler, kamyonlarını iyi şoförlere emanet etmek isterler. Çünkü; kamyona yatırılan sermaye, kimileri için, tek atımlık barutları gibiydi sahiplerinin. Güven duyulan şoför, kıymetliydi. Değerlerinin farkında olan şoförler, kendilerini naza çekmekte ustaydılar. Hele ki, işverenle pazarlıklarında sigara, alacakları maaş kadar prestij unsuruydu. Filtreli sigara içmek, kategori meselesiydi, ayrıcalıktı. Şoförler, sıcak mevsimlerde ısmarlama kısa kol beyaz gömlek giyerler ki, pazarlıkta şart koşarak elde ettiği kazanımı olan filtreli sigarasını beyaz gömleğinin döş cebinde göstererek, fark edilmesini sağlarlardı, zafer kazanmış kumandan edasıyla.

Çayhaneler, cadde ve sokaklarla da irtibatlıydı. Çayhanede oturanlar, cadde veya sokaktan geçen tanışlarına seslenirle, ya da tam tersi, cadde ve sokaklardan geçenler, çayhanede gördükleri eş-dost, akraba ve/veya arkadaşlarıyla selamlaşırlar, davet üzerine küçük tabureler üzerine oturup hasbihal ederlerdi. Çayhane sohbetlerine yerli esnaf, kalburüstü şahsiyetler pek uğrak vermez, alanı gençlere bırakmayı yeğlerlerdi, titrlerine ‘halel gelir’ endişesiyle!

Soğuk mevsimlerin sıcak mekânı olan çayhaneler, genelde cuma günleri çevre köylerden gelenlerin uğrak ve buluşma yerleriydi ayrıca. Çayhaneleri kahvehanelerden ayıran özellik; dama, tavla, domino gibi eğlence oyunlarının dışında paralı oyunların oynanmamasıdır. Çayhane işletmecileri, kahvehane işletmecilerine göre daha hoşgörülüdürler. Zaman zaman müşterilerin söyleşilerine iştirak ederler. İş icabıyıkta bir içeri, bir dışarı ‘fır’ dönerken bile müşterinin nabzına göre şerbet vermesini iyi bilirlerdi.

Çayhaneye uğrak veren deliler de Andırın’lı gençlerin başkaca eğlenceleriydi. Gençler, delileri kızdırmaktan pek haz alırlardı, her nedense! Onları masalarına davet eder, soru sorarak akıl derecelerini ölçerlerdi ya da bir araya gelen iki deliyi kızıştırarak, delilerin o anki tepki veren söz ve davranışlarına kahkahalarlagülerlerdi.

Çayhanelerde sabah kahvaltısı yapmak, gelenek gibiydi. Daha çok öğrenciler, esnaf çıraqları, kalfalar Zopçuk’un ya da Güllü Usta’nın fırınından aldıkları, kokusu mis gibi etrafa yayılan, sıcak, taze pideye, zeytin ve/veya peyniri katık ederek, sabah kahvaltılarını yaparlardı. Sabah kahvaltı mekânı olan çayhaneler, öğle-ikindi arası, genelde dışarıdan ve çevre köylerden gelenlerin uğrak yeriydi. İkinci-akşam arası ise şehirli gençlerin muhabbet mektebine dönüşürdü. Türkü-şarkı eğlence programlarının gün içinde verildiği radyo programlarının dışında, haber saatinde, günün haberlerine dikkat kesilmek, sonrasında güne damgasını vuran haberler üzerinden yorum yapmak, ayrı bir keyif olmakla beraber, birkaç gün gecikmeli gelen gazeteleri yutarcasına okumak, bilgi açlığının bariz gerçekliği idi.

Çay bahane, sohbet şahane...

Çay kültürü, Çin ve eski Türk kavimlerinden günümüze dek süregelen, kesintisiz alışkanlıklarımızdan olan bir çeşit içeceğimiz. Çay, sıcak bir içecek olmanın ötesinde, muhabbet geleneğimizin de bir bahanesidir. Çay içme kültürü; tiryaki olan ya da olmayanlara göre farklılık arz eder. Örneğin; kimi tiryakiler koyu, yarım bardak ‘tam demi’ tercih eder. Kimi tiryakiler “kırtlama” dediğimiz Erzurum usulünü; yani çayı yudumladıktan sonra şekeri dişlerinin arasında yontarak. Kimi orta kırmızılığı, kimi de açık, kırmızımsı

renkte demi tercih ederken, çayın sıcak ve soğukluğuna göre kimileri yudum yudum, kimileri de h  p  rterek tadına varmayı tercih ederlerdi.

Çayhaneler mekânsal anlamda, çekirdek ailenin ge  imliliğini sağlayacak kadar geliri olan mütevazi işletmelerdir. Cadde ve işlek sokak aralarında faaliyet gösterirler. Yaz aylarındataburelerini, kaldırımları işgal edecek kadar yayarlardı. Kahvehanelere göre daha bir görünür olurlardı.

“İki dükkân, bir fırın” olarak tabir edilen Andırın topografyası, şimdilerde dahi hem araç hem yayaların aktif olduğu inişli-yokuşlu tek caddesiyle ünlüdür. 70’li yıllarda meşrep ve anlayışları uygun gençler çokça ikindi ve akşam saatlerinde gruplar halinde, yan yana,   en kahlkahalarla caddeyi bir aşağı, bir yukarı adımlarlardı.

Çayhaneler, uğrak verilen diğer mekanlarla bir bütünlük içerisindeydi. Gün içerisinde   ar  şıya inenler resmi daire, lokanta, berber hane, terzihane ve diğerd  kkanlardan ihtiyaçlarını temin ettikten sonra, zaman da kalırsabiraz soluklanmak için   ayhanelere uğrak verilerdi. Zaman-mekân kavramı ile eşleşen, o zamanların örnek esnafları, hatırlı, gönül ehliinsanlarını da bu meyanda hatırlamayı kendimdebor   bildim. Hatırımda kaldığı kadarıyla; esnaf Mustafa R  zėar, Mustafa Zengin, berber Mehmet   i  kin, berber Remzi (Sarı Remzi), lokanta işletmecisi Durmuş   etin, Durmuş Çinkır, bakkal İrfan Antepoğlu, Mehmet Karagedik, terzi, aynı zamanda sinema i  letmecisiDurdu   uhadar, Fotoğrafçı Nuri Sağlam, manifaturacı Mehmet G  k  en, hızar işletmecisi Hüseyin Tezcan, bakkal Süleyman Dalkıran, Bakkal İrfan Antepoğlu, Bakkal Kadir Ali aklıma gelenler. İsimlerini saydığım/sayamadığım birçok şahsiyetleri, “değerli bulmak” anlamında hatırlanması, örnek alınması, ahlak ve esnaf düsturu bakımından istifade edilmesi gereken “Abide   ahsiyetler” olarak adlandırmak istedim, ho  g  r  n  ze sığınarak

.

Andırın’da bir de “  ehir Kulübü” vardı. Cumhuriyet’in açılımlı çerçevesinde Anadolu’nun birçok il ve ilçelerinde de yaygındı   ehir kulüpleri. Andırın’da da var olan   ehir kulübü, Kışla Bahçesi’nin içerisinde faaliyet göstermekteydi. Şehir Kulübü’ne herkes giremezdi. Daha çok ilçenin ve/veya   evre köylerden gelen bazı seçkinlerin vakit geçirdiği bir i  letmeydi   ehir Kulübü’nde. Avamın vakit eğle  tiğimek  nlar ise ya kahvehane ya da   ayhanelerdi.   ayhaneler, kahvehanelere nazaran genelde gündüzleri daha i  levseldi.

Velhasıl kelam, Andırın topografyasında çayhaneler, sosyal ve kültürel anlamda ihtiyaç duyulan bir işletme anlayışıydı. Zaman içerisinde iletişim-ulaşım araçlarının yaygınlaşmasıyla “kültür ocakları” ismiyle anlamlandırdığımız   ayhanelerin daraldığını görmek, bana h  z  n vermekte. Televizyon, internet gibi araçlar artık bizleri evlere bağlamakta. Ne kom  suluk ilişkileri kaldı sağlıklı ne de dost-arkadaşlık ilişkileri. Ge  mi  el   zlem duymamız bu sebeptendir.

Zaman değişirken, biz zamanın neresindeyiz, bilmem ki!

Yeni kuşaklar belki bizi anlamaya çalışır!

Doğu Toroslarda saklı cennet

ANDIRIN 1

3.3. Andırın İki Dükkan Bir Fırın mı ?

Giriş

Bu defa sohbet memleket üzerine oldu. Cümleten Andırın üzerine konuştuk.

Andırın bir kasaba. Kasabanın bütün özelliklerini taşır.

Kim söylemişse söylemiş. Gün gelmiş dillere destan olmuş. Yayılmış her yere. Andırın' lı olarak bir yabancıya rastlasanız bu sözü sorarlar. Biraz mahcup edayla açıklama yaparsanız.

Bu Andırın tekerlemesini bilmeyen var mı? Yabancılar onunla tanır, Andırın sohbetine onunla başlanır.

Dırın dırın Andırın

İki dükkân bir fırın

Aslında bu tekerleme Andırın'ın küçük bir yer olduğunu ima ediyor.

Ama ben bu sözde utanılacak değil övünülecek pek çok yan olduğunu görüyorum ve bunları sıralamak istiyorum.

- Andırın Toros Dağlar kuşağının ortasında bir ilçedir. Andırın gibi pek çok yerleşim yerleri bulunmaktadır. Onlara değil de Andırın' a temsil getirilmesi Andırın'ın önemini anlatır.
- Dükkân ve fırın şehir yerleşimini anlatır. Başka ilçeler için böyle bir ifadeye rastlamadım.
- Bu ifadenin söylendiği yıllarda Toros kuşağındaki yerleşimler Andırın' ın işyerlerine sahip miydiler? (Değillerdi)
- Andırın'ın böylece ilçesinin merkez olduğunu anlatır. Akdeniz bölgesinde kırsal kesimde pek çok ilçe bugünde merkez olamamıştır.

- Andırın'ın kaynaklarının kendine yettiğini gösterir. Bunun ispatı da bölgede en son yıllarda göç veren ilçe olmuştur.
- Bu söz Andırın'ın şirin bir yer olduğu, geleneklerin yaşandığı, ilçe imajını vererek Andırın'ın tanınmasına vesile olmuştur.

Andırın ülkemizin bir ilçesidir. Önce ilçeye bakmalıyız. İlçe nedir? Bir ilçenin özellikleri nelerdir? Yanında Andırının durumu nedir?

Biz şu gerçeği biliyoruz. İlçe merkezi olan şehir çevresiyle bir bütün teşkil ediyor. Çevrenin varlıkları neyse şehir öyle şekilleniyor. Tarım şehri, sahil şehri, gibi. Ama Anadolu ilçeleri ekseriyetle tarım şehridir. Şehirde ona göre şekillenmektedir. Burada teferruata girmemizin nedeni, şehirleri üzerine çalışanlar, araştırma yapanlara rehberlik etmektir.

Araştırmacılar, bulundukları şehri çevreleyen il ve ilçe çemberini hesaba katmalarını salık vermektir. Yani il ve ilçe bütünlüğünü hesaba karmadan şehirleri anlatamayız. Coğrafya ve şehir birlikte varlar.

Araştırmalarla ortaya konmuş belli başlı ilçe özellikleri şunlardır.

- İlçe merkezdeki şehir adıyla anılıyor
- İlçe merkezi var. Kent, ilçe coğrafyasının merkezindedir
- İlçe ortalama yirmi üzeri köye sahiptir
- İlçenin merkezine bağlantısı vardır
- On bin ve üzeri nüfusa sahiptir
- İlçenin çevreyle bağlantılı yolları vardır
- İlçe sınırları içinde ekonomik, ticari, sanayi merkezdir
- Eğitim ilçe merkezlidir
- Kültür, sanat ilçe merkezinde yoğunlaşır
- Gelenek, görenek, kültür birikimi ilçe merkezinde oluşu
- Modernleşme ve yenileşme ilçe merkezinde başlar
- Politika, temsil, seçilme, doğal önderler, liderler ilçe merkezinde yoğunlaşır
- Sivil toplum hareketlerinin merkezidir
- Kamu kurumları hizmette yeterlidir. Güçlü devlet geleneği oluşmuştur
- Halkın birlikteliği, iletişimi, ilçe merkezinde kurulur
- İlçeye sahiplenme duygusu ve kültürü gelişmiştir. Kişisel kimlikle eşleşmiştir

- İlçe, imaj oluşturmıştır. Kendini anlatan markaları (tescilli olmasa da) vardır.

Yukarıda ilçe için yapılan tespitlerde, Andırın' ı yan yana koyduğumuzda Andırın' ın güçlü bir ilçe olduğunu görürüz. Andırın kırsal bir ilçe. Şehir merkezi de ilçenin tam ortasında.

Sizde ilçenizi böyle ölçebilirsiniz

Dışarıdan bakıldığın da iyi bir ilçe olursunuz da beklenen bir ilçe olabilir misiniz? Şimdide buna bakalım. Yani halkın ihtiyaç ve beklentilerini karşılayan, göç vermeyen bir ilçe durumunda mısınız?

Araştırmalar bir ilçenin veya bir şehrin gelişmesi ve kalkınması için birçok faktörün olmasını ileri sürerler. Bunlar;

- İlçe coğrafi bir bütünlüğe sahip olmalı, merkez (kent) merkezde kurulmalı
- İlçe ona ulaşım yolları üzerinde olmalı
- İlçenin yer üstü varlıkları (toprak, orman, bitki örtüsü vs.) güçlü olmalı
- İlçenin yer altı zenginlikleri olmalı
- İlçenin coğrafi konumu gelişime elverişli olmalı
- İlçenin yetişmiş insan kapasitesi olmalı. İnsan gücü yüksek olmalı
- Yerleşim kültürüne sahip olmalı.

Alın size bir karşılaştırma daha. Bu karşılaştırma Anadolu'nun göç veren bütün yerleşimler için bir hakikattir. İlçe merkezi olan şehirlerin kaderi aşağı yukarı aynıdır. Torosların ortasında yüzyıla yakın bir ilçe olan Andırın' a özeleştirir yapabiliriz.

- İlçemizin yer üstü kaynakları akıllıca kullanılmamış, azaltılmıştır
- Yer altı kaynakları araştırılrsa bile hiç el atılmamıştır
- İlçeyi güneyden kuzeye, doğudan batıya yollar ulaştıran ollar yetersizdi.
- Ekonomik, ticari, sınai, işletmeler kurulamadığından Andırın' da üretilen kaynaklar dışarıya gidiyor
- İlçenin yetiştirdiği ürünler, ilçede işlenemediğinden katma değeri yerinde kalmamaktadır
- Tarım toprakları yetersiz, ormanlar verimsiz hale gelince göç başlamıştır. Halen daha sürmektedir
- Coğrafi yapı olarak Aşağı Andırın kaynaklarını Çukurova'ya aktarmaktadır

- Eğitimli, yetişmiş insan gücü cazip sebepler olmadığından geri dönmemektedir
- Dışarıda oluşan Andırın kökenli sermaye ilçeye yönelmemektedir
- Kültür, gelenek ve değerlerimiz insan göçü nedeniyle zayıflamaktadır
- Bağımsız iş ve ticaret yapma kültürü gelişmemektedir
- İlçenin en güçlü kaynağı olan ormancılık faaliyetleri, kesmek ve satmak şekliyle yürümüş, insanlar işçilikle yetinmiş, neticede kalıcı ekonomik katkısı olmamıştır. (Düzce ve Pozantı gibi)
- Yayla potansiyeli, planlı yaylacılık yapılmadığından doğal kaynakları eritir hale gelmiştir
- Doğal ürünler, sürdürülebilir anlayıştan uzak, ticari hırsla tüketilmeye çalışılmış, fırsatçılara alet edilmiştir.

Tarih

Andırın, Osmanlı dan beri ilçe olmuş tarihi geçmişe ve özelliklere sahip. Biraz tarihe bakalım.

Yavuz Sultan Selim 1514 yılında çıktığı Çaldıran seferinden dönerken sefere çağrılmasına rağmen Osmanlı ordusuna katılmayan Dul kadir Beyi Alaüddevle üzerine yürür. Andırın' ın Akkale mevkiine geldiğinde; kendisini karşılayan gençleri işaret ederek “Bunlar arasından Mekteb-i Enderun’a talebe alınsın” şeklinde emir verir. Bu mektebe öğrenci olarak gidenlere izine gelişlerinde “Enderunlu” buna izafeten yerleşim yerine “Enderun” denildiği, bu kelimenin daha sonra “ “Andırın” şeklinde söylenmeye başlandığı kayıtlarda geçer.

İlçe 1855 yılında Kesim köyüne,1863 yılında ise tekrar Andırı’na nakledilmiş, bu tarihte Maraş Halep vilayetine bağlanınca Andırın’ da Halep’e bağlı kalmıştır.

1908 yılında II. Meşrutiyetin ilanı ile Maraş Halep’ten ayrılmış, görülen lüzum üzerine Andırın ilçe teşkilatı lağvedilerek Göksun’a bağlı Nahiye şekline getirilmiştir.

Kurtuluş savaşında, Çukurova (Klikya) Doğu Bölgesi milli mücadelesinin merkezini teşkil eden Andırın, çevre şehirlerin kurtuluş mücadelesine katılır. Millî mücadeledeki büyük hizmetlerinden dolayı Andırın; 1925 yılında ikinci kez ilçe teşkilatına kavuşmuştur.

Bir belge de1932 yılı içişleri Bakanlığı ilçeler durum raporundan alınmıştır. Belge, Andırının iki dükkân bir fırın olmadığını söylüyor.

“Andırın;553 nüfus,142 hane ye sahiptir, belediyede 50 kişi çalışıyor. Kasaba dâhinde; 1 ilk mektep,23 mağaza ve dükkân,1 lokanta,1 gazino,1 han,1 otel, 5 fırın bulunmaktadır.”

Tarih orada yaşayanların ortak geçmişinin birikimleri olduğuna göre, yörenin tarihi bir bakıma şehrin tarihi oluyor. Bu yüzden şehir tarihleri, gerçek yani yaşanan tarihtir. Önemi ve değeri büyüktür.

Andırının tarihi şimdiye kadar çok boyutlu ele alınmadı. Elde birkaç çalışma var. Hâlbuki Andırın tarihine daldıkça ciltler dolusu, çok boyutlu çalışmalar yapılabilir. Yöre açılmamış çeyiz sandığına benziyor. Maalesef Anadolu şehirleri de baştan sona böyle değil mi?

Coğrafya

Andırının tarihsel önemi artıran geçmişinde neler yaşandığından çok coğrafyası ve konumu gelmektedir. Andırına baktığımızda farklılıklara hemen anlarız.

1. Önce Andırın coğrafyası gelir. Bu coğrafya insanlığın en eski yerleşimi olan Çukurova'yı, iç coğrafyaya bağlayan, en kolay geçit veren toros kuşağındadır.
2. Ilıman iklime sahiptir.
3. Bereketli, bol ve çeşitli ürün veren toprak yapısı vardır.
4. Göç yolu üzerindedir.
5. Su yönünden zenginliğe sahiptir.
6. Dağların engebeli, yaşamaya elverişli coğrafyası vardır.

Andırın coğrafyası, konumu, üzerinde hareketli toplumların yaşamasına neden olmuştur. Öyle ki yaz aylarında ve kış aylarında yaşayanlara farklı gelmiştir. Bu hareketlilik harmanı dediğimiz kaynaşma kültürümüzün hem sebebi hem eseridir.

Andırın İlçesi; Akdeniz bölgesinin kuzey doğusundadır.

Kuzeyinde Göksun ve Saimbeyli, Batısında; Feke, Güneybatısında Kadirli, Güneyinde Bahçe ve Düziçi ilçeleri, Doğusunda ise Kahramanmaraş ili bulunmaktadır.

Arazi yapısı oldukça arızalıdır.220 metre rakımdan 2.250 metre rakıma kadar değişen kademeli bir arazi yapısı mevcuttur. İlçenin yüzölçümü 1.235 km².dir. İlçe merkezinin rakımı 1.050 metredir.

İlçe yüzölçümünün 970 km².lik kısmı dağlık ve arızalı sahalar, kalan 208 km².lik kısmı ise ova ve düzlük alandan oluşur. İlçedeki dağlar genelde parça parça yükselen bir görünüme sahiptir. Dağları arasında az da olsa platolar vardır. Önemli dağlar; Balk, Işık, Elmadağ, Sarımsak, Kayıranlı ve Tırıl dağlarıdır. En yüksek tepe Boncuk Tepesidir. (2.249 m.)

Vadiler, kuzey-güney doğrultusundadır. Ceyhan nehrine karışan dere ve çaylar bu vadiler içinde akarlar. En büyük vadiler Keşiş suyu ve Andırın suyu vadisidir. Vadi yamaçları çok diktir.

Keşiş suyu ve Andırın sularının yataklarının uç kısımlarında küçük ova ve düzlükler mevcuttur. En büyüğü Aşağı Andırın ovasıdır. 120.000 dekarlık tarım arazisine sahiptir.

Çokak ve Geben ovaları, akarsular tarafından oluşturulmuş plato şeklindedir. Vadi tabanlarında sulu tarım yapılmaktadır.

Toplum hayatı

İlçede Belediye ve 57 mahalle muhtarlığı bulunmaktadır. Şehirde yapılaşma ve konut artsa da nüfus her geçen yıl azalmaktadır.

Andırın ekonomisi, tarım ve hayvancılığa dayanır. Buna coğrafya zorlar. İlçe Çukurova'nın devamı olduğundan 200 ile 2200 rakımı arasında toros yamaçlarında Akdeniz ikliminin bütün özelliklerine hâkimdir. Bol ve bereketli coğrafya ve tabiata sahiptir. İlçenin yüzde 75'i orman, yüzde 20 tarım, kalanı çayır ve meradır. İlçede tarım ve hayvancılık, meyvecilik yapılır. Andırın pazarları yerli ürünlerle dolup taşar. Dışarıya pazarlama yapılır. Sanayi hiç yoktur. Yazın yoğun yaylacılık yaşanır. Yerli üretim talebi karşılayamaz.

Andırın; Türklerin Anadolu'ya yerleşmeye başlaması ile Türk boyları Çukurova'yı kışlak, Binboğa bölgesini yaylak olarak kullanan Bayındır, Avşar, Sazak, Kızık, Karaman, Zülkadirli, Kumralı, Boynuyoğunlu, Beyazıtlı, Akçakoyunlu, Bektaşlı, Rişvanlı, Tatarlı, Abazalı, Yaycılı, Bozdoğan, Kayranlı, Cerit, Demir, Efirağızlı, gibi Türkmen aşiret ve boylarının yerleşerek yurt edindikleri bir ilçedir. Toplum yapısı mütecanistir. Bu isimler ile köyler mevcuttur.

İlçe halkı genelde dar gelirlidir. Bu nedenle sosyal yaşantılarında belirgin bir özellik bulunmamaktadır. İş sahasının azlığı ve çalışma hayatının zorluğu nedeniyle artan nüfus zamanla ilçe dışına akmıştır. Bu nedenle bu yıllarda konut sorunu hissedilmemiştir. Konut üretilmemesi nedeniyle yaylacılık talebi artmaktadır.

İlçenin komşu yerleşim yerleri ile yeterli yol bağlantısının ve herhangi bir sanayi tesisinin olmaması, dolayısıyla iş sahasının bulunmaması işsiz sayısını devamlı artırmış, bu durum ilçenin gelişmesi yönünde olumsuz etki yapmıştır. Göçü de zorlamıştır.

Andırının eğitim seviyesi oldukça yüksektir. Dar gelirli aileler çocuklarını okutma yolunu seçerler. Okumak buralar için hayat mücadelesidir. Bu nedenle eğitimli insanlar yurdun her yerine dağılmaktadır. Göçün bir nedeni de budur. Kültür hayatı da aynı nispette gelişmiştir. Şehir çok eskiden beri dışarıya açılmış olduğundan yeniliğe açıktır. Kültür seviyesi de yüksektir. Toplum uyum içinde yaşar.

Netice

Tarihte Andırın küçük bir ilçe olsa da bugün; coğrafi, stratejik bir güce sahiptir. Sosyal, kültürel, ekonomik hayatı canlıdır. İnsan kaynağı ilçenin temel gücü haline gelmiştir.

Andırın kasabası, bir kasabanın bütün özelliklerini taşır. Bugün özlediğimiz toplumsal dayanışmanın güçlü olduğu, gelenek ve göreneklerin yaşadığı, huzurlu, sade şehir hayatın azda olsa hala bu şehirde yaşamaktadır.

3.4. Andırın Kaleleri

Göç yolu ve kaleler

Derler ki; Kayseri kalesinde yanan bir meşale sönmeden Anavarza Kalesindeki meşale yanarmış. Yani kaleden kaleye ışık yakılarak haberleşirlermiş, haber yollarıymış. Işığın çeşit çeşit yanışı da (yanış şeklide) ayrı bir habermiş.

Bunun fiziki olarak yapılabilmesi için kaleler birbirine yakın, birbirini görmelidir. Gerçekte de öyledir. Kayseri’den tutun Çukurova da, Akdeniz sahiline kadar Torosları aşan, birbirini gören sıralı kale kalıntıları yaşamaktadır.

Kuzeyden güneye güzergâhları da anaların Andırın bölgesinde yer alır. Sadece Andırın ilçe sınırlarında irili ufaklı 47 veya 53 kale tespit edilmiştir. Bunlardan çoğu ayaktadır. Bundan dolayı Andırına Kaleler Şehri denir.

Kalelerin her birinin bulunduğu yere veya konumu/durumuna göre isimleri var. Bu isimler eskiden beri kullanılmaktadır.

Andırın kaleleri bugün kurtarıcısını beklemektedir. Kaleler tescil edilse, onarımı yapılsa, çevre düzenlemesi yapılsa, yolu açılrsa, korunsa turizm değeri kat kat artar. Andırın kültür/tarih turizmi canlanır.

Andırında kaleler üzerinde çalışan bu amaçla kurulan AÇEK elinden geleni yapmaktadır. Ancak desteğe, yardıma ihtiyaç var.

Kayseri’den Çukurova/Akdeniz sahiline yer alan kalelerin hepsi master plan ve ana proje yapılarak birlikte ele alınmalıdır. Aksi halde yerelde verilen çabalar yeterli olmamaktadır. Hedefe ulaşamamaktadır. Bunun için Devlet “Kaleler Projesi” yapılmalıdır.

Bu sayıda herkesin bir parça bilgiye sahip olduğu Andırın Kalelerini derli toplu olarak araştırma raporu halinde sunuyoruz. Okuduğunuzda Andırın coğrafyasının tarih/geçmiş zenginliğine şaşacaksınız.

Andırın kaleleri turizm, çevre, kültür yönünden bir saklı hazine olarak durmaktadır.

Sizlere düşen tarih ve kültür şuuru ile yaklaşmak, kalanları koruyabildiğimiz kadar korumak. İlgisiz kalırsak definecilerin merhameti kadar bile varlığımız olmaz.

Andırın kaleleri bizimdir. Bizim yeni adımımız” Kaleler Şehri Andırın” dır.

Çukurova Kalelerini Dadaloğlu’nun dizilerine bırakalım:

“Dadaloğlu yoktur sözün hilesi,

Hangi tarihtedir bunun çilesi?

Ayas, Payas, Misis, Tumlu Kalesi

Beş kıtaya hükmedenler nice oldu?”

Her Kale Bir Seyranganah

Çukurova’yı İç Anadolu’ya bağlayan Torosların geçit verdiği Andırında sıra sıra dizili kaleler bulunur.

Andırının kaleleriyle ünlü olduğunu kimse bilmez. Daha doğrusu içinde yaşayan Andırınlılar da bilmez. Kalelerin sayısı bugün bile tam bilinmiyor. Bölge keşfedilmeyi bekliyor.

Andırında doğal güzellikler yanında irili ufaklı kaleleri de görürüz. Kaleler geçit boylarında birbirlerini görürler. Birbirlerini adeta gözetlerler. Bir tepe başında, dağın zirvesinde, bir geçidin en yüksek yerinde sizi selamlar. Tarihin bu sessiz tanıkları doğanın bir parçası olmuşlar. Doğanın doğal silueti olarak yaşarlar.

Kalelerin geçiş yolu üzerinde oluşu, medeniyetin buralarda yaşandığını gösteriyor. Hitit, Roma, Bizans dönemlerin kalan kaleler zamana karşı direnemez hale geldiler. Zor ayakta duruyorlar. Etrafları orman ve çalılarla kaplanmış. Yıkılan duvarları ile harabeye dönüşüyorlar. Çoğunda ulaşılacak yol yok. Dik yamaçlarda olduğundan tırmanmak suretiyle varılıyor.

Kaleler ıssız zirvelerde, doğanın içinde, ulaşılmayan yerlerde olunca define avcılarının kolayca uğradığı yerler oluyor. Bugün her kalenin orası burası, duvar dipleri, temelleri, çevresi kazılmış durumunda. Define ararken tarih yok ediliyor. Halbuki ayakta duran kalenin kendisine ait değer olduğunu bilmiyorlar. Halkın insafsızca ve acımasızca define yoluyla kolay zengin olanlar üzerine rivayetleri sürdükçe kalelere saldırı devam edecek. Zamanın bin yılda yapamadığını insanoğlu bir kazma darbesiyle yapıyor. Andırın kaleleri sahipsiz kaldıkça kaderi değişmeyecek. Göz göre göre tarih yok olacak. Oluyor da.

Andırın kalelerine devlet tarafından hiç el atılmadığını söyleyebiliriz. Hatta ulaşılacak yolları bile yapılmadı. Yolu olsaydı, ışılandırılırsaydı, korunsaydı definecilerin yıl yıl tahrip ettiği yerler olur muydu? Hakkını yemeyelim, uğranılıp resimleri çekildiği, kimi yerlerde yayınlandığını görüyoruz. Andırın tarafı olarak ancak övünmekle hep yetindik. Harekete geçemedik. Seyrettik. Tahribatı görünce yalnızca üzüldük.

Andırın kaleleri sahiplenmeyi bekliyor. Sahiplerini bekliyor. Devlet – millet olarak elele verip kaleleri kurtarmanın zamanı. Bundan sonra ne kurtarılsa geriye o kalacak. Acımak, üzülmek yerine harekete geçmeliyiz. Yazmalı, çizmeli, istemeli, takip etmeliyiz. Devlet önce tarihi kaleleri eser kapsamına almalıdır. Korunması ve yaşatılması için “Koruma Planı” yapmalı. Hali hazır durumları çıkarmalı, projelerini hazırlayarak, onarımlarını yapmalıdır. Ulaşım için yol ve çevre düzenlemesi yaparak turizme açmalıdır. Tarihte faal olan Andırın kaleleri, bugünün şartlarında kendini yenileyemedi. Şimdi kalelerden turizm, kültür olarak yararlanmamız gerekiyor. Her kale turizme açıldığında hem Andırının tanıtımı olacak hem de küllenen tarih mirası yeniden canlanacak. Güzel bir söz var. Ulaşamadığın yer serin değil diye. Ulaşamadığımız kalelerin maalesef sahibi değiliz. Ne Andırınlılar, ne de devlet.

Andırın kalelerinin farklı kılan özelliklerini sayarak önemini ortaya koyalım.

- Kaleler göç yolunda dizilidir. Tarihte ticaret, kervan yolu buradan geçermiş. Yol güvenliği nedeniyle kaleler inşa edilmiş. Bu kaleler haberleşme aracı olmuş. Askeri amaçlar içinde kullanılmış.
- Çukurova'dan Anadolu içlerine Torosların en kolay, en kısa, en az zirveli geçit veren yerlerinde kaleler kurulmuş.
- Göç yolu üzerinde yoğun yerleşimleri bu kaleler korumuş.
- Kalelerin konuşlandıkları tepeler itibariyle savunmaların kolay olmuş.
- İklimin ılıman, her mevsim faaliyetin yapılması nedeniyle kaleler her dönemde kullanılmış.
-

Tarihte böylesi değerler taşıyan kaleler tanık olduğu medeniyet dönemleri itibariyle de ayrı bir zenginlik taşırlar. Tarih araştırmacılar buralarda yaşanan dönemlerin ipuçlarını hemen bulurlar.

Andırın kalelerinin efsane boyutu ayrı bir olaydır. Andırında her kalenin bir efsanesi var. Her kale etrafında yaşanmış hikayeler anlatılır. Her kalenin toplum hafızasına düşmüş izleri bulunur. Kale türküleri, kale şiirleri, kale tekerlemeleri her Andırınlının dilinde söylenir durur. Yapıldıkları dönem veya medeniyet medeniyete bakılmadan kaleleri kendi değeri kabul ederler. Kaleler bugün Andırın kültürünün bir parçası olmuştur.

Andırın kalelerinin yaşatılması için önce tanıtılması lazım. Tanıtım için şimdiye kadar derli toplu çalışmalar olmadı. Kültür Bakanlığı ve Valiliğin yenilerde çalışmalarını görüyoruz. Üniversite henüz el atmış değil. Andırın kalelerin ayrı bilimsel çalışma halinde ele alınmalıdır. Yüzeysel ve detaylı kültür varlıkları taraması yapılmalıdır. Çağında tarihsel önemine binaen kazı çalışmaları yapılmalıdır. Kısaca bilim çevrelerinden birileri önce sahiplenmelidir. Hemen yanımızdaki Karatepe Halet Çambel sayesinde kazanıldı. Andırın kalelerinde böyle kendini adayan bilim insanı bekliyor. Ortaya çıkarılan her tanıtımı kolayca yapılır.

Andırın kalelerini kurtarıırken Karatepe kendini adayan bilim adamı yanında, arkasında duran devlet bilinçli bir toplum vardı. Andırın 'da bu cevher var. Yeter ki işleyelim devleti ve toplumu harekete geçirmek biz sivil topluma düşmektedir.

Neden Kaleler Şehri diyoruz!

Kaleler Şehri Andırın ilçemiz tarihi ipek yolu güzergâhında Andırın Çevre ve Kültür varlıkları koruma derneği olarak bizim araştırmalarımıza göre 47 kale ve gözetleme kulesinin bulunduğunu tespit ettik.

Bu durum neticesinde ilçemizi kaleleri ve tarihi yerleri ile ön planda olmasını istedik. İlçemizin yayla turizmi yanında tarihi dokusuyla da kazanımları olacağı kanaati oluştu.

Kısıtlı imkânlarla yaptığımız gezilerle tespit ettiğimiz bu kalelerin bazılarının temelleri durmakta; bazılarının ise tahribata uğramalarına rağmen surları durmaktadır.

Bu kaleleri görmek isteyenler ulaşım imkânından dolayı ancak birkaç tanesini gezebilmektedir. Birkaç yıl öncesine kadar Andırına doğal güzellikleri fotoğraflamak, tarihi yerleri gezmek için gelenler konaklamak için yer bulamadıklarından dolayı günü birlik gelip geri dönüyorlardı. Yabancı turist geldiğinde de Andırın Öğretmen evi Müdürlüğü bu konuda elinden geldiğince yardımcı olmaya çalışıyordu.

Şu anda ilçemizde 2 tanesi apart otel olmak üzere toplamda 4 adet otel ve Öğretmen evi misafirhanesi bulunmaktadır.

İlçemizde bu kadar kale olduğunu birçok hemşerimizde bilmiyordur. Bizler bu konu üzerine eğilir gerekli araştırmaların yapılmasını sağlar ve restore çalışmaları yaptırırsak ilçemiz göç veren bir ilçe olmaktan çıkacak hem yazın hem de kışın tüm kesime hitap edecektir. Bu konuda Celil Çinkır hocamın da çalışmaları bulunmaktadır. Umarım bu konu da gerekli hassasiyeti gösterebilir ve güzel neticeler alabiliriz.

Kalelerimizle ilgili yerel yönetimlerimizin harekete geçerek bu konu da hem çalışma yapması hemde kalelere ulaşılabilir yollar yapılarak bu potansiyelin ilçemiz için değerlendirilmesi kaçınılmazdır.

Kahramanmaraş'ın merkezine 114 km. uzaklıkta olan Andırın ilçesi, tarihte birçok medeniyete ev sahipliği yapmış, önemli bir yerleşim merkezi. Bu kültürlerin en önemli tanıkları bölgedeki çok sayıdaki kale... Hitit, Roma, Bizans, Selçuklu ve Osmanlı dönemlerine ait olan bu kale ve kalıntılar Andırına farklı bir kimlik kazandırıyor.

Kervanların güvenliğini sağlamak amacıyla yüksek tepeler üzerinde kurulmuş olan kalelerden haberleşirlermiş.

Çok değerli bir kültür mirası olan bu kalelerle ilgili yapılacak bir döküm çalışması hem Andırın tarihi ile ilgili daha fazla bilgi edinmemizi hem de bu tarihî mirasın korunarak zaman içinde bir turizm potansiyeli oluşturmaya imkân sağlayacaktır.

Tarih ne diyor?

Çukurova bölgesinde kaleler üzerinde ve kale mimarisi ile ilgili çok az sayıda araştırma yapılmıştır. Daha çok yabancı araştırmacılar tarafından yapıldığı görülüyor. Türk araştırmacılar ne yazık ki fazla çalışmamışlar. Kale tespitleri ve üzerinde çalışılmamış olmasının nedeni; kalelerin hacimlerinin büyüklüğü, bulundukları alanların sarp araziler üzerinde olması ve uzman ve teknik donanıma sahip ekip diyebiliriz. Ayrıca yeterli kaynak olmaması da temel mesele. Buna devletin politikası olmaması, yöneticilerin ilgisizliği eklenmelidir. Urda bir anımı aktarayım. Yıllar önce Adana'da kaleler üzerinde üniversite ile iş birliği yaparak çalışma önermiştim. Zamanın yöneticisi "biz canlılar ile uğraşmıyoruz, sıra taşlara mı geldi diyerek kabul etmemişti"

İlk çağlardan itibaren birçok devlet dışarıdan gelen saldırılara karşı kendini ve halkını savunmanın en kolay yollarından biri olarak şehrin etrafını surlarla çevirmek olarak görür.

Bu maksatla Anadolu şehirlerini elinde tutan devletler; güvenliklerini sağlamak ve bu topraklara sahip olmak için şehirlerin merkezine ve çevresine birçok kale inşa ederler.

XV. yüzyıldan sonra ateşli silahların gelişmesi sonucunda kaleler eski önemlerini hızlı bir şekilde kaybetmeye başlar. Bu nedenle yeni kalelerin yapılması kısmen durmuş, eski kalelerin ise bir kısmı kullanılmaya devam etmiş, büyük bir bölümü ise tamamen terk edilerek kullanım dışı kalmışlardır.

Maalesef kaleler eski fonksiyonlarını büyük ölçüde kaybetmelerinden dolayı bu anıtlar kendi kaderlerine terk edilmişlerdir. Kullanım dışı kalan kalelerin beden duvarlarında kullanılan kesme veya moloz taşlar çevre sakinleri tarafından yerlerinden sökülerek ev, okul, diğer kamu ve özel binaların inşaatında vb. alanlarda kullanılmışlardır. Andırın ve çevresinde yer alan birçok kale ve hisar binaları da maalesef aynı kaderi paylaşmakta ve tamamen yok olma durumu ile karşı karşıya bulunmaktadır.

Akdeniz ile İç Anadolu bölgesi yol güzergâhı üzerinde bulunan Andırın çevresinde yol güvenliği ve savunma maksatlı birçok kale inşa edilmiştir. Bu kalelerin çoğu inşa edildikten sonra, kaleyi ele geçiren diğer devletler tarafından onarılarak ve yeni bazı ilavelerle kullanılmaya devam edilmiştir.

Andırın kaleleri ile ilgili olarak bugüne kadar yapılan araştırmaların tamamına yakını kısa tanıtıma yönelik yapılmıştır. Andırın çevresi ve köylerdeki ve diğer yerleşim birimlerindeki kale ve hisar kalıntıları ile ilgili hiçbir çalışma yapılmamış olup bu kalelerin tamamı görmezden gelinmiştir.

Geçmiş çağların siyasi ve sosyal olaylarını anlatan kaynaklarda, şehir kaleleri hakkında doğrudan ya da dolaylı olarak bilgiler bulunmaktadır. Özellikle Roma, Bizans, Selçuklu, Beylikler ve Osmanlı dönemlerine ait çağdaş kaynaklar ve seyahatnameler taranarak kalede geçen olaylar ve kale mimarisi ile ilgili bilgilere bulunmaktadır. Ayrıca Osmanlı Dönemi Arşiv Belgeleri, Şer'î Sicilleri, Vakfiyeler, Vergi Defterleri ve Salname Defterleri gibi ana kaynaklar arasındadır.

Arazi çalışması, kaynak taramaları sonucu elde edilen bilgiler değerlendirilerek, Çukurova ve Andırın kaleleri ortaya çıkarılmalı, tesciller yapılmalı, projeler yapılarak yeniden onarılmalıdır. Her kale yörenin özelliklerine göre işletilerek turizme açılmalıdır.

Saklı ve sahip (1s) sız Kalelerimiz

Tarih ve kültür varlıkları kayıtlarına göre Andırında tespitli ama tescilsiz kalelerimizin sayısı 32 adettir. Araştırmacı Celil Çinkır çalışmaları ile kale sayısı 57 adettir. Halkın anlatımlarıyla ören yerlerinde katarsak 65 civarında kale mevcuttur sadece Andırın ilçemizde. Tespitli olanlar bular.

Ak Kale

Alameşe (Babikli) Kalesi

Anacık Kalesi

Azgıt Kalesi

Beyoluğu (Çürük) Kalesi

Bossek (Tuğluca) Kalesi
Boynuyoğunlu Kalesi
Burunönü (Çöğdür) Kalesi
Bülen Kalesi
Büveme Kalesi
Copçalar (Çınkırılı) Kalesi
Çebiş Kalesi
Çuhadarlı (Keçiburcu-Mitel) Kalesi
Haştırın Kalesi
Hisar Kalesi
Kabakoz Kalesi
Kaleboynu Kalesi
Kalekısığı Kalesi
Keleşli Kalesi
Kızıloluk Kalesi
Köse Uşağı Kalesi
Mazgaç Kalesi
Meyremçil (Geben) Kalesi
Sumakh Kalesi
Tavşan Kalesi
Tırtath Kalesi
Yılan Kalesi

3.5. Andırın Marka ve Değerleri

GİRİŞ

Bir şehri şehir yapan onun marka ve değerleridir. Sohbet bu minval üzere devam etti. bu minvalde Andırının markalıları, değerleri neler diye tespitler yaptık. Gördük ki Andırının dünyaya tanıtacak, diğer şehirlerden farklı kılan nice yanarlı var. Bazıları işleniyor, bazıları define misali bekliyor.

İşi bilenlerin dediklerine göre şehri marka yapan beş unsur var. İnsan, doğa, bitki, eser, kültür değerleri. Hepsi de andırında var. Var tabi görelim.

Bunları sayalım bir bir.

Andırın oldum olası kimlik taşıır. Bunu üzerine kurulmuş medeniyetlerden, o medeniyetlerin izlerinden, toplumda hala yaşayan sembollerden anlıyoruz. Bu semboller, toplumun kimliği, benliği olurlar. Günümüzde ise imaj ve marka olarak yaşarlar.

Coğrafyayı anlatırken insanı, insanı anlatırken coğrafyayı anlarız. O sembol hem coğrafyayı, hem insanı birlikte anlatır. Coğrafya ile insan uyumu herhalde toroslarda en fazladır.

Andırın Çukurovanın ayrılmaz bir parçası. Çukurova deyince Doğu Akdenizin köşesini kucaklayan toros yamaçlarından sahillere kadar uzanan düz coğrafya anlarız. İskenderun yamaçlarından Silifke sırtlarına kadar Toroslar, bir ana kucağı gibi Çukurovayı kucaklar. Besler. Toroslar olmadan Çukurova, Çukurova olmadan Toroslar olmaz.

İNSAN

Andırının kaynakları, potansiyelleri, insan ve toplum gücü, coğrafi konumu, doğal yapısının farkındadır. Andırının içinde dinamik güç olduğunu kabul eder. Andırının kapasitesinin dolduğunu artık, kabuğunun kırması gerektiğine inanır. Öncelikle Andırın okumuş eğitilmiş, kariyer, iş ve meslek sahibi olmuş inanlarına güvenir. Asıl hareketin bunların birlik ve beraberlik içinde organize olarak bir araya gelmesiyle başlayacağını görür.

Zaten problem de son kırk yıldır Andırın dışına dağılmış ama kopmamış insan gücünün yeniden derlenip toparlanmasında yatıyor. Zamanda giderek daralıyor. Andırın dışına taşmış insanlar üçüncü kuşak olmaya başladılar. Dışarıdaki insanlar ya Andırın'a yeniden yönelecekler veya kopacaklar.

Anadolunun değişik yörelerinden göçler göstermiştir ki, bir yörenin insanı göçerken, geride kalan tabiat bozuluyor, tahrip oluyor, yaşatılamıyor. Tabiatta kendini koruyan, seven insan istiyor. Tabiat insansız ya vahşileşir, ya ölür. Andırın zengin bir kültür birikimine sahiptir. Her yerde kültürel değerler erezyonu varken, Andırın'da daha az yaşanıyor. Kültürlerini korumak için kaynak harcayanları görünce; Andırın'da doğal, sade yaşamak zenginliğe dönüşüyor.

Andırın, insanıyla, doğasıyla, yaşam şekliyle, toplumuyla bakınca, güven duyacağımız manzara sergiliyor

MEDENİYETLER

Andırın coğrafyası üst üste birikmiş medeniyetleri barındırır. Nerdeyse ilk çağlardan beri kalıntılar var. Mağara devri örneklerinden tutun son medeniyetlere kadar. Tarihçiler şun söylüyor. Anadolu da var plan medeniyetler bu bölgede varlık göstermişler eser bırakmışlar. Hatta doğudan batıya, batıdan doğuya hüküm sürmek için devletler buralardan geçmişler ve izler bırakmışlardır. Tarihçi Cezmi Yurtsever 9 kralın buralardan geçtiğini tespit eder. Coğrafya zengin, iklim yaşamaya müsait olunca yerleşim de oluyor. Bir de yerleşimler üzerine yerleşim olunca medeniyetler üst üste birikiyor. Andırının en öne çıkan devirleri: Eti, Hitit, Roma, Bizans medeniyetleri. Kaleler bunu ispat eder.

Bu medeniyet birikimi bilinse de gün y5üzüne çıkarılamıyor. Her eser harabeye dönüyor. Andırında hak ettiği değere kavuşamıyor.

GÖÇ YOLU

Göç yolu kültürü de kültürümüzün sepetidir. Sepetin içinde kültür çeşnileri dolu dolu. Ta Çukurova'dan Akdeniz kıyılarından Anadolu'nun içlerine kadar uzanan yayla yolculuğunun inişleri ve çıkışlarına yolu demektedir. Nerdeyse sıfır rakımından iki bin rakımlarına kadar uzanan engebeli, inişli-çıkışlı, dereli-tepeli-vadili, düzlüklü-ovalı, enginli zirveli yolculukta duraklar, konaklamalar, yolculuklar.

Varılan her yerde yerleşik köyler, obalar, mezralar, kasabalar ile tanışıklık, buluşmalar, kaynaşmalar. Arının çiçeklere konması gibi her insandan, toplumdan kültür alış-verişleri. Göç yolu coğrafyasında kültürlerin yoğrulması, kaynaşması, zenginliği.

Göç yolu Çukurova ile Torosları bileşik kap gibi birbirine bağlar. Yarın yaylalar şenlenir, kışın çukuruna. Coğrafyalar insanoğlu eliyle buluşur, yeni bir kültür doğar. Göç yolu.

İşte bu göç yolunun kavşak yerlerinde obalar, köyler, kasabalar bulunur. Çorbada tuz misali her konargöçer kültür heybesine kültür katar. Her yıl göç yolu, yeni bir hayat, yeni bir birikim katar kültür harmanına. Adı göç yolu kültürü olur.

Esasen göç yolu Akdeniz den Toros yamaçlarına uzanan konargöçerlerin yoludur. Ancak Andırın havalisinden geçen kadar hiç biri zenginlik katamaz. Doğrusu tarihe baktığımızda da zenginliğin işaretlerine rastlarız. Ta kayserinden Çukurova ya kadar sıralı kaleler, bunu anlatır.

Tarihte kavim yolu, konargöçerlikte yolu, bu günde yayla göçer yolu olarak devam eder. Yine kültürler kaynaşır, yine kültürler birikir, zenginleşir.

Göç yolu üzerinde olan Andırın hem kültüründen vermiş, hem de göçen kültürlerden almıştır. Tarihten beri devam eden aşiret, oymak, topluluklar göçü Andırında iz bırakır. Giyim kuşamından tutun yemeklere kadar yaşayan kültür katmanlarında bu zenginliğe rastlıyoruz. Hayvanlarıyla yakın tarihte yaylalar çıkan göçer göçü azalmış, onun yerine serinlemek konaklamak amaçlı yayla göçü yaylacılık başlar. Yetmez toplam nüfusu Andırın toprağı ve geçim kaynakları besleyemeyince bu defa köyden şehre göç başlar. Bu göçün yerini tutar.

KALELER

Çukurova'yı İç Anadolu'ya bağlayan torosların geçit verdiği Andırında sıra sıra dizili kaleler bulunur.

Andırının kaleleriyle ünlü olduğunu kimse bilmez. Daha doğrusu içinde yaşayan Andırınlılarda bilmez. Kalelerin sayısı bugün bile tam bilinmiyor. Bölge keşfedilmeyi bekliyor.

Andırında doğal güzellikler yanında irili ufaklı kaleleri de görürüz. Kaleler geçit boylarında birbirlerini görürler. Bir birlerini adeta gözetlerler. Bir tepe başında, dağın zirvesinde, bir geçidin en yüksek yerinde sizi selamlar. Tarihin bu sessiz tanıkları doğanın bir parçası olmuşlar. Doğanın doğal silueti olarak yaşarlar.

Kalelerin geçiş yolu üzerinde oluşu, medeniyetin buralarda yaşandığını gösteriyor. Hitit, Roma, Bizans dönemlerin kalan kaleler zamana karşı direnemez hale geldiler. Zor ayakta duruyorlar. Etrafları orman ve alırlarla kaplanmış. Yıkılan duvarları ile harabeye dönüşüyorlar. oğunda ulaşılacak yol yok. Dik yamaçlarda olduğundan tırmanmak suretiyle varılıyor.

Andırın kalelerinin farklı kılan özelliklerini sayarak önemini ortaya koyalım.

- Kaleler g yolunda dizilidir. Tarihte ticaret, kervan yolu buradan geçermiş. Yol güvenliğı nedeniyle kaleler inşa edilmiş. Bu kaleler haberleşme aracı olmuş. Askeri amaçlar içinde kullanılmış.
- ukurova’dan Anadolu ilerine Torosların en kolay, en kısa, en az zirveli geçit veren yerlerinde kaleler kurulmuş.
- G yolu üzerinde yoğun yerleşimleri bu kaleler korumuş.
- Kalelerin konuşlandıkları tepeler itibariyle savunmaların kolay olmuş.
- İklimin ılıman, her mevsim faaliyetin yapılması nedeniyle kaleler her dönemde kullanılmış.

Tarihte böylesi değerkler taşıyan kaleler tanık olduğı medeniyet dönemleri itibariyle de ayrı bir zenginlik taşırlar. Tarih araştırmacılar buralarda yaşanan dönemlerin ipuçlarını hemen bulurlar.

Andırın kalelerinin efsane boyutu ayrı bir olaydır. Andırında her kalenin bir efsanesi var. Her kale etrafında yaşanmış hikayeler anlatılır. Her kalenin toplum hafızasına düşmüş izleri bulunur. Kale türküleri, kale şiirleri, kale tekerlemeleri her Andırınlının dilinde söylenir durur. Yapıldıkları dönem veya medeniyet medeniyete bakılmadan kaleleri kendi değeri kabul ederler. Kaleler bugün Andırın kültürünün bir parçası olmuştur.

KÖPRÜ

Andırında da kısığa yamaçtan yamaca asma köprü yapıldı. nce aşağıya kğ, sonra yukarıya büyüğü yapıldı. Kısığa gelince dere vardı gömüldü, yamacın iki tarafından çıkan su vardı. Pınar şeklinde akardı. Onlar yerleri kayboldu. Bereket versin aşağıya yol boyuna alınarak yaşatıldı.

3 yıl önce andırın şehir merkezi girişinde Tufan Paşa Mahallesi ile yeni mahalleyi birbirine bağlayan asma köprü hizmete girip yoğun ilgi görünce, bu köprüden daha büyük, daha uzun ve daha yüksek ikinci bir asma köprü yapımına karar verildi.

Hizmete aıldığı ilk günden itibaren Türkiye’nin gündemine oturan, dünya basınında kendine haklı bir yer bulan alanında Türkiye’de bir ilk olan ifte minareli köprüler ile birlikte Kahramanmaraş’ın incisi, doğa, tarih ve kültür şehri olan Andırında yayla turizminin yanı sıra köprü turizmi başladı.

Andırın meşhurları zaten vardı. Tirşik, kabak, kaleler, yaylalar ve ötekiler derken birde köprü eklendi. Peki adı bile konmamış Andırın köprüsü nasıl doğdu, ne zaman, nasıl, ne yollar yapıldı? Yapılış gayesi neydi? Sonuçları ne oldu? Birazda bu gözle bakalım.

Andırın için bir yenilikten öte insanların köprü vesilesiyle Andırına geldikleri, harcama yaptıkları, ekonomiyle, turizme, kültüre katkı sağladıkları bir hakikat.

KIŞLA BAHÇESİ

Kışla bahçesi dili olsa da konuşsa. Şöyle söylesek yanlış olmaz. “Kışla bahçesi her Andırının, Andırına gelip uğrayanların hatırası olan bir yerdir. Kışla bahçesi bunların toplam hafızasıdır. “Andırında yaşanmışlık ne varsa, ne oluyorsa bir tarafı kışla bahçesinde geçer.

Kışla bahçesi yalnızca Andırın tarihi, toplum hafızası kalmaz, Çukurova’nın yolu Andırından geçenlerin de hatırası. Andırına gidenlere sorarlar “kışla bahçesine gittin mi? Oturup sohbet ettin mi? demli çay yudumladın mı? buz gibi su içtin mi? Enis dibini seyre dalarak doya doya serinledin mi? Aşağıdan esen garbi yeline doydun mu? Serinlerken Çukurova’nın sarı sıcaklarını düşündün mü?

Andırına her gelen kışla bahçesine uğrar, soluklanır. Kışla bahçesine gelenler tanıdık ararlar. Birini sorsan "kışla bahçesine bir baka hele" derler. Andırında yerliler, yabancılar kışla bahçesinde buluşurlar, orda buluşma ahdi verirler. Aradığını sanki sözleşmiş gibi orada bulursun. Kışla bahçesinde oturanın yanına tanıdıklar oturur, derken halka genişler. Herkes birbiriyle selamlaşır, davet eder, çay ikramında bulunur. Kışla bahçesinin her saat uğrayanları farklı olur. Birde müdavimler var. Memurlar mesai sonrası, esnaflar camii çıkışı uğrarlar. Akşam her kesimden insan uğrar. Daha geç saatlerde gençler konaklar.

Kışla bahçesine insanlar, kadınlar uğrar oturur, sohbet eder. Bu yönüyle medeni ortam oluşur. Bahçe okul görevi yapar. Orda sohbetler, muhabbetler, nasihatler, fikir alışverişleri, bilgilendirmeler, görüşler, fikirler kamuoyunu oluşturur.

Kışla bahçesi gibi şehrin ortasında doğal, serin, suları bol, seyrangah bir park başka yerlerde var mı? Bu cümleler duygusal, nostaljik cümleler değil. Bu cümlelerle kışla bahçesini tam anlatamaz. Kışla bahçesinde oturanlar bunu bilir.

Andırının sembolü, cazibe merkezi, her gelenin uğradığı, yaşayanlar da nice anılara konu olmuş, kışla bahçesinin Andırın, hatta Çukurova için değeri nedir?

- Kışla bahçesinde, Andırında çarşıda sıkılanların sığındığı yer
- Kışla bahçesi Çukurova’dan sarı sıcaktan kaçanların serinlediği yer
- Kışla bahçesi gündüzleri, akşamları sohbetlerin koyulaştığı yer.
- Kışla bahçesi buluşma, tanışma yeri
- Kışla bahçesinde oturulur, çaylar içilir, çimlerin üzerinde gündem konuşulur, tartışılır
- Kışla bahçesi Andırında sohbet geleneğinin halâ sürdüğü bir mekândır

Kışla bahçesinde panayır sergi, toplu satışlar, kermesler, şenlikleri, iftar programları, toplu yemekler yapılıyor. Andırında halka açık ne yapılacaksa kışla bahçesi akla gelir.

Kışla bahçesi hem cazibesini kaybetmediği için hem de ziyaretlerin yoğunluğu nedeniyle yazılar artık yetmiyor. Bir yanda hükümet konağına, bir yanda camiye kadar, aşağıda eniş dibine doğru doğallığı bozulmadan genişlemeli.

YAYLALAR

Yaz, Andırın'ın en hareketli mevsimidir. Andırın'a yaylaya gelenlerin aklı hep Çukurova'da (aşağı) takılı kalır. Ailelerin bir tarafı gelmemiştir. İşler çiftçilik, ziraat, meşguliyet. Hem aşağı kaygı edilir, hem de orada kalanlara acınır. Sarı sıcak altında yaşamının zahmeti bilindiği için.

Çukurova sarı sığağı adamı yağ gibi eritir, sersem eder sanki. Çare, yaylaya kaçmak, serinlemektir. Kadırlı' den çıkar; Andırın' a doğru yol alırsınız. Kafanızda bir sürü plan düşünce var. Akarca tepelerine gelince, biraz serinlik, yaylaya yaklaştığınızı hissettirir. Tokmaklı düzü Çukurova'dan farksız. Haştırın virajlarında çileyi arabalar çeker. Bu yolda su kaynatmayan araç azdır. Çatak sizi serinliğe alıştıırır. Çatak suyunu görünce, ırmağı kana kana içersiniz gelir. Masmavi, gürül gürül buz gibi. Irmağın kenarında kurulan barakalar; önünde durursunuz. Kan ter içindesinizdir. Elinizi yüzünüzü yıkar kendinize gelirsiniz. Yol boyu mevsimine göre meyveler, sebzeler satılır. Kiraz, kızcılık olur. Bu aylarda kavun, karpuz. Mısır zaten var. Biraz eğlenince; teriniz soğumaya durur. Acele edersiniz, bir an evvel Andırın' a, yaylalara varayım diye.

Akkale'den Andırın görününce; işte yayla dersiniz. Şehrin yamaçlarını kaplayan yeşil görüntünün üzerini duman kaplamıştır. Bulutlar Andırının üzerine çökmüş gibidir. Burada buna ZOPUR derler. Andırın'ın baharda kırkikindisi, yazın zopuru olur. Yağmur çisem çisem yağıyor gibi olur. Her taraf ıslak ve nemli. Uzun sürerse bıktırır insanı. Çamaşır kurumaz. Tarhana olmaz. Dizlerden şikâyetler artar. Zopurlu bir ortamda yürüyünce, görüntüler bulanır, uzaklar seçilmez olur. Zopur bulut gibi yoğunlaşır, açar. Biteviye...

Yazları Andırın çarşısı pazaryerine döner. Hele Cuma günleri Andırın'da çifte yoğunluk yaşanır. Alış-veriş ve cuma için köylüler ve yaylacılar şehre (eskilerin deyimiyle' kazaya ya da hökümete') inerler. Pazarda çeşit çeşit sebzeler, meyveler, köy ürünleri vardır. Hepsinden alabilirsiniz gelir. Ucuz. Albenili. Çarşıda holta atılır. Kahve (gayfe) önlerinde oturulur. Kimle karşılaşılırsa selam alınıp verilir, hal hatır sorulur. Dükkân ve işyerlerinde ya ayakta selam verilir veya ayaküstü uğranılır.

Andırından yukarı nereye giderseniz gidin her yer yayladır. Serinliktir. Ferahlıktır. Tabiat bütün cömertliğiyle sizi karşılar. Yeter ki siz bu nimetleri sürdürülebilir kılın. Yani koruyun ve kollayın.

Andırın'da yaylalar saymakla biter mi? Yukarı Andırının vadisi, yamacı, düzlüğü, ovası, deresi, tepesi, köyü, mahallesi, obası tam yayladır. Eğlenir kalırsınız oralarda Yaylaların bir de hası vardır. Akçadağ, Çığışar, Halbur, Karasu, Meyremcil, Ahmet Öldüren, Kırksu, Almadağı, Cemal Önu, Seğ ve öteki sayamadıklarına itirazınız var mı?

Andırın'da cep platolar, yazın yayla olurlar. Her platonun kendine has coğrafi yapısı, toprağı ve bitki örtüsü vardır. Dereler, vadiler kanyon oluşturur. Zengin bitki ve orman örtüsü, yaşayan cömert ve sıcakkanlı toplumla birleşince, bir yabancı için: kırk yıl tanıdık bildik yer olur. Adı Andırın olur.

ORMANLAR

Andırın ormanlarıyla ünlü bir ilçedir. Andırını ünlü kılan, orman varlığı yanında orman türlerinin çeşitli olmasıdır. Toroslarda aynı rakımlardaki bölgelerde birkaç tür bulunurken Andırında orman türleri çok fazladır.

Böylesi bir zenginliğin hem sebepleri hem de neticeleri bulunmaktadır.

Tabiatın engebeli ve kırık olması, toprağın örtülü olması, dere ve kanyonların fazlalılığı, cep ovaların bitki örtüsüne zemin oluşturur olması.

Zengin ve çeşitli bitkilerin türlerinin bir arada bulunması da toprak oluşumunu hızlandırır. Yağış ve nemi tutar. Her canlının yaşayacağı ortamı oluşturur.

Andırında tabiatın kendi içinde dengesini, ahengini hemen görürsünüz. Tabiat bitkileri, bitkiler tabiatı destekleyerek denge kurulmuştur. Kestirmeden söyleyebiliriz ki, Andırın tabiatı ve onun bitki örtüsü olan orman bir denge düzenindedir. Tabiatın kurduğu bu kendi dengesine dışardan yapılan müdahale bu hassas dengeyi çok kolay bozabilir. Nitekim de öyle olmaktadır.

Andırın bitki örtüsü, bu hassas dengenin sonucu birbirine muhtaçtır. İnsanoğlu, bazı türleri azaltmaya veya yok etmeye kalktığı anda vahim neticeler hemen ortaya çıkıyor. Maalesef çıkmakta da.

Anlıyoruz ki, Andırın ve çevresi Toros kuşağında insanoğlu ve tabiat birbirine müdahale etmeden yaşamalıdır. Aksi halde önce tabiat zarar görüyor. Sonra bozulan tabiatın etkilenen insan zarar görüyor.

Son zamanlarda bitki örtüsü keşfedildi. Buda fırsatçıların, köylülere az para vererek “ormanda doğal olan ne varsa sökün getirin”e dönüştü. Hala da kontrollü planlı yapılmıyor. Şimdilerde doğal ürün işleyen işletmeler Andırına yöneliyor. Planlı ve kontrollü olmazsa bunlarında daha fazla zarar vereceğini tahmin edebiliriz.

Ormanlarımız tıraşlama denen yöntemlerle yok edilirken, bereket versin bundan vazgeçildi. Kesecek ormanda kalmadı denebilir. Şimdi elimizde doğal bitkiler kaldı. Onlar da bilinçsiz sökümler tehdidi altında.

DOĞAL HAYAT

Andırın bölgesini tanıtırken Bolu Dağlarına benzetirler. Karadeniz gibi derler. Halbuki Andırının oralardan daha zengin ve güçlü tabiatı vardır. Bunun iki açıklaması var.

1. Torosların ortasında, Andırında Karadeniz, Bolu gibi yeşil doğanın olduğunu anlatır.
2. Andırının imajını anlatır.

Gerçektende Doğu Akdeniz’de orta Toroslarda doğası bu denli güçlü, bitki örtüsü bu denli zengin bir bölge görülmez.

Toroslarda bitki katmanları makilik, fundalık, meşe, çam, köknar, ardıç gibi seri basamaklarından oluşur. Bunlar kendi aralarında karışık bitkileri barındırmazlar. Halbuki Andırın öyle değil. 200 rakımından 1900 rakımına denk yüzlerce bitki türü ve ağaç çeşitleri bir arada bulunur. Meyve ağaçları her rakımında çeşit çeşit bulunur. Doğa zengin bir botanik bahçesini andırır.

Andırın 200 rakımı ile 1900 rakımları arasında üst üste kademelenmiş küçük havzalar ve dağlardan meydana gelmiştir. Bu havzalar birbirine dere ve çaylarla bağlıdır. Dağların arasından geçen dereler geniş yarıklar halinde kanyonlar oluşturur. Her havzanın ortasındaki küçük ovalar humuslu, zengin topraklardan meydana gelmiştir. Rakımları ve toprak yapısı farklı oluşu sonucu her havza kendine mahsus mikro klima iklim oluşturur. Bunun sonucunda her havzada değişik bitki örtüsü ve tabiat zenginliği vardır. Bunlar Andırının farklılığını ve zengin doğasını meydana getirir.

Andırın cazibesi, iklimin getirdiği avantajlarda gizli. Cep şeklinde küçük ovalar farklı rakımlarda bulunmaktadır. Yüksekliğe göre bu yerlerin yetiştirdiği bitki çeşitliliği yanında havası suyu farklı farklıdır. Buralar tamamen sıcaklığın hâkim olduğu Çukurova’da aranan ortamlar oluşturur. Her cep ovayı tercih eden, yaylayan insan grupları çıkar. Bir bakarsanız Andırının her yeri yayla. Yaylalarda, insanlar konaklar. Konan göçen bu insan toplulukları kültürü ile gelirler. Neticede buralar Çukurova’nın bir parçası olur.

İkinci yerleşim dediğimiz yayla yerleşimleri en çok su kaynaklarına zarar veriyor. Doğada bilinen bir su varsa, bir yeşillik varsa makine ile kazınarak suyu alınıyor. Eve getirilip hapse ediliyor. Doğal su kaynağı iki ay yayla kullanımı için on ay tabiatın elinden alınıyor. Suyu dayalı doğal denge bozuluyor. Bitkiler, canlılar, sürüngenler, ağaçlar hepsi bu olumsuzluktan nasibini alıyor.

Nasıl Andırının gücü doğaya dayanıyorsa, doğada su kaynaklarıyla hayat buluyor. Görülen manzara şudur. Su kaynakları doğadan alıkonulduğu için denge bozuluyor. Bozulan denge su kaynaklarını besleyemiyor. Çukurova’nın sarı sıcaklığından bunalarak doğaya kaçan insanoğlu, teknolojiyi kötü kullanarak sığındığı doğayı bitiriyor.

Bir yanda doğallığını, zenginliğini hala koruyan coğrafya, öbür yanda el değmemiş alan bırakmayan toplumun yoğun baskısı. Andırının geleceği de bu dengede saklı. Bundan dolayı Andırının doğal yaşamının sürmesi hassas hale geliyor

ŞELELER

Andırın Toros yamaçlarında bir coğrafyaya sahiptir. Dağlardan, vadilerden yüksek rakımlı akışlarla şelaleler oluşur. Neredeyse her derenin birkaç kesitinde şelaleler vardır. Bunların en bilinenleri Andırın suyu üzerinde, keşiş suyu üzerinde. Körsulu, alanlı deresi, afrazılı deresi üzerinde olanlardır. Bahar ve yaz mevsiminde coşan şelaleler hem serinlik hem de turizm değeri katarak ziyaretçi akınına uğrar. Şelaleler hala çevresiyle beraber doğallığını koruyorlar

KANYONLAR

Andırında yüksek yamaçlardan akan dereler ovaya doğru dağlar yarılarak iner. Derin vadiler içinde dere veya ırmak boyunca kanyonlar oluşur. En başında gelenler. Andırın suyu, keşiş suyu, kör sulu deresi, alanlı deresi, Ceyhan nehri sayabiliriz. Bunların turizm değeri oldukça yüksektir. Her yaz spor ve dinlenme amaçlı ziyaretler yapılır.

TIRIL

Tırıl dağı, Kahramanmaraş ili, Andırın ilçesi, ilçe merkezinin kuzeybatısında kuş uçuşu 5 Km uzağında bulunan 1800 m rakıma sahip bir dağın adıdır. Tırıl. Kuzey-Güney istikametinde uzanır ve Çukurova’yı selamlar. Havanın açık olduğunda Çukurova’dan

görmek mümkündür. Adana İlinden, Kadirli ilçesini takiple Andırın İlçesine ulaşım yolundaki Akarca sırtlarında sizi karşılar, ‘Buranın hâkimi benim’ der gibi...

Kolay geçit vermeyen arazi yapısı flora zenginliğini de korumaktadır. Bir hektarlık alanda yaklaşık olarak 160 çeşit bitki türüne sahip olması ve Kokurdanlık, taşlık-kayalık, leçelik özelliği nedeniyle erişimi kolay olmayan, herkesin rahatlıkla çıkamayacağı bir fiziki yapıda olması, bu dağ farklı kılar. Bu dağ, ülkemizde bakir kalan nadir yerlerdendir. Bizim çocukluğumuzda yaz aylarında kar, Tırıl Dağından gelirdi ilçeye. Daha tüfek icat edilmezden önce dondurmacılar kar ile yaparlardı dondurmayı, pekmeze karsanbacı. Çevirir dururdu dondurma ustası, kıvam bulsun diye malzemeyi...

Tırıl Dağını farklı kılan özellikler çoktur. Yukarıda bahsettiğim kokurdanlık arazi yapısını anlatmak için yaşamak gerek. Sakın ola mihmandarsız çıkmaya çalışmayın, kaybolmak hiçten değildir. Dağın derinliklerine ancak patika yollarla ulaşmak mümkündür

Bu dağın incelemesinde, bitki örtüsü bakımından kabaca şu bilgilere sahibiz.

- Dağın eteğinde yapraklı ağaç türlerinin hemen hepsini bulmak mümkündür.
- Çınar ağaçlarının ve Karadeniz Bölgesine özgü olan Kızılağaç ağaçlarının gölgelerinde insanlarımızı yazın dinlenirken görürüz.
- Dağın yukarı kesimlerinde Toros Köknarı, Karaçam, Porsuk ağacı, Kayın ağacı Asli orman tür zenginliğidir.
- Sediritüs türleri bakımından zengin bir yapı vardır.
- Dağ çayı, bu doğal bitki örtüsünün çok çeşitleri bulunmaktadır. Bu çaya bazen Ada Çayı veya Yayla Çayı da denilmektedir.
- Kekik türlerini saymak mümkündür. Taş Kekiği, Güvel otu (Güveldek), Yabani Nane (Mentha pulegium) bu zenginlikte sadece tanıyabildiklerimizdir.
- Doğal güzellik bakımından bitki örtüsünün aşağıdan yukarı değişiklik göstermesi doyumsuz bir seyirlik sağlamaktadır.
- Tırıl Dağının Doğu ve Batı bakıları farklı güzellikleri sergilemektedir.

DOĞAL TARIM

Andırın ’ı coğrafya olarak üçe ayırabiliriz. Aşağı Andırın denilen ova, Çukurova’nın doğal uzantısıdır. Tıpkı Çukurova da olduğu gibi topraklar gübre, ilaç ve zirai mücadele yönünden doymuştur. Yani doğal ve ekolojik ürün elde edebilmek için toprağın ıslahı gerekir. Burada pamuk, fıstık, mısır gibi ürünler yetiştirilmektedir. Toprak ıslah edildiğinde, sulama sistemi değiştirildiğinde ve ürün çeşitlemesine gidildiğinde doğal tarım yapılabilir. Bölgede yöreye uygun meyvecilik ve sebzeçilik doğal olarak yapıldığında kaliteli ürün alınabilir. Örnek uygulamalara rastlamaktayız.

Orta Andırın dediğimiz kuşakta cep ovalar bulunmaktadır. Vadilerde ekim dikim yapılacak meyilli yamaçlara rastlanır. Aşağı Andırın ovasının aksine buralarda fazla gübre ve ilaç kullanımına rastlanmaz. Sulama yeterli değildir. Tahıl üretimi yanında geleneksel sebze meyve üretimi yapılmaktadır. Ürünler kısmen pazara sunulmaktadır. Orta Andırın kuşağı

iklim yapısı, toprak zenginliği yönünden her çeşit sebze ve meyve üretimine uygundur. Yörede yetişen klasik ürünler yanında yeni ürünler denenmelidir. Kapama bahçe türünde yapılan tarımsal faaliyetler güzel örneklerdir.

Andırın'ı üç bölgeye ayırarak daha iyi tanımaya ve anlamaya çalıştık. Andırın'da tarım ve hayvancılık hem iç içe olmuş, hem de birbirini desteklemiştir. Tarımsal üretimler hayvan yemi olmuş, hayvan gübreleri de toprağa doğal gübre olmuştur. Bölgede doğal ve ekolojik tarım yapılması halinde de bu yöntem kullanılmalıdır. Yörenin tarımsal kültürü böyle bir dönüşüme uygundur.

Kahramanmaraş'ta yapılan dondurmanın hammadde girdileri Andırın'da yetişmektedir. Sektör daha çok doğal ürün talep etmektedir. Çığşar yöresinde kiraz, Geben ovasında turp üretimi buna en iyi örnektir. Yöremizde tarım kültürü pazara uygundur. Çiftçiler arasında ortaklık kültürü, imece ve yardımlaşma ileri düzeydedir. Doğal tarıma geçilirken bu avantajlar göz ardı edilmemelidir.

Tohum deyip geçmeyin. Memleketimizde orijinal tahıl, sebze tohumları, fidanları ve fideler hala var. Geben çavdarı, Karakılçık buğdayı, sarı patates, Köşürge domatesi, Andırın kara kabağı, Akifiye mısırları ilk akla gelenlerdir. Bunların kontrollü ortamlarda çoğaltılması ile organik tarıma geçiş sağlanır.

DOĞAL BİTKİLER

Andırın bölgesinde Akdeniz tipi orman ve bitki örtüsü olduğundan ormanlık alanlarda ağaç dışında zengin bitkiler bulunur. Tıbbi aromatik özelliklere sahip olduğundan ekonomik değerleri yüksektir. Ancak bilinçsizce toplanıldığından bu türler kaybolma tehlikesine düşmektedir. Orman ürünlerinde kültür üretimlerin yolu seçilerek organik tarıma dönüş sağlanabilir.

Andırın bölgesinde doğal yapı, doğal insanlar, geleneksel tarımsal faaliyetler iç içe bulunmaktadır. Yapılacak şey, tarafların doğallığını bozmadan dönüşümü sağlamak olmalıdır.

ORKİDE –SALEP

Bu çalışmada Doğu Akdeniz Bölgesinin değişik ekolojik özelliklerine sahip yörelerinde 4 farklı cinse ait Salep orkidelerinde in vitro da kültüre alma olanakları araştırılarak alternatif bir üretim yöntemi belirlenmeye çalışılmıştır. Bu türler ülkemizin değişik yörelerinde bulunan ve salep üretiminde büyük öneme sahip olanlardır

ANDIZ

Yöre halkı Tırıl Dağı tali ürünlerini ilkel yöntemler ile zaten üretiyor. Örneğin; Andız pekmezi, dağ çayı, andız tespihi yapımı, kızılçık şurubu vs. aklımıza geliverenlerdir. Bu ekonomik mülahazaların modern manada disipline edilmesi, yöre insanına ve ekonomisine canlılık getirecektir. Bilhassa Karapınar-Yeşilyurt arasında bulunan Defne (Dafne ponticum)varlığı, başlı başına ekonomik girdi sağlamaya devam ediyor.

DEFNE

Defne Andırın için define değerindedir.

Andırın ilçemizde eskiden keçilere yedirilen defne yaprağı, değeri anlaşıldıktan sonra yöre halkının en önemli geçim kaynaklarından biri olmuştur.

İlçemizde yaklaşık 3 bin tonluk defne yaprağı kapasitesi bulunduğu, bugüne kadar bin ton defne yaprağı toplandığı Orman İşletme Müdürlüğü İstatistiklerinde yer almaktadır.

İlçemizde Defne üretimi Yeşilova mahallesi ve Çevre mahalleler ile Rifatiye Mahallesi ve çevresi, Gökçeli Mahallesi, Karapınar Mahallesi, Başdoğan-Boztopraklı Mahalleleri ve Çiçekli mahallesinde yoğun olarak geçim kaynağı olmuştur.

Tıbbi ve aromatik bitki olan defne, ilçemize ekonomik katkı sağlamaya başlamasıyla birlikte defne toplama işine yönelen vatandaşlarımızın bilinçli olarak bu işi yapmalarını sağlamak amacıyla çalışmalar yapılmıştır.

TARHANA

Tarhanayı kesinlikle Orta Asya'dan getirdik. Tarihin bir hakikati bu. Ama aslına baktığımızda Tarhana, Arap aş Tirit gibi temel beslenme yemekleri ancak kırlarda var olur ve yaşar. Öylede olmuştur. Bunların başında tarhana gelir.

Tarhana toplumun ortak üretimi ve imece yanımızdır. Tek başına tarhana yapılmaz. Ortaklaşa yapılır. 'İmece' ile yapılır. Ortak emek, ortak değer katılır. Komşuluk akrabalık güçlenir. Toplum bir daha kenetlenir. O mis gibi kokan tarhanalar. Gurbette özlemin adı olur. Ağızda tat, dillerde destan olur. Şiir olur, türkü olur. Kültür olur. Biz olur, bizim olur.

Kahramanmaraş'ın işgali sırasında bir Fransız Subayı anılarında Maraşlılar bizi tarhana, yufka ekmek, pekmezle kovdular demiş. Hepsi de Stratejik ürün. En zor zamanda yanımızda.

Eskiden derlerdi ki, tarhana yüz ağartır. Çocuğa çerez, misafire çorba, eve yemek olur. Cebe, azığa konur, yolda yoldaş olur.

Tarhana Çukurova, Toros yamaçları, iç Toroslarda halkın temel gıdası idi. Kendi ihtiyacını kendi aile ekonomisinin en güzel misalidir. Bu yüzden toplum dinamik, geleneklerine bağlı, canlı, kaynaşmış, halde idi. Ne yazık ki göç tarhanayı da vurdu. Köylerde hem iş gücü azaldı, hem de tarhana tüketim alışkanlıkları terkedildi. Bereket versin şimdiden ticareti yapılıyor. Yayla kültü hayvancılıktan insan konaklamaya geçtikçe kültürel değerler yeniden hayata geçirilmeye çalışılıyor. Tarhanada bu gün dönüşten nasibini alıyor.

TİRŞİK

Andırın yöresinden yayılan Tirşik, Andırın ile bütünleşir, kimliğe dönüşür. Tirşik deyince Andırın, Andırın deyince Tirşik akla gelir.

Her ne kadar Tirşik Andırın doğmuşsa da şimdi Toroslarda, Tirşik biliniyor. Yemeği yapılıyor. Tirşik günleri düzenleniyor. Tirşik çorbası dost sofralarını süslüyor. Tirşik kaynaşmaya, buluşmaya vesile oluyor.

Tirşik, Toros kuşağında yer alan Andırın coğrafyasının bitkisi/ürünü olarak tanınır, yayılır. Yayılma üç bakımdan görülür. Önce Andırınlıların gittiği yere Tirşik gider. Sonra Tirşik yayıldıkça oranın toplumca tanınır, bilinir. Daha sonra nerde Tirşik biterse bilinmeye başlar. Bu yayılma Tirşik çorbası ötesinde bir kültürel, sosyal imaj, hatta kimlik yönüyle ortaya çıkar.

Şimdi bir Tirşik coğrafyası, kültürü, sosyolojisi, ekonomisi, markası, imajı algısı var.

Her ne kadar geniş coğrafyada Tirşik varsa da varlık gösterdiği yayıldığı yer Andırın yöresidir. Haklı olarak Andırın Tirşik coğrafyası kabul etmekteyiz.

Andırından yayılan Tirşik bitki veya yemek olmaktan çıkmış çok yönlü çok çağrışımlı bir şekilde bürünerek Andırınla bütünleşmiştir. Tirşik anlatmak bir nevi Andırını anlatmak demektir. Şimdi Tirşik dünyasına yolculuğa devam edelim.

Tirşikte bu toplum kaynaşması, kültür geçişinin tipik bir göstergesi olur. Tirşik Andırın kültürünün parçası olur ve yayılır.

Tirşik bitki olmaktan çorba olmaktan çıkmış çok öte bir konuma gelmiştir. Andırınlılar Tirşiğe başka ad takmazlar. Tirşik bitkisi, yemeği, çorbası, konumu ne olursa olsun hepsine birden ‘Tirşik’ derler. Tirşik anlatılanların hepsini kapsar. Buna Tirşik kültürü demekteyiz. Tirşik kültürü Andırın kültürüdür. Tirşik Andırının sosyal kültürel yapısını aynası haline gelmiştir.

Tirşiğe kimlik veren veya kazandıran Andırındır. Tarihten beri Andırında Tirşik bilinmektedir. Kendi özgün yiyeceği olarak tirşiği gittiği yere götürür, orda yaşatır, tanıtır yayar. Dışarıda bir Andırınlı memleketi özlerken taşı, toprağı kadar tirşiğide özler. Biraraya geldiklerinde ‘Tirşikten bahsederler, Tirşik olsa yesek/içsek derler.’

Andırınlılar, memleketini tanıtırken kendilerine has değer olarak Tirşiği söylerler.

Tirşik Andırına özgüdür. Andırının markasıdır. Andırınlılar kendi öz değeri olan Tirşiğin coğrafi patentini alarak tescillediler. Tirşik resmen de Andırınlıdır.

Tirşik Andırın imjı olmuştur. Andırınlılara Tirşikçi derler. Andırınlılar da bundan gurur duyarlar.

Andırında edebiyat deyince şiir, şiir deyince Tirşik akla gelir. Şiir söyleyen yazan her Andırınlı bir Tirşik şiiri yazmıştır. Belki de üzerine en çok şiir yazılan bitki Tirşik’tir. Tirşik bizim insanımıza şiiri sevdirmiştir.

KABAK

Kabak. Çukurova’da, Toroslarda kabak her evin önünde, bahçelerde, yamaçlarda dikilen, her yerde yetişen bir sebze. Kabak bereketi, bolluğu, cömertliği temsil eder. Fakir zengin her evde pişer. Kabak çeşit çeşittir. Misafire ikram edilir. Kurutulur. Eşya olur.

Torosların karayağız, güçlü kuvvetli, gözü kara, dayanıklı, dost, yardımı sever, delikanlı insanlarına kabakçı derler. Kabakçı benzetmesi, bu toprakların insanın özet ifadesidir.

Bu bilgilerden sonra Andırın tarafının insanına “kabakçı” denmesinde haklılık payı var. Gerçekten kabak Andırın için bir bitki olmaktan çıkmış Andırın markası haline gelmiştir. Şair Kabaktan bakarak sitem eder.

Her Andırınlı memleketini özler, onun her şeyini yaşamak ister. Mesela kabak. Bunu dışarıda veya kabak dışındaki Andırınlılara sılayı rahim gibidir. Memlekete gidince orda kabak ile hasret giderir. Tirşik gibi kabakta ortak değer, kültür, kimlik ifade eder

Kabak özellikle su kabağı ev araç gereçleri, sağlık gereçleri turizm de kullanılan süs malzemeleri olarak kullanılır. Eskiden su tası, kepçe hamam tası olarak kullanılmakta idi.

Yöremizde kabağa milli dava yönünden bakabiliriz Yerli, bizim. Tohumu dışarıdan alınmadan yüzyıllardır her evde, köyde dikilir, yetiştirilir durur. Kabağın bu açıdan milli bir yönü vardır. Kıtık yıllarında da bölgemizde kabağın kıtlığa çare olduğunu büyüklerimiz anlatır dururlar. O koşullarda bile kabak çekirdeği saklanmış bu günlere gelmiştir. Atalarımızın kendiliğinden yaptığı şeyleri şimdi birer strateji olarak alkışlıyoruz. Kabak tohumu gibi.

Her Andırınlı memleketini özler, onun her şeyini yaşamak ister. Mesela kabak. Bunu dışarıda veya kabak dışındaki Andırınlılara sılayı rahim gibidir. Memlekete gidince orda kabak ile hasret giderir. Tirşik gibi kabakta ortak değer, kültür, kimlik ifade eder

Kabak sadece Andırında değil Çukurova'ya bakan Toros kuşaklarında kimlik yönümüzü temsil eder. Hepimiz biraz kabakçıyız. Bu yönümüzle övünürüz.

AĞITLAR

Ağıtlar, ta Orta Asya'dan Anadolu'ya, Oradan da gönül coğrafyamıza yayılan, yaşayan, yaşatılan sözlü geleneğin en önemli yanıdır. Sözlü gelenek öylesine zengindir ki, bir yanda bilge insanların ilham veren vecizli söz ustaları, bir yanda aşık ozan kuşağı, bir yanda söz söyleme ustası sade yaşayan insanlar. Hepsi sözlü gelenekten beslenirler, yaşar, yaşatır. Hepsi kültür hazinemizdir.

Nasıl aşıklar, ozanlar sazıyla sözüyle çalar söylerler ise, ölüm gibi acılı hallerde geçeni anlatan, ona dair duyguları dile getiren, içinde dil, gelenek, kültür, değer, toplum, tarih bilgilerini de kapsayan geçen üzerine ağıtlar söylenir. Ağıtları kadınlar yakar. Destanları erkek ozanlar söyler. Ağıtlar söylenmekle kalmaz. Dilden dile yayılır, anonim hale gelir. Halk arasında bilinen, söylenen ağıtlar araştırmacılar tarafından derlenmektedir.

Toroslar ve Çukurova sözlü kültürünün en yoğunlaştığı Andırın coğrafyasında ağıtları yanını da aynı topraklardan beslenen taşlamalar, destanlar, koşmalar, güzellemeler, maniler de birer hazinedir.

Andırın ağıtları eski Türk geleneğinin yani sözlü halk edebiyatı çizgisinin devamıdır. Andırının göç yolu üzerinde oluşu, konar/göçerlerin geçişi, pek çok kültür ve ağızların buluşmasına çanak olur. Havza, diliyle, ağızıyla, sözlü geleneği ile coğrafyanın Andırın ağıtlarının folklorik, tarihsel, toplumsal, kültürel zenginliği vardır. Yani ağıtlar dünüyle, yaşanmışlıkları ile toplumun ta kendisidir. Kitap, sözlü halk edebiyat kaynakları olan taslama, destan, güzelleme, mâni gibi kültür damarlarını işler besleyen bu damarlar, kültürü söyleyeni bilinen veya bilinmeyen ile hepimizin ortak malıdır.

KARACAOĞLAN

Karacaoğlan'a sahip çıkanlar çok. Bunlardan biride Andırın. Karacaoğlan sağ olasıca o kadar çok yer gezmiş ki nerden bahsetse orası sahip çıkar olmuş.

Karacaoğlan'ın Çukurova bölgesinde yaşadığı yazdığı/çaldığı/söylediği şiirler/türküler ile ortadadır. Çukurova ve Toroslar kültürünün taşıyıcısıdır. O zaman Çukurova kıtasının kültürüne eğilmeliyiz.

Karacaoğlan döneminde Çukurova da yerleşik hayat azdır. Topluluklar aşiret halinde yaşamaktadır. Nerdeyse her aile konargöçer şeklindedir. Bu yaşamda kışın Çukurova’da, sahile kadar uzanan ovada, yazın yaylalarda ta Anadolu içlerine kadar konup göçmeler yaşanmaktadır. O nedenle bu hayat konar göçerlik denir.

Toplunun ovadan Toroslara geçit veren yollar geçerek ulaştığı yol boylarına göç yolu dönmektedir. Hala Çukurova’dan Toroslara konargöçer hayatı gözlenmektedir.

Göç yoluna gelince, bugünden baktığımızda durumun devam ettiğini görüyoruz. Dün at/deve sırtında sürülerini güde güde Toroslara göç varken, bugün aynı coğrafyada yollarla aşılın turizm yolu bulunmaktadır.

Dünün izlerini taşıyan Torosların geçit verdiği “geçitler” ortadadır.

- Mersin mut/sertavul geçit yolu, Karacaoğlan buraları işlemiştir. Bu nedenle mut karacaoğlan’a sahip çıkar
- Adan, Mersin, Tarsus üzerinden, gülek boğazı geçidi. Karacaoğlan bu coğrafyayı, güzergahı, işleyerek iç Anadolu’ya geçti şiirlerinden de anlaşılmaktadır. Buralarda sahip çıkar
- Kocan, feke, Saimbeyli, Tufanbeyli coğrafyasının verdiği geçit yolu. Tarihte olduğu gibi halen konar göçerler bu güzergahı kullanarak Toroslara, Anadolu içlerine göçerler, gezip dönerler. Bu bölge (özellikle Feke) Karacaoğlan’a güçlü şekilde sahip çıkar. Çünkü Karacaoğlan bu coğrafyayı işler ve bahseder
- Andırın, geben, Göksu üzerinden geçen Toros geçidi. Bu güzergâh insanoğlunun en eski yerleşimleri izleri bulunmaktadır. Burası her daim, her devirde geçiş yolu olmuştur. Karacaoğlan’ın yaşadığı devirde de göç yolu olarak kullanılmaktaydı. Karacaoğlan da bu göç yolunu kullanır. Buralarda yaşar. Buraları ayrıntılı şekilde işler, anlatır
- Osmaniye, bahçe, Türkoğlu(eloğlu), Maraş, engizek, Elbistan güzergahı. Karacaoğlan bu güzergahtan geçer. Bir koldan Göksun’a, bir koldan Elbistan’a ulaşır. Bu yörelerde karacaoğlan’a sahip çıkar

Görüldüğü gibi Karacaoğlan bir mevsim Çukurova’da yaşayan/dolaşan, öteki mevsim göç yollarını aşarak Toros yaylalarında eşleşen biri olduğu anlaşılıyor. Yoksa sabit bir yerde yaşayarak bu kadar tabiat/coğrafya, insan/toplum bilgisi verilemez.

O zaman şöyle bakmalıyız. Karacaoğlan en çok hangi kültürü kullanmıştır? Hangi dili/lehçeyi işlemiştir. Hangi yer, mekân, coğrafya isimleri kullanmıştır? Hangi kişi/toplum bilgilerine yer vermiştir? Bu noktadan baktığımızda şiirlerini veri olarak kabul ettiğimizde en çok Andırın coğrafyasına yakın olduğu görülmektedir. Gerçekten de Andırın Toros kuşağında kelimeler, lehçe, yer adları Karacaoğlan diliyle örtüşmektedir.

Bu tespit ve değerlendirmeler üzerinde çalışarak zenginleşmeyi bekliyor. Karacaoğlan Çukurova Toroslar ikilisinin Andırın bölgesi coğrafyasını işaret ettiği, buralarda yaşadığını, söyleyebiliriz.

Karacaoğlan üzerine araştırmacılara ve yeni araştırmalara alan açılıyor. Tıpkı onun geniş bir coğrafyayı işlediği gibi.

ABDALLAR

Bir bilge tarihçi, gerçek tarih yerelin tarihidir der. Yerel yani içinde yaşadığımız toplum. Yazılanlarda hikayecilikten öte geçemiyor.

Andırında yerelin yazılamayan bir tarihi' de “Abdallar “ kesimidir. Bu yazı dizisi ile Andırının bir parçasına ışık tutacağız. Abdalları Andırına hapsedemeyiz. Çukurova her yerinde varlar. Ve parçalarıdır. Hatta Anadolu'nun çok yerinde meskûn haldeler. Ancak Andırın Abdallarının öne çıkan yanı, birlikte toplumsal yaşamlarını sürdürmektir. Kendi toplu yaşamlarında bütün oluştururken, Andırın bütünlüğünün rengi ve zenginliğidirler.

Andırın Abdalları üzerine yapılan toplumsal inceleme sahada yapılmıştır. Bilimsel verilere, bilgilere, teorilere ve gözlemlere dayanmaktadır.

Araştırmanın diğer yerlerde yaşayan toplulukları araştırmacılara ışık tutacağına ve yol göstereceğine inanıyoruz.

3.6. Andırın'da Lokantacılık Kültürü

Andırın da esnaf hayatını tarih akışından ayrı düşünemeyiz. Esnaf dediğimiz kesimler de yaşamımız boyu karşılaştığımız, içinde olduğumuz döngünün bir parçasını teşkil ederler. Türklerde esnaflık geleneği, 1300'lü yıllar itibariyle Ah-i Evran'la olgunlaştı. Ahlaki değerler çerçevesinde birtakım esaslarla ete-kemiğe bürünerek bütünlük kazandı. Kayda geçen, yürürlükte olan esaslar; halkı aldatmayan, malın kalitesinde ve tartımında hile yapmayan, müşterisini güler yüzle karşılayan, doğruluktan şaşmayan, yalan söylemeyen, işinde ehil; eline, beline, diline hâkim olan kişilerden seçilir ve bu kişiler esnaflık kültürünün duayenlerinin icazet alarak kendi müesseselerini açmaya ve esnaflık yapmayı hak kazandırılırdı.

Esnaf olmak yolunda istek duyanlar, ustalarının, komşu esnafların, ahalinin sıkı gözetim ve denetim süzgecinden geçerlerdi.

Hal böyle olunca ahali de ihtiyaçları için güvenle, aldatılma kaygısına düşmeden, gönül rahatlığı ile alışverişlerini yaparlardı.

Çalmanın-çırpmanın-hile yapmanın-aldatmanın kol gezdiği, alışkanlık haline gelerek çoğaldı günümüzde, anılan dönemlerdeki geleneksel esnaflık kültürünü yaşatmak kolay olmasa gerek.

Bir ülkenin esnaf kesimi anılan nitelikleri taşıyor, yaşıyor, yaşatıyorsa; alanı-satanı-tüketeni; kısacası bütün kesimleri alışverişlerden kazançlı çıkıyor demektir.

Şimdi da tek bir caddesi olan, bir arda yığılan Andırın lokanta hayatına tarihsel bir yolculuk yapalım.

Gençlik/öğrencilik yıllarımda, yukarıdaki tanımlarla özdeşleşen bir esnaf kültürü vardı. Bunların en bariz olanı, göze çarpanı lokantacılık esnafı idi. Andırın, küçük bir ilçe olmasına rağmen, lokantacı esnafının geleneksel yemekleri üretme ve sergilemedeki maharetleri, yerel yemek çeşitliliği; varsa yöreye has özellikli yemeklerin devamlılığının

sağlanması, yemeklerini güzel hitap, eda, güler yüzle o günün menüsünü yoldan geçenlere duyurması, davette bulunması gibi özellikler beni hep etkilemiştir.

Kadirli Yolu'ndaki Durmuş Çıngıl lokantası, esnafın olduğu kadar, öğrencilerin de çokça uğrak yeri idi. Çıngıl, lokantasının önüne çıkar, günün yemek çeşitlerini seri ve edalı söyleyişle yoldan geçenlere duyururdu. Çıngıl'ın lokantasında kuru fasulye ve pirinç pilavı yemenin tadı başkaydı. O zamanlar ürünlerin hammaddeleri ne geni değişmiş ne ilaç yemiş ne de fenni gübreyle büyütülmüş ürünlerdi. Her şey tabii olduğundan yemeklerin, ekmeklerin kokusu on metrelerce uzaklarda duyulurdu.

Andırın'da, bu kültürü/geleneği yaşatan birkaç esnaf vardı. Çağlayan lokantası (Hacı Hasan Durmuş), Kanaat lokantası (Ahmet Gök), Durmuş Çetin, Nadir Çetin, Durmuş Çıngıl, Celil Dalkıran gibi esnaf lar işletmeciliğini yaptıkları lokantalarıyla karakter olarak bütünleşmişlerdi adeta. Esnaf yönleri bir tarafa, kişilikleriyle de kendilerini sevdirmişlerdi. Eski işletmecilerden Celil Dalkıran hala sevilen-sayılan bir esnaf olarak geleneksel lokanta işletmeciliğini sürdürmekte. Müşterilerine karşı hep güler yüzlü, mütevazı ve cömert.

Andırın; küçük bir ilçe olmasına rağmen, büyük şehirdeki lokanta işletmeciliğini aratmayacak nitelikte işletmecilik anlayışına sahipti. İşletmecisi, ustası, garsonu büyük şehirlerde çalışarak işi ve işleyişi öğrenmiş, öğrendiklerini her bakımdan kendi işletmelerinde tatbik etmenin gayrete içerisindeydiler.

İşletmecilik dedimse, sadece yemek üretimi anlamında değil, esnafın müşteriye karşı olan güler yüzle karşılaşmasından tutun da organizasyon anlamındaki becerileri; patronun ustalarına, garsonlarına, mutfığa doğru melodik hoş seslenişleri ile de bir âlem idi. Patronun yanında veya görünür-hâkim bir yükseklikte duran Radyoda yayılan müzik yayını ile de (çokça Türk Halk Müziği ve Klasik Türk Sanat Müziği yayınları idi) yenen yemeklerin tadı mekân ve insan duygusu ile birleşerek damaklarda kalırdı. Öyle ki, lokantada yenen yemeğin tadı, hanımlara nazire olsun diye eşler tarafından ballandıra anlatılırdı...O günlerde, lokantada yemek yemek, sosyal statünün bir parçası gibi de algılanırdı. Mahkemede işi olanlar, alışveriş için şehre inenler, tarla takım satanlar, bankadan para çekenler, ay başlarında maaşlarını alan memur taifesi, paralarını ceplerine indirdiklerinde ilk iş olarak lokantaya uğrak verir, lezzetli yemek yemenin doyumuna varırlardı.

Eskiden motorlu ulaşım araçlarının fazla olmadığı zamanlar, yaya ve/veya binek hayvanlarıyla ilçeye gelenlerin bazıları, işlerinden dolayı köylerine dönmekte geç kaldıklarında akşam yemeklerini lokantada yerlerdi. Lokanta işletmecisi de hatırlı müşterilerini yemek sonrasında evine davet eder, ev ortamında yatsılık olarak adlandırılan çerez, meyve gibi yiyecekler yenir, çaylar içilir, hal ve ahval üzerine gecenin geç saatlerine kadar uzun –koyu sohbetler yapılırdı.

Geçmiş dönemlerdeki lokanta isimleri belleğimizde hoş çağrışımlar yapardı. Mesela; Bol Kepçe Lokantası, Şehir Lokantası, Merkez Lokantası, ya da bilmem ne ustanın yeri gibi.

Lokantacı esnafı, karşılıklı olarak ayda bir birbirlerinin mekanlarını ziyaret eder, dostça, samimi bir şekilde ağır lanarak kadirşinaslık örneğini gösterirlerdi. Birbirlerinin yemeklerini yerler, sonrasında sohbet ederek meslekli açıklıklarını da gidermiş olurlardı.

Paça çorbası, hâlâ sabahları içilen çorbaların en hasıdır. Sağ olsunlar, Celil Dalkıran ve Nuri Çıngıl (41 yılı geride bıraktı) gibi esnaf lar paça çorbası geleneğini sürdürmekte ler.

Andırınlılar, bu ustaları kaybettiklerinde çorbamızın akıbeti ne olur, orasını tahmin etmek zor gerek.

Yakın zamanımıza kadar süre gelen bu kültürü bir lonca geleneğinin yansıması olarak adlandırmak mümkün.

Lokanta esnafı hoş edaları, güler yüzlülüğü, pratikliği, dinginliği ve ahlakları gereği toplumun hayranlığına mazhar olmuş kimselerdi. Herkes tarafından bilinir / sevilirdi.

Lokantalarda bir de şark köşesi olurdu. Şark köşesi; özel misafirlerin ağırlandığı, sohbetlerin yapıldığı köşelerdi. Şark köşesinde kilim, heybe, hızman, çakar almaz tüfek, geyik boynuzu ve hayvan postu gibi aksesuar bulunurdu.

Kimi lokantaların kendine münhasır özellikleri de vardı. Örneğin; lokanta sahibi av ve avcılığı meraklı ise, avcılarla şark köşesine oturur, hep 'av'dan konuşurlardı... Çokça keklik ve turaç avından bahsederlerdi., Kimi lokantalar, ilçenin ileri gelen sivil ve memurların (hâkim, savcı, kaymakam ve diğer daire amirlerinin) müdavimi oldukları yerlerdi. Kimi lokantalar, köylü vatandaşların damak tadına ve bütçesine uygun lokantalardı. Kimi lokantalar, palavracıların uğrak verdiği yerlerdi. Palavracının geldiğini duyanlar, damak tadının üstüne bir de mizahın doyumsuz tadına varırlardı.

Lokanta sahibinin kasa işlevini gören dar masaları olurdu. Masa ustayla iletişim kurmak adına yönü mutfığa dönük olurdu. Masanın arka duvarında lokanta sahibinin ya da ilk sahibinin (aileden biri) siyah/beyaz resmi asılı olurdu. Mutfak bölümü yarı görünür baklava dilimli ahşap perdelemeli olurdu. Lokanta duvarları artist resimleri, doğa ve/veya hayvan figürlü dokumalarla süslenirdi ya da soluk bir keklik resmi dikkat çekerd.

Keklik dedim de, Durmuş Çingil,ın dükkanının önünde kafes içerisinde sürekli bir keklik olurdu. Kekliğin ötüşü, müşterilerin dikkatini çekerd. Kekliğin olmadığı zamanlarda ise Çingil kâğıttan boru yaparak, keklik sesini taklit ederek müşterilerinin dikkatini çekerd.

Ne güzel hasletlerdi bunlar, değil mi?

Şimdilerde böylesi esnaf ahlakına-kültürüne ve işletmeciliğini arar olduk. Belki, bu anlattıklarım, 30 yaş altı için pek algılanmayabilir ama, 30 yaş üstü hemşerilerimiz hatırlayacaklarını tahmin ediyorum.

Gerçekten Andırın'a yaraşır böylesi lokantalara gereksinim duyulmakta. Ailece yemek yenebilecek, misafirlerinizi övünçle ağırlayabileceğiniz temiz- nezih ortamlara yeniden hayata geçirilmeli. Geleneksel-yöresel sulu yemek kültürünü yaşatacak esnaf nitelikli müteşebbislere ihtiyaç duyulmakta. Kim ya da kimler böylesi bir işletmecilik anlayışıyla kolları sıvayıp yola çıkarsa, kazançlı çıkacaklarından eminim.

Eski güzellikleri hatırlayarak, güzel düşler kurmak ne güzel!

3.7. Andırında arşı Pazar Kültürü

Andırının başta bir kasaba olduğunu bilelim. Kasaba kültürünün yoğun ve zengin yaşandığı Andırınarşı pazarı, o nispette zengin ve renklidir. Bu renklilik ve zenginliğinin köklerine inelim. Köylüler, cuma günleri Andırın’a gelirler günü seçme nedenlerini anlamlandırmaya çalışırsak; cuma namazını kalabalık cemaatle birlikte kılmak, bu vesileyle eş-dost ve akrabalarıyla buluşmak, hasret gidermek, kamu ile olan işlerini o güne ayarlamak, genel ihtiyaçlarını (alış-verişlerini) o güne tarihlemek, arşıyı baştan sona dolaşarak sosyal hareketliliği gözlemlemek gibi unsurları sıralayabiliriz. Bu vesileyle Andırın esnafları da kazançlarının yüksek olacağını hesaplayarak cuma gününe daha bir ehemmiyet verirler, müşteri memnuniyeti için hazırlık yaparlar.

Andırın, Cumhuriyet döneminde g vermesine rağmen, kültürel ve sosyal sahiplenmeler nedeniyle ve de coğrafi şartlar gereği bakır kalabilmiş ender yerleşim yerlerinden biridir. Hal böyle olunca, bu avantajları nedeniyle, zararlı dış etkileşimlerden kendini koruyabilmiş kadim ilçe olma özelliğini günümüze değin sürdürebilmiştir.

Andırının coğrafya olarak Çukurova ile Toroslar ve Anadolu yaylaları arasında/ geçit bölgesi olması, Andırın’ın tarihsel ve kültürel birikimlere sahip olmasına sebeptir. Bunu, eski medeniyetlerin kalıntılarından anlamaktayız. Mesela; Günümüze kadar birçoğu sapasağlam ayakta duran geçiş yollarındaki fiziki yapılar olan kaleler ve diğer ren yerlerinin yoğun olması gibi.

Geçmiş yıllardan, yakın zamana dek yaya ve hayvanlar kullanılarak süregelen konar-göçer kültürünün motorlu araçların ‘var’ olmasıyla yerini motorlu araçlara bırakmıştır. Dolayısıyla konar-göçerlik kültürü değişime uğrayarak yerleşik düzene yerini geçmiştir.

Andırını insan, ilçe merkezli olsun, ky merkezli olsun, alış-verişlerini kendi esnaflarından yapmayı tercih ederler. İlçenin geçimi çeşitlendirecek olursak, bir tarafta merkezde bordrolu kamu memurların harcamaları, diğer tarafta ise köylerden şehre inen tarım üreticilerinin girdileri ile belirginlik kazanmakta.

Andırının tarihten gelen bir pazar geleneği ve alışkanlığı var. Köyler, kırsal kesim üretimlerini pazara getirir ve ilk elden satar. Diğer taraftan eldeki mevcut ürünlerini yakın şehirlerin (Kahramanmaraş, Kadirli, Osmaniye, Kozan, Adana) pazarlarına götürerek değerlendirirler.

Andırın ulaşım kolaylığı nedeniyle evre şehirlere daha kolay aılabilmekte. İlişkiler, etkileşimler sayesinde, alış-veriş kabiliyetlerini de hızla geliştirmekteler. Andırın ahalisini bu yönüyle, değerlendirecek olursak, “artık kapalı toplum olmaktan uzaklaşıyor” da diyebiliriz.

Andırının yaz mevsimindeki nüfusu, neredeyse dörde katlanmakta. Kış mevsiminde ise eğitim sürecinin dışında pek g almaz; ancak yolların iyileşmesi, buna bağlı olarak ulaşım araçlarının artması, Kadirli-Andırın, Kahramanmaraş-Andırın yol güzergahlarında hareketlilik göstermekte. Bu durum, ileride Andırın nüfusunun kış aylarında da yoğunluk kazanacağının emaresi olsa gerek.

Andırın da çarşı-pazarda apayrı güzellikler de yaşanır. Şehirli- köylü buluşması, pazarcıların kaynaşması, muhabbetler, şakalaşmalar Pazar havasına zenginlik getirir. Yerleşik esnafılık da dededen, babaya; babadan da oğula geçerek esnaf geleneği ve kültürü sağlıklı bir şekilde devam ededurur. Bu, köklü esnaf geleneği ve kültürünün sağlıklı bir şekilde yaşaması demektir. Esnafın kadim geleneğini, ilçe ölçülerine göre baz alırsak, “ileri seviyededir” diyebiliriz.

ESNAF KÜLTÜRÜ

Esnafın zenginliği, çevreye karşı farklı bakış ve ilişkileri de beraberinde getirir. İkinci husus, Andırın’da esnaflar birbirlerini tanır. Yakın ve sıcak iletişim, ilişki kurarlar. Kendi aralarında güçlü bir yardımlaşma sergilerler. Mesela; borç alır, borç verirler. Mal alır-mal verirler. Andırın halkıda çarşı-pazardaki esnafları iyi tanır. Halk ile esnaf birbirlerine oldukça sıcak ve samimi davranırlar. Ahali, vakit buldukça esnafların işyerlerinde zaman zaman vakit geçirirler. Tatlı sohbetler ederler. Ve hatta öyle ki, esnafın mekânı randevu yerine de dönüşür. Ayrıca bir “emanetçi dükkânı” gibi de işlevi vardır dükkânların. Hele pazarın olduğu Çarşamba, Pazartesi ve cuma günleri dükkânlar arı kovanı gibi hareketli olur. Mesela; çarşı da birini aradığınız zaman hangi esnafa gittiği, nerede oturduğunu bilir ya da söylenir.

Andırında dükkânlar arasında kahvehaneler, çayhaneler vardır. Çay satanlar, yoğunluklu olarak esnafa çalışırlar. Esnaflar dükkânına uğrak verenleri, çay-kahve ısmarlamadan asla uğurlamazlar. Bunu bilen çay satıcıları da, söylenen miktarın fazlasını getirirler. Bilirler ki; çay gelene kadar ki süreç içerisinde yeni müşteriler eklenebilir.

Esnaf sadece çay ikram etmekle de kalmaz, yemek vb. ikramlarda da bulunur. Mesela; lokantaya götürür, yemek ısmarlarlar. Esnaflar (lokantacılar dahil), eskiden misafirlerini evlerine yatıya götürürlerdi, şimdilerde bu gelenek azalsa da süregelmekte.

Eski zamanları hatırlıyorum da Andırında zengin bir lokanta varlığı göze çarpmaktaydı. Çoğu lokanta sulu yemek çeşitleriyle göz doldururdu. Lokanta esnafı da saygıdeğer, sevilen insanlardı. Halen öyle esnaflarımız çoğunlukta ve fakat yeni nesil o eski lokantaları bilselerdi, şapka çıkartırlardı. Şimdilerde ne o eski lokantalar ne de o eski esnaf geleneği ve kültürünü tam olarak algılayabiliyoruz. Var olan şu ki; her şeye rağmen Andırınınlı hemşerilerimiz birbirlerinin cenazelerine, düğünlerine; iştirak ederek sosyal dayanışmayı sıkı bir şekilde devam ettirmekteler. Kıvanç verici bir durum.

Andırının çarşı pazarlarında maskot insanlar dolaşır. Bazıları avarelik eder, bazıları boyacılık vesaire işler uğraşırlar. Aciz konumundaki bu kişiler zaman zaman esnaflara uğrak verirler ve esnaflardan harçlıklarını alırlar. Esnaflar bu kişileri gözetirler. Bu kişilerin esnaflardan harçlık almaları kesinlikle bir dilenme gerçeği değildir. Buna tatlı bir dayanışma olgusu diyebiliriz.

Esnafın bir başka özelliği; vakit namazlarını kaçırmamaları. Andırın esnafı, önemli bir mazeretleri yok ise vakit namazlarını pek kaçırmazlar. Şehrin diğer sakinleri ve şehre dışarıdan gelenler, vakit namazlarının öncesinde ve sonrasında sohbet etme imkânı bulurlar. Heleki cami avlusu panayıra döner; kucaklaşmalar, dertleşmeler, hal hatır sormalar birbirini izler.

Andırında bazı günler daha bir önem kazanır. Cumaları alış-veriş anlamında yoğundur. Pazartesi ise kamu dairelerinde işi olanlar (Hükümet Konağı ve Adliye ve diğer) ister kendi, ister başkalarının işi için koşuştururlar. O günler hızlı insan trafiğine şahit olursunuz. Avukatlar, arzuhalciler yoğun olur. Kimi işlerinin halli için esnaflardan yardım isterler. Esnaflar da kendilerinden yardım isteyen vatandaşların önlerine düşerek seve seve yardımcı olmaya çalışırlar.

Çarşamba günlerinde ise çarşı –Pazar hareketliliği gözlenir. Her mevsim Pazar alış-verişi canlı ve zengin geçer. Seyrine doyum olmayan pazar da çokça yörenin doğal ürünleri satılır. Satıcılar, çoğunlukla köylü kadınlardır. Ürettikleri ürünleri satarlar.

Pazarda bağırma çağırma olmaz insanları rahat, rahat dolu, dolu alışverişini yaparlar.

Cuma günleri ise, yukarıda bahsettiğim gibi, civar köylerden gelen vatandaşlar ibadetlerini kalabalık cemaatle yerine getirmeyi, bir gelenek haline getirmişlerdir. Üstelik eksik ihtiyaçlarını o gün tamamlamayı adet edinmişlerdir. Cuma kalabalığı, Çarşamba kalabalığından farksız olur.

Hele kışla bahçesi ile caminin yan yana oluşu, bölgeyi daha bir kalabalıklaştırmakta.

Andırında çarşı Pazar ile kışla bahçesini ayırmak zor. Her esnaf mutlaka kışla bahçesine uğrar, serinlik alır, bir iki tanıdık görür. Muhabbet, selamlaşma, sohbet kışla bahçesinde yapılır. Zevkli vakit geçirirler.

Andırın çarşı pazarının ana cadde üzerinde ve ona bağlanan bir iki cadde üzerinde oluşu, herkesin birbirini tanımanı hem kaynaşmayı getirir, hem de iletişimi, ilişki kurmasını sağlar. Bunun sonucunda da zengin bir canlı çarşı Pazar yaşanır.

PAZAR PANAYIR OLUR

Her yörede olduğu gibi, Andırında'da yerel ürünler, pazarı süslemektedir. Andırında pazarların diğer yörelerden farklı yanları bulunur.

Andırında Cuma günü kurulan Pazar, sokaklara sığmaz. Ta cami ve bankanın bulunduğu ana caddeye kadar taşar. Pazar günü sadece kurulduğu yerlerde kendini hissettirmez. Bütün cadde ve sokaklar pazarın bir parçası haline gelir. Kiminin elinde poşetler, kiminin elinde çantalarla ağırlıklar taşınır. Kimileri satın almış, kimileri satmaya gidiyorlar.

Çoğu pazarlarda köylerden gelen doğal ürünler ayrı bir yerde sergilendiği halde Andırın'da pazarın her tarafına yayılır. Çünkü; Andırın'a gelen ürünlerin çoğu yerli ve doğal ürünlerdir. Sabahleyin hemen tükenmezler, geç saatlere kadar alıcısını bekler.

Andırında pazarın farklı yanı sadece doğal ürünlerin pazarlanması değil, aynı zamanda pazara gelen insanların oluşturduğu güzel manzaralardır. Andırında pazarın özelliklerini şöyle sıralayabiliriz.

- Doğal ürünler pazarlanır,
- Pazarda hile, aldatma ve yanlış yapılmaz,
- Pazarda buluşur, kaynaşır,
- Pazarda insanlar bir araya gelerek ayak üstü sohbetler yaparlar,

- Pazarda insanlara haberler ve bilgiler ulaştırılır,
- Pazarda eş, dost, tanıdık aranır bulunur,
- Pazarda ihtiyacı olanlara yardımlar yapılır,
- Pazarda ihtiyacı olanlara söz üzerine alışveriş yaparlar,
- Pazarlarda gelecek haftaların ürünleri sipariş yapılır,
- Pazarda birileri aranır, bulunur,
- Pazarlarda yörenin karakterini temsil eden ürünler, eşyalar sergilenir.
- Pazarlarda Andırın şivesinin en güzeli konuşulur.

Andırında Pazar kurulduğu zaman hangi mevsimde ve ayda olduğunuzu anlarsınız. Pazara gelen ürünler sizlere hangi ürünlerin yeni ortaya çıktığını, hangilerinin mevsiminin geçtiğini gösterir. Kısaca Andırın’da Pazar, Pazar olmaktan çıkar, insanların çok yönlü işine yarayan bir panayıra dönüşür. Andırın pazarını dolaştıkça zevk alırsınız. Andırın’da pazarı dolaşırken sadece ürünleri değil, Andırın’ı, insanlarını, değerlerini ve kültürünü de tanırırsınız

Andırına gelen yabancı hiç zorluk çekmez. Kırk yıllık tanıdık gibi insanlar hemen kaynaşıverirler. Andırın’a“gelen ağlar, giden ağlar” derken insanın, esnafın, halkın sıcaklığını anlatmak isterler.